געזאמעלטע דראמען

פון

פרץ הירשביין

דריטער באנד

(צווייטע אויפלאגע)

ארויסגעגעבען פון ליטעראַרישען פערלאַג
ניו־יאָרק, 1919.

Copyright by Peretz Hirschbein
1916.

אינהאלט פון דריטען באנד :

דער לעצטער

ביים ברעג

דער תקיעת־כף

דאָס קינד פון דער וועלט

דער לעצטער

פראלאג

פערזאנען:

ר' בנימין

ש ר ה — זיין פרוי

י ח י א ל — זייער זוהן

ד י נ ה — שרה'ס ברודער'ס א מאכטער
און יחיאל'ס פרוי.

ערשטער אקט

אין ר׳ בנימינ׳ס הויז. אַ גרויס ליכטיג צימער. רעכטס צוויי פענסטער און אַ טיר אויף דער גאַס אַרויס. לינקס צוויי טירען: די טיר העכער, פיהרט צו רב בנימינ׳ען אין ציטער און נידריגער איז יחיאל׳ס צימער. אין הינטערגרונד אַ גרויסער פענסטער, קומט אַריין אין אַ גאַרטען. דאַס מעבעל איינפאַך, אלטמאָדיש. ביי די וועגד פאָליצעס ספרים. פאר־נאַכט.

ר׳ בנימין

זיצט ביים טיש, וואָס שטעהט נעבען פענסטער אין הינטערגרונד. פאר איהם ליגט אַנ׳אָפענער ספר, נאָר ער קוקט אַריבער דעם ספר, וויים פון זיך. ער פיהרט לאַנגזאם, פערקלערט דורך זיינע פינגער צווישען די לאַנגע, זילבערנע האָר פון זיין באָרד.

ש ר ה

זיצט נעט וויים פון איהם די העגד אויפ׳ן האַרצען פערלעגט: קענ־טיג זיי זיינען ביידע אנטשוויגען געוואָרען נאָך אַ לאַנגען, ערנסטען שמועס.

ר׳ בנימין

ווי פאר זיך אַליין.

אריבעו׳קוקען אויף יענער זייט ספר, היימט עם — זיך שטעלען אויפ׳ן שארף פון אַ שווערד און איך וועל עם נישט טהאָן.

ש ר ה

טהו עס נישט. בעדארף מען נישט. וואר קען דען העלפען דער־ביי? און נישט פאר דיינע כחות איז עס.

ר׳ בנימין

וואָס קען דערביי פועלן דעם מענשענם האנז׳?

ש ר ה

וועז שטאדט וויל דוקא, דו זאלסט ביי זיי רב ווערען, וואס קען זי אויסען זיין? כ'וויים, א שטאדט שרעקט זיך, טראכט זי: טאמער אנ'עצה.

ר' בנימין

נעהמען א שטאדט אויף די פלייצעס, הייסט עס — פערדעקען דעם קאפ, אז די אויגען זאלען די ליכטיגע זון נישט זעהן. איך זאל זיין רב... טראגען א שטאדט נארישקייטען און א שטאדט צרות אויף מיין קאפ... איך זאל זיין רב — נישט פאר מיינע כחות. א גרינגערען פון מיר בעדארפען זיי האבען; גרינג זאלען זיי איהם קענען, העכער איבער זייער אייגענעם קאפ ארויפהויבען. אפשר צולייעב חיונה? קען איך דען נאר טראכטען פון וואנען מיין חיונה שטאמט? ס'וועט מיר שוין אזוי אויך גענוג זיין. און ליידען פאר כלל? בפרסיה? עס וועהטאנט דאס הארץ אזוי אויך געגוג....

ש ר ה

ביסט נערעכט.

ר' בנימין

און אפשר צולייעב כבוד? וועגען דעם ענין בין איך שוין מיט זיך לאנג דורכגעקומען.

געהט אום אויף און אב.

ש ר ה

ווילסט שוין אוועקגעהן? כ'האב וועגען נאך עפעס נעוואלט מיט דיר רעדען.

ר' בנימין

סודות?

ש ר ה

נישט קיין סודות, ווייסט אליין גאנץ גוט.

ר' בנימין

למשל?

ש ר ה

כ'וויים... א וועלט מאכט חתונה קינדער; א וועלט האָט נחת פון קינדער. — בנימין, כ'וויל — ס'זאָל שוין אַנ'ענק נעהמען.

ר' ב נ י מ י ן

ארבה, לעהרן דו מיך, ווי איך זאָל זיך איצטער בעגעהן. ווי זאָל איך זיך שוין איצטער בעגעהן? — אפשר האָסטו וואָס צוגעקלערט?

ש ר ה

איך וויל דיר קיין עגמת נפש נישט אָנטהאָן; אָבער ס'איז איבער מיינע כחות. זאָל שוין נעהמען א סוף. איין קינד; איין אויג אין קאָפּ. זי געהט ארום ווי א שאָטען; ער — ווי א שאָטען. וואָס דאָרט קומט פאָר אין זייערע הערצער — איין גאָט אין הימעל ווייסט.

ר' ב נ י מ י ן

נישט איך מייד איהם אויס. ער זאָגט, איהם איז שווער א איד צו זיין. איך גלויב איהם. שווער איז צו זיין א איד, וועז מען פיהלט נישט דעם חסד, וואָס גאָט האָט נעטהאָן מיט דעם אידען, וועז ער האָט איהם פאר אַזעלכען בעשאפען. אז מען איז מקבל עונש אוז מען וווייסט נישט פארוואָס, טהוט עס דאָפּעלט וועה. וויים איך עס. זע־נען דאָך צייטען געווען, וועז דער איד האָט גרעסערע גזרות אויסגע־שטאַנען: וועז מען האָט אין פייער זיין לייב געברענט, געוואָלט די אמונה ביי איהם צונעהמען; אויך קדוש השם האָט מען זיך איבערגעגעבען אוז גאָרנישט. אוז ליעב איז אלץ געווען; אוז זים זע־נען די יסורים געווען. אבטען גאָטס נאָמען אוים יסורים איז א גרוי־סע זכיה, אוז נישט יעדער דור איז זוכה דערצו. אזוי ווייסען מיר, אידען. אזוי האָבען אמאָליגע דורות געוואוסט.

ש ר ה

וואָלסטו אפשר מיט איהם רעדען.

ר' ב נ י מ י ן

האָב איך איהם דען אנדערש געלערנט? האָב איך איהם דען נע־לערנט א פרעמדע תורה? איך האָב איהם איבערגעגעבען דאָס, וואָס כ'האָב אליין געוואוסט... איך האָב מיין אייגענעם גלויבען אין זיין

נשמה געפלאנצט; און אויב די פרות זענען אנדערע, איז דאָך מסתמא אזוי דער ווילען פון דעם וואָס לעבט אייביג. ער וויל ווי־סען, פארוואָס גאָט שיקט צרות אויף זיין פאָלק ישראל? ער וויל זיך אונטערגראבען אונטער'ן רעכטען יסוד... ער וויל עס!...

ש ר ה

איך וואָלט וועלען, אַז ביי מיר אין שטוב זאָל ווידער ליכטיג ווערען.

ר' ב נ י מ י ן

וואָס קען איך דערביי העלפען? די פינסטערניש טראגט זיך צו מיר אין שטוב אריין פון אומעטום: פון דער גאַס, דורך מיינע פענסטער; אין מיין שטוב — פון יעדען ווינקעלע.

ש ר ה

אַזוי פיעל אידיש בלוט איז פערגאָסען געוואָרען — נישט איין הארץ איז דערפון גערירט געוואָרען.

ר' ב נ י מ י ן

און נישט איין שכל, וואָלסטו זאָגען, איז דערביי פערפיהרט געוואָ־רען.

ש ר ה

און אלץ, דאכט זיך, האָט געמיטען. וואו ס'זענען יתומים געבלי־בען, הערט זיך שוין אויך אַ לעבעדיג וואָרט; זעהט זיך שוין אויך אַ פרעהליכער שמייכעל — און וואָס איז מיט מייי שטוב? און דאָ קען נאָך אלץ נישט ליכטיג ווערען... צוויי יאָהר נאָך זייער חתונה — און ווי אַ שטיין וואָלט אין איהרע געדערים ליעגען. וויסט און פינסטער געהט זי אַרום.

ר' ב נ י מ י ן

דאָס לאָזט מיך נישט רוהען.

ש ר ה

און וויל איך רעדען צו איהר — פערשטעהט זי שוין מיין בליק. ווערט זי בלאס און ווידער רויט און טרעהרען בעווייזען זיך אין איהרע אויגען; פערקלעמט מיר מיין הארץ, שווייג איך שוין.

ר׳ בנימין

און דאס לאזט מיין הארץ נישט רוהען.

שרה

איך וויל, איהר זאלט אנהויבען רעדען.

ר׳ בנימין

רעדסט ווי א קינד. האב איך דען מיט איהם א מחלוקת געהאט? זענען איהם מיינע ווערטער וואלוועל געווארען, האט ער אויפגענעהרט צו רעדען מיט מיר. און אז איך וועל שוין נאכגעבען, איך מיינס מותר זיין, וואס וועט דערפון ארויסקומען? איך וועל איהם נאר צו א זינד ברענגען. רעדט ער נישט, איז שוין גלייכער.

דינה

קומט ארויין פון דער גאס און בליבט שטעהן נעבען דער טיר. אויפ׳ן קאפ א לייכט ווייס טיכעל, אזוי, אז איהרע בלאנדע האר זאהלען זיך ארויס. איהר געזיכט איז צערטליך בלאס — און איהר יונגענדליבעס אויסזעהן דריקט אויס אינזאמקיים און בענקעו. איהרע בעוועגונגען — שמילע.

ר׳ בנימין

וואהרום ביסטו אויפ׳ן שוועל נעבליבען?

דינה

אפשר בעדארף איך ניט הערען.

שרה

נישט פון קיין סודות האבען מיר נערעדט.

ר׳ בנימין

נו, וואו ביסטו געווען?

דינה

הינטער׳ן שטאדט בין איך נעווען.

ר׳ בנימין

בעגלייסט דעם זומער?

דינה

יא, איך בעגלייט דעם זומער. זי קוקט ארויין אין דעם אפענעם ספר,

וועלכען רב בניטין האָט געלאָזען אויפ'ן טיש. זאָגט מיר, פעטער. וואָס שטעהט אויף דעם בלאט געשריבען?

ר' בנימין

שמויכעלט

נישט פאר דיר, מיין קינד.

דינה

איך וועל עס נישט קענען בענעהמען.

ר' בנימין

איך מיין אזוי.

דינה

און מיט איין בלאט פריהער וואָס שטעהט געשריבען?

ר' בנימין

אויך דאָס אייגענע.

דינה

און ביי אייך אויפ'ן שטערן, פעטער, איז נאָך א קנייטש צוגעקומען. ווי אותיות אויסגעקריצטע, אזוי זעהען אויס די קנייטשען אויף אייער שטערן — זאָגט, וואָס איז דאָרט אָננעשריבען?

שרה

מסתמא נאָך א דאגה אין הארצען צוגעקומען. צרות אין הארצען מאכען אין קניטשען דעם שטערן.

געהט אָב אין איהר צימער לינקס.

ר' בנימין

ביסט הינטערן שטאָדט געווען — דערצעהל, ווי האלט עס מיט'ן זומער?

דינה

די זון פערגעהט שוין הינטער'ן וואלד פון דער לינקער זייט שטאָדט.

ר' בנימין

הייסט עס ,דער זומער אַוועק.

דינה

בלעטער פאלען שוין פון די בוימער.

ר׳ בנימין

הייסט עס, דער בוים האָט שוין זיין נוצען געבראכט; בעשיצט האָט ער דאָס לעבעדיגע פון דער הייסער זון און איצטער ווארפט ער פון זיך זיינע בלעטער אראָב.

דינה

נאָר צוליעב דעם אליין גרינט ער, דער בוים?

ר׳ בנימין

אלץ האָט נאָט בעשאפען אויף דער ערד דעם מענשען צום נוצען. וואָלט דען ווער געקענט אזוי זיינע וואונדער אָבשאצען, ווי דער מענש וואָס נעהט אום אויף דער ערד?

דינה

דאכט זיך, אזוי איז עס... און דאָך, וואקסט דאָך מסתמא דער בוים דאָרט, וואו דער מענש האָט נאָך אפילו קיין פוס ניט נעשטעלט?

ר׳ בנימין

אָבער וואו איז דען דער ארט, וואו דער מענש איז נאָך מיט זיין נעדאנק נישט נעווען? איז דען א חילוק?... זיצסטו דא, אין דער דאָזיגער שטאָדט, אין דעם דאָזיגען שטוב, און מיט'ן נעדאנק דיי־נעם אויב דו טראָגסט זיך נישט אוועק ווייט־ווייט פון דעם שטוב, ווייט פון דער שטאָדט — איז עס נלייך ווי דו וואָלסט נאָר נאָט נישט נעריענט... וואָס האָסטו זיך אזוי פערקלערט?

דינה

נארניט, נארניט.

בלייבט אין פערלעגענהייט.

ר׳ בנימין

האָסטו היינט יחיאל'ן נעזעהן? ער איז אויך נעווען הינטערן שטאָדט.

דינה

קוקט איהם אָן פערוואונדערט, ווי זי וואָלט ניט וויסען וואָס צו ענטפערן.

ר׳ בנימין

האָסט נישט פערשטאַנען, וואָס כ'האָב נעפרעגט?

ד י נ ה

איך? געווים... ניין, ער איז ניט געווען מיט מיר הינטערן שטאָדט... מיך וואונדערט זעהר, איהר זאָלט עס פרענען.

ר׳ ב נ י מ י ן

ער איז דאָך מיין קינד.

ד י נ ה

רעגט זיך.

יא,אמת... וואָס האָב איך צו זאָגען... פֿלוצלונג מיט אַ ציטריגער שטי־מע. זייט ניט אין כעס אויף איהם, פעטער. דאָס איז שווער פאר איהם, פאר אלעמען.

ר׳ ב נ י מ י ן

קען איך דען אויף מיין קינד אין כעס זיין? איך האָב געמיינט... זעהסטו, שטאָדט וויל מיך, צו דער עלטער, פאר א רב נעהמען און איך מוז מיך דערפון מסלק זיין.

ד י נ ה

אין וואָס וועגדעט זיך עס דען?

ר׳ ב נ י מ י ן

און ווער וועט נאָך מיר מיין אָרט פערנעהמען? אזוי בעראַרף קיי־נער מיין אָרט נישט פערנעהמען. מיין אָרט איז ביי דעם דאָזיגען טיש; ביים פענסטער, דורך וועלכען עס וועט פאר מיר דאָס ליכט נעשיקט... א מוטער זויגט איהר קינד, וען אפילו דאָס הארץ איהרס איז קראנק, — דאָס עופעלע זויגט און וויסט נישט, וואָס ביי דער מאַמען אין הארצען טהוט זיך. אָדער דער בוים — זיין הארץ איז שוין קראנק, פוילט, און ביים זייט גרינט זיך אַ צווייגעלע... קענסטו מיר אפשר זאָגען, וואָס פאר ספר ער שרייבט? האָט ער מיט דיר דערפון נערעדט?

ד י נ ה

זעהר ווינציג.

ר׳ ב נ י מ י ן

אָבער דאָך?

ד י נ ה

ס'איז ניט אזוי ווי איהר שטעלט זיך פאר.

ר' ב נ י מ י ן

אבער ער שרייבט דעם ספר?

ד י נ ה

וואס קען איך אייך זאגען?

ר' ב נ י מ י ן

איז עס געגען זיין אייגענעם פאטער?

ד י נ ה

איך וויים ניט.

ר' ב נ י מ י ן

געגען גאט און זיין פאלק?

ד י נ ה

רעדט היים, ווי זי וואלט וועלען איהר מאן בעשיצען.

ניין, ניין... פון גאט רעדט ער מיט מיר יעדעם מאל. אין גאט האט ער ניט אויפגעהערט צו גלויבען. קיינמאל נישט, קיינמאל נישט...

ר' ב נ י מ י ן

אין וואס בעשטעהט דאס גלויבען?

ד י נ ה

קוקט איהם אן גאר פערלאראן.

ר' ב נ י מ י ן

קענסט מיר נישט זאגען, אין וואס בעשטעהט זיין גלויבען?.. אומ־זיסט שרעקסטו זיך, איך האב צו דיר גארנישט. איך מיין, אפשר וואלסטו מיט מיר אנשטאט איהם געקענט רעדען. וואלט איך ווייסען. — אז מען פיהרט מיך ארום אין דער פינסטערניש.

ד י נ ה

ניין, ניט געגען גאט שרייבט ער זיין ספר.

ר' ב נ י מ י ן

ניט הערענדיג.

סודות, כסדר סודות... איך קוק צו די וועגד פון מיין שטוב — אפשר

וועלען זיי מיר עפעס דערצעהלען: אפשר וועלען זיי מיר זאגען — פארוואס מיין קינד, מיין אייגאונאייניציג קינד, רעדט מיט מיר נישט שוין באלד צוויי יאהר... צייטענווייז דאכט מיר, ער האט רעדען פערגעסען: אדער ער האט שוין גאר קיין ווערטער נישט אונטער זיין צונג, וואס זאלען זיך צופאסען פאר מיר . . .

ד י נ ה

וועז איך בלייב אליין מיט אייך, פערליר איך מיך גאר איננאנצען.

ר׳ ב נ י מ י ן

געהט אויף אזן אב.

דו געהסט אום הינטערן שטאדט און דו בעקלאגסט דיין יוגענד — און ער וואס טהוט? און ער וואס טהוט?!

ד י נ ה

ניין, איך בעקלאג ניט מיין יוגענד. מיר פעהלט גארניט, פעטער.

ר׳ ב נ י מ י ן

גארנישט... עס פעהלט דיר גארנישט... און ס׳הארץ וואס זאגט? עס פעהלט דיר גארנישט...

ד י נ ה

געהט אב אן א זייט.

ר׳ ב נ י מ י ן

זאגסטו, אז דער ספר איז נישט געגען גאט... און דאס וואס ער טהוט איז אויך נישט געגען גאט? וועז מענשען לעבען את אזוי וויסט, ווי דער דארנבוים — דאס איז נישט געגען גאט? אויף דעם וואס זאגט ער?

ד י נ ה

שווייגט.

ר׳ ב נ י מ י ן

נאר נארנישט. איך בייזער מיך און דו קענסט מיינען, אז אויף דיר בייזער איך זיך עס. איך וויים גוט, אז אין דעם ביסטו נישט שולדיג.. אויסער די יסורים וואס דער וואס אין הימעל שיקט אויפ׳ן כלל, אויף זיין גאנץ פאלק, שיקט ער נאך נסיונות אויף דעם איינציגען.

קיין קשיות פרעג איך נישט. דו ביסט געווים נישט שולדיג... דו וויינסט ?... דאָס וויינען איז איבריג.

ד י נ ה

ווען איהר וואָלט וועלען, וואָלט ער מיט אייך יאָ גערעדט.

ר׳ ב נ י מ י ן

איך וויל עס געווים. איך וויל מיר קלאָר מאכען וואָס איך האָב נאָך פון איהם צו וואַרטען. און דערצו... אויף מיר ווארפט מען גאָר דעם שולד ארויף... אפשר בין איך טאַקע שולדיג ? אפשר האָב איך טאקע פערגעסען ?... יאָ, גוט, גוט... שרה ! שרה !

ד י נ ה

איך קען זי געהן אריינרופען, אויב איהר בעדארפט זי.

ר׳ ב נ י מ י ן

ניט פערשטעהענדיג.

איך האָב זי גערופען ? ניין, איך בעדארף זי נישט...

ער מאַכט צו דעם ספר וואָס אויפ׳ן טיש און געהט אַרויס פון שטוב גאָרנישט זאָגענדיג מעהר.

ד י נ ה

בלייבט אַליין, זי ווישט די טרעהרען, וואָס פאַלען פון איהרע אויגען אין דער שטיל. זי דערהערט טריט, בעמיהט זי זיך צו מאַכען אַ רוהיג געזיכט און פערבאָרגט איהרע טרעהרען.

ש ר ה

קומט אַריין.

דער פעטער האָט מיך גערופען ?

ד י נ ה

דער פעטער האָט אייך גערופען, נאָר ער איז אַרויסגעגאנגען.

ש ר ה

וואָס האָט ער מיר געוואָלט זאָגען ? ווייסט נישט ?

ד י נ ה

איך וויים גאָרנישט... איצטער וויים איך גאָרנישט... זי פאלט שרה׳ן

אויפ'ן האלז. וואם וועט זיין? וואם וועט זיין?

איהר קערפער ציטערט פאר שמילען איינגעהאלטענעם געוויין.

ש ר ה

נו, בערוהיג דיך, וויין נישט. זעה וואם דו טהוסט... וויינסטו — איז מיר דאך שוועדער; וויים איך דאך שוין גארנישט, וואם מיט אייך ביידען טהוט זיך. וואם איז דען היינט אנדערש ווי שטענדיג?

ד י נ ה

איך פערליר מיך איננאנצען.

ש ר ה

האט דער פעטער אועלכעם מיט דיר נערעדט?

ד י נ ה

דער פעטער רעדט מיט מיר; ער פרעגט מיך, און איך וויים ניט וואם איהם צו ענטפערן. איך וויים ניט וואם איך זאל איהם זאגען.

ש ר ה

איז דען צו בעשרייבען, ווי דער פאטער זיינער האט איהם ליעב. מיט זיינע הענד האט ער איהם נעוויעגט, וועז ער איז נאך א קינד געווען. אליין מיט זיינע הענד — און ער האט איבער זיין וויעג געציטערט. אין איך, וואם האב איך איבערגעלעבט? און שוין שפעטער, וועז ער איז שוין אויסגעוואקסען... די אוועגדען וועז זיי פלעגען דא ביידע זיצען און לערנען; די בעגינענם... איך בין געלעגען אויף מיין געלענער און ווי אין חלום האב איך געהערט זייער ביידענם געזאגג. מיר האט זיך אויסגעדאכט, אז פון שטוב געהט דאס געזאנג ארויס און ביז צו די הימלען גרייכט עס. האט דען דער מאמעס הארץ נאך עפעס מעהר פערלאנגט? עפעס מעהר בעגעהרט? אבער שפעטער, אז יחיאל'ס קול איז שטיל געוואָרעז, איז דער פעטער אויך ווי פערשטומט געוואָרעז. און מיר דאכט זיך אויס, אז איצטער קוקט ער מעהר אריבער, אויף יענער זייט ספר, ווי אין ספר אריין... זיי בליי־בען א ווייל אזוי זיצען, דינה איהר קאפ אנגעשפארט אויף שרח'ס האנד. וואם רעדט ער מיט דיר?

ד י נ ה

ער מיט מיר?

ש ר ה

ס׳הארץ זאָגט מיר, אז ווייט, זעהר ווייט וועט איהר פון אונז אוועק־געהן.

ד י נ ה

איך וויים נאָרנישט. וואוהין קען איך דען געהן? אָדער וואוהין קענען מיר ביידע געהן?

ש ר ה

מיר דאכט זיך אויס, אז די שטוב איז שוין בעצייטענס לוידיג געוואָרען: אז...

ד י נ ה

אוי, בעסער רעדט עס נישט, רעדט עס ניט.

ש ר ה

אָבער פאַרוואָס גענהט ער בעזונדער אום און דו בעזונדער?

ד י נ ה

וואָס קען איך העלפען? איך בין אין דעם גענוים ניט שולדיג.

ש ר ה

טאָ וועד דען איז שולדיג, וואָס מיין שטוב איז וויסט?...

ד י נ ה

זאָל שוין זיין. אז מען שווייגט איז שווער, נאָר אז מען הויבט אָן צו רעדען וועדט נאָך שווערער...

בלייבען ביידע שטיל.

י ח י א ל

קומט אַריין. שלאנק געוואקסען. ס׳איז צו מערקען זיין אינערליכע אונרוהיגקייט, חאָטש אויסערליך האָלט ער זיך גאָנץ רוהיג. זיינע שווארצע אויגען קוקען טיף פון אונטער זיין הויכען בלאָסען שטערן אַרויס. וועז ער קומט אַריין, שטעלען זיך ביידע, שרה און דינה, אויף.

ש ר ה

אָט איז יחיאל.

י ח י א ל

שטערט אייך ניט, שטערט אייך ניט. איך גיה אין צווייטען צימער אריין.

ש ר ה

מען בעדארף שוין דאָרט אפשר ליכטיג מאכען.

י ח י א ל

נו, וואָס, דינה, זענען פארהאן א סך מוטערס אזעלכע?

ש ר ה

זאָל איך דיר דאָרט א ליכט אָנצינדען?

י ח י א ל

איהר האָט געווים זעהר א טיעפען שמועס געפיהרט, אז איהר הערט גאָרניט, וואָס מען רעדט צו אייך. איך פרעג, דינה, ווי געפעלט דיר מיין מוטער?

ד י נ ה

וואָס פרעגסטו עס אזוי פלוצלונג?

י ח י א ל

גאנץ איינפאך, איך פרעג ווי זי געפעלט דיר?

ד י נ ה

ווי זי וואָלט נישט פערשטעהן, קוקט איהם אָן.

י ח י א ל

פערשטעהסט מיך ניט?

ד י נ ה

איך פערשטעה זעהר גוט.

ש ר ה

און איך פערשטעה נישט.

י ח י א ל

וואָס האָסטו דען געוואָלט פערשטעהן פון מיינע איינפאכע וועריטער?

ש ר ה

איך וויים... כ'בין געוואוינט גיווען אין דיינע ווערטער, אינ'ם טא־

טענ׳ס ווערטער צו געפינען עפעס א נעראנק. און איצטער פערשטעה איך נישט אזוי גוט.

י ח י א ל

ס׳איז דאך קיין תורה ניט. תורה, האט יעדעס ווארט זיין נשמה, זיין תוך, אבער איינפאכע, וואכעדיגע ווערטער... וואס ניט, דינה?

ד י נ ה

איך האב אויך דעם נארניט וואס צו ענטפערן.

י ח י א ל

איהר האט זיך ביידע ווי אנגערעדט מיר ניט צו ענטפערן. ער קוקט זיך נעהנטער איין אין שרח׳ס אויגען. האסט געוויינט, מאמע?

ש ר ה

קעהרט זיך אב.

י ח י א ל

דינה, די מוטער האט געוויינט?

ד י נ ה

ניט קענענדיג געוועלטיגען מיט זיך, געהט זי פלוצלונג ארוים פון צימער דורך דער גאס־טיר.

י ח י א ל

קוקט איהר נאך פערוואונדערט.

זאג מיר, מאמע, וואס איז דא אזעלכעס פארגעקומען? א שטילער טרויער רוהט דא איבער׳ן שטוב. פארוואס ענטפערסט דו מיר ניט? וואוהין איז דינה פלוצלונג ארויסגענאנגען?

ש ר ה

זי הויבט אן ווישען די טרעהרען און אזוי שווייגענדיג געהט זי אב צו זיך אין ציטער לינקס.

י ח י א ל

בליבט א ווילע ווי פערשטיינערט. זיין געזיכט דריקט אוים ניט קיין פערוואונדערונג, נאר ווי אנערקענונג זיין איגענער שולד, אדער שפירענדיג אנ׳אויסמיידליכען אונגליק. רעדט פאר זיך אליין:

אבער אנדערש קען איך דאך ניט מאכען... מוטער!... דינה!... וואו

ביסטו? ער גערטט צום פענסטער וואָס אין הינטערגרונד און רופט: דינה, וואו ביסטו? דינה, וואָס איז מיט דיר? ווילסט נאָר ניט ארײַנגעהן צו מיר אין ציממער?... ווילסט מיר נאָר ניט ענטפֿערן? ער בלייבט נאָך אַ ווײַלע אַזוי שטעהן קוקענדיג אין פענסטער. לאָזט זיך אראָב אויפֿ'ן פֿלאָץ, וואו רב בנימין איז פֿריהער געזעסען, פֿערבאָרגט זיין קאָפּ אויפֿ'ן אָרעם.

ד י נ ה

קומט ארײַן, טראָגט אין האַנד אַ גרײַן צוויבעלע. דערנעהנטערט זיך צו יחיאל'ן און לעגט דאָס צווייגעלע אויף זיין קאָפּ.

ד י נ ה

ביסט ברוגז אויף מיר, וואָס כ'האָב מיך ניט באַלד אָננערופֿען?

י ח י א ל

ניט אויף דיר בין איך אין כעס. צי קען איך אויף דיר א כעס טראָגען?

ד י נ ה

זעהסט, וואָס פֿאר א גרינע צווייגעלעך עס שפֿראָצען נאָך איצטער פֿון די בוימער ארויס? ווי ס'וואָלט איצטער צו פֿריהלינג געהן... ביסט נאָך אלץ אויף מיר ברוגז? קושט איהם אויפֿ'ן קאָפּ. ווילסט מיר נאָר ניט קוקען גלייך אין די אויגען אריין.

י ח י א ל

ער וועגדט אָב זיין קאָפּ צום פענסטער.

ד י נ ה

זעה, יחיאל וואָס דו, טהוסט... פארוואָס לאָזט דו מיר אזוי שטעהן? איך האָב גערעכענט אויף דיר ברוגז זיין, דעריבער בין איך אין גאַרטען אַוועק; צום סוף האָט זיך נאָר אויסגעלאָזט פערקעהרט.

י ח י א ל

איך וויל וויסען, וואָס איז דאָ אזעלכעס אין שטוב געשעהען פאר די עטליכע שעה, וואָס איך בין דאָ ניט געווען? אלץ אין הויז דאָ ארום קוקט אויף מיר מיט פערדאכט . . .

ד י נ ה

איך בין אין דעם גאָר ניט שולדיג. איך וויים אליין ניט וואָס מיט מיר איז די לעצטע צייט געוואָרען. איך האָב אויפגעהערט אליין זיך צו גלויבען און צו פערשטעהן. צייטענווייז קלערט זיך פון אזעלכע שרעקליכע זאכען, אז איך קען עס גאָר אליין אין מיין קאָפּ ניט פער־טראגען. איך קען אליין פאר זיך ניט ערב זיין, וואָס מיט מיר וועט ווערען.

י ח י א ל

וואָס מיינסטו דערמיט?

ד י נ ה

וואָס קען איך מיינען דערמיט? צי קען איך דען מיינען אזעלכעס, וואָס פאר דיר זאָל עס פרעמד זיין?... נאָר אז מיר קומט אויס גאָר אליין צו בלייבען, כאפט מיך אָן א שרעק, כ'וויים אליין ניט קלאָר פארוואָס. עס שרעקט מיר: פאר זיך אליין; פאר דיר. אָט היינט אפילו; דו האָסט מיר צוגעזאָגט ארויסצוקומען אין פעלד און זהען ווי די זון פערגעהט סוף זומער — און איך האָב מיך אזוי גע־פרעהט.

י ח י א ל

מיט וואָס אייגענטליך?

ד י נ ה

מיר דאכט זיך אלץ, אז איך בעראַרף דיר ניט שטערען, כ'בעראַרף ניט. כ'וויים, מיר דאכט זיך אלץ אויס. און ווען דו האָסט געזאָגט, אז דו וועסט צו מיר אין פעלד ארויסקומען, איז מיר אין הארצען אזוי ליכטיג געוואָרען.

י ח י א ל

בין איך דען צו דיר איצטער אנדערש געווארען? בין איך דען גע־גען דיר א פערברעכען בענאנגען?

ד י נ ה

איך שפּיר אז דיינע געדאנקען ווערען דיר שווערער. איך בין הינטערן שטאָדט אומגענאנגען, געקוקט ווי די זון קלייבט זיך צו

פערגעהן און האָב געפיהלט, אז דו געהסט ערגעץ אום איינער אליין אויף דעם אנדערן זייט שטאָדט און קלערסט אפשר אויך דאָס איינגענע...

י ח י א ל

ניט דאָס אייגענע.

ד י נ ה

ניט דאָס אייגענע?

י ח י א ל

אך, צו וואָס איך האָב דיך געבראכט! איך בין, דינה, זעהר שולדיג געגען דיר, נאָר ניט מיט דעם, וואָס כ'בין אליין הינטערן שטאָדט געווען, ניט מיט דעם.

ד י נ ה

רעגט זיך.

איך? אין אמת'ן... מעגסט מיר ניט זאָגען.. כ'האָב נאָר געטראכט: אפשר וועז דו ביסט ניט אין שטוב, הינטערן שטאָדט ביסטו פרעה־ליבער.

י ח י א ל

מיינע שווערע געדאנקען פערלאָזען מיך ניט, וואו כ'זאָל ניט זיין. וועז איך בין אליין הינטערן שטאָדט, איז מיר נאָך פיעל שווערער. וועז איך בין אליין הינטערן שטאָדט, הויב איך נאָך שטארקער אָן צו שפירען מיין איינזאמקייט. וועז נאָך שפירט זיך א איד אזוי אייגזאם און עלענד ווי הינטערן שטאָדט, אין פעלד ביים זונענפערגאנג? און דערצו נאָך פון יענער צייט אָן, צייט יעדער בוים האָט פאר מיר אנ'אנדערען בעדייט בעקומען. יעדעם גרעזעלע, יעדעם בלימעלע האָט פאר מיר גאָר אנ'אנדערען אויסזעהן בעקומען. יענע וועלטען, יענע פעלדער און יענע בלומען זענען פערשוואונדען געווארען, אין איין אויגענבליק זענען זיי פערשוואונדען געווארען, און גאנץ אנדערע זענען אויסגעוואקסען אויף זייער ארט. אט וואָס איך שפיר דאָרט, וועז איך בין אליין. און אז איך קום אהיים און בעגעגען די שטומע, טרויעריגע בליקען פון אלע זייטען.

ד י נ ה

וואָס מיינסטו דען, האָבען מיר נערעדט?

י ח י א ל

איך וויים דאָך גאנץ גוט, אז וועז איך טרעף אייך אלעמען טרויעריג זיצען — בין איך דאָך געווים דער שולדיגער אין דעם.

ד י נ ה

דער פאָטער האָט היינט אזוי ליעב און צערטליך נערעדט צו מיר.

י ח י א ל

מיט אַ שמייכעל.

דאָס קלינגט אין זיין שטימע דער קלאנג פון דער תורה, וואָס איז ווי א קוואל אין זיין הארצען פערבאָרגען.

ד י נ ה

רער ניט אַזוי; מיר דאכט, אז דו מאכסט חוזק פון דיין פאָטער.

י ח י א ל

צי דען קען איך נאָר שפּעטען פון מיין פאָטער? נאָריש קינד. צי דען רייסט זיך אליין אָב דער צווייג פון'ם בוים? סבות זענען פארהאנען: א ווינד רייסט די צווייגען פון בוים, אָדער זיי הויבען אַן צו טריקענען און פאלען אליין אראָב — אָדער א מענשענס האנד רייסט זיי אָהן רחמנות אָב... איך קוק, דינה, אין דיינע ליכטיגע, אונשולדיגע אויגען און טראכט: ווער ווייסט? אפשר האָסטו נאָר בעדארפט זיין די מוטער פון דעם קינפטיגען פרומען איר־דען, וואָס וועט זיין גלויבען ארומוואשען, זיין נשמה אויסלייטערן און ווידער זיך אומקעהרען מיט זיין פנים צו גאָט — צום אלטען אידישען גאָט, און בעטען ביי איהם כחות, ער זאל קענען זיין גלויבען דורך די ביטערע צייטען טראָגען... ווידער זיין לעהרער ביי די פעלקער... איך בין, מיין טייערע, דער א י ב ע ר ג א נ ג ס־מ ע נ ש — פערשטעהסט, דער א י ב ע ר ג א נ ג ס־מ ע נ ש, וואָס די נשמה זיינע ציהט איהר השפּעה פון דעם אידישען קוואל. איך זעה מיט מיינע אויגען די פערנאנגענהייט, די געגענווארט און די צוקונפט. וואָס איז די געגענווארט פון דעם איצטיגען אידען?

פון יסורים געוועבט! פון יסורים נעשפונען... פארוואָס, אייגענט־ליך, איך רעד ניט מיט'ן פאָטער? איז דען אַ פערברעכען, ווען איך וויל ניט זיין פאלש? און וואָס וועט שוין דערפון ארויסקומען, אז איך וועל קומען צו איהם און זאָגען: פאָטער, זיי וויסען, אז אַלע מיינע געדאנקען ביז איצטער, וואָס זענען אייגענטליך א טייל פון דיין תורה — בין איך, דיין זוהן און דיין תלמיד, צו זיי ניט מסכים? וואָס, פרעגט זיך, וועט דערפון ארויסקומען?

ד י נ ה

עס זענען דאָך פארהאנען צייטען, ווען אַ פאָטער מיט זיין קינד קען גאָר פון עפּעס אנדערש רעדען און פיהלען, ווי אַ געליעבטער, ווען ער רעדט מיט זיין טרייער אין די מינוטען ווען זייער הארץ פילט אָן בלויז ליעבע אליין, און מעהר קיין זאך ניט.

י ח י א ל

יא, ווען דאָס הארץ פילט אָן בלויז ליעבע אליין און מעהר קיין זאך ניט...

ד י נ ה

פארוואָס זאָל איך בעדארפען אזוי פיעל ליידען, ניט וויסענדיג פארוואָס און פאר ווען?

י ח י א ל

ווי טרויעריג!

ד י נ ה

אנטקעגען וואָס זאָגסטו עס?

י ח י א ל

אָט טוליעסט זיך איצטער אזוי צו מיר, און מיר דאכט זיך, אז אין דיין פאָרשטעלונג עקזיסטירט גאָר איצטער קיין אַנדער זאך ניט אויסער מיך. ווילסט וויסען, וואו איך בין אומגעגאנגען אין דער צייט, ווען דאָ האָסט געקוקט ווי די זון פערגעהט?

ד י נ ה

אויב דו וועסט מיר דערצעהלען.

י ח י א ל

איך בין אויפ'ן בית־עולם געווען.

ד י נ ה

אויפ'ן בית־עולם?

י ח י א ל

יא. עס וואונדערט דיך זעהר?

ד י נ ה

כ'וויים ניט ווי איך זאל דיר זאגען. ביסט געגאנגען זעהן די קברים פון די קדושים?

י ח י א ל

ניין. יענע קברים האבען פאר מיר איצטער קיין בעדייט ניט. ניט זייער טויט האט מיין געדאנק בעשעפטיגט — נאר די ה א ק, וואס האט זייערע קעפ צושמעטערט, און די האנד, וואס האט די האק איבער זייערע קעפ אויפגעהויבען.

ד י נ ה

ווי שבעקליך...

י ח י א ל

יא, דאס איז שרעקליך... איך בין אויפ'ן בית־עולם אומגעגאנגען צווישען די קברים, געקוקט אויף די שטומע מצבות און געטראכט. אט ליגען דא מענשען, וואס האבען געלעבט און געליטען; אט איז דער אוהל, וואו ס'ליגט דער גרויסער רבי יחזקאל. פערבראכט האט ער דאס גאנצע לעבען אין תענתים, אין תפילות; געקלאגט, וואס די שכינה האט זיך אבגעטאן פון דעם אידישען קאפ, און האט געזאגט, אז די שכינה קען איבער דעם מענשען ניט רוהען, ווען ער איז טרויעריג; — „וואו טרויער איז — דארט איז גאט ניטא" — און דאך האט ער דעם גאנצען לעבען זיינעם געטרויערט. און איצטער ליגען זיינע ביינער רוהיג אין דער ערד, פויל'ען דארט — און ביי זיין צוקאפענם שטעהט זיך א שטומער שטיין, אויף וועלכען דער יונגער דור האט געהייסען טויף אויסקריצען „זאל זיין נשמה איביג לעבען"... און זיין נשמה לעבט זיך ווידער, שוועבט פון איין

אידיש הארץ אין דאָס צווייטע — פון איין דור צום צווייטען...

ד י נ ה

מסתמא בעדארף דאָך דאָס לעבען אזוי זיין. אויב מיין מזל איז אויך אזעלכער, וואָס קען איך דען מאכען אנדערש?

זי צינדט אָן א לאָמפּ.

י ח י א ל

ער קוקט איהר נאָך, שמייכעלט.

זעהסטו, אז מען צינדט אָן א לאָמפּ, איז ליכטיגער.

ד י נ ה

וואָס זאָל איך טהאָן? דאָס איז אלץ, וואָס איך קען. אוּן דעריבער בין איך אויך אלץ גרייט.

י ח י א ל

שוועך צו זאָגען — אויך אלץ גרייט. אונזער לעבען בעשטעהט פון אַסך מאַרגענס אוּן פאר אזעלכע מענשען, ווי דו, ווי מיין פאָטער, איז שוועך צו וויסען, וואָס דער נאָהנטסטער מארגען טראָגט מיט זיך.

ד י נ ה

קען מען דען זיך וועהרען?

י ח י א ל

אַ, ניין. מען בעדארף זיך ניט וועהרען. וועהרען זיך הייסט עס מלחמה האלטען אליין מיט זיך; אליין מיט'ן אייגענעם שאָטען אויפ'ן וואנד. אוּן פון דעם אייגענעם שאָטען איז דאָך ניט צו בעפרייען זיך.

ד י נ ה

שווערע געדאנקען.

י ח י א ל

שווערע געדאנקען... האָב איך דען ניט בעקומען אָט די אלע געדאנקען, צוליעב די דאָזיגע וואָס האָבען פון קיין סבות ניט געוואוסט? ! ווער האָט געפונען, אז דאָס לעבען בעשטעהט אין דעם אייביגען קאמפף? ! פון איין זייט מלחמה האלטען מיט'ן יצר־הרע

וואָס אין זיך, און פון דער אנדערער זייט — מיט דעם נאַרישען מענשען? טראָגען אויף די פּלייצעס דעם שווערען יאָך און אין דער שטיל שעפּטשען א תפילה צו גאָט, וואָס ער גיט מיר כחות צו שלע־פּען אויף די פּלייצעס דעם דאָזיגען שווערען יאָך. צייטענווייז חלום'ט מיר, אז גאָר אויף אַ שרעקליכען אופן וועט דער מענש אויסגעלייזט ווערען: ס'וועט קומען אַ טאָג און אַ צויבער־ווינד וועט זיך דורכטראגען פון עק וועלט ביז עק וועלט און דער מענש פון דער גאנצער וועלט וועט זיך אויף איין אויגענבליק אָבשטעלען, אויף אַן אויגענבליק וועט דער ווינד דעם געדאנק זיינעם אויסליי־טערן; און אין יענעם שרעקליכען אויגענבליק וועט דער מענש אין זיין אייגען לעבען אריינבליקען; ער וועט דערשפּירען דעם ביטערען סוד פון זיין „זיין", דעם גורל זיינעם וועט ער דערקענען — און זיין הארץ — ד אָ ס ה אַ ר ץ פ ו ן ד ע ר ו ו ע ל ט — וועט צוריסען ווערען...

ד י נ ה

צי דען שפּירט דער פאָטער אויך אַזוי?

י ח י א ל

מיין פאָטער גלויבט, אז די וועלט וועט אויסגעלייזט ווערען. ער גלויבט ווי יעדער פרומער, גלויביגער איד. ער ליידט און גלויבט. די יסורים האָבען ביי איהם דעם גלויבען געשאפען.

ד י נ ה

ניין, יחיאל, ביי מיר האָט דער גלויבען די יסורים געשאפען. ווען איך וואָלט ניט גלויבען אין די פיעל זאכען, אין וועלכע איך גלויב אין גרונד אזוי בלינד, וואָלט איך גאָר אפשר אזוי פיעל ליידען ניט בעדארפט פערטראגען. אבער רעד ניט אַזוי צו מיר; נעהם פון מיר דעם גלויבען ניט צו.

י ח י א ל

איך טהו עס ניט.

ד י נ ה

פארוואָס רעדסטו אזעלכע שרעקליכע ווערטער.

י ח י א ל

ניט איך בין אין דעם שולדיג.

ד י נ ה

דער קאָפּ ווערט מיר פול מיט די דאָזיגע ווערטער און מיר דאכט זיך, אז כ'וועל זיי נאָרניט קענען פערטראָגען. זיי נאָהנטער צו מיר. זיי צו מיר ווי אמאָל. איך האָב זיך דאָך מיין נאנץ לעבען אַזוי נערישען צו דיר, ווי א פויגעלע וואָס שוועבט אום צווישען הימל און ערד און זוכט א צווייגעלע וואו זיך אבצושטעלען. אזוי האָב איך אליין אומגעבלאָנדזשעט און שטענדיג זיך נעצויגען צו דיר; נעוואָלט לעבען פאר דיר און צוליעב דיר; דיין לעבען זאָל מיינער זיין און דיין טויט זאָל מיינער זיין... איין ווארט אזעלכען זאָג מיר ארויס. ער זאָל מיר דערמאָהנען אָן די אמאָליגע טעג.

י ח י א ל

צווישען יענע טעג און הייגטיגע האָט זיך אויסגעבריט א גרויסער, גרויסער אידישער בית־עולם. א בית־עולם פון מענשען אויסגע־שטאָרבענע מיט'ן גוטען ווילען און מיט זייער גלויבען אין האר־צען; און מענשען געגען זייער ווילען געשטאָרבענע און געגען זייער ווילען אויף יענער וועלט מיט צובראָכענע גליעדער געקומענע. מיט אויסגעשטאָכענע אויגען צוריק זיך אין דער ערד אומגעקאָהרט.... — און דאָס איז אלץ אין דעם נאָמען פון לעבען געשאהן. איבער דעם דאָזיגען בית־עולם שוועבט איצטער אום די נשמה פון מיין אלטען געשטאָרבענעם גלויבען און זוכט תיקון. א, מיין אונשולדיג קינד! זאהסטו, אין דער צייט וואָס איך האָב געהאָפט, אז איך וועל נאָהנט נעבען זיך האָבען א צווייטע האָרץ, וואָס זאָל מיר מיט־פיהלען; וואָס זאָל מיר פילייכט צו הילף קומען — שטאהט נאָר נעבען מיר א ליעבער אונשולדיגער מענש און זוכט פון מיר הילף.

ד י נ ה

קושט זיין קאָפּ.

רער ניט מאהר.. איך וועל מיר מאכען גלייך ווי איך האָב גארניט

געהערט דאָס, וואָס דו האָסט נאָר־וואָס געזאָגט... גלייך ווי איך וואָלט גאָרנישט פערשטאַנען, וואָס דו האָסט איצטער געזאָגט... לאָז מיך נאָר איין ווייל נעבען דיר זיין... אבער ניין גאָרניט, גאָרניט. איך פערשטעה גאָרניט. רבונו של עולם, ווי קינדערש איך בין!

י ח י א ל

ביסט געגליכען צום שניי, וואָס איז אַרויסגעפאַלען ערגעץ אין טיעפען וואַלד, און קיין אייניציגער טריט איז נאָך אויף איהם ניט אריבערגעגאַנגען.

ד י נ ה

פערלאָז מיך ניט, יחיאל.

י ח י א ל

וואָס מיינסטו דערמיט?

ד י נ ה

זי ציטערט מיט איהר גאַנצען וועזען.

גאָרניט, גאָרניט. ניין, איך מיין גאָרניט היינט. איך קען אָהן דיר קיין איין מינוט ניט לעבען. מאַך אַזוי, אז מיינע יסורים זאָלען ניט זיין בעזונדער — נאָר מיט דיר אינאיינעם זאָל איך ליידען. בעזעץ מיך אין דיין הארצען. מאַך אַזוי, אז איך זאָל זיין א טייל פון דיין נשמה; חאַטש דער קלענסטער טייל פון דיין נשמה זאָל איך זיין — איך זאָל ניט בעראַרפען קלערען איבער דיינע ווערטער, נאָר איך זאָל זיי פיהלען... איך וויל, דו זאָלסט היינט אָנהויבען צו רעדען מיט'ן פאָטער. נאָר רעד מיט איהם ווי א קליין קינד רעדט צו א פאָטער. אָהן ווערטער, נאָר מיט די אויגען, מיט די וואונקען זאָלסטו צו איהם רעדען; דאָס וויל איך, מיין טייערער.

י ח י א ל

ווי אונפערטעניג.

דו ביסט דאָך געווען דער שענסטער חלום מיינער; וועז כ'האָב מיר געוואָלט פארשטעלען אמאָל אין חלום א שהן לעבען האָב איך עם אָהן דיר קיינמאָל זיך ניט געקענט פארשטעלען.

ד י נ ה

אלץ אמאל. געשעהן אוז געווען. אוז איצטער... זי בעדויט זיך פון איהם אוז געהט אום אויף אוז אב. פינסטערער איז היינט ווי שטענדיג. זי ציגדט אן נאך א ליכט.

י ח י א ל

געהט אריין צו זיך אין ציטער.

ד י נ ה

„ווי דער שניי אין טיעפען וואלד, וואו קיין טריט איז אויף איהם ניט אריבערגענאנגען"... נאר די זון קומט אהין ניט צו; קיינמאל קומט זי אהין ניט צו...

ר' בנימין

קומט אריין.

ד י נ ה

בעמיהט זיך צו בערוהיגען אוז אנצונעהמען איהר געווענהנליכען אויסזעהן. זי טהוט אן אויפ'ן קאפ צוריק איהר ווייס טיכעל, וואס זי האט פון זיך פריהער אראבגעווארפען.

ר' בנימין

קוקט זיך ארום.

ליכטיגער ווי שטענדיג איצטער אין שטוב. ווער האט עס אזוי פיעל ליכט דא געמאכט?

ד י נ ה

שווייגט.

ר' בנימין

דו האסט אנגעצונדען? שעמסט זיך צו דערצעהלען? גוט האסטו געטהאן. גלייכער ליכטיגער.

ד י נ ה

ניט איך האב אנגעצונדען.

ר' בנימין

פארוואס האסטו מיר נלייך נישט נעוואלט ענטפערן? עפעס א סוד? וואו איז די מוהמע?

ד י נ ה

איך ווייס ניט.

ר׳ בנימין

געהט אום אויף און אַב אונרוהיג.

און יחיאל ווּאו איז? שוין געקומען?

ד י נ ה

יאָ, שוין לאנג.

י ח י א ל

בעווייזט זיך אויפ׳ן שוועל פון זיין צימער. ער איז בלאַס און אויפגערעגט. ער מאַכט אַ טריט צו ר׳ בנימינען, נאָר ער בענוצט זיך דערמיט, וואָס דער פאַטער האָט איהם ניט בעטערקט, ציהט ער זיך צוריק צו זיך אין ציסער אריין.

ר׳ בנימין

וועגדט זיך אין יענעם אויגענבליק אום צו יחיאל׳ס זויט און זייערע בליקען בעגעגענען זיך.

ד י נ ה

שטעהט פון דער וויישענס און קוקט צו דער דאָזיגער שטומער סצענע.

י ח י א ל

געהט צו איהם.

ר׳ בנימין

אַט אזוי, נו, נעווים...

י ח י א ל

ער פאלט מיט׳ן קאָפ אויפ׳ן פאַטערס אַקסעל.

ר׳ בנימין

גלעט מיט ליעבע זיין קאָפ.

נו, נעווים אזוי. האָט עס דען אנדערש געקענט זיין? . . . ביסט פון ווייטען ווּעג צו מיר געקומען. מיעד ביסטו. זאָל זיין דיין קומען געבענשט. און אויב דו וועסט ווידער פון מיר, ערגעץ ווייט אוועקגעהן, בין איך דאָך א פאַטער ... זאָל זיין דיין אוועקגעהן געבענשט. אייז דור בעראַרף דעם אנדערן דור פאר׳ן

שטאַרבען זײַן ברכה געבען. נו, פּונדעסטוועגען רעד אויס אַ וואָרט. פּאַר אַ פּאָטער מעג מען. פּאַר אַ פּאָטער מאכט נישט אויס. איז דער טאָטע אַ בייזער, בעשטראפט ער מיט אַ וואָרט אָדער מיט אַ מחשבה אין הארצען. איז דער פּאָטער אַ גוטער, רייסט ער אפילו די בייזע מחשבה אויף פון הארצען ארויס און ער פערוואַרפט זי פון זיך. נו. וואָס מאכסטו?

י ח י א ל

ווי שווער ס'איז צו זײַן אַ איד!

ר' ב נ י מ י ן

נאָר דאָס האָסטו מיר נעהאט צו זאָגען? אויב דאָס אליין, געפעלט עס מיר... לאנג האָט נעדויערט ביז דו ביסט צו דער רעכטער מחשבה געקומען... אפשר האָט דאָס וואָרט פּאר דיר אנ'אנדער בעשייד — ווי אויף פון איהם נישט ווייסען. יעדערער בעשיידט דאָס וואָרט „איד" אויף זײַן לשון. — לאָז מיר שוין די ווערטער דיינע פּערשטעהן ווי איך וועל קענען...

ש ר ה

קומט אריין און בלייבט איבערראשט, זעהענדיג ייאל'ן מיט'ן פּאָטער צוזאַמען.

ר' ב נ י מ י ן

אָט איז די מאמע אויך... זעהסטו, דו ביסט געקומען שפּעטער פון אלעמען. — יחיאל איז דאָך געקומען צו אונז צופּאָהרען. — דו דערקענסט איהם נישט?...

י ח י א ל

ניין, מיין פּאָטער, איך ווייל אליין דעם בעשייד פון מיינע פּריהערדיגע ווערטער דיר ערקלערען.

ס'הערשט אָ טויטע שטילקייט.

ר' ב נ י מ י ן

גידערגעשלאָגען דער קאָפּ זינקט אויף זיין ברוסט.

צווייטער אקט

א גאָרטען ; פערלאָזען און ניט אויפגענאַסט. די בלעטער אויף די בוימער געלבען שוין און האַלטען ביים אראָבפאלען. רעכטס אַנ'אויפאַכע אַלטע הילצערנע באַנק אין דער ערד אויפגעגראָבען. אין דעם הינטערגרונד זעהט זיך אַ וואַנד פון ר' בנימינס הויז און דאָס פענסטער וואָס קומט אַרויס אין גאָרטען אריין. דורך דעם פענסטער זעהט זיך ר' בנימין אויף זיין שטענדיגען אָרט, נעבען טיש, ביים אָפענעם ספר. מען זעהט ווי ער שטעהט אויף פון זיין אָרט און געהט אום אויף און אָב איבער'ן צימער, און באלד ווידער פערנעהמט ער זיין פלאץ. אין צוים פון גאָרטען, לינקס, צום הויז צו, איז פאר־האַנען א פערטעל, אַרויסצוגעהן פון גאָרטען. פריהמאָרגען.

ד י נ ה

זיצט אויפ'ן באַנק, דער קאָפ אראָבגעלאָזען, די הענד אויף ביידע קניה : האָפענונגסלאָז.

ש ר ה

קומט און רופט :

רינה ! ביסט אין גארטען ?

ד י נ ה

הויבט לאנגזאם אויף איהר קאָפ. אויפ'ן געזיכט רוהט א שטילער טרויער. זי וואַרט שווייגענדיג ביז די אַלטע וועט זיך צו איהר דערנעהנטערן.

ש ר ה

כ'האָב פערשטאנען, אז דאָ ביסטו. זיצסט שוין דאָ לאנג ?

ד י נ ה

גאנץ גלייכגילטיג.

איך וויים אליין ניט ווי לאנג איך זיץ דאָ.

ש ר ה

דו וועסט אפשר געהן אין שטוב אריין?

ד י נ ה

נאָך וואָס? דאָ איז דאָך בעסער.

ש ר ה

וואָלסט דאָך אין שטוב אריינגעגאנגען.

ד י נ ה

נו, געווים וועל איך אין שטוב אריינגעהן... איך האָב געמיינט, אז נאָר ביים זונפארגאנג איז שעהן — די פריה־מאָרגענס, סוף זומער. זענען נאָך שעהנער.

ש ר ה

אויך דער גאָס איז זומער שעהן און ווינטער שעהן; פארנאכט שעהן און בעגינען שעהן — אָבער אין שטוב ביי מיר וואָס טהוט זיך..

ד י נ ה

איז דען איצטער אנדערש ווי ס'איז געווען נעכטען, אדער מיט צוויי טעג פריהער?

ש ר ה

ס'האָט נעכטען דער טרויער איבער מיין שטוב גערוהט און איצטער איז אויך דאָס אייגענע.

ד י נ ה

בין איך דען שולדיג אין דעם?

ש ר ה

קען איך נאָר דיך בעשולדיגען? איך וואָלט נאָר וועלען פון דיין פנים דעם טרויער אראָבנעהמען.

ד י נ ה

נאָך א טאָג, נאָך א טאָג און מיר וועט שוין גוט זיין.

ש ר ה

האָסטו דען גערעדט מיט יחיאל'ן אועלכעם?...

ד י נ ה

איך? גאָרניט.

ש ר ה

טאָ וואָס דען רעדסטו אזעלכעס?

ד י נ ה

איך זאָג, אז ניט שטענדיג ליידט דאָך א מענש. ניט שטענדיג איז דאָך דאָס הארץ פערקלעמט.

ש ר ה

אודאי בעדארף מען שטענדיג האָפען צו גאָט, מיט זיין חסד איז אלץ.

ד י נ ה

וואָס דאגה'ט איהר אַזוי פיעל? וואָס קלערט איהר אַזוי פיעל?

ש ר ה

ווישט די טרעהרען.

ד י נ ה

איך זאָג דאָך אייך, אז נאָך א טאָג, נאָך א טאָג — און מיר וועט גוט זיין...

ש ר ה

נעכטען האָב איך אליין מיינע אויגען נישט געגלויבט, ווען איך בין אין שטוב אריינגעקומען און דערזעהן זיי ביידען אזוי נאָהנט איי־נער צום אנדערן. ווער צו וועמען איז צוגעגאנגען?

ד י נ ה

ס'האָט ביידען, איינעם צום אנדערן געצויגען. האָבען זיך ביידע גע־וואָלט, איינער פאר'ן אנדערן אויסרעדען.

ש ר ה

און וואָס האָבען זיי גערעדט? גאָרנישט!

ד י נ ה

זיי האָבען גאָרניט גערעדט, ווייל זיי וועלען זיך ביידע שוין קיינמאָל ניט קענען צוזאמענרעדען. אפשר וואָלט נלייכער געווען, ווען זיי בלייבען נעכטען אויך פון ווייטען איינער פון דעם אנדערן.

ש ר ה

וואָס שאדט עס?

ד י נ ה

כ'ווייס, אפשר שאדט עס. פריהער האָב איך נאָך געהאָפט און איצ־טער איז שוין די לעצטע האָפנונג באלד פערלאָשען געוואָרען.

ש ר ה

וואָס איז דער חילוק?

ד י נ ה

איך האָב געמיינט, אז דער פעטער וועט מיט איהם רעדען, וועט ער זיך אפשר פערענדערן. וועט ער איהם אפשר קענען בעווייזען, אז ניט גוט טהוט ער.

ש ר ה

מיט דעם וואָס ער האָט זיך אוועלכע געדאנקען אין קאָפּ אריינגע־נומען?

ד י נ ה

ניין; געגען זיינע געדאנקען וויל איך גאָרניט האָבען. איך האָב נאר קיין העזה ניט צו טראכטען וועגען זיי און זיין איהם מיט עפעס דער־ווידער. ניט פאר מיין שכל איז עס צו בענרייפען.

ש ר ה

וואָס זשע דען?

ד י נ ה

כ'האָב נעמיינט... אך, וואָס איך האָב נעמיינט...

זי פערדעקט דאָס געזיכט מיט די הענד.

ש ר ה

זעצט זיך נעבען איהר און ביידע שווייגען א לאנגע צייט.

ד י נ ה

און מיט'ן פעטער וואָס האָט איהר געריעדט?

ש ר ה

ער ווייסט פון אלץ. קיין זאך פון איהם קיין סוד נישט. און איך וויים אויך אלץ וואָס דיר קומט אויס איבערצוטראגען... אז זייער הארץ איז נאָר אנדערש; דו קענסט זיך נאָר צו זיי נישט אויפהויבען. און וואָס מיינסטו האָב איך געוואָלט? איך האָב געוואָלט זיין דאָס שטוי־

בעלע פון אונטער זיינע היליגע פיס. און וואס? קענסטו אפילו צום שטויבעלע אויך נישט זיין געגליכען.

ד י נ ה

און אז איהר זענט יונגער געווען?

ש ר ה

מיט מיר איז דעמאלט געווען גאר עפעס אנדערש.

ד י נ ה

וואס האט איהר דעמאלט, אין מיינע יאהרען, געפיהלט?

ש ר ה

אז ביי מיר איז געווען צוויי יאהר נאך דער חתונה, האב איך שוין יחיאל'ן אויפ'ן האנד געטראגען; און א יאהר נאך מיין חתונה האב איך איהם שוין אונטער'ן הארצען געטראגען.

ד י נ ה

וואס האט איהר יעמאלט געשפירט? געטראכט?

ש ר ה

פון וואס דעמאלט טראכט א מאמע? דאס איז שוין, מיין לעבען נישט אויסצודערצעהלען... ווען דאס קינד האב איך נאך אין מיין לייב געפיהלט, אין מיינע אדערן געפיהלט, האט מיין לייב א ליעבע וואריימקייט דורכגענומען און ליכטיגע חלומות האבען זיך אין מיין קאפ געשפונען. און אז איך האב אונטערן הארצען זיין גופעלע צום ערשטען מאל דערשפירט — איז דעמאלט די גאנצע וועלט אויף איין רגע ווי פערשטעלט געווארען; נאר באלד האט זי זיך ווידער בעוויזען פאר מיר, אבער שוין א שהנערע, א ליכטיגערע... און מיר האט זיך אויסגעוויזען, אז אין מיטען וועלט, אויף א גרויסען, גאלדענעם שטוהל זיץ איך — די מאמע, וואס טראגט א קינד אונטער איהר יונגען הארצען.. און אז איך האב די ערשטע וועהען דערפיהלט, איז מיר מיין לייב קאלט און ווידער היים געווארען און איך האב געשפירט, אז איך אליין שטארב שוין; עס שטארבט די פריהערדיגע אדימע שרה און עס ווערט געבארען אן'אנדער שרה: — א רייכערע, מיט גאטס חסד בעשאנקען און מיט זיין גוטען רצון

בעוועלינט... און אז מיר איז ווידער אין די אויגען לויכטיג געווא־
רען און מען האָט מיר בעוויזען מיין נייגעבאָרען עופ׳עלע — בין
איך שוין דעמאָלט נישט די אייגענע געווען. א קול פון א מלאך אין
הימעל האָט מיינע אויערן געקלונגען: „א מאָמע ביסטו.... א
מאָמע ביסטו". און גאָר אָהן א סוף געזאָנגען האָבען זיך ארום מיר
געגאָסען און געזונגען: „א מאָמע ביסטו... א מאָמע ביסטו". און
אז איך בין פון דעם זיסען געזאַנג מיעד אנטשלאָפען געוואָרען, האָט
זיך מיר ג׳חלום׳ט: אויף א גאָלדענעם בעט האָט מען מיך אני־
דערגעלעגט און גאָט׳ס מלאכים טראָגען מיך מיט׳ן בעט אין הימעל
אריין און ווינקען דערבי: „אָט איז די מאָמע... אָט איז די מאָמע"...

ד י נ ה

און ווייטער...

ש ר ה

און ווייטער... וואָס קען איך דיר נאָך אַזוינס דערצעהלען, איך זאָל
דיר דיין הארץ גרינגער מאכען?

ד י נ ה

וועט עס נאָר קיין סוף ניט נעהמען?

שטעהט אויף און געהט אום אויף און אָב.

ש ר ה

קוקט נאָך דינח׳ן און שאָקעלט פערזאָרגט מיט׳ן קאָפּ.

ד י נ ה

איך ווייל אמאָל זיין שטארקער פון זיך אליין. איך ווייל אמאָל טראכ־
טען, אז מיט דער דאָזיגער שטוב האָב איך שוין קיין שום שייכות
ניט; אז די שטוב איז נישט מעהר ווי א דירה, וואו איך בעדארף
ויצען און פון דערווייטענם נאָכקוקען זיינע טריט. לעבען מיט זיינע
מחשבות, וואָס איך פערשטעה ניט אזוי גוט און ווילכע ער האלט
אזוי פערבארגען פון מיר; הערען אמאָל זיין שטימע און ניט דערווי־
דערן זיינע פערלאנגען, וואָס איך פערשטעה ניט אזוי גוט...

י ח י א ל

קומט אָן פערקוקט אין בלעטער פאַפיר פערשריבענע. ער מערקט זיי ניט.

ש ר ה

אָט, געהט יחיאל, גוט וואָס ער געהט. איך וועל אליין מיט איהם רעדען.

ד י נ ה

טהוט עס ניט, כ׳בעט אייך. דאָס איז איצטער זעהר ווייט פון איהם.

ש ר ה

רעד דו מיט איהם.

ד י נ ה

אָט זעהט איהר דאָך, אז ער מערקט מיך נאָרניט.

ש ר ה

ניין, מיין קינד, דאָס זוכט ער דיך; זעהסט דאָך, אז ער זוכט דיך.

ד י נ ה

אפשר.

ש ר ה

ער געהט אהער — רעד מיט איהם, רעד מיט איהם.
זי געהט אַרויס פון גאָרטען.

ד י נ ה

בלייבט זיצען. קוקט נאָך אָנגעשטרענגט יעדע בעוועגונג יחיאל׳ס.

י ח י א ל

דערנעהנטערט זיך, פערקלערט צו דינה׳ן. ער בעמערקט זי פלוצלונג, ווי ער וואָלט זיך דערשראָקען.

ד י נ ה

ציטערט אויך אינסטינקטיוו אויף שיער ניט אויסשרייענדיג. בויגט בלייבען א וויילע שטעהן. פערוואונדערט.

י ח י א ל

וואָס האָסטו זיך דערשראָקען?

ד י נ ה

דו האָסט זיך אויך דערשראָקן.

י ח י א ל

איך האָב געמיינט, אז דו שלאָפסט נאָך. איך האָב ניט געקלערט צו טרעפען דיך אזוי פריה אויף דעם אָרט.

ד י נ ה

שטעהט אויף.

איך וועל דיך לאָזן. איך געה אין שטוב אריין.

י ח י א ל

פארוואָס דען?

ד י נ ה

דו ווילסט דאָך געווים אליין בלייבען.

י ח י א ל

פון וואַנען ווייסטו עס?

ד י נ ה

האָסט דאָך אויסגערעכענט, אז איך שלאָף נאָך.

ביידע שווייגען, קוקען זיך גלייך אין די אויגען.

ד י נ ה

וואָס וואונדערט דיך אזוי, וואָס איך בין היינט פריה אויפגעשטאַנען? איך שלאָף ניט ביינאכט דעריבער שטעה איך פריה אויף.

י ח י א ל

שלאָפסט ניט ביינאכט...

ד י נ ה

האָסטו צער דערפון. וואָס מיינסטו איז די סבה? ס'איז זיך גלאָט אזוי.

י ח י א ל

ווילסט מיך בערוהיגען? ס'איז ניט נויטיג.

ד י נ ה

נישט נויטיג?

יחיאל

וויל מיך בערוהיגען איז שוין איצטער שווער.

דינה

איך וויים עם אליין זעהר גוט.

יחיאל

זעץ זיך, דינה; גוט, וואס כ׳האב דיך דאָ געטראפען. איך וויל מיט דיר וועגען עפעס וויכטיגעס רעדען.

דינה

זי קוקט איהם פערוואונדערט אָן.

יחיאל

איך מיין, אז גלייכער איז, איך זאל דיר פערטרויען וואס איך טראכט; וואָרום צו דיין הילף וועל איך דאָך בעדארפען אָנקומען.

דינה

דו צו מיין הילף?

יחיאל

אנדערש וועט עס ניט קענען זיין. איך בין געקומען צו דעם בעשלוס, אז כדי קיינער פון אונז זאל קיין אומזיסטיגע ליידען ניט האבען, זאל איך פון מיין פאטערס הויז אוועקגעהן.

דינה

איך האב עס אליין געטראכט. כ׳האב נאָר ניט געוואלט דיר די ערשטע זאגען וועגען דעם.

יחיאל

ווי זאל איך וויסען, וואס פאר א ווירקונג דאס קען אויפ׳ן פאטער און אויף דער מוטער האבען? אייגענטליך האט עס מיר די מוטער אליין געהייסען: גלייכער, זאגט זי, אז דו וועסט אונז צורוה לאזען.

דינה

דו ווילסט ווארטען ביז דער פאטער וועט זיך צו דיר וועגדען? כ׳מיין, אז דאס וועט קיינמאל ניט געשעהן. אויב ער האט געקענט גאנצע צוויי יאהר מיט דיר ניט רעדען און אין דער אייגענער צייט זיין אין האַרצען אווי נאהענט צו דיר, אזוי ליעב צו דיר בלייבען....

איך וועל דעם נעכטיגען אבענד קיינמאל ניט פערגעסען.

י ח י א ל

איך וועל עס אויך קיינמאל ניט פערגעסען. מיט קיין זאך אין דער וועלט וואלט ער מיך ניט געקענט אזוי מנצח זיין ווי מיט זיינע איינפאכע פאטערליכע ווארימע ווערטער נעכטען אין אוועגנד. אזוי פיעל יסורים פערטראגען; אזוי פיעל ליידען און אין דער אייגענער צייט אזוי קענען שלום מאכען מיט'ן, אייגענעם גורל. — אויף דעם איז נאר פעהיג דאס נארישע, און אין דער אייגענער צייט — וואונדערליכע יודישע הארץ —

ד י נ ה

מיט וואס איז ער נאריש?

י ח י א ל

וויל קיין שום הארץ קען נישט איבערטראגען אזוי שטיל בעליידי־גונגען ווי דאס יודישע, און איך געפין, אז מענשען בעראפען ניט ליידען; און קיין מענש אין דער וועלט האט נישט דאס רעכט אנצוהענגען דעם צווייטען יסורים און פיין בלויז דערפאר וואס ער אליין קען אלץ גרינג פערטראגען. וועז מיך זאל ניט שמירען אין קייטען דער חוב פון „כבוד אב ואם", וואלט איך מיט דער גרעסטער דרייסטקייט צו מיין פאטער זיך געוועגדעט און איך וואלט ביי איהם געפרעגט: „פארוואס, פאטער, האסטו מיך אויף דער וועלט גע־בראכט? מיט וואס פאר א רעכט האסטו א מענש בעשאפען אויף דער ערד, ער זאל א איד זיין; א פערוואלגערטער זיין צווישען טויזענדער פרעמדע וועלטען?!" און אויב אלע מענשען ליידען, ליידט דאך דער יוד פיעל־פאכיגער, און אזוי ציהט זיך עס דורות־לאנג און פאר וואס? .... צוליעב וואס, דינה? — איך ווייל ניט אז נאך מיר זאל בלייבען נאך איינער, אזעלכער ווי איך, און וועל־כער זאל אומגעהן מיט אזעלכע פינסטערע געדאנקען ווי איך, און וואס זאל אויף מיר, דעם ליידענדען, ווי אויף א מערדער קוקען — טראגענדיג א קללה אין הארצען און דאך פערבייסען די ליפען ביז בלוט — און שווייגען; פערבייסען די ליפען ביז בלוט און ניט

קענען ארויסרעדען דאס וואס די נשמה לעבט איבער בלויז דערפאר וואס די עלטערן מיט זייער נארישער ליעבע האבען דיר דיין מויל פערשלאסען פון א קללה און לעסטערונג ....

ד י נ ה

און וואס זאל איך מיט מיינע געפיהלען טהאן? קען איך דען פון מיין הארץ אבזאגען?

י ח י א ל

מען מוז זיך אמאל צום שכל צוהערען.

ד י נ ה

וועז איך זאל וועלען פאלגען, וואס מיין שכל הייסט מיך, האב איך דיר בעדארפט אוועקווארפען; צורייסען מיט דיר, מיט דער דא־זיגער שטוב; אן אלץ פערגעסען און אנטלויפען פון דאנען וואוהין די אויגען וועלען מיך טראגען. איך קען עם אבער ניט. ווי מיט אייזערנע קייטען בין איך צו דער שטוב צוגעבונדען. איך קען קיין מינוט ניט איבערלעבען, איך זאל דיך ניט זעהן און דיין קול ניט הערען. איך גיה דיר נאך ווי א שאטען איך ווייס, אז איך מאך דיר אויף יעדען טריט שווער און דאך ....

י ח י א ל

איך טראכט שטענדיג וועגען דיר ווי פון דעם מענשען, וואס טראגט א שווערען לאסט אויף די פלייצעס ניט ווייסענדיג פארוואס מען האט איהם אויף די פלייצעס ארויפגעלעגט.

ד י נ ה

וואס קען איך אבער מיט מיין הארצען מאכען? שוין באלד צוויי יאהר נאך אונזער חתונה .... איך קען ניט מעהר ... דער פאטער מיט דער מוטער קוקען מיך אן מיט שטומע בליקען און איך וויר רויט פאר בושה. איך וויים וואס זיי פרעגען ביי מיר מיט זייערע בליקען .... איך שעם מיך און וויים אליין ניט פאר וועמען און פאר־וואס ... דו ביסט ביי זיי דער אייניציגער און מיר דאכט זיך, אז אויב דו וועסט זיין דער ל ע צ ט ע ר דא אין שטוב, וועל איך אליין דעם שולד דערפון בעדארפען טראגען.

י ח י א ל

יא, דער לעצטער ...

ד י נ ה

און איך אליין, איך וועל עס ניט קענען איבערטראגען. צי וויסטו דען ניט די חובות פון א אשה און דאס הארץ איהרס? איך קען עס שוין ניט מעהר. הער ווי איך רעד צו דיר; דערקענסטו דען ניט אין מיין קול ווי איך לייד? זעה דאך, ווי א קליין קינד רעד איך צו דיר. איך טאר עס ניט .... איך ליעג בייגאכט אויף מיין געלעגער מיט אפענע אויגען און איך חלום ... און איך זעה זיך אליין ווי איך בין א מוטער געווארען. אינ'ם וויגעלע שלאפט דאס קינד מיט ראזויגע, ליכטיגע בעקעלאך און איך זיץ פון ווייטען מיט איינגעהאלטענער שמחה. די מילך אין מיינע בריסטען קלייבט זיך און וועקט אין מיר מוטערליכע לוסט, און איך ווארט אונגעדולדיג, מיין קינד זאל שוין אויפשטעהן און איך וועל עס מיט מילך פון מיין אייגענעם לייב אנזויגען ... און דערנאך וועט עס ווידער די אויגעלעך פערשליסען און איך שטעה ווידער נעבען דעם און קוק פון ווייטען מיט אזוי פיעל מוטערליכע ליעבע ... וואס קומט ארויס איך רעד און דו פערשטעהסט עס ניט.

י ח י א ל

וואוהין ווילסטו פון דאנען אוועקגעהן?

ד י נ ה

זי קוקט איהם פערוואונדערט אן.

י ח י א ל

וואס קוקסטו מיך אזוי אן?

ד י נ ה

מיינסט אין אמת'ן, איך זאל אוועקגעהן?

י ח י א ל

וואס ציטערסטו אזוי?

ד י נ ה

וואס האסטו איצטער, נאר - וואס געזאגט?

י ח י א ל

איך מיין — וואוהין וואלסטו געגאנגען, אויב דו מיינסט די שטוב צו פערלאזען?

ד י נ ה

איך וועל דאך געהן מיט דיר; וואוהין דו וועסט וועלען — אהין וועל איך געהן.

י ח י א ל

האב איך שלעכט פערשטאנען.

ד י נ ה

ווילסטו, איך אליין זאל פון דאנען אוועקגעהן? ! .... וואס שווייג־סטו? זאג מיר. וועסט הייסען, וועל איך פון דאנען אוועקגהען.

י ח י א ל

ניין: איך וויל ניט, דו זאלסט פון דאנען אוועקגעהן.

ד י נ ה

זי טוליעט זיך צו איהם ווי א צושראקענע טויב.

דער עס ניט מעהר: דער עס ניט מעהר — קיינמאל ניט.

י ח י א ל

האסט דאך פריהער אליין געזאגט, אז צייטענווייז וויל זיך דיר פון דאנען אין גאנצען אוועקגעהן.

ד י נ ה

ווי קען איך גאר זאגען אזעלכעס? ווי קען איך גאר טראכטען דער־פון? או איך האב זיך איינגאנצען מיט דיין נשמה צוזאמענגעגא־סען? און אז איך רעד מיט דיר, ציטערט מיין גאנצער וועזען. ניין: ביז דו וועסט מיר ניט הייסען, וועל איך קיינמאל פון דער שטוב ניט אוועקגעהן. צוליעב דיר נאר שעץ איך דיין פאטער אזוי שטארק. וויל ער האט דיך, מיין נשמה, אויף דער וועלט געבראכט. די גאנצע צווי יאהר וואס ער האט מיט דיר ניט גע־רעדט, בין איך דאך ווי א ליכט אויסגעגאנגען. און נעכטען, אז ער האט צו דיר דאס ערשטע ווארט אויסגערעדט, האבען זיך פאר מיר אלע הימלען אויפגעעפענט.

י ח י א ל

יחיאל, ווי אומגליקליך דו ביסט!

ד י נ ה

מיט דעם וואס איך שפיר זיך אזוי נאהענט צו דיר?

י ח י א ל

יא.

ד י נ ה

האסט עס ביז איצטער ניט געוואוסט?

י ח י א ל

אויף אזוי פיעל האב איך ניט געוואוסט.

ד י נ ה

וואס וועט איצטער זיין? אך, מיין גאט...

י ח י א ל

איצטער איז מיין פערצווייפלונג נאך גרעסער געוואָרען.

ד י נ ה

גאט מיינער! פארוואס? צו גאה איך דען אפריהער אויף דיין וועג? איך שטער דיר ניט. בלויז ווי א שאטען גאה איך דיר נאך און מיט אלע כחות בעמיה איך מיר דיר ניט צו שטערען.

י ח י א ל

ס'איז ניט אמת.

ד י נ ה

ווי דען?

י ח י א ל

דו גאהסט אפריהער און פערשטעלסט מיר מיין וועג.

ד י נ ה

איך?!

י ח י א ל

יא, דו.

ד י נ ה

ווי קען עס גאר געמאלט זיין? וואר בין איך? וואס בין איך?

א שטויבעלע און מעהר גארניט.

י ח י א ל

זאג מיר פעסט און קלאר :—ווילסטו מיר אין מיין וועג ניט שטעהן?

ד י נ ה

איך זאל דיר ניט שטערען ... ווי קען עס גאר אנדערש זיין ?

י ח י א ל

זיי וויסען, דינה, אז פון מיר וועסטו קיינמאל קיין מוטער ניט וועט רעהן.

ד י נ ה

פארוואס ?

י ח י א ל

איך האב פריהער דיר וועגען דעם עטוואס אנגעוואונקען, נאר דו האסט מיך ניט פערשטאנען. איך וועל דיר איצטער אלץ קלאר און אפען ארויסזאגען — דו זאלסט מיך פערשטעהן.

ד י נ ה

פארוואס ? שווין זאג מיר, פארוואס ? ...

י ח י א ל

דו וועסט פון מיר קיין קינד אונטער דיין הארצען ניט טראגען, וויל איך וויל קיין פ א ט ע ר ניט זיין און וויל ניט ברענגען קיין ק י נ ד ע ר אויף דער וועלט.

ס'הערשט א טויטע שטילקייט.

ד י נ ה

ניין, ס'איז ניט אמת !....

י ח י א ל

דו האסט דאך אליין פערלאנגט פון מיר, איך זאל דיר אלץ קלאר און אפען זאגען.

ד י נ ה

ווי קענסטו גאר אזעלכעם פון דיין מויל ארויסזאגען ?

י ח י א ל

איך האב געוואוסט, אז דאס וועט זיין פאר דיר דאס שרעקליכסטע;

און לאַנג קלייב איך זיך שוין דיר עס צו זאָגען. פריהער, דו ביסט נאָך יונגער געווען, האָסט נאָך אַזוי פיעל פון מיר ניט געמאָהנט; דיינע אויגען ווען זיי האָבען געבליקט צו מיר האָבען ניט אויסגע־דריקט אַזוי פיעל חנינה. — נאָר איצטער איז די צייט געקומען, אַז איך זאָל פון דיר מעהר קיין סודות ניט בעהאַלטען —

מיין פאָטער איז אַ גרויסער יוד. אַזוי האַלט פון איהם גאַנץ שטאָדט; אַזוי טראַכט וועגען איהם די גאַנצע געגענד און איך אַליין, אַזוי טראַכט איך איצטער אויך וועגען איהם. און יעדעס מאָל, ווען די ווערטער האָבען זיך מיר פון האַרצען געריסען און איך האָב זיך געוואָלט ווענדען צו איהם, ארויסזאָגען איהם דאָס, וואָס פאַר איהם וואָלט דאָס שרעקליכסטע געווען; וואָס איהם — אַלס פרומען יודען וואָלט עס די גרעסטע שמערצען פערשאַפט, — דאַן האָב איך ביז בלוט מיינע ליפּען פערביסען און יענע ווערטער פאַר'ן מויל ניט אַרויסגעבראַכט .... יאָ, האָט מיך מיין פאָטער געלערנט צו וויסען, אַז איך בין א איד. און ווען צרות האָבען זיך געצויגען ווי וואָלקען איבער אונזערע קעפּ האָט ער דעמאָלט ווי אַ צושראָקענער פויגעל איבער מיר געציטערט און שטיל מיר אין אויער געשעפּטשעט: „א איד ביסטו, אַ איד ביסטו!"... און אידען — זאָגט ער — זענען אויף דער וועלט בעשאַפען געוואָרען, די וועלט צו לערנען. מיר זענען גאָטס עדה; אויף דעם האָט אונז גאָט בעשאַפען. און שכר פאַר אונזער תורה בעדאַרפען מיר מיט שטראָף בעקומען. דער־מיט וואָס אַלע בעשטראָפען אונז ... הערסט? מיר זענען די לעה־דער, וואָס אונזערע תלמידים צאָהלען אונז מיט בלוט פון אונזערע אייגענע קינדער!... פון אָנהויב האָב איך אין דעם געגלויבט גאָר בלינד. נאָר מיט דער צייט איז דער גלויבען אין מיר אַזוי שטארק געוואָרען, אַז איך האָב שוין שפּעטער אַלץ כמעט מיט'ן שכל פער־שטאַנען. — וואָרום איך קוק אויף מיין פאָטער און איך קען קיינעם צו איהם ניט גלייכען: געבאָרען געוואָרען אַ מדריך צו זיין און דאָך איז ער יעדע מינוט גרייט עונש אָבצוקומען. יעדע רגע גרייט דאָס לייב זיינס אונטער דעם אייזערנעם קאַם אונטעדצושטעלען ... אַזוי

האט עס לאנג געדויערט. נאר מיט אמאל האט מיין געדאנק אויפ־
געפלאקערט און כ׳האב דערזעהן ווי וויט איך האב א טעות: ווי
ווייט איך אליין בלאנדזשע, מיט דעם, וואס איך גלויב מענשען.
וואס בלאנדזשען שוין דורות לאנג. און מיט אלע מיינע חושים,
מיט׳ן גאנצען וועזען מיינעם האב איך דערשפירט, אז אלץ, אין
וואס כ׳האב אזוי זיכער און רוהיג געגלויבט, איז נאריש געווען, —
ניט פאלש, נאר נאריש און אונזיניג.....

לעבט א פאלק שוין טויזענדער יאהרען און זיין גרויסקייט בע־
שטעהט אין דעם, וואס ער ווייסט צו דערצעהלען, און צעהלען ווי־
פיעל מאל מען האט איהם אויפ׳ן פייער געברענט; וויפיעל מאל
מען האט זיין לייב גערייסען. ווי אין דעם וואלט אונזער גרעסטער
גליק בעשטאנען, וואס מיר קענען אהן א סוף אונזערע צרות אויס־
רעכענען.... — אבער צוליעב וואס איז דאס ליידען געגעבען ג׳ע־
ווארען? דאס ליידען אליין — צוליעב וואס?! אויב דער איד
בעדארף די פעלקער לערנען און אויפ׳ן ריכטיגען וועג ארויפ־
פיהרען — דאן זאל ער דורך זיין אייגענעם ליידען צו דער תורה
קומען, אז דאס ליידען בעדארף פערניכטעט
ווערען און אומקומען! אומקומען דראף צו ערשט דער
וואס וויסט, אז זיין גורל איז צו פלאגען זיך זיין גאנצען לעבען!...
זאל עס וויסען יעדערער, סיי פון אונזער פאלק, סיי פון דער פרעמד,
וואס האט א האריץ און דאס הארץ פלאגט זיך — אז דורך א
טעות לעבט דער מענש אויף דער ערד.
צולייב אייגענע נארישקייטען איז ער
פערוואגלט; און די וואס האבען שוין דערשפירט דעם
ביטערען סוד פון לעבען זאלען זיי די לעצטע
אויף דער ערד זיין און מיט זיי אליין
זאל זיך זייער אייגענער לעבען ענדי־
גען!....

דינה

א. ווי שרעקליך עס איז!

י ח י א ל

זאל עס זיין שרעקליך פאר די וואס ווילען לעבען אויף דער ערד ווי ווערים: זיך פרוכפערן און נייע דורות נאך זיך אויפשטעלען.

ד י נ ה

אבער וואס זאל איך טהאן?

י ח י א ל

אויב דו ביסט א אידישע טאכטער — גיב זיך אונטער דיין גורל.

ד י נ ה

און שטענדיג ליידען?

י ח י א ל

אפשר ניט שטענדיג.

ד י נ ה

בעראף איך דאך דערצו שטארבען און נאך אמאל געבוירען ווערען, מיט אנדערע כחות, מיט אנדערע געדאנקען, איך זאל עס קענען איבערטראגען ... אבער איך וועל עס ניט קענען ... א, יחיאל ....

זי הויבט זיך אויף פון איהר ארט און חייבט אן ווייטען אויפ'ן הייכען קול, ווי איינער וואס בעקלאגט א גרויס אומגליק, און מיט דעם געווייז לאזט זי זיך געהן אין צווייטען עק גארטען.

י ח י א ל

בלייבט אויף זיין ארט, דער קאפ צו דער ערד ערד געזונקען. אין יענער צייט קומט אן ר' בנימין אנגעלאהנט אויף א שטעקען.

ר' ב נ י מ י ן

קוקט זיך ארום, ווי ער וואלט עמיצען זוכען.

וואר ווייניט עס דא אין גארטען? ... כ'האב שוין לאנג אזא געווייז נישט געהערט: אזוי אויפ'ן הויכען קול ...

י ח י א ל

שטעלט זיך אויף, וועז ר' בנימין דערנעהענטערט זיך צו איהם.

דאס האט דינה געווייניט נאר־וואס, איידער דו ביסט אנגעקומען.

ר' ב נ י מ י ן

דינה? וואס איז די סבה?

יחיאל

צוליעב מיר האָט זי געווויינט.

ר׳ בנימין

האָסט עס מיט דיין אייגענעם ווילען געמאכט אזוי, זי זאל ווייניען?

יחיאל

יאָ ...

ר׳ בנימין

מסתמא נישט איצטער ערשט האָט זיך די סבה אָנגעהויבען, צוליעב וועלכער זי האָט געווויינט?

יחיאל

ניט איצטער.

ר׳ בנימין

אין וואָס בעשטעהט עס?

יחיאל

זי ווייל, איך זאל געהן געגען מיין אייגענעם פערשטאַנד — זי ווייל, איך זאל איהר קינדער געבען.

ר׳ בנימין

דאָס הייסט, זי פערלאַנגט פון דיר, דו זאלסט זיין א איד, און דו ווילסט נישט. דאָס מיינסטו?

יחיאל

שווייגט.

ר׳ בנימין

האָב איך הייסט עס נישט פערשטאַנען?

יחיאל

זי פערלאַנגט פון מיר קינדער; נאָר ווייל איך בין א איד, קען איך איהר פערלאַנג ניט ערפילען.

ר׳ בנימין

גאָנץ איינגעהאַלטען.

איך פערשטעה נישט, דערקלער מיר.

י ח י א ל

איך בין צו דעם דורך מיין אידישקייט געקומען.

ר׳ ב נ י מ י ן

דורך דיין אידישקייט?

י ח י א ל

יאָ, דורך מיין אידישקייט.

ר׳ ב נ י מ י ן

דאָס הייסט, איך אַליין האָב עס דיך געלערנט?

י ח י א ל

דיין תורה איז געווען דער פערפלאַנצטער בוים, אויף וועלכען דער דאָזיגער געדאַנק האָט אויפגעבליהט ... דו האָסט מיך געלערענט: א מדבר איז די וועלט; אַ מדבר מיט ווילדע חיות. און אין דעם מדבר, צווישען די ווילדע חיות לעבט אַ שעפעלע אַליין און אַלע חיות שאַרפען אויף איהם זייערע צייהן. און דאָס הארץ פונ׳ם שעפעלע פאָכט פאַר שרעק; טאָג און נאכט פאָכט ער פאַר שרעק. — נאָר צורייסען וועט עס קיינער ניט, ווייל דאָס שעפעלע מוז ל ע ב ע ן, חאָטש אין שרעק — נאָר לעבען מוז עס, ווייל אַזוי וויל גאָט....

ר׳ ב נ י מ י ן

אַזוי וויל גאָט ... און דו גלויבסט נישט אין דעם?

י ח י א ל

דורך דעם גלויבען בין איך צום געדאַנק געקומען, צוליעב וועלכען דינה האָט נאָר וואָס געוויינט.

ר׳ ב נ י מ י ן

נישט אמת! נישט דורך דעם גלויבען ביסטו דערצו געקומען. קיינמאָל ברענגט נישט דער גלויבען צו טרעהרען און צו וויינען.... קיינמאָל נישט! ... שעהן איז דער קוואַל וואָס קוועלט אין פעלד צווישען די גרינע גראָזען; שעהן איז דאָס שטראָמיגע וואַסער ווען די זון רייסט פון דעם דאָס אייז אראָב; שעהן איז דער הימעל ווען דער ווינד האָט פון זיין אויסגעשטערענטער בלוי־

קייט די וואלקען פערטריבען; אלץ איז דאך שהען אוז פיין — נאר שהנער פון דעם אלעמען איז די נשמה פון דעם מענשען אין דער מינוט ווי זי גלויבט ... דעמאלט שפיגעלט זי זיך אב דעם לויטערען קוואל צווישען די גרינע גראזען; דעם מעכטיגען טייך ווען ער שטראמט צווישען זיינע ברעגען; אוז אמאל נאך וויט איבער זיינע ברעגען גרייכט ער; אוז אלע זיעבען הימלען מיט אלע זייערע ליכטיגע שטערען שפיגעלט דעמאלט די נשמה אין זיך אב ... גלויבען, גלויבען .... ביז צו דער לעצטער רגע פון דעם מענשען זאל דאס הארץ דער גלויבען נישט פערלאזען. אוז גלויבענדיג זאל די נשמה זינגען ... אוז גלויבענדיג זאל זי זיך דערהויבען אוז בליהען...

י ח י א ל

יא, דאס איז זהר שהן...

ר׳ בנימין

נאר וואס דען וויל סטו?

י ח י א ל

איך וויל מיך בעפרייען פון דעם גלויבען, אז יסורים זענען שהן אוז מיר זענען דאס פייער, דורך וועלכען די וועלט בעדארף זיך לייטערן פון איהר שמוץ ... אוז אז אין דעם פייער פון אונזערע הייזער לייטערט זיך די נשמה פון דער וועלט ...

ר׳ בנימין

ער שפירט זיך שוואך; ער דערנעהענטערט זיך צום באנק אוז בליבט דארט שטהן. רעדט שוואכער, מיט אנ׳איינגעהאלטענער אונרוהיגקייט.

אוז נאך דעם אלעמען מיינסטו נאך אוז דו גלויבסט, אז דו ביסט א איד אוז מיינס א קינד?

י ח י א ל

יא, איך גלויב ... אוז אפשר וועט אונז ביידען גרינגער וועדען, וועז דו וועסט מיך אויסהערען ער לעזט פון א פאפיר, וואס ביי איהם אין האנד. מיין פאלק, מיין הארציג פאלק!

ר׳ בנימין

וואָס אין עס?

י ח י א ל

דאָס וועט זיין מיין צואה אלס איך לעזט מיין עלענד פאלק . . . . א טהייל פון דיין נרויסער נשמה איז מיר דורך מיינע עלטערן איבערגעענטפערט געוואָרען. אין מיינע אָרערן שלאָנט דאָס בלוט פון דעם ערשטען פון דיינע קינדער וואָס האָט אויף זיך דעם נאָמען דעם אויסדערוועהלטען אָנגעהויבען צו טראָגען און זיין האָרצען טראָגט ער דעם וועהטאָג פון דעם ערשטען וואָס גלייך מיט דעם אויסדערוועהלטען נאָמען זיינעם האָט ער זיך פון דער ערד אָבגעריסען. אויף מיינע פלייצעס טראָג איך א שווערען יאָך. מיין לייב איז געבונדען מיט שטריק, נאָך אין די אוראלטע צייטען געפלאָכטענע, און פון אונטער די שטריק טריפט בלוט אויף מיין וועג און אויף מיין שטעג. איך בין איינער פון דיינע קינדער, וואָס פיהלט דעם וועהטאָג אזוי שטארק און אזוי ביטער. און ווי ליעב איך זאל דיך ניט האָבען און ווי טייער דו זאלסט מיר ניט זיין, קען איך מיין פערשאלטען בלוט נאָך מיר קיינעם ניט מאכען ירש׳ענען, און די יסוריח פון מיין האָרץ קיינעם ניט פערטרויען: און מיין גורל נאָך מיר זאל אינגאנצען פערלאָרען וועלען — — — איך וויל אז מיין האָרץ זאל אינגאנצען פערשטיינערט ווערען: זאל קיין טרעהר פון קיין ליעב קינד איהם ניט בעריהרען; זאל קיין וואונקען פון ליעבע פרויען איהם ניט ווייכער מאכען און זאל אפילו דער עלענד אליין מיר ניט מנצח זיין, כדי איך זאל זיך אין דער שוים פון א צווייטען אין מיין געשטאלט וואַרפען און אויף איין אויגענבליק זיך פערגעסען, נאָר שפעטער זיך אויפוואכען נאָך עלענדער, נאָך פערלאָרענער און לאָזען נאָך זיך א נרויסען זינד א פערזייטען, פון וועלכען ס׳זאל שפעטער נאָך מיר א דור וואקסען... א דור מיט לוסט און לעבען אין דער יוגענד ווי איך — און שפעטער נלייך ווי איך, דערשפירען אין האָרצען אנ׳אָבקלאנג פון אלטע צייט

טען: — קירכען גלאקען און געוויין פון קליינע קינדער; תפילות בעטענדע און טרעהרען פערגאסענע; א ריח פון בשמים און וויי־ רעך מיט'ן ריח פון מענשען־פלייש געבראטענע... א י ך ו ו י ל ז י י ן ד ע ר ל ע צ ט ע ר פ ו ן מ י י ן פ א ט ע ר ס ה ו י ז א ו ן נ א ך מ י ר ז א ל ק י י ן נ ע ד ע כ ע נ י ש נ י ט ב ל י י ב ע ן....

ר' בנימין

דער לעצטער.... דער לעצטער....

י ח י א ל

יא, ד ע ר ל ע צ ט ע ר מ י ן פ א ט ע ר.

ר' בנימין

הויבט אן פון שוואכקייט צו פאלען אן א זיים.

י ח י א ל

שטיצט איהם פאַרזיכטיג, לעגט ער איהם אַנדערש אויף דער באנק.

דריטער אקט

דאָס אייגענע צימער ווי אין ערשטען אַקט. ארום האלבען טאָג.

ר׳ בנימין

בעווייזט זיך אין טיר פון זיין צימער, געפיהרט אונטערן האַנד פון שרה׳ן. ער איז שטאַרק געעלטערט געוואָרען, אָבגעשוואכט. ער קוקט זיך אַרום וואו צו פערנעהמען אַנ׳אָרט.

שרה

איז געעלטערט און נידערגעשלאָגען.

אפשר זאָל איך דיך גאָר אויף דער גאס ארויספיהרען?

ר׳ בנימין

דאָס וועט שוין זיין א ביסעל צופיעל פאר מיר.

שרה

איך וואָלט דיך אין גאָרטען ארויספיהרען.

ר׳ בנימין

אך, דער גארטען. צו שפעט א ביסעל.

שרה

וואָס הייסט, צו שפעט?

ר׳ בנימין

שוין דער זומער אוועק. שוין באלד אלע בלעטער אראָבגעפאלען. וועסט מיך צופיהרען צו מיין אלטען אָרט נעבען פענסטער, און דאָס פענסטער עפענען.

ער זעצט זיך אויף זיין אָרט נעבען פענסטער.

שרה

דאָ וועט דיר טאַקי גוט זיין. עפענט דאָס פענסטער. דוכט מיר, אז עס ציהט א קעלט פון דאנען.

ר׳ בנימין

ברייטער עפען אויף, וועט קיין ווינד ניט ציהען.

ש ר ה

זי עפענט אויף בריוט דאָס פענסטער. עס בעווייזען זיך צווייגען מיט פערגעלבטע בלעטער.

ר׳ בנימין

ביינאכט מוז שוין זיין קאלט, וואָס די בלעטער זענען מיט אמאל גאַנץ געוואָרען.

ש ר ה

איך וועל דיר עפעס אונטערלעגען אונטערן פליייצע, דיר זאל גרינגער זיין צו זיצען.

ר׳ בנימין

וועט שוין רעכט זיין. איצטער וועסטו מיר דערלאנגען מיין ספר פון יענעם חדר.

ש ר ה

וויל געהן.

ר׳ בנימין

וואַרט נאָר איין וויילע.

ש ר ה

זי קוקט איהם אָן אונרוהיג.

ר׳ בנימין

שטיל אין שטוב. א מערקווירדיגע שטילקייט. נאָר נישט ווי אין האלבען טאג.

ש ר ה

זאל איך דיר ברענגען דעם ספר?

ר׳ בנימין

הערסט ווי דער זייגער טיקט? פון דעם דריטען חדר הערט זיך דאָס טיקען זיינס. א מערקווירדיגע שטילקייט.

פון צווייטען צימער הויבט זיך אָן צו הערען יחיאל׳ס שטימע, וועלכע גאַהט ביסלעכווייז איבער אין אַנ׳אויפגעקלערטען ניגון וואָס ביים לערנען. ביידע וואכען אויף און מיט גרויס כונה הערען זיי זיך צו. ס׳וועט ווידער שטיל.

ש ר ה

האָסט געהערט?

ר׳ בנימין

וואָס זאָל עס הייסען?

ש ר ה

ער לעבנט.

ר׳ בנימין

און דו ביסט שוין דערמיט צופרידען?

ש ר ה

כ׳וויים, מיר דאכט זיך אלץ, גאָט וועט מיין צער אָננעהמען; ער וועט איהם זיין הארץ צוריק אומקעהרען.

ר׳ בנימין

גאָר נישט דאָס...

ש ר ה

איך פערשטעה נישט.

ר׳ בנימין

איך הער אין דעם קול גאָר עפעס אנדערש. נישט מיט דעם קול האָט ער געלעבנט, וועז די תורה אונזערע איז פאר איהם הייליג געווען. דאָס מיינט ער דעם אלטען ניגון צופאסען צו זיינע נייע ווילדע גע־דאנקען. דער ניגון יענער קען זיך אָבער נישט צופאסען — און קיינמאָל וועט עס נישט זיין.

ש ר ה

אפשר זאָלסטו מיט איהם נאָך אמאָל רערען?

ר׳ בנימין

ס׳איז איבעריג.

ש ר ה

איך וועל איהם אריינרופען אהער.

ר׳ בנימין

עס וועט צו קיין שום תכלית נישט ברענגען. אנדערש איז דאָך נישט נעמאָלט וואָס ער בעהאלט זיך אזוי פון מיר. און אפשר וויל ער זיין

טרויעריג פּנים נישט בעווייזען. אפשר ווי׳ער נישט בעווייזען, אז זיין געמיט איז נאָך שוועכער פון מיינעם. מען בעדאַרף נישט... וואָס איז מיט איהר?

ש ר ה

זי רעדט גאָרנישט. נאָך איינמאָל האָט זי ווי א קליין קינד געווויינט און מעהר נישט; איז ווי שטום געוואָרען און געהט פון איהר חדר נישט ארוים.

ר׳ בנימין

נעכטען, ווייזט אויס, האָט זי יא געוואָלט מיט מיר רעדען, נאָר זי האָט עס נישט געטאָן.

ש ר ה

פון וואַנען וויסטו עס?

ר׳ בנימין

זי איז צו מיר אריינגעקומען. א צייט איז זי ביים טיר געשטאַנען, האָט מיך אָנגעקוקט און איז דערנאָך צוריק ארויסגענאַנגען. שפּעטער האָט זי ווידער די טיר געעפענט, א פּאָר טריט געמאכט איבער דער שוועל און ווידער קיין וואָרט נישט ארויסגערעדט. און אזוי שווייגענדיג האָט זי זיך צוריק אומגעקעהרט... דאָס האָב איך שוין נאָר נישט פערשטאַנען.

ש ר ה

אפשר האָט זי געמיינט, אז דו שלאָפסט?

ר׳ בנימין

איך בין געוועסען אויף מיין נעלענער.

ש ר ה

וואָס וועט זיין דער סוף?

ר׳ בנימין

ער זאָגט, אז ער ווי׳ל זיין דער לעצטער... ער זאָגט.

ש ר ה

אבער דער סוף וואָס וועט זיין?

ר׳ בנימין

נישט ביים מענשען אין דער האנד ליעגט דער גורל פון דער וועלט. וועט גאט וועלען, וועט ער ווידער א מבול ברענגען; וועט ער ווידער אלע מענשען פון דער ערד אבמעקען — און אז ער וועט וועלען, וועט ער דאך אנ׳אויסדערוועהלטען איבערלאזען, וואס וועט ווידער די ערד בעפרוכטפערן.

ש ר ה

אבער מיט אונזער שטוב?

ר׳ בנימין

און וועז מיר וואלטען גאר אינגאנצען געווען חשוכי בנים? וויסט און נארנישט?

ש ר ה

נאט האט אבער אזעלכעם מיט אונז נישט געטהאן. ער האט דאך אונז א קינד יא געגעבען...

ר׳ בנימין

איז עס א נסיון געווען: און דערצו איז דאך נישט יעדערער זכה.

ש ר ה

מיט וואס האב איך עס פערזינדיגט ביי גאט?

ר׳ בנימין

פערזינדיגט? נישט אויך דעם זינדיגען שיקט גאט זיינע נסיונות. איז אברהם אבינו ריין פון זינד געווען און גאט האט אויך איהם א נסיון געשיקט, ער זאל אהן איין קינד בלייבען.

ש ר ה

צי דען איז עס פאר די כחות פון א מאמען אזעלכע נסיונות איבערצוטראגען?

ר׳ בנימין

שטארק זיך. זאג: איך דאנק דיך, גאט, און איך לויב דיך, וואס דו האסט מיך נעבענשט, און דיין קללה, וואס דו האסט אויך מיר אנגעשיקט, האב איך עס שפעטער אויך פאר א ברכה אנגענומען. ווארום דיינע קללות וואס דו שיקסט אויך א מענשען — זענען עס

ברכות"... מיר. נאָטס בעשעפענישען, זענען איינס פון זיינע וואונ־דער, אוּן דעם נעדאנק וואָס ער האָט אונז געגעבען איז עס צו בע־גרייפען זיינע וואונדער — אוּן זיין גרויסקייט צו לויבען. אזוי איז עס נעשען אוּן אזוי וועט עס שפּעטער, אין די ווייטערדיגע דורות, אויף דויערן. אוּן אויב איינער מיינט, אז ער קלערט אנדערש, הייסט עס, אז נאָט האָט אויף א רגע זיין חסד אראָבגענומען פון דעם דאָזיגען מענשען... אוּן אָט אזוי טרעפט עס אמאל מיט א גאנצען דור: — נאָט נעהמט אראָב זיין חסד פון א גאנצען דור.

ש ר ה

ווי פאר זיך.

אוּן ער האָט געמאכט, אז עס זאל וועה טהאָן: יסורים זאָלען אויפ'ן מענשען פאלען איבער זיינע כחות....

ר' בנימין

אין דעם בעשטעהט דער גרויסער סוד פון דער בריאה. אלץ ווערט מיט וועהטאָג אוּן מיט יסורים גרויסע געבארען. איז דען פארהאנען א גרעסער גליק פאר דער מוטער, ווי דעמאָלט, ווען זי ברענגט איהר קינד אויף דער וועלט? אוּן דער וואָס אין הימעל האָט נאָך איהר גליק פערגרעסערט מיט דעם, וואָס ער האָט אויף איהר שוועדע יסורים אָנגעשיקט, כדי דאָס גליק זאל אינגאנצען איבער איהר אָנ־הויבען צו געווען לטיגען... געהט זיך עס שוין אזוי פון אָנהויב ווען אָן אינאיינעם געפאָלכטען דאָס גרויסע גליק מיט די גרויסע צרות אוּן לוידען.

ש ר ה

אפשר זאל איך נאָר שווייגען... פערשלוסען דאָס מויל; פערשלוסען דאָס הארץ...

ר' בנימין

נישט שטענדיג איז דאָס שווייגען א צייכען פון אונטערטעניגקייט.

ש ר ה

דורך שווייגען וועט מען דאָך אבער קיין זינדיג וואָרט נישט אויס־רעדען.

ר׳ בנימין

אויב דו פערשטעהסט אזוי — בין איך געווים צופרידען. האָב איך געגען דעם גאַרנישט... לאָמיר ביידע שווייגען... שוין ביידע שווייגען.

בליבען שטיל. ווידער הויבט זיך אָן צו הערען, ווי פריהער, יחיאלס שטימע.

ר׳ בנימין

גאָר אונגעריכט שטעלט ער זיך ענערגיש אויף און מאַכט עטליכע טריט אין דער זייט פון וואַנען ס׳הערט זיך יחיאלס קול.

ש ר ה

דערשראָקען.

וואָס ווילסטו טהאָן?

ר׳ בנימין

צו איהם, איך ווילּ...

די ווערטער רייסען זיך איבער. ער קען ניט בעהאַלטען זיין אויפרעגונג. עס שיינט, אַ ער וואָלט וועלען זיך אַליין גובר זיין און ניט געהן. יחיאלס שטימע ווערט מיט אַמאָל אַנטשוויגען און ר׳ בנימין ווי ער וואָלט מיט אמאָל זיין פריהערדיגע אונגעריכטע ענערגיע פערלאָרען און ער בליבט שטעהן אין פערצווייפלונג.

ש ר ה

וואָס איז מיט דיר? יחיאל, וואו ביסטו? יחיאל...

ר׳ בנימין

נישט... נישט רוף... ס׳איז מיינע יסורים; מיינע אייגענע מיינע... געהט אַב צו זיך אין צימער, געשטיצט פון שרה׳ן.

י ח י א ל

קומט אַריין, קוקט פערוואונדערט זיך אַרום. צו מערקען, אַז זעהר פיעל האָט ער איבערגעלעבט פאר דער לעצטער צייט.

וואָס איז דאָ געשעהן? מוטער! האָסט מיך נערופען?

ניט בעקומענדיג קיין ענטפער, דערנעהנטערט ער זיך צו ר׳ בנימינס

צימער און ער הערט זיך צו. ס'הערט זיך שרה'ס שטימע רעדט אויף יענער זייט טיר.

ש ר ה

נו, גוט, איך וועל דיך לאָזען... ווי קען איך עס אָבער טהאָן... ווילסט נישט, איך זאָל דיך זעהן טרויעריג... ווילסט נישט, איז גוט... איז גוט...

זי קומט אריין און פערמאַכט אָהן חשק די טיר הינטער זיך. קענטיג, זי האָט נאָך עפּעס געוואָלט זאָגען, נאָר בעמערקענדיג יחיאל'ן, פערענדערט זיך מאָמענטאל דער אויסדרוק פון איהר געזיכט, און עס בעקומט אַ מוטערליכע צארטקייט, און אַ מוטערליכער שמייכעל בעווייזט זיך ארום איהרע ליפּען, נאָר באַלד פערשווינדט דער שמייכעל. זי זאָגט גאָרניט. לאָזט זי זיך אָראָב אויף אַ שטוהל, נעבען פענסטער.

י ח י א ל

מיט אַ בעהאַלטענער אונרוהיגקייט.

וואָס איז מיט דיר?

ש ר ה

דעם פאַטער איז פריהער נישט גוט געווארען.

י ח י א ל

איך האָב זיך דערשראקען און האָב דיך גערופען.

י ח י א ל

און איצטער וואָס איז מיט איהם?

ש ר ה

איהם איז בעסער. איהם איז היינט בעסער ווי נעכטען.

עס זעהט אויס, אַז זי וויל פון איהם פערבאַרגען ר' בנימינס צושטאַנד. איהרע אונרוהיגע בליקען זענען יעדעס מאָל צו ר' בנימינס טיר געווענדעט.

י ח י א ל

וואָס בעהאַלטסטו זיך פון מיר?

ש ר ה

מיין קינד...

י ח י א ל

ווילסט ניט, איך זאל רערען?

ש ר ה

אט טהו דיר דאס וואס דו ווילסט און וואס דו פערשטעהסט.

י ח י א ל

ווילסט זיך פון מיר דערווייטערן?

ש ר ה

קוקס איהם אן.

י ח י א ל

איך וועל דיך אליין לאזען — דיר זאל גרינגער זיין.

ש ר ה

איך האב דיך נערופען... מיר איז שווער אליין צו זיין אין שטוב. איך קען עס שוין מעהר נישט פערטראגען.

י ח י א ל

און אז דו זעהסט מיך נעבען זיך, איז דען דיר גרינגער? ביסטו דען ניט אליין? נאך אזוי פיעל שמערצען וואס איך האב דיר פערשאפט און דו....

ש ר ה

א קינד פערשאפט א מאמען קיין יסורים נישט.

י ח י א ל

דאס איז, מאמע ניט ריכטיג.

ש ר ה

ווי דען פערשטעהסטו?

י ח י א ל

איצטער, קוקענדיג אויף דיר, טראכט איך פערשעלטען בעדארף די מוטער דעם טאג, וואס זי האט איהר קינד נעבארען; פערשעלטען די מינוט, וואס זי איז א מוטער נעווארען. זאג מיר, וואס בין איך פאר דיר?

ש ר ה

ביסט פאר מיר דאס, וואס יערעס קינד איז פאר א מאמען.

י ח י א ל

וואָס גיב איך דען אזעלכעס דיין מוטערליכען האַרץ, וואָס פלאָגט זיך אזוי?

ש ר ה

אלץ, וואָס א קינד איז נאָר בכח דער מוטער צו געבען.

י ח י א ל

מיט מיין שכל בעגרייף איך עס ניט.

ש ר ה

א מאַמע, אז זי ליעבט איהר קינד, טראכט זי דערביי נאָרנישט. א מאַמע שלאָפט און דאָס קינד זויגט איהר ברוסט. נישט דאָס קינד ווייסט, אז די מאַמע שלאָפט, און נישט די מוטער ווייסט, אז דאָס קינד זויגט איהר ברוסט. אזוי איז עס געשעהן. איינער אָהן דעם אַנדערן איז נאָרנישט. — וועז נישט דאָס קינד, וואָלט קיין מוטער נישט נעווען.

י ח י א ל

און וועז דאָס קינד ווערט עלטער?

ש ר ה

וועז דאָס קינד ווערט עלטער, איז שוין דעמאָלט די מאַמע אינגאַנצען נישטא; נאָר איהר קינד איז פארהאַנען. די מאַמע איז שוין דעמאָלט נישט מעהר ווי א שאָטען וואָס בעשיצט דאָס שוואַכע גרעזעלע פון דער ברענענדיגער זון.

ביידע שווייגען לאַנג.

י ח י א ל

און מעהר האָסטו מיר נאָרנישט וואָס צו זאָגען?

ש ר ה

איך קען דיר זאָגען נאָר אזעלכע ווערטער, דורך וועלכע איך זאָל דיך נישט ברענגען, חלילה, צו קיין עבירה.

י ח י א ל

איך פערשטעה ניט.

ש ר ה

איך וועל דיך עפּעס הייסען, דו וועסט מיך נישט פאַלגען, און דער־נאָך וועסטו דעם שולד בעראַפּען טראָגען. וועל איך שוין בעס־ער גאָר שווייגען. שווייגען; אַלץ אין הארצען פערבאַרגען און דערביי נאָר פון דעם אַלמעכטיגען גאָט טראכטען.

י ח י א ל

איך וויים, אז דו וועסט מיך צו קיין עבירה ניט ברענגען.

ש ר ה

איך האָב פריהער געהערט דיין קול פון יענעם חדר און כ׳האָב גע־מיינט, אז די אמאַליגע טעג די ליכטיגע קעהרען זיך צו מיר ווידער אום. עם קעהרען זיך אום די שעהנע ליכטיגע נעכט, וועו איך בין אויף מיין בעט געלעגען, געמאַטערט זיך נישט איינצושלאָפען, כדי איך זאָל קענען הערען אייער ביידענס געזאנג... איך האָב מיך אַן דעם דערמאנט.

י ח י א ל

איך האָב עס טאקע געטהאָן.

ש ר ה

דיין קול איז דאָך אזוי גליך צו זיינעם.

י ח י א ל

איך בין גאנץ אליין געבליבען און איך האָב געוואָלט אזוי מאכען, אז איך זאָל מיך אַן מיינע יונגע יאָהרען דערמאָהנען.

ש ר ה

דיינע יונגע יאָהרען... און איצטער?

י ח י א ל

איצטער איז מיין הארץ געוואָרען א דירה פאר פרעמדע און אייגענע לייד־ען און די יוגענד איז פארבי... האָסט מיר מעהר גאָרניט וואָס צו זאָגען?

ש ר ה

איך וויים נישט.

י ח י א ל

איך פערלאנג עם פון דיר. איך ווילל, דו זאלסט צו מיר נאָך רעדן... דו ביסט פאר מיר דאָס הייליגע געשטאלט, וואָס שוועבט אום אין די שטילע נעכט אויף די אידישע בית־עולם׳ס און פערגיסט אויף יעדען קבר אין דער שטיל הייסע טרעהרען, און אז דער מאַרנעג־שטערן נעהט אויף, פערשווינדט דאָס הייליגע געשטאלט, לאָזענדיג אויפ׳ן בית־עולם א סור א בעהאלטענעם, וואָס קיינער ווייסט ניט זיין בעשייד.

ש ר ה

טרעהרען פערמאַג איך ווי יעדע מאמע; אָבער איך ווילל דיר, מיין קינד, קיין טרעהרען נישט שענקען.

י ח י א ל

ניין, איך בעט פון דיר קיין טרעהרען ניט. איך בעט פון דיר, אז דו זאלסט אויף מיר דיינע אויגען וואַרפען, ווי אויף א קליין פערשטיפט קינד, וואָס די מאמע שלאָגט אַן איבער די הענדטלעך און דערנאָך וועט עס ווייניגט ווישט זי איהם די טרעהרען אָב און קושט איהם אויף זיינע פערווויינטע בעקעלעך... און אז דאָס קינד וועט אנטשלאָפען, שטעהט זי, די מוטער, ביי זיין וויעגעלע און זי מסר׳ט ביי זיך אין הארצען אליין אויף זיך... „כ׳האָב עס, נעביך, אומזיסט איבער די הענדטלעך גע שלאָגען"...

ש ר ה

זי וועט בעגיסטערט פון זיינע רייד. זי קוקט איהם מיט ליעבע אין די אויגען אריין, פערגעסענדיג זיך אינגאַנצען.

י ח י א ל

וועסטו מיר דאָך עפעס זאָגען...

ש ר ה

איצטער ביסטו שוין פון מיין רשות ארוים: אין דעם רשות פון גאָט ביסטו.

י ח י א ל

אלץ וואס דו וועסט מיך הייסען, וועל איך פאלגען, גלייך ווי גאט אליין וואלט עס מיר הייסען.

ש ר ה

און דו וועסט נישט פאלגען.

י ח י א ל

שוויגט.

ש ר ה

איך ווי׳ל פון דיר איין זאך בעטען — דיין מאמע פערלאנגט עס פון דיר. — ניין, זי בעט עס פון דיר. געה אריין צו דינה׳ן אין איהר חדר אריין. טרייסט זי. געפין פאר איהר א פאר ווערטער. איך קען עס נישט. איך קען נישט שטעלען קיין גרענץ פאר מיינע טרעהרען, ווען מיינע אויגען בענגענען זיך מיט איהרע — אבער דו .... האסטו דען נישט דיין גאנצע יוגענד וועגען איהר גע־חלומ׳ט ? .....

י ח י א ל

א, מיין חלום!

ש ר ה

געהסטו נישט ?

י ח י א ל

וואס זאל איך איהר זאגען ? מיט וואס פאר א ווערטער זאל איך זיך צו איהר וועגדען ?

ש ר ה

וועניג ווערטער זענען פארהאן אין הארצען, וואס טראגט ליעבע ?

י ח י א ל

ווי שרעקליך, אונדערבאדערמדיג דיינע ווערטער זענען! דיינע צערט־ליכע מוטערליכע ווערטער ברענען אונ׳רחמנות׳דיג ... דיינע צערט־ליכע מוטערליכע ווערטער, מיט בשמים געוואלבטע, און מיט שמער־צען געואלבטע. נו, שוין : איך וועל צו איהר אריינגעהן, אדער זי וועט גאר אהער אריינקומען .... נו, איך וועל זי רופען און זי וועט

אהער אריינקומען מיט איהר בלאָס, פער׳חלומ׳ט געזיכט; מיט איהרע פער׳חלומ׳טע אויגען — זי וועט אריינקומען און פרעגען: וואָס האָסטו מיך גערופען? וואָס ווילסטו מיר זאָגען? .... — וואָס זאָל איך איהר ענטפערן? איך האָב דאָך פאַר איהר קיין ענט־פער ניט .... ניין, איך האָב ניט וואָס צו ענטפערן ....

ש ר ה

קיין איין וואָרט האָסטו נישט פאַר איהר?

י ח י א ל

און זי בעראַרף עם ניט. איך וועל ניט זיין דער דאָזיגער, וואָס וועט מאַכען, זי זאָל זיין אַזוי אומגליקלעך ווי דו איצטער. אָט זיצסטו איצטער און קוקסט מיר אין די אויגען מיט חנינה און שרעק צו־זאַמען. צי דען בעראַרף איך דיינע וועהרטער? צי דען וויים איך ניט, וואָס דו לעבסט איצטער איבער און וויפיעל דו האָסט שוין איבערגעלעבט ביז דו ביסט געקומען, אַז דו ווילסט מיר גאָר ניט ענטפערן אין דער צייט, וואָס איך דיין קינד, דיין איינאוואיינציגער קינד פערלאַנג עס פון דיר....

ש ר ה

זי ביסט די ליפּען פאַר שמערצען, מען זעהט אז זי שטרענגט אָן אַלע קרעפטען איהרע ניט צו ווייגען, רעדט און וועהרט זיך מיט די וועהטער.

זאָג, וואָס ווילסטו פון מיר? וואָס שטעהסטו נעבען מיר? אָט זענען צוויי טירען; אייגע רעכטס אייגע לינקס. גענ, עפען אויף איין טיר און בעווייז דיין אמאָליגען ליכטיגען פנים: עפען אויף די צווייטע און רעדט אויס א פּאָר פּרעהליכע וועהטער. — וואָס נאָך קען איך דיר הייסען? — איך, צופּלאָגטע מאַמע....

י ח י א ל

איך, צופּלאָגטע מאַמע! .... דאָך זיך מודה געווען! ....

ש ר ה

וואָס דען האָב איך בעראַרפט זאָגען, וועז מיין שטוב איז אַזוי פער־פינסטערט געוואָרען?

י ח י א ל

יא, די שטוב איז פערפינסטערט געוואָרען .... און פאַר דינה'ן האָב איך קיין אייניציג וואָרט ניט, וואָס זאָל איהר גרינגער מאכען. ווייל זי איז וויי דו און אזוי זענט איהר אַלע בלויז די שפּראָצונגען פון דעם מוטערליכען געפיהל, וועלכער געוועלטיגט מיט אונרעכט צייט די וועלט האָט איהר נאָמען בעקומען. איך וויל ניט, אז דורך מיר זאָל זי זיין אזוי אומגליקליך ווי דו.

ש ר ה

ווי זי וואָלט איצטער ערשט אָנהויבען צו פערשטעהן, וואָס ער האָט מיט איהר געראַדט און וואָס עס קומט פאַר אין שטוב אין אַלגעמיין. זענדעט זיך צו איהם פערוואונדערט.

וואָס הייסט? און די שטוב? און א געדעכעניש? ....

י ח י א ל

מיין לעבען און מיין טויט איז מיט מיר אַליין פערקניפט. מיין געדעכעניש לעבט מיט מיר אַליין און מיט מיר וועט עס זיך ענדיגען. איך בעדאַרף קיין קינדער ניט!

ש ר ה

אָט דאָס האָסטו געמיינט? און דאָס, הייסט עס, האָט דער פאָטער אויך פריהער געמיינט .... זאָג מיר, מיין קינד, וואָס זאָל עס בעדייטען? ....

י ח י א ל

אויפאַך: ווי נאָר דו קענסט פערשטעהן.

ש ר ה

און אזעלכעס האָסטו געזאָגט איהר, דינה'ן?

י ח י א ל

כ'האָב עס איהר געזאָגט נאָנץ קלאָר און אָפען.

ש ר ה

און צוליעב דעם איז דער פאָטער קראַנק.

י ח י א ל

אפשר יא און אפשר ניט.

ש ר ה

דאָס קען נישט זיין. דאָס וועט קיינמאָל נישט זיין .... איך וועל זי אליין פרעגען.... דינה !

י ח י א ל

אך, מוטער, דאָס איז אינגאַנצען איבעריג. רוף זי ניט.

ש ר ה

איך וויל אליין ביי איהר פרעגען, וואָס דו האָסט איהר אויפֿכעס געזאָגט זי געהט צום טיר און רופֿט. דינה, איך קען צו ד׳ אַרויסגעהן ?

זי עפֿענט אויף די טיר און קוקט אין צימער פֿערוואונדערט, גליך ווי זי זאָל דאָרט עטוואָס אונגעוועהנליכעס מערקען. זי טרעט אָב אָן א זייט און דינת קומט אַרויס.

ד י נ ה

איז יום־טוב/דיג אין העלען אָנגעטהאָן; די בלאָנדע האָר איהרע אין צוויי גרויסע צעפּ אויסגעפלאָכטען. איהר בלאָס טרויעריש אויסזעה איז ליכטיגער ווי שפּעניג : ווי יונגער וואָלט זי געווארען. העלער און יונגער קלינגט איהר שטימע. מיט א שמייכעל בעקוקט זי אלץ אַרום.

ש ר ה

נאָט אין הימעל וואָס איז דאָ געשעהן ?

ד י נ ה

טרויעריש

ווי שעהן איז היינט דער טאָג ! ווי ליכטיג איז היינט דער טאָג !...

י ח י א ל

דינה ....

ד י נ ה

וואָס קוקט איהר מיך אזוי פֿערוואונדערט אָן? וואָס איך האָב צוריק מיינע מיידעלשע קלייַדער אָנגעטאָן? וואָס איך האָב צוריק מיינע מיידעלשע צעפּ אויסגעפלאָכטען ?

ש ר ה

וואָס ווילסטו טהאָן? וואָס האָסטו די קליידער... וואָס איז דאָ?

ד י נ ה

צו יחיאל'ן, וועלכער שטעהט נאָך אַלץ ווי פערגליווערט

מיין ליעבסטער! מיין אויסדערוועהלטער! וואָס קוקסטו אויף מיר אַזוי פערוואונדערט? איך וועל באַלד דערצעהלען וואָס מיט מיר איז געשעהן... איך האָב אַ שעהנעם חלום געזעהן און ער האָט מיר צוריק מיינע מיידעלשע יאָהרען אומגעקעהרט.

י ח י א ל

ניין, דאָס איז שוין מעהר קיין חלום ניט!

ד י נ ה

קיין מוטער וועל איך דאָך שוין ניט זיין — בעדארף איך דען מיין קאָפּ צודעקען? איך האָב שוין אמאָל געהאַט זיעבען זיהן און זיעבען טעכטער, איינס אין דעם אַנדערען זענען זיי געראָטען גע־ווען; אַזעלכע צעפּ ווי מיינע האָבען די טעכטער געהאַט; צוויי צעפּ גאָלדענע האָט יעדע פון זיי געהאַט... אייך וואונדערט עס? איך האָב זיי אַלע אין חלום געזעהן נעהמט אַרום שרה'ן אַרום האַלז, קוקענדיג מיט ליעבע צו יחיאל'ן.

י ח י א ל

ווי גליקליך ביסטו, וואָס דיינע קומענדיגע טעג האָבען זיך אין אַזאַ שעהנעם חלום פערביטען!

ש ר ה

קושט דינה'ן

רעד נישט, רעד נישט; וואָרום איך וועל עס גאָר נישט איבער־טראָגען.

י ח י א ל

וואָס שרעקסטו זיך, מוטער? זעה, בעסער,ווי שעהן די וועלט איז פאַר דעם, וואָס דאָס גאַנצע לעבען האָט זיך אין אַ חלום פער־וואַנדעלט.

ד י נ ה

כיין, מיין טייערער, דאָס איז דאָך דיין חלום אויך געווען... די זיעבען זיהן און די זיעבען טעכטער, וואָס איך האָב אין חלום גע־זעהן, זענען דאָך דיינע אויך געווען... טרוימערייש אַלע, אַלע האָבען זיי מיך אַרומגערינגעלט, אַלע, אַלע האָבען זיי אַרומגע־שטיפט און אין איין נאכט זענען זיי פון מיר פערשוואונדען גע־ווארען... עמיצער האָט זיי ביי מיר צוגענומען; אַנ'אכזר, אַהן רחמנות איז ער געווען... אויף מאָרגען האָב איך אויפ'ן בית־עולם פיערצען קברים'לאָך געפונען: זיעבען פון מיינע זיהן און זיעבען פון מיינע טעכטער... האָב איך זיך אַהיים אומגעקעהרט, מיין קאָפּ מיט א זילבערנעם קאַם צוקעמט; אויף איהם מיינע גאָלדענע מיידעלשע האָר צוקעמט און כ'האָב מיינע מיידעלשע יום־טוב'דיגע קליידער אָנגעטאָן... איצטער וועל איך אויף דער גאַס געהן און וועל זינגען.

זינגט מעלאַנכאָליש מיט אַ ציטריגער שטימע, אין וועלכער עס קלינגט אונענדליכער עלענד און ליידען:

מיידע־לאָך, איהר שעהנינקע;
מיידע־לאָך, איהר פיי־נינקע;
הערצע־לאָך, איהר ריינ־ינקע;
אין וואָס פאָר א לאַנד
ט'איהר מיינע קינדער גע־זעהן?...
מיינע קינדער געזעהן?...

ש ר ה

לאָזט זיך אַראָב אויף אַ שטוהל און איהר גאַנצער קערפער ציטערט פאָר איינגעהאַלטענעם געווין.

י ח י א ל

שטעהט ניט ווייט פון אַרויסגאַנג טיר, ניט אַראָבנעהמענדיג זיינע אויגען פון דינה'ן.

ד י נ ה

וועמען בעווייגט איהר, מאמע מיינע? מיך אדער די קינדער מיינע?... ניט ווייגט, ניט ווייגט. אט שטעהט מיין געליעבטער, אט שטעהט מיין שעהנסטער; ווידער וועל איך נאך א קינד מיט מיינע הענד וויעגען... זי קוקט אמאל צו שרה'ן, אמאל צו יחיאל'ן. אויף איהר געזיכט רוקט זיך א וואלקען אן. טרויעריש: איהר האט שוין פאר מיר קיין איין ווארט ניט... קיין איין ווארט... קיין איין שמייכעל ניט... ווי שרעקליך עס מוז מיין חלום זיין... ווי שרעקליך עס מוז מיין חלום זיין...

זי פערדעקט איהר געזיכט מיט בוידע הענד.

י ח י א ל

נייו: מיין לעבען וועט זיך שוין אין קיין חלום ניט פערוואנדלען. איך וועל מוזען אין דער ווירקליכקייט לעבען און ווער וויסט ווי לאנג עס וועט נאך דויערן?...

ענדע.

בייס ברעג

פערזאנען:

שאול אשכנזי

פאולא — זיין צווייטע פרוי

לעאניד } זייגע קינדער פון דער ערשטער פרוי
זינא }

רחיל — פאולא'ס טאכטער פון דעם ערשטען מאן.

יעקב לעווענשטיין

נאלא

הויז-מיידעל

ערשטער אקט

ביי שאול אשכנזי. א זומערוואוינונג ביים ברעג ים.
א גרויס צימער, צוויי פענסטער און א גלעזערנע טיר אין הינטערגרונד. די טיר פיהרט אויף דער טעראסע ארויס, פון וואנען עס זעהט זיך דער ים. לינקס א טיר צום אל־טען פאראלק און נידעריגער א טיר, וואס פיהרט צו די טרעפ אויפ'ן אויבערשטיבעל און אויף דער גאס ארויס. רעכטס א טיר צו ליאליען און אידען. רעכטס, ביים וואנד, א פיא־נא. לינקס, ביים וואנד, א דיוואן. אין מיטען צימער א טיש, איבער וועלכען ס'הענגט א לאמפ.

שאול אשכנזי

זיצט אויף דער טעראסע אין שלאפראק; א זיידענע יארמאלקע אויפ'ן קאפ, קוקט צום ים ארויס.

רחל

קומט ארויב פון אויבער־שטיבעל, אנגעטאן ווי צום שפאצירען גיהן. בעמערקט דעם אלטען און וואגט איהם ניט צו שטערען, בלייבט זי א ווייל שטיהן אין טיר.

שאול

בעמערקט זי

דאס ביזטו רחל?

רחל

איך. כ'האב מיך איבערגעטאן, גערעכענט שפאצירען גיהן.

שאול

און איך האב געמיינט — ביסט מיט די קינדער גענאנגען, וואו איז די מאמע?

רחל

איז געווים מיט די קינדער ביים ברעג.

ש א ו ל

ווארום געהסטו ניט?

ר ח י ל

מיר ווילט זיך בעסער אין דער היים בלייבען.

ש א ו ל

איך קוק, ווי רוהיג דער ים איז, — גאָר ניט ווי אין פריהלינג, און אין דרויסען איז אַזוי ווארים, גאָר ניט ווי ביים ים.

ר ח י ל

יאָ, דער ים איז איצטער זעהר רוהיג... ווען דער פּאַפּא וועט געהן, געה איך אויך.

ש א ו ל

ניין, מיין קינד, איך וועל שוין בלייבען אין שטוב. מיר וואונדערט נאָר, וואָס די קינדער האָבען זיך בעזונדער אָבגעטיילט.

ר ח י ל

אין דעם בין איך אליין שולדיג. זיי האָבען מיך גערופען און איך האָב זיך געמאכט ניט הערענדיג, ווייל כ'האָב זיך נאָר־וואָס גענומען איבערטאָן און האָב ניט געוואָלט, זיי זאָלען אויף מיר ווארטען.

ש א ו ל

קיין בייז, ווען זיי וואָלטען א ביסעל ווארטען; קיין בייז... ער קומט אַריין. דיין מוטער האָט מיך געמאכט פאר א ליידיגגעהער און מיר איז שווער אויף אן אָרט איינצוזיצען.

ר ח י ל

מיינט איהר, אז אין שטאָדט איז אָהן אייך אן אונאָרדנונג?

ש א ו ל

גראדע נישט. איך האָב מיך אויף וועמען צו פערלאָזען. ס'איז אַ חרפּה צו דערצעהלען; איך שפּיר מיר דאָ ווי א פרעמדער.

ר ח י ל

אך, ווען די מאַמע וואָלט עס הערען, וואָס איהר האָט איצטער גע־זאָגט.

ש א ו ל

האסט מיך שלעכט פערשטאנען. כ׳האב נאר עפעס אנדערש געמיינט. ס׳טהוט מיר באנג, וואס כ׳האב מיר ביז איצטער ניט אויסגעבויט קיין אייגענע זומער־וואוינונג; זאל מעהר זיין צוגעפאסט צו מיין נעשמאק. דאס האב איך געמיינט.

ר ח י ל

און איך האב מיך ווי דערשראקען.

ש א ו ל

ער זעצט זיך אין א געפלאכטענעם לעהנשטול.

אט, אפילו דער שטוהל איז אויך ווי פאר קליינע קינדער געמאכט.

ר ח י ל

זי שטעהט אין מיטען צימער פערקלערט.

ש א ו ל

האסט דאך פון מיר געהערט; האב איך דאך דיר שוין ערקלערט און דו ביסט נאך אלץ אונרוהיג.

ר ח י ל

איך פערשטעה אייך זעהר גוט. גלויבט מיר, וועז איך זאל מיך דא שפירען פרעמד, וואלט איך דעם זעלבען טאג פון דאנען אוועקגעפאהרען. פאר דער וואך צייט, וואס כ׳בין דא.. האב איך מיך געקענט איבערצייגען.

ש א ו ל

דיין פאטער האב איך נישט געקענט, און מיר דוכט, אז כ׳קען נאך דיין מוטער אויך נישט ווי עס בעדארף צו זיין; וואהרום, ווירקליך, וואס קען מען זיך פאר צוויי חדשים פון דעם אנדערנם חאראקטער דערוויסען? און דערצו בין איך שוין אריבער זעכציג יאהר. איך האב געמיינט מעהר פאר מיינע קינדער א מוטער צו געפינען אייער פאר זיך... נאר נישט דאס, נישט דאס... מיר וואלט זיך זעהר וועלען, ביי מיר אין שטוב זאלען קיין בעזונדערע צוויי וועלטען נישט זיין. פרידען וואלט זיך וועלען, זאל אין מיין שטוב הערשען... איך האב צו דיין מוטער, חלילה, נאכנישט. האט זיך איהרע זיטען —

אדרבה, מיר געפּעלט עס. זי ווייסט, ווער זי איז. און ווען דו ביסט אין דיין מוטער גערעטטן, געפּעלט עס מיר אויך. מיט מיינע קינדער קען מען אויסקומען. מען קען מיט זיי אויסקומען.

ר ח י ל

וואַרום זאָגט איהר עס מיר?

ש א ו ל

סתם אזוי. אָט, ביסטו אליין אין שטוב געבליבען... כ'וואָלט וועלען טרעפען, אז דיר בענקט זיך פון דאנען אוועקצופאָהרען. נו, נו שעם זיך נישט. כ'האָב נישט געטראָפען? זאָל זיין אזוי, בין איך געווים צופרידען, און אז יאָ — שאדט אויך ניט; מען איז יונג, בענקט זיך.

ר ח י ל

איהר גיט דעם אלעמען צו אזוי פיעל ווערט, בעסער קוקט ניט אויף דעם אלעמען...

ש א ו ל

ביסט ביי מיר פעררעכענט פאר איין אייגען קינד.

ר ח י ל

אויף מיר האָט דער ים געמאכט א שטארקען אייגדרוק. און דערצו כאפט זיך אמאל בענקען אויף אביסעל... נאר אן אויג פערמאָגט איהר — בעדארף איך מאכען א קאָמפּלימענט.

ש א ו ל

נו, וועסטו אפשר נעהן צו די קינדער?

ר ח י ל

טהוט אויס דעם הוט, לעגט אויפ'ן טיש און בלייבט זיצען דאָרט. כיין, איך וועל שוין היינט אין ערגעץ ניט נעהן.

ש א ו ל

שטימונג איז זיך שטימונג און...

ר ח י ל

לאָכט זיך שטאַרק פונאַנדער, שלאָגט דעם אַלטען איבער.

ש א ו ל

אט, אזוי געפעלט מיר. אין דיינע יאהרען בין איך שטענדיג לוסטיג געווען. מיין ליאליע איז א ביסעל אין מיר געראטען.

ר ח י ל

נעהמט איהם געאַרעמט.

איהר וועט נעהן מיט מיר שפאצירען? כ'וועל וואַרטען, ביז איהר וועט זיך איבערטאן.

ש א ו ל

ניין, איך וועל וואַרטען, ביז די מאַמע וועט קומען. איך וועל נאָר שיקען די קינדער זאלען א היים קומען.

ר ח י ל

אויב צוליעב מיר, בעראַרף מען ניט.

זי טהוט אָן איהר הוט, קושט דעם אַלטען די האַנד און געהט אַרויס.

ש א ו ל

ער געהט ארויס אויף דער טעראסע.

ר ח י ל

זי קעהרט זיך אום צוריק און אונבעמערקט פון דעם אַלטען געהט זי אַרויף אויבען.

פ א א ו ל א

קומט אריין.

ביסט אין שטוב נאנץ אליין געבליבען. וועז איך וואַלט עס וויסען: כ'וואַלט זיך אזוי לאנג ביים ברעג ניט געזאמט.

ש א ו ל

ער קוקט אַריין אין צימער.

כ'האָב ביז איצטער מיט רחיל'ן פערבראכט.

פ א א ו ל א

וואו איז זי דען?

ש א ו ל

נאָר־וואָס שפאצירען געגאנגען. מיך וואונדערט, וואָס דו האָסט זי נישט בעגעגנט.

פ א א ו ל א

גאָר אליין איז זי געגאנגען ?

ש א ו ל

יאָ : זי האלט זיך גאַנץ בעזונדער.

פ א א ו ל א

עס וואונדערט מיר. איך קען מיין קינד זעהר גוט. אַלעמפאַלס בע־דארף זי זיך דאָ ניט שלעכט פיהלען.

ש א ו ל

אפשר בענקט זי אהיים ?

פ א א ו ל א

וואו איז דען איהר היים ? נעבען מיר איז זי אויסגעוואקסען. און ווען זי איז געווען אין קאָנסערוואטאָריום, בין איך אויך מעהר נעבען איהר געווען.

ש א ו ל

אָט געהט זי אפילו צום קלאוויר נישט צו. איך וואָלט וועלען, איהר זאָל גוט זיין, איהר זאָל ניט זיין אומעטיג... וואָלט זי שפּיעלען אמאָל. כ'קען מיט איהר וועגען דעם נישט רעדען. מיט מיינע קינדער קען מען אויסקומען.

פ א א ו ל א

אויף אַזוי פיעל זיך בעאונרוהיגען איז ניט כדאי. זי איז דאָך קיין קליין קינד ניט. זי קלינגט. אויפ'ן שוועל בעווייזט זיך דאָס הויז־מיידעל. וועסט טיי מאכען.

ה ו י ז מ י י ד ע ל

דער טיי איז שוין פארטיג.

אָב.

פ א א ו ל א

צינדט אָן דעם לאָמפּ.

ניט געוואוינט. די קינדער האָבען מיך געוואָלט אין שיפעל נעהמען און איך האָב מורא געהאט.

ש א ו ל

ווער איז דען געפֿאהרען?

פ א א ו ל א

לעאניד און אידע האבען געוואלט פאהרען.

ש א ו ל

שטיפערם קינדער.

פ א א ו ל א

וואוילע קינדער. כ'האב צו זיי נארניט.

ש א ו ל

ער געהט צו צום פּיאנע און בעוועגט די קלאווישען אזוי זיך.

ה ו י ז מ י י ד ע ל

ברענגט דעם זודיגען סאמאוואר. אב.

פ א א ו ל א

פערנעהמט זיך מיט'ן טיי.

און דו, שאול, ביסט היינט עפעס אויך אומעטיגליך.

ש א ו ל

איך? פארנאכט, ס'איז דא א ביסעל צו שטיל. שפעטער, נאך איז א פּאר וואכען ארום, וועט דא טומעלדיגער ווערען. איך ליעב נישט די שטילקייט פון קינדווייז אן.

ל ע א נ י ד און א י ד ע ריסען זיך מיט ליארעם אריין אין שטוב.

פ א א ו ל א

אט אזוי, קינדער, מאכט פרעהליך דעם פאפא; ער זאגט, ס'איז איהם צו שטיל.

א י ד ע

אך, האבען מיר זיך געשיפט, פאפא! וועז דו זאלסט זעהן, ווי מיר האבען זיך געשיפט. די מאמע האט מורא געהאט. יא, אמת, איהר האט מורא געהאט?

ל ע א נ י ד

וואו איז רחיל?

פּ א ו ל א

איהר האָט בעראַפּט רופען די יונגע לייט טיי טרינקען.

ש א ו ל

ווער איז עס?

פּ א ו ל א

וואוינען דאָ ביים ברעג.

ל ע א נ י ד

רחיל איז שוין לאנג אוועקגעגאנגען?

פּ א ו ל א

ניט לאנג.

א י ד ע

פּאַהרען אין א שיפּעל אזוי גאָר איינער אליין... און לאָזען דאָס שיפּעל שווימען וואוהין עס וויל — מוז זיין זעהר אינטערעסאנט.

ל ע א נ י ד

שנעלט אידען איבער'ן נאָז.

דו ווייסט שוין אויך, וואָס עס איז אינטערעסאנט?

א י ד ע

איך מוז איהם אבגעבען... מיין ניט, אז כ'וועל דיך ניט כאפּען... אזוי, דו קריכסט אויפ'ן שטוהל... כ'וועל דיר אויך כאפּען.

ל ע א נ י ד

מיין נאָז צו שנעלען איז פּערבאטען.

א י ד ע

פּארוואָס?

ל ע א נ י ד

וויל איך בין א קלוגער און דו ביסט א נאר. האָסט דען נעזעהן, אז א קלוגער זאָל זיך לאָזען איבער'ן נאָז שנעלען?

א י ד ע

אויב אזוי, מוזטו איהם שוין פון מיר בעקומען.

ש א ו ל

וואָס מאכט איהר זיך נאָריש, קינדער?

א י ד ע

טא זאג איהם, ער זאל זיך לאזען אבגעבען צוריק.

ל ע א נ י ד

און וועז ניט, וועסטו אנהויבען ווייגען ?

א י ד ע

זאג, פאפא, ליאליען, ער זאל זיך לאזען אבגעבען.. איך וועל דיר ניט לאזען ארבקריכען פון דעם שטוהל אפילו ביז מארגען.

שטעהט אויף דער וואך.

ל ע א נ י ד

דא איז גאר ניט שלעכט ; וועז עמיצער וואלט מיר נאך א גלאז טיי דערלאנגען.

ש א ו ל

שעם זיך — אזא גרויסער בחור און האט פאר מיר מורא.

ל ע א נ י ד

ער נעהמט אן א פאזע פון א רעדנער.

אט וועל איך באלד גאר האלטען א רערע דא אויפ'ן שטוהל שטעהענ־דיג... נעעהרטע דאמען און העררען...

ר ח י ל

זי קומט אראב פון אויבען. אנ'אלגעמיינער גלעכטער.

ל ע א נ י ד

שפרינגט אראב פון שטוהל.

זיך האב נעוואלט האלטען א פראטעחט־רערע און איהר האט מיר איבערגעשלאגען.

פ א ו ל א

ביסט גאר אין דער היים נעווען ?

ר ח י ל

נענען וועמען האט איהר עס נעוואלט פראטעסטירען ?

ל ע א נ י ד

אט נענען דעם קלייגעם טייוועל.

שנעלט איהר ווידער אין נאז.

אידע

דאָס וועט איהם שוין ניט געשוויגען ווערען.

זי לויפט צו רחיל'ן און וויינט זיך פונאַנדער, בעהאַלטענדיג איהר קאָפּ אויף רחיל'ס האַנד.

שאול

פע! קלוג, קלוג — און דאָך זיך בענארישט.

רחיל

קום מיר וועלען ביידע געהן איהם אָבגעבען.

אידע

שיסט אויס מיט אַ קלינגענדיג געלעכטער.

לעאָניד

אדרבה, זאָגט, ווער איז דער נאר און ווער דער קלוגער?

אידע

רעדט ניט מיט איהם, רחיל. קומט לאָמיר זיך זעצען ביי יענעם זייט טיש, נעבען דער מאַמען.

פּאַאולא

דאָס געפעלט מיר שוין דוקא. טרינק טיי; וועסט זיך שוין מיט איהם אָברעכענען אנ'אנדערש מאָל.

שאול

רחיל מוז גאָר הונגעריג זיין.

רחיל

דער פּאפּא היט מיך אָב ווי אַ קליין קינד. איך שעם מיר ווירקליך.

שאול

ווייל דו ביסט ווי א קליין קינד. כ'זאָג עס דער מוטער אין די אויגען. פערשטעהסט מיך... איך האָב גערעכענט, דו ביסט געגאנגען שפּאצירען, און דו ביסט גאָר אויבען אליין געזעסען...

רחיל

נו, איך זאָג אייך צו, פּאַפּאַ, זיך אויפצופיהרען ווי אמבעסטען. איך וועל זיך בעמיהען גוט צו זיין.

ש א ו ל

אויב מען בעדארף זיך בעמיהען, טויג נישט. איך בין א פראסטער מענש און דערצו נאך מיט א גראהען קאפ, וועסט דאך אויך מיר קיין פעריבעל נישט האבען, וועז איך זאג דאס, וואס איך טראכט...

ל ע א נ י ד

מיר דוכט, פאפא, אז דו ביסט שוין צו ליעבענסווירדיג.

ש א ו ל

ס'איז זעהר מעגליך: דאן וועל איך רחיל'ן בעטען, זי זאל מיר ענט־שולדיגען.

פ א א ו ל א

עס שאדט ניט, עס שאדט ניט...

א י ד ע

גיט רחיל'ן פלוצלונג א קלינגענדיגען קוש. דאס רופט ארויס א גרויס געלעכטער ביי אלעמען. פערשעמט.

וואס לאכט איהר פון מיר?

ש א ו ל

שטיפערקע דו...

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן און ג א ל א קומען אריין. בעגריסען זיך, שטעלען זיך פאר פאר די הויז־ליים.

ל ע א נ י ד

וואו זענט איהר פערפאלען געוואָרען? איך האב אויך אייך גע־וארט א לאנגע צייט ביים ברעג.

א י ד ע

מיר האבען זיך געשיפט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ביז פרייליין גאלא האט זיך צוגעקליבען, איז שוין געוואָרען שפעט. מיר האבען געזעהן, ווי איהר זענט פון ברעג אבגעשוואומען.

נ א ל א

איך האב קיין חשק געהאט צום ברעג געהן.

לעווענשטיין

קומט דער אַוענד, ציהט אהין וואו ס'איז ליכטיג. פאר די דריי וואכען, וואס איך וואוין דא, זענען געווען גאר קאלטע אוועגדען און ס'האט זיך שטארק געבענקט ערגעץ אין א וואַרימע שטוב אריין.

פֿאַולא

שוין באלד דריי וואכען, אז איהר וואוינט דא?

לעווענשטיין

פרייליין גאלא וואוינט דא שוין מעהר ווי א מאנאט.

פֿאַולא

איז אייך ניט געווען קאלט צום שלאפען?

גאלא

א־א, ווי נאך קאלט! כ'בין איין נאכט אומגענאנגען אן אנגעטאנע־נע. כ'האב אלטע צייטונגען געברענט און זיך געווארימט. כא־כא־כא.... כ'האב דאס שאכטעל פון מיין הוט אויך פערברענט.

לעאנידע

און איהר האט זיך גוט אין סאושע איינגעשמירט?...

גאלא

א שאד, וואס כ'האב דאן קיין ביכער ניט געהאט, כ'וואלט זיי ביז איינעם פערברענט. צו רחיל'ן. און איהר זענט שוין דא לאנג?

רחיל

שוין באלד א וואך.

לעווענשטיין

געפעלט אייך דער ים?

גאלא

וועמען געפעלט ער דען ניט?

לעווענשטיין

פארהאנען געוג מענשען, וואס מערקען גאר דעם ים ניט. פאהרען אהער ארוים בלויז דערפאר, ווייל אנדערע טהוען עס אויך.

ג א ל א

דאָס איז ניט ריכטיג. איך ווייס, אז אויף מיר האָט דער ים... יאָ — דער ים! ...

ר ח י ל

איך האָב דעם ים קענען געלערנט פון דער מאלעריי, און דער גע־מאָלטער ים האָט אויף מיר אַ גאַנץ אַנדערן איינדרוק געמאכט.

ג א ל א

אויב איהר זענט דאָ בלויז איין וואך, האָט איהר נאָך דעם ים ניט געזעהן שטורמענדיג.

ר ח י ל

אין געגענטייל, מיט זיין שווייגען האָט ער אויף מיר אַ גרויסען אַיינ־דרוק געמאַכט; איבערהויפּט מיט זיין פערשלאָסענקייט. מיר דוכט, אז ווען דער ים שווייגט, הייסט עס ניט, אז ער איז רוהיג — נאָר גלייך ווי ער וואָלט זיך פערשלאָסען אליין אין זיך און מיט זיך. אויף אייך מאכט ער דען ניט אזא איינדרוק?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר האָט דעם ריכטיגען אויסדרוק פאר'ן בילד געפונען.

ר ח י ל

ווען איך בין א מאַלערין, וואָלט איך פאָרגעשטעלט דעם ים אין זיינע שטילסטע און רוהיגסטע מאָמענטען און וואָלט אונטען אָנשרייבען: „דער פערבאָרגענער שטורם"

ל ע א נ י ד

דעם ים... איך אנערקען איהם נאָר, ווען ער איז ו ו י ל ד און ש ט ו ר מ ד י ג.

א י ד ע

איך וואָלט אויסגעמאָלען דעם ים, ווען ער איז שטיל, גאָר שטיל, מיט ראָזיגע וואָלקענדליך איבערגעדעקט, און כ'וואָלט אונטערגע־שריבען „דער ים שלאָפט". אַנ'אַלגעמיינער געלעכטער. וואָס לאכט איהר פון מיר? מיר געפעלט עס זעהר.

לעווענשטיין

מיר געפֿעלט עם אויך. „דער ים שלאָפט" — א גלענצענדע אידעע.

שאול

האָסט נאָר קיין פֿאנטאזיע נישט, אידע.

גאלא

זי האָט שוין אינמאָל א פֿאנטאזיע.

לעאניד

און איך וואָלט אויסגעמאָלן דעם ים אין א גרויסען שטורם און ביים ברעג וואָלט איך אַנידערגעזעצט אידען און אונטערן בילד וואָלט איך אָנגעשריבען „דער ים רוישט און אידע שלאָפט".

אידע

דאָס שלאָפסט דו וועז דער ים רוישט, אָבער ניט איך. וועז דער ים רוישט, לייגסט איך אויפֿ'ן נעלעגער מיט אָפענע אויגען און הער זיך צו.

שאול

דאָס איז מיר א גרויסער וואונדער.

ער געהט ארויס אויף דער טעראָסע און פֿערמאכט די טיר הינטער זיך.

גאלא

דער ברודער טרייבט גאָר שפאס.

אידע

ער לאכט שטענדיג פון מיר, גלייך ווי ער וואָלט געווען קליגער פון מיר, געהט צו רחיל'ן אבי איהר לאכט ניט פון מיר... אָט וועלט איך אייך באלד דערשטיקען; איהר וועט זיך לאָזען?

גאלא

דער הערר אשכנזי איז אוועק פאנטאזירען.

לעאניד

לאכט ניט פון מיין פאפא. ער לייגט די נאטור ווי מיר יונגע. איהר וועט נאָך זעהן שפעטער א ביסעל — וועט ער אונז וועקען צום זונענאויפגאנג.

ג א ל א

ווירקליך ?

ר ח י ל

איך האָב עס שוין געמערקט.

פ א א ו ל א

געהט ארויס צו שאול'ן אויף דער טעראסע און פערמאכט די טיר הינטער זיך.

שטיל א ווייל.

ג א ל א

די אַלטע זענען אוועק פּאַטיזירען, און מיר יונגע האָבען זיך אויסנעוצט ארום הייסען טיי.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר זענט דאָך א קינד פון היינטיגען דור.

ג א ל א

וואָס מיינט איהר מיט דעם צו זאָגען ?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך מיין צו זאָגען, אז מענשען רייסען זיך און ווייסען אליין ניט וואוהין — אַדער צום בריטען, ברויזענדען ים אַדער גאָר צו א הייסען סאַמאָוואר...

ג א ל א

אויב איהר מיינט עס מיך צו בעלײדיגען, קען איך אייך זאָגען, אז איהר ווייסט נאָנץ גוט, וועמען עס ציהט אין א ווארימער שטוב אריין.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך קען נאָך אייך אַזוי וועניג ; מיר איז איבערהויפּט שווער וועגען אייך וועלכע ס'איז מיינונג צו זאָגען.

ר ח י ל

איך גלויב, אז לעוועגשטיין האָט אייך ניט געמיינט דערמיט צו בעלײדיגען.

ג א ל א

א. אויב לעוועגשטייז זאגט. אז ער קען מיך נישט, וועל איך איהם גלויבען; אבער איך איהם — קען זעהר גוט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ז

איך מיין, אז אונזער העפליכער שמועס איז דאָ פאר קיינעם ניט אינטערעסאנט.

ג א ל א

איך מיין, אז ס'איז אינטערעסאנט, קיין נאַרישקייטען רעדט איהר דאָך ניט. אלענפאלס וויל איהר דאָך קיין נאַרישקייטען ניט זאָגען.. און דאָך וועל איך מיר נאָך א גלאָז טיי נעהמען.

גיסט זיך אָן טיי. ס'הערשט אן אונאנגענעהמע שטילקייט.

א י ד ע

צו לעוועגשטייגען.

איהר זענט א פּאָעט?

עס רופט אַרויס אָן אַלגעמיינעם גלעכטער. אידע פערשעמט זיך און לויפט אַוועק צוטומעלט אויפ'ן אויבערשטיבעל.

ר ח י ל

וואוהין אנטלויפסטו?

געהט נאָך אידע'ן אויפ'ן אויבערשטיבעל.

ג א ל א

א פייערדיג מיידעל!

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ז

ווי פאלט איהר עס נאָר איין צו פרעגען?

ג א ל א

וויל איהר האָט איין אויסזעהן פון א פּאָעט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ז

און דאָס גענפלט אייך ניט.

ג א ל א

איך האָב אייך דאָך שוין געזאָגט מיין מיינונג. איהר, לעאניד, האָט שוין גראדע נישט קיין אויסזעהן פון א פּאָעט.

לעאנ י ד
איהר האָט ניט געטראָפען.
ג א ל א
אָבער דאָס קען ניט געמאָלט זיין.
לעוונ ש ט י י ן
פארוואָס קען עס ניט געמאָלט זיין?
ג א ל א
ווייל אין אייך איז אזוי פיעל לעבען פארהאנען, ווייל... פערשעמט זיך, ווארפט אן אונצופרידענעם בליק צו לעוונשטיינען. אך, ניט דאָס האָב איך געוואָלט זאָגען... כ'מיין, אז דאָס איז ניט ריכטיג.
לעאנ י ד
אויב ס'איז אייך אזוי וויכטיג צו וויסען, וועל איך אייך אויסזאָגען.
ג א ל א
איך מיין, אז איהר שרייבט ניט... זאָגט מיר אויס...
זי בעגעגענט זיך ווידער מיט לעוונשטיינס אונצופרידענעם בליק.
לעאנ י ד
נו, געווים שרייב איך.
ג א ל א
דאָס איז ניט אמת, דאָס איז ניט אמת... און דעם ים האָט איהר ליעב?
לעאנ י ד
וואָס הייסט אויף אייער שפראך „ליעב האָבען?"
לעוונ ש ט י י ן
אויף זייער שפראך... ס'הייסט ליעב האָבען אזוי זאך וואָס מען זאָל עס קענען שמירען אויף ברויט און עסען.
ג א ל א
הערר לעוונשטיין, איהר ערלויבט זיך צו פיעל.
לעוונ ש ט י י ן
ביטע אום ענטשולדיגונג.

ג א ל א

ס׳איז מיר אייער ענטשולדיגונג ניט וויכטיג. כ׳פערלאנג ניט, — איהר זאלט מיין מיינונג ערקלערען — מיר איז עס ניט אנגענעהם.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

כ׳האב מיך איבערצייגט, אז אום צו זאגען אזוינס, וואס זאל אייך זיין אנגענעהם, איז זעהר שווער.

ג א ל א

אז איהר וועט ניט רעדען קיין נארישקייטען, וועל איך זיין צופריע־דען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

נארישקייטען... פי־פי, זאגט לעאניד, האב איך דען א פערבראכען בעגאנגען, וועו כ׳האב געזאגט, אז א גרויסער טייל מענשען האבען ליעב דאס קאנקרעטע — אדער בעסער געזאגט: דאס וואס מען קען אויף ברויט שמירען, אדער אין קעשענע אריינלעגען?

ג א ל א

יא, איהר זענט גערעכט. איהר זענט פון די מענשען, וואס בלייבען שטענדיג גערעכט.

ל ע א נ י ד

איך מיין, אז אין דעם מאמענט, וואס א מענש רעדט אין דער הויך וועגען זיין ליעבע האט ער אין יענעם מאמענט אויפגעהערט צו ליע־בען. וועהטער, וועו אפילו שעהנע וועהטער, זענען נאך ניט קיין אויסדרוק פאר עכטע ליעבענסגעפיהלען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

אויסגעצייכענט! פאר דעם האב איך אייך ליעב. ניט מיר אייער האנט.

ג א ל א

אפענהערציג.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

געווים אפענהערציג. מיר, מענער, זענען שטענדיג אפענהערציג. אך, ווי גוט, אז מען קען אמאל אפענהערציג זיין! א גוטע נאכט, לעא־

ניד. איהר וועט דאך שוין מסתמא, אבפיהרען דאם פרייליין א היים, יא, פרייליין נאלא?

געהט שנעל ארויס, אן אונאנגענעהמע שטילקייט.

ג א ל א

ווי אונטאקטיש! שטימונגס־מענשען.. א, ווי איך האס זיי צייטען־ווייז פון מיין טיעפסטען הארצען!

ל ע א נ י ד

דאכט זיך, מיר האבען איהם מיט קיין זאך ניט בעליידיגט.

ג א ל א

ווי אונטאקטיש!... איהר קענט מיינען, אז איך האב דא וועלכע ס'איז שולד... יא, איך זעה, אז אייך פערדריסט עס.

ל ע א נ י ד

א גאנץ אונערווארטעטער סיורפריז. איך וועל איהם געהן צוריקרופען.

ג א ל א

געהט ניט, געהט ניט.

ל ע א נ י ד

אויף מיר האט ער א גאנץ גוטען אייגדרוק געמאכט.

ג א ל א

און מיר פערדריסט מיין גאנצע בעקאנטשאפט מיט איהם. שוין דאס צווייטע מאל, אז ער ערלויבט זיך אזוי אין מיין געגענווארט. איך האב זעהר וועניג געדולד אויפצופאסען יענעמס שטימונגען.

ל ע א נ י ד

אזוי ענאאיסטיש זענט איהר? ס'וויל זיך מיר ניט גלויבען.

ג א ל א

א, איך בין גאר א גרויסע ענאאיסטין; איהר קענט מיך נאך זעהר וועניג. שטימט איהר מיט אייער שטיף־שוועסטער?

ל ע א נ י ד

מיר זענען דאך קיין קליינע קינדער ניט.

ג א ל א

זי איז דאָך, אין גרונד, אייערע א ווילר־פרעמדע.

ל ע א נ י ד

איין אונערוואַרטעטע שוועסטער.

ג א ל א

יאָ, אַנ'אונערוואַרטעט שוועסטער. זענט איהר צופֿרידען מיט דעם?

ל ע א נ י ד

א, דאָס איז מיר אלץ איינס.

ג א ל א

זעהט אוים א בעהאלטענער חאראקטער. א יאָהר צוואַנציג מוז זי אלט זיין? איך זעה, טראכט איהר נאָך וועגען לעוועגשטייגען. נאָר־רישקייטען, ער איז עס ניט ווערט... איהר זענט א זשענטעלמען; עס שטעהט אייך ניט אָן. אייך פּאסט גאנץ נאַטירליכער צו זיין.

ל ע א נ י ד

דאָס הייסט פֿרעכער, וואולגארער זיין?

ג א ל א

איהר האָט מיר זעהר שלעכט פערשטאַנען. כ'מיין וועניגער צו זיין אויסגערעכענט. מעהר מיט'ן הארץ לעבען... זאָגט, איהר שרייבט טאקי?

ל ע א נ י ד

לאכט.

ג א ל א

איהר מעגט שרייבען אויך. צי דען מוזען אלע דיכטער לאנגווייליג זיין?

ל ע א נ י ד

וואַרום האָט איהר אזוי וועניג מיט רחיל'ן פערבראכט?

ג א ל א

עפּעס קומט ניט אוים צו רעדען מיט איהר. איהר וועט מערקען, אז זי ענטפערט בלויז אויף דעם, וואָס מען פרעגט ביי איהר, אבער זי אליין וועגדעט זיך גאנץ זעלטען מיט וועלכער ס'איז פראגע. וואָס,

ניט אַזוי? אָבער ליעדער שרייבט איהר? איך וויל עס וויסען.

ל ע אָ נ י ד

ווילט איהר עס וויסען?

ג א ל א

איך געדענק ניט, וואו כ'האָב עס געלעזען, ערגעץ אין א בוך, אז ליעדער הויבט מען אָן צו שרייבען, אָדער אויס ליעבע, אָדער אויס נויט. כ'מיין, אז איהר שרייבט דאָך ניט קיין ליעדער אויס נויט.

ל ע אָ נ י ד

איז געוויס אויס ליעבע?...

ג א ל א

כ'מאך מיך נאריש ווי א קליין קינד... אבער אייערע אויגען געפעלען מיר. ס'איז גאנץ זעלטען צו טרעפען א שאטען זאָל האָבען העל־בלויע אויגען... אָבער עכט בלויע אויגען! דאָס איז זאָגאר אָריגינעל.. רחיל מוז זיין אין איהר פאָטער געראטען, ווייל איהר מוטער איז אַ בלאָנדע פרוי... וואָס שמייכעלט איהר? וואָס כ'האָב זיך אזוי צו־פלאפעלט וועגען שעהנע אויגען?

ל ע אָ נ י ד

איך שמייכעל, וואָס ליעדער שרייבט מען אויס ליעבע — ס'הייסט, ווען מען איז פערליעבט.

ג א ל א

נו, געוויס שרייבט מען דאן ליעדער... אבער זאָגט וואָס איז שעהנער פאר שעהנע אויגען? איהר ווילט מיר ניט ענטפערן, וועל איך מיר גאָר צוקריגען מיט אייך.

ל ע אָ נ י ד

און אז איהר וועט זיך שוין מיט מיר צוקריגען?

ג א ל א

וואָס וועט זיין, אז איך וועל זיך מיט אייך צוקריגען?... זאָגט, האָט איהר חשק נאָך היינט ארויסצופאָהרען א ביסעל, אין אַ שיפעל, אין ים אַרויס?

ל ע א נ י ד

ס׳איז שוין צו שפּעט.

ג א ל א

ביי אייך צו שפּעט?

ל ע א נ י ד

איהר קענט מיך שוין אזוי גוט?

ג א ל א

כ׳מיין, אז כ׳קען אייך זעהר גוט. מיר דוכט, אז כ׳קען אייך זעהר גוט. מענשען מיט בלויע אויגען איז זעהר לייכט צו דערקענען.

ל ע א נ י ד

און מיט שווארצע אויגען?

ג א ל א

מיט שווארצע אויגען איז שוין עפּעס אנדערש. ס׳ראכט זיך, אז אין דער שווארצקייט איז עפּעס פערבארגען, — וואס ניט? דער גרעס־טער טייל מערדער מוזען זיין מיט שווארצע אויגען.

ל ע א נ י ד

קענט איהר מיך שוין גוט?

ג א ל א

געווים, אז פרויענצימער ווילען — דערקענען זיי א מענשען. איך געפּין, אז מענער פערטרויען פיעל מעהר דער פרויענצימער איידער די פרויענצימער די מענער. פרויען טאַרען ניט זיין אַפּענהערציג. דאַס איז זייער גאנצע קראפט, מיט וועלכער די נאַטור האַט זיי בע־שענקט. נו, זאגט, איז דען ניט א פרוי קיין סוד פאר אייך, מענער? נו, געווים אזוי! איך לייקען ניט אַב, אז די פרויען זענען מעהרסטענטיייל פיעל שוואכער פון די מענער און דאַך ווערען די מענער בעזיגט. דאַס איז בלויז דערפאר, וואס די פרויען זענען פאר די מענער א געהיימנים... ניט פאלש, נאר געהיימניספּאל. דאַס איז א גרויסער אונטערשייד. ווי געפעלט אייך מיין פילאזאפּיע? ריין ווייבערשע פילאזאפּיע... אבער דאַך אמת.. קאַקעטיש. און איך

קען אייך זעהר גוט. איך ווייס זאגאר, וועגען וואָס איהר טראכט איצט.

ל ע אָ נ י ד

וועגען וואָס?

ג אַ ל א

ניט וועגען וואָס, נאָר וועגען וועמען — און זאָגען וועל איך אייך ניט.

ל ע אָ נ י ד

ניט וועגען ו ו אָ ס, נאָר וועגען ו ו ע מ ע ן... דאָס איז שוין איין אויפגאבע.

ג א ל א

אז איהר וועט זיך אַזוי האלטען, וועל איך אייך פיינט קריגען.

ל ע אָ נ י ד

איך פערשטעה ניט.

ג אַ ל א

איהר רעדט אַזוי גרויסשטעדטיש, אָנגעצויגען — אייך פּאסט עס ניט. ביים ים טאָר מען מאנירליך ניט זיין... איהר האָט זיך בעליי־ריגט? שוין דעם צווייטען מאל, אז איהר פערשטעהט מיך היינט זעהר שלעכט...

ר ח י ל

קומט אַראָב.

זי שעמט זיך פאר אייך. הערר לעווענשטיין. איהר מוזט זי אליין געהן איבערבעטען.. אך, ער איז גאָר ניטאָ? ער איז אויף דער טע־ראסע?

ל ע אָ נ י ד

ער איז אַוועקגעגאנגען.

ר ח י ל

אַוועקגעגאנגען? מען האָט איהם גערופען? בעמערקט די אָנגעצויגע־נע שטימונג. פּלוצלונג צו גאלא'ן. נו, ווי פיהלט איהר זיך דאָ ביים ים?

ג א ל א

זעהר גוט. איך וואוין שוין דעם דריטען זומער אויף דעם ברעג.

ר ח י ל

וואס פאר א וואונדערליכעם קינד די אידע איז...

ג א ל א

איך וועל איהר געהן זאגען, אז ער איז שוין אַוועקגענאנגען.

ל ע א נ י ד

זי קען נאָך אַנהויבען ווייגען. איהר קענט זי ניט.

ג א ל א

און איהר, לעאַניד, קענט אויך אַנהויבען ווייגען אין מיטען דערי־נען? איהר זענט דאָך איהרער א ברודער? איהר קענט אמאָל ווי־נען? עך, כ׳מאך מיך נאָר נאַריש. מיר זענען דאָך שוין דערוואקסענע מענשען. וואָס זאגט איהר, רחיל?.. אָ, רחיל. ווי איך זעה, האָט איהר ליעב צו שווייגען.

ר ח י ל

דאָ רעדט מען גאָנץ אַנדערש. כ׳האָב נאָך די היגע שפּראָך ניט אויס־געלערנט. דאָ האָבען זיך אַנדערע געפיהלען אַנגעהויבען צו וועקען, פאר וועלכע כ׳האָב נאָך קיין ווערטער ניט. ס׳איז ניט גוט, וועז מען רופט אָן געפיהלען ניט ביי זייער נאָמען.

ג א ל א

לעאַניד, פיהרט מיך אָב א היים. אַדער לאָמיר געהן שפּאציערען — איהר וועט געהן, רחיל?

ר ח י ל

שטערט אייך ניט, שטערט אייך ניט. איך וועל בלייבען אין דער היים.

ג א ל א

קומט, לעאַניד... מען קען מיינען, אז כ׳האָב מורא דאָ אליין ביי־נאכט אומצוגעהן אויפ׳ן ברעג. אויב איהר ווילט ניט, לעאַניד, קענט איהר בלייבען אין שטוב.

ל ע א נ י ד

דאס וועט איהר שוין ביי מיר ניט פועלן. ער נעהמט זי געארמט. נו, זייט מיין פרייליין!

ג א ל א

און איהר וועט זיין א קאוואליער, יא? נו, גוט. צום ווידערזעהן, רחיל. גוט?

ביידע אָב.

ר ח י ל

זי בלייבט אַ ווייל שטעהן ביים טיר. ס'איז צו בעמערקען איהר לייכטע אונרוהיגקייט. געהט צום פֿיאנא, זעצט זיך און נעהמט אויניגע אַקאָרדעון.

ש א ו ל און פֿאָ א ו ל א עפענען ד טיר פון דער טעראסע. בעמערקען רחיל'ען, ווילען זיי איהר ניט שטערען. זיי געהען אריין שטיל צו זיך אין ציטער לינקס.

ר ח י ל

רופט שטיל ניט אָבוועגדיג דעם קאָפֿ.

מוטער?...

שפּיעלט.

א י ד ע

זי קומט אראָב פון אויבען. בעמערקט רחיל'ן, געהט זי צו איהר אויף די שפּיצען פינגער, פער'גנב'עט זיך הינטערַארום ווי אַ קאַץ, נעהמט אַרום רחיל'ן צוּרט ארום האלז און קושט זי לאַנג.

ר ח י ל

נעהמט אַראָב פון איהר האַלז אידעם הענד און קושט זיי.

א י ד ע

שטיל.

זיי זענען שוין אויעקגעגאנגען?

ר ח י ל

יאָ, זיי זענען שוין אוועקגעגאנגען.

א י ד ע

איך ליעב זיי ניט.

ר ח י ל

וואַרום?

א י ד ע

אַזוי, זיי געפעלען מיר ניט.

ר ח י ל

און דיין ברודער האָסטו ליעב?

א י ד ע

איהם האָב איך זעהר ליעב. און איהר האָט איהם ליעב?

ר ח י ל

וועמען?

א י ד ע

מיין ברודער ליאַליען?

ר ח י ל

קושט אידען שפיל.

א י ד ע

איצטער איז ער דאָך אייערער א ברודער, יא?

ר ח י ל

יא, איצטער איז ער מיינער א ברודער.

א י ד ע

און מעהר קיין ברידער האָט איהר דאָך ניט?

ר ח י ל

ניין.

א י ד ע

פערקלערט.

האָבען מיר ביידע ניט מעהר ווי איין ברודער.

ר ח י ל

קום לאָמיר געהן ביידע איהם אויפזוכען, ער איז איצטער צום ים גענאַנגען.

א י ד ע
קומט לאמיר נעהן.
ר ח י ל
ניין, היינט וועל איך שוין ניט נעהן.
א י ד ע
קומט לאמיר איהם הינטערארום איבערשרעקען; מיר וועלען זיך שטיל פער'ננב'ענען.
ר ח י ל
ער איז ערגעץ ווייט אוועקגענאנגען און מיר וועלען איהם ניט קענען געפינען.
א י ד ע
איך וויים אלע זיינע ערטער.
ר ח י ל
איצטער ווייסטו ניט. איצטער איז ער אויף א נאנץ אנדערען ארט נענאנגען.
א י ד ע
פון וואנען ווייסט איהר? מיר וועלען איהם געפינען.
ר ח י ל
ווייסט ניט, ווייסט ניט, וואוהין ער איז נענאנגען. זי נעהמט אידען צו זיך אויפ'ן האנד. ניין, דו ווייסט ניט, וואוהין ער איז נענאנגען.
א י ד ע
איהר וועט מיך נעהמען היינט צו זיך שלאפען אויבען ?
ר ח י ל
איך וועל דיך נעהמען.
א י ד ע
איך וועל אייך עפעס דערצעהלען ביינאכט.
ר ח י ל
דערצעהלען ?
א י ד ע
איך וועל אייך דערצעהלען, אז קיינער זאל ניט הערען.

ר ח י ל

קיינער איז דאָך ניטא : דערצעהל מיר איצטער.

א י ד ע

איצטער . . . איצטער . . . קוקט זיך ארום. איך האָב אייך אזוי ליעב, אזוי ליעב . . .

נעהמט זי פעסט ארום שטיל.

ל ע א נ י ד

בעווייזט זיך אין טיר. בעמערקענדיג רחיל'ן און אידען, ציהט ער זיך א ביסעל צוריק און בלייבט שטעהן אין טיר.

א י ד ע

פרעגט שטיל.

און מיין ברודער, ליאָליעז, האָט איהר ליעב ? יא ? . . .

ר ח י ל

ניט ענטפערנדיג, ציהט זי אויס די הענד צום פיאנאָ און ווידער־האָלט די פריהעריגע אקאָרדען . . .

צווייטער אקט

דאָס אויגענע צימער ווי אין דעם ערשטען אקט.
בייטאָג.

אידע

זי זיצט אויף דער ערד און ציהט אָן אויף א שנירעל מעערקעפליך.

פאולא

קומט ארויס פון איהר צימער; בעמערקט אידען.

האָסט דאָך געקענט זיצען אויף דער זאָפע; אויב די זאָפע איז פאר דיר קליין, האָסטו דאָך געקענט עפעס פערשפרייטען אויף דער ערד.

אידע

א דאגה מיר א גרויסע. נאָר דערפאר וואָס איהר זענט נערעכט, וועל איך אייך געבען א קוש. וויל זיך שטעלען, נאָר די מעערקעפליך שיטען זיך איהר אויס פון שירץ. בוינט זיך איין, מאמא, צו מיר, וועל איך . . .

פאולא

צופריעדען קושט אידען.

ביסט מיר אזוי ליעב, גלייך ווי איך וואָלט דיך געבוירען, מיין קינד. יאָ, יאָ . . .

עס דריקען איהר די טרעהרען. זי געהט ארויס אויף דער טעראסע.

אידע

מוטער ! . . .

פאולא

האָסט מיך גערופען ?

אידע

דאָס האָב איך געוואָלט אזוי זיך א געשריי טהאָן.

אין א ווייטע ארום.

מוטער !

פערדעקט דאָס געזיכט פאר חרפה.

פ א א ו ל א

אזוי, שפּיעלסט זיך מיט מיר ?

א י ד ע

קוקט ניט, קוקט ניט, כ׳האָב זיך פערשעמט פאר אייך ! קוקט ניט אויף מיר.

פ א א ו ל א

הער, מיין קינד, כ׳וויל דיר עפּעס פרעגען . . .

א י ד ע

טאקי, כ׳האָב מיר פערשעמט פאר אייך, דאָס האָט זיך אליין ביי מיר פון מויל ארויסגעשריען. כ׳וויל אייך עפּעס זאָגען, נאָר כ׳האָב מורא, איהר וועט לאכען פון מיר.

פ א א ו ל א

איך לאָך ניט פון דיר. אדרבה, דו געפעלסט מיר זעהר. איך האָב צו דיר גאָרנישט. ביסט דאָך שוין ניט קיין קליין קינד. זעהסט דען ניט, אז איך בין צו דיר ווי א מאמע ?

א י ד ע

איך רעד נאָך נאָר ווי א קליין קינד. מיר ווילט זיך שוין זיין א גרויסע נאָר עס קומט ביי מיר ניט ארויס. אמת איך בין דאָך שוין דריי־צעהן יאהר אלט און כ׳זיץ נאָך אלץ אויף דער ערד, און כ׳וויים, אז ס׳איז אפשר ניט שעהן אין מיינע יאהרען צו זיצען אויף דער ערד.

פ א א ו ל א

דאָס מאכט גראדע ניט אויס . . . האָסט דאָך געוואלט מיר עפּעס דערצעהלען.

א י ד ע

כ׳האָב מורא, אז וועט איך וועל אייך דערצעהלען, וועט איהר מיך שוין ניט ליעב האָבען אזוי שטארק.

פ א א ו ל א

רעד ניט קיין נאָרישקייטען.

א י ד ע

איהר ווייסט, אז מיין מאמע קומט צו מיר אלע נאכט אין חלום ?

פ א א ו ל א

אלע נאכט . . .

א י ד ע

ניט אלע נאכט, נאר אלע בעזונדערן. זי קומט אלע טאג אין דערפריה און וועקט מיך, איך זאל שוין אויפשטעהן. אויב ניט — וואלט איך שפעט געשלאפן. וועז זי האט געלעבט, פלעגט זי אזוי טהאן אלע אין דערפריה : שטיל איז זי צו מיר אין צימער אריינגעקומען. שטיל מיר א קוש געגעבן און אויפגעוועקט . . .

פ א א ו ל א

פארוואס האסטו מורא געהאט מיר צו דערצעהלען ?

א י ד ע

וועז איך שלאף נאך, קומט זי אזוי שטיל און אזוי זאגט זי מיר אין אויער א סוד, איך זאל שוין אויפשטעהן און זי קושט נאר אויפ'ן שטערן, כאפ איך זיך אויף. און אז איך עפען אויף די אויגען, איז זי שוין ניטא.

פ א א ו ל א

וואס זאגט זי דיר ?

א י ד ע

שפרינגט אויף און פאלט דער אלטער אויפ'ן האלז.

זי האט מיר געזאגט, אז איך זאל אייך ליעב האבען. אז איך זאל אייך רופען מוטער . . . ווייסט איהר שוין, פארוואס כ'האב פריהער געשריען.

פ א א ו ל א

קושט זי היים.

איך בין דיין מוטער . . . איך בין דיין מוטער אין א ווילע ארום. זאג מיר מיין קינד, וואוהין איז געגאנגען רחיל ?

א י ד ע

זי איז געגאנגען שפאצירן.

פ א א ו ל א

אלייז ?

א י ד ע

אפשר אלייז ; כ'וויים ניט אזוי גוט.

פ א א ו ל א

זאג מיר, מיין קינד, איך ווילּ . . .

א י ד ע

בעמערקט איהר אונרוהיגקייט.

כ'וויים ניט מיט וועמען זי איז געגאנגען.

פ א א ו ל א

דו זעהסט זי אמאל ווייגענדיג ?

א י ד ע

איינמאל האט זי געווויינט, וועז איך בין געשלאפען מיט איהר אויבען.

פ א א ו ל א

האט זי געווויינט ?

א י ד ע

איז זי נעזעסען נעבען פענסטער אוז האט געווויינט. איך האב איהר ניט נעוואלט פרעגען, פארוואס זי וויינט ; אפשר האט זי עס נעבענקט אהיים. איך וואלט אפשר אויך געווויינט, וועז איך פאהר אוועק פוז דער היים אין א נאנץ פרעמדער שטאדט.

פ א א ו ל א

וואס רעדט זי מיט דיר ?

א י ד ע

זי מיט מיר ? גארניט. מיר רעדען, אבער פוז גארניט. פוז וואס קען זי רעדען מיט מיר ?

פ א א ו ל א

מיט טרעהרען.

זאל שוין זיין אזוי... געווויס איז עס מיר שוין בעשערט.

א י ד ע

אין פערלעגענהיים.

זי רעדט מיט מיר אמאל, אז דאָ איז זעהר גוט ; אז דער ים איז זעהר שעהן. זי גיהט ביי נאכט אויך צום ים ארויס. וועז מען שלאָפט, גיהט זי צום ים ארויס.

פ א א ו ל א

פון וואנען ווייסטו עס ?

א י ד ע

דעמאלט ביינאכט, וועז זי האָט געווייגט, איז זי שפעטער צום ים ארויסגענאנגען.

פ א א ו ל א

צו זיך אין צימער געהענדיג.

מסתמא האָב איך אזוי פערדיענט . . . מסתמא בין איך אזוי וועדט . . .

א י ד ע

מעכט צום האלז דעם שנור מעערקעפליך.

אָך, ווי לאנג ! איך וועל נאָך אָנציהען, אז מען זאל איהם קענען אין צווייען איבערווארפען אויפ'ן האלז.

פ א א ו ל א

גיהט ארויס פון צימער.

דו וועסט דאָך, אידע, זיין אין שטוב ; איך וועל זיך אביסעל דורכגיהן, און טאָמער קומט רחיל . . .

א י ד ע

איך וועל איהר ניט דערצעהלען פון דעם, וואָס מיר האָבען געדעדט.

פ א א ו ל א

ניט דאָס האָב איך געמיינט. טאָמער קומט רחיל, זאלסטו איהר זאגען, אז איך בין אביסעל צום ברעג גענאנגען.

גיהט ארויס.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

קומט אריין, טראָגט א שטרויס בלומען.

א י ד ע

זי בעמערקט לעוועגשטיינען. הויבט זיך פלוצלונג אויף און לויפט ארויס פון ציטער.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

אידע, וואוהין לויפט איהר?

ער בעקומט נית קיין ענטפער. שטעהט אַ וויל פערוואונדערט; וויל אַוועקגעהן און בלייבט דאָך. ער געפינט אַ בלומען־וואזע, גיסט אַן מיט וואסער, שטעלט אין איהר אריין די בלומען און טראָגט זיי אַרויף אויבען. טראָבגעהנדיג צוריק בעגעגענט ער זיך מיט רחיל'ן וואָס קומט אַן פון גאס־טיר.

ר ח י ל

איהר זענט נאָר אליין? וואו איז אידע?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

אידע איז ארויסגעלאָפען גלייך ווי איך בין אריינגעקומען, און מיך דאָ אליין געלאָזען.

ר ח י ל

ארויסגעלאָפען?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

יא, ארויסגעלאָפען און מיר נאָרניט געזאָגט.

ר ח י ל

איז א קינד וואָס לעבט מיט איהר אייגענעם שכל: מסתמא איז עס איהר אזוי געפעלען געווען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

וואָס מיינט איהר מיט דעם?

ר ח י ל

איך מיין גאָרניט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך פערשטעה ניט . . .איהר זענט ביים טיר געבליבען. פונקט ווי איהר וואָלט מורא האָבען אריינצוגעהן. אָט, וועל איך ארויס־געהן, וועט איהר קענען אריינגעהן.

ר ח י ל

געהט האסטיג אריין און זעצט זיך ביים פיאנא, צושטרויט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך שטער אייך ?

ר ח י ל

שווייגט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך שטער אייך, רחיל ?

ר ח י ל

איהר... צו בעדארף מען דוקא אויף דעם ענטפערן ?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

יא, איהר זענט גערעכט ; נאך וואס פרעג איך דען ?

וויל אוועקגעהן.

ר ח י ל

בלייבט דא, יעקב, איהר שטערט מיר ניט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

מיר דאכט, אז איך בעמיה מיך שוין צו פיעל אייך ניט צו מאכען ענג.

ר ח י ל

איהר בעמיהט זיך ? ס'איז גאנץ איבריג.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר ערלויבט מיר דא צו בלייבען א ווייל ?

ר ח י ל

אך, וואס פאר א דומהייטען איהר רעדט. ס'איז דען מיין שטוב ?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איז בלויז צוליעב דעם ערלויבט איהר מיר דא צו בלייבען ?

ר ח י ל

איהר האט היינט נעשפאצירט ביים ברעג ?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

שווייגט.

ר ח י ל

ווילט איהר מיר גאָר ניט ענטפערן ? . . . נעהמט אַקאָרדעון ביים פיאַנאָ זיצענדיג. ווילט איהר מיר גאָר ניט ענטפערן.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

וועז די זון איז אויפגענאַנגען, זענט איהר שוין ביים ברעג געווען ?

ר ח י ל

שווייגט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר ווילט מיר אויך ניט ענטפערן ?

ר ח י ל

ווידערהאָלט די אַקאָרדעון.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

דאָס איז אייער ענטפער ?

ר ח י ל

ענטפערט ניט, שפּיעלט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ער פּעראינטערעסירט זיך מיט'ן שפּיעלען, הערט זיך צו שטיל.

ר ח י ל

רייסט פּלוצלונג איבער דאָס שפּיעלען.

וואַרום שווייגט איהר, הערר לעווענשטיין ? אך, וואָס פּאַר א מענש איהר זענט. . . וועז איהר שווייגט, ווילט זיך, איהר זאָלט רעדען, אוז וועז איהר רעדט, ווילט זיך, איהר זאָלט שווייגען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

מיר דאכט, אז כ'האָב אזא קאָמפּלימענט פון אייך ניט פּערדיענט.

ר ח י ל

אוז איהר בעמיהט זיך צו פּערדיענען עטוואָס בעסערס ?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

שפּיעלט בעסער.

ר ח י ל

אוז איהר וועט הערען ?

לעוועגשטיין

אייער שפּיעלען איז מיר פיעל נעהנטער און פערשטענדליכער אייד־
דער אייערע ווערטער. אייער שפּראך איז פאר מיר פרעמד.

רחיל

ווייל מיין אקצענט איז א פּוילישער. אזוי רעדט מען ביי אונז;
אלע רעדען אזוי ביי אונז...

לעוועגשטיין

אַ, ניט אלע רעדען אזוי.

רחיל

געוויס, אלע איינגעבוירענע אין פּוילען האבען אזא אויסשפּראך.

לעוועגשטיין

לאכט

רחיל

פארוואס לאכט איהר?

לעוועגשטיין

אַ, איך לאך גאר ניט. אויב ביי אייך וואלטען אלע רעדען אויף
אזא ארט און אויב ביי אייך זענען אלע ווי איהר — כ'שטעל
מיר פאר — וואס פאר שטילקייט עס וואלט געהערשט אין אייער
פּוילישער געגענד; און איך ווייס פּונקט פערקעהרט, אז אין קיין
שום געגענד רעדען ניט די אידען אזוי הויך און שרייענד ווי אין
פּוילען... שפּיעלט בעסער. אייערע שטענדיגע אומעטיגע אקאָרדען
זענען מיר פיעל פערשטענדליכער ווי אייערע ווערטער. געהט צו
איהר. שפּיעלט בעסער.

רחיל

מיין שפּיעלען פערשטעהט איהר בעסער?

לעוועגשטיין

מיר דוכט, אז איהר און אייערע אקאָרדען וואס איהר שפּיעלט
איז איינס און דאס זעלביגע.

רחיל

און איהר פערשטעהט זיי זעהר גוט?

לעוועגשטיין
מיר דאכט, אז יא.

רחיל
לענט זיי מיר איבער אויף ווערטער. נו, לענט די אקאַרדען איבער אויף ווערטער. איך בעראַרף זעהר נויטיג פון זיי די ווערטער האַבען; די נשמה זייערע זאַל זיך אין די ווערטער אויסרריקען. נו, שנעלער מאכט עס מיר...

לעוועגשטיין
א שווערע אויפגאבע.

רחיל
קענט איהר ניט? זעהט איהר, אפילו אזא קלייניגקייט קענט איהר ניט.

לעוועגשטיין
איך וועל באלד פרובען איבערשפיעלען. שפיעלט, אַבער פאלש.

רחיל
זי לאַזט פאלען דעם צודעק פון די קלאווישען איהם אויף די פינגער.

לעוועגשטיין
אוי! כ'האַב מיך ווירקליך דערשראקען; וואַס האַט איהר געטהאַן?

רחיל
איך האַב נעוואַלט א נאַטירליכען אויסגעשרייי הערען.

לעוועגשטיין
וואַס ווייטער וועלט אלץ מעהר אייער נשמה פון מיר אַבגעקעהרט. רחיל, זאַגט, צו וואַס טהוט איהר עס? נו, זאַגט... כ'האַב זיך פריהער אויסגעדריקט, אז כ'בעמיה מיך אייך ניט צו שטערען; ווירקליך איך בעמיה מיך...

רחיל
נעחמט איין שקשרה.

לעוועגשטיין

דאָס איז אייער ענטפער? אויב דאָס איז אייער ענטפער בין איך צופרידען.

רחיל

ס'איז ווייט קיין ענטפער ניט. דאָס איז בלויז א פראגע, מיין פריינד.

לעוועגשטיין

שפּאצירט אום איבערן צימער. שטעלט זיך ביים טעראסע און קוקט צום ים.

רחיל

איהר האָט א היים, הערר לעוועגשטיין?

לעוועגשטיין

רחיל?

רחיל

לאכט.

איהר פערשטעהט מיך נישט. אך, ווי שלעכט איהר האָט מיך פערשטאַנען.

לעוועגשטיין

וואָס מיינט איהר דען?

רחיל

איינפאך, איך פרעג צי איהר האָט א היים, עלטערן?

לעוועגשטיין

איך? א היים?... ס'קלינגט מיר גאנץ אונהארמאָניש.

רחיל

אונהארמאָניש?

לעוועגשטיין

רחיל, איך האָב איך בלומען געבראכט.

רחיל

איך האָב לאנג געוואַרט, איהר זאָלט מיר בלומען ברענגען.

לעוועגשטיין
נאָר פון מיר האָט איהר עס ערוואַרטעט?

רחיל
נאָר פון אייך. כ׳האָב פערשטאַנען, אז איהר קענט בלויז בלומען ברענגען. ס׳האָט מיך נאָר געוואונדערט, פארוואָס אזוי לאַנג מיין מיינונג איז נאָך ניט פערווירקליכט געוואָרען.

לעוועגשטיין
אזוי פיעל קענט איהר מיך שוין?

רחיל
צי דען בעראַרף מען פיעל קענען א מענשען, אום צו פערשטעהן, מיט וואָס ער קען דיר דיענען? אידע האָט געזאָגט, אז איהר זענט א דיכטער, און זי האָט ניט אינגאנצען געטראָפען. אך, בלומען, בלומען... אזוינע מענשען ווי איהר לייעבען זעהר בלומען. יאָ, הערר לעוועגשטיין? איהר האָט דאָך מיר ניט דערצעהלט, צי איהר האָט א היים. —

לעוועגשטיין
איך האָב אייך בלומען געבראכט און איהר ווילט זיי פון מיר ניט צונעהמען.

רחיל
פארוואָס זאָל איך זיי ניט וועלען פון אייך צונעהמען? אינגענג־טייל. ווער ס׳זאָל ניט געבען קיין בלומען, איז שעהן, און בפרט נאָך פון אייך.

לעוועגשטיין
איהר מאכט שפּאס.

רחיל
צי דען, אז מיר קענען זיך ביידע ניט צוזאמענרעדען, הייסט עס, אז כ׳מאך שפּאס? אויב אזוי האָב איך דאָך רעכט צו דענקען, אז איהר מאכט שפּאס פון מיר. זאָגט, יעקב, צי דען איז ניט גלייכער, וועו צוויי מענשען שפּירען דייטליך, אז זיי רעדען ביידע ניט צו דער זאך, אז זיי קענען זיך ביידע נאָר ניט צוזאמענרעדען? —

לעוועגשטיין

איך מיין, אז כ'וואָלט גראדע געהאט די מעגליכקייט מיט אייך זיך צוזאמענרעדען.

רחיל

אָ, ניין, ניין. איהר האָט אַ גרויסען טעות! איהר האָט מיר היינט אויף קיין זאך נישט געענטפערט. נאָר בלויז, ווען כ'האָב דעם צודעק פון פּיאנא אויף אייערע פינגער אראָבגעלאָזען, האָט איהר צו דער זאַך געענטפערט.

לעוועגשטיין

איהר זענט דאָך אויך אזוי?

רחיל

איך בין אויך אזוי. איהר בעמיהט זיך מיך צופרידען צו שטעלען. יאָ, איהר האָט עס אפשר בעמערקט...

לעוועגשטיין

איהר האָט דאָך מיר געקענט זאָגען גלייך, אז איהר ליידט מיך ניט און פערלאנגט ניט, איך זאָל דאָ אין צימער בלייבען —

רחיל

פערקעהרט. איך האָב פיעל פערגניגען, ווען איהר קומט. זעהט איהר, אז איך האָב אייך געפרעגט, צי איהר האָט א היים, האָט איהר ניט געענטפערט.

לעוועגשטיין

איהר האָט עס געוואָלט ערנסט וויסען?

רחיל

ניין, איך האָב עס ניט געוואָלט וויסען. צו וואָס נוצט עס דען מיר? אך, ווי גוט איהר זענט, הערר לעוועגשטיין! איהר זענט אונבע־גרענצט גוט. קומט איך וועל אייך אויסלערנען די אקאָרדען, וועלכע איהר האָט אַזוי ליעב... איהר ווילט ניט? זיי געפעלען דאָך אייך. איהר האָט דאָך פריהער אליין געוואָלט זיי אויסשפּיעלען.

לעוועגשטיין

שווייגט.

ר ח י ל

געהט פלוצלונג ארויף צו זיך אויבען, לאזענדיג איהם אליין.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

בלייבט זיצען אויף דער זאפע, בעלוידיגט און פערוואונדערט.

נ א ל א

קומט אריין, בעמערקט לעוועגשטייגען.

איהר זענט גאר אליין?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

יא, פאסט אליין.

נ א ל א

וואס זההט מען עס אויך ניט די לעצטע צייט? איהר זענט ברוגז אויף מיר... איהר האט דאך אזוי פיעל גערעדט וועגען אייער שטארקען, אויסגעהאלטענעם כאראקטער — צום סוף לאזט זיך אויס.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ס'איז דען אנ'אונטערשייד?

נ א ל א

מיר איז קיין אונטערשייד ניט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

און מיר איז דאס אויך ניט קיין אונטערשייד.

נ א ל א

איז דאך נעווים נוט. דאס בעווייזט, אז א מענש פערשטעהט צו שעצען בלויז זיין אייגענע נאז און וויטער פון זיין נאז בעמיהט ער זיך ניט צו זעהן.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

וועגינער פון אלץ איז עס שייך צו מיר.

נ א ל א

מעהר פון אלץ איז עס עהנליך אויף אייך.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

וועז איך וואלט, ווירקליך, זיין אזוי ווי איהר רעכענט אויס, וואלט

איך איצטער מיט אייך קיין בעזונדערען שמועס ניט נעמאכט.

ג א ל א

פּאַרוואָס?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ווייל איהר זענט עס ווערט. איהר האָט עס פּערדיענט.

ג א ל א

לאַכט.

איך האָב פּערדיענט... אבי מיין מוטער זאָגט, אז כ'וועל אין לעבען קיינמאָל ניט קענען פּערדיענען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

לאכען קענט איהר זעהר גוט.

ג א ל א

איז עס א חסרון?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

פּערקעהרט, איך האלט עס פּאר א גרויסע מעלה. אז מען קען שעהן לאכען, איז זעהר גוט. ערשטענס איז עס נעזונד.

ג א ל א

זעהר נעזונד, אמת?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

פון זיך האָט איהר שוין נעפּרובט אמאל לאכען?

ג א ל א

א. זעהר פיעל. איצטער לאך איך אויך פון זיך אליין.

לאַכט ווידער.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

אבער צופיעל איז אומגעזונד.

ג א ל א

צופיעל? איך פלעג קינדווייז, אין דער היים, אזוי פיעל לאכען, אז אלע אין שטוב האבען פערשטאפט די אויערן. מיין פאפא פלענט זאגען, אז צוליעב מיין נעלעכטער וועט ער נאך אמאל טויב ווערען. היינט קען איך שוין ניט אזוי קלינגענדיג לאכען.. איז גאר קיינער

אויסער אייך אין שטוב ניטא? עמיצער וועט ארייגקומען און מיר־ נען, אז מיר האָבען זיך אין א פרמעדער שטוב א ראנדעוואו בע־ שטעלט.

לעוונשטיין

איהר זענט געקומען צו רחילן?

גאלא

איך? וואָס מאכט עס דען אייך אוים?

לעוונשטיין

כ'מיין, אויב צו איהר, קען איך אייך זאָגען, וואו זי איז.

גאלא

לאַכט.

איך דאנק אייך זעהר... איך בין גאָר צו אייך געקומען. נו, זענט איהר שוין צופריעדען? אה, לעוונשטיין, איהר זענט מיר עפעס געוואָ־ רען; אין גיכען וועט שוין אויף אייך אָנהויבען וואקסען גראָז.

לעוונשטיין

ניין, מיין פרויינד, דאָ האָט איהר שוין ניט געטראָפען. קיין גראָז וועט שוין דוקא אויף מיר ניט אַזוי גיך וואקסען.

גאלא

לאַכט.

וויל, אז איהר וועט וועלען שטארבען, וועט איהר זיך אין ים אריינ־ ווארפען? אין ים זיינען אויך פארהאן גראָזען... אזוינע לאנגע, נאסע גראזען, וואָס פלאָנטערן זיך געווים איין אין די האָהר... איהר האָט געזעהן, ווי די פישער רייניגען די נעצען פון די־ים־גראזען? הא, איהר האָט געזעהן, לעוונשטיין?

לעוונשטיין

לאַכט אויפגעהאלטען.

גאלא

איך מיין, אז איהר וועט זיך שוין אין ים אריין דוקא נישט וואר־ פען. ניט אזעלכע מענשען ווי איהר וואַרפען זיך אין ים אריין. אזעלכע מענשען ווי איהר זיינען בעשאפען געוואָרען, אהן אויפהער

אומצוגעהן און אבקומען אויף דער וועלט. אליין ניט לעבען און ניט לאזען דעם צווייטען לעבען. נו, זאגט דעם אמת, איהר קענט ליידען, וועז איך לאך? איהר שווייגט?... נעווים פערטראגט איהר עס ניט. א, איהר וועט זיך שוין אין ים אריין ניט ווארפען.

לעוונשטיין

איך האב גאר ניט געוואוסט, גאלא, אז איהר קענט אזוי שעהן רעדען.

גאלא

איהר האט געמיינט, אז כ'קען בלויז לאכען? און דאס איז אייך ניט געפעלען געווען, אמת? אט, וועל איך אייך באלד נאך עפעס זאגען. וועט איהר מיך אפשר אנהויבען ליעב צו קריגען.

לעוונשטיין

צו שעצען, אבער ניט ליעב צו קריגען.

גאלא

צו שעצען... און וויפיעל בעראף איך האבען, אז איהר זאלט מיך שעצען? זאגט, וואס בעראף איך טהאן, אז איהר זאלט מיך אנהויבען שעצען?

לעוונשטיין

זעהר פיעל.

גאלא

ס'איז א ליגען! א, זעהר וועניג בעראפט איהר האבען, אז איהר זאלט אונז קענען שעצען. זעהר וועניג. זאגט, וואהרום געפעלט אייך ניט, וועז איך לאך? וויל איך דאכט זיך אוים, אז כ'לאך פון אייך? יא. אבער וועז כ'וואל לאכען פון א צווייטען אז צו אייך שמייכלען, זיס שמייכלען — וואלט איהר מיך שוין געשעצט — כ'מיין געליעבט... נייז, כ'לאך ניט פון אייך, כ'האב פון אייך ניט געלאכט...

לעוונשטיין

איהר געדענקט, פון אנהויב פריהלינג, דאן ביינאכט, וועז איהר האט אליין מורא געהאט א הויס צו געהן...

ג א ל א

איך נעדענק, אט, דאן וועז כ'האב אייך געבעטען, איהר זאלט מיך בעלייטען, יא, איך נעדענק.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

פארוואס האט איהר דאן אזוי וועניג פילאזאפירט? ס'איז אייך פינסטער געווען צו געהן, האט איהר געבעטען, איך זאל אייך נעהמען געארעמט.

ג א ל א

איך נעדענק, ווי דען? דאן האט איהר מיך געשעצט. זעהר געשעצט. איהר האט מיר דאן אייערע „יוגענדם־טרוימען" פארגעלעזען; איהר האט מיר דאן נאך מעהר ווי געשעצט. די „יוגענדם־טרוימען". זעהט איהר, איך נעדענק זאגאר ווי זיי האבען זיך אנגעהויבען. נו, זאגט, איהר שעצט מיך אדער ניין? איהר שטערט זיך אדער איהר ווילט מיר נישט זאגען דעם אמת. און איך וועל אייך אפען דעם אמת זאגען: איך שעץ אייך זעהר און זעהר...

לאכט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

דאס זאגט איהר א ליגען!

ג א ל א

לאכט.

איהר וואלט וועלען, ס'זאל זיין אנ'אמת?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

מיר איז אלץ איינס — מיין מיינונג וועגען אייך וועל איך ניט בייטען.

ג א ל א

קיינמאל ניט בייטען?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

מיין מיינונג וועגען אייך און וועגען נאך אזעלכע ווי איהר איז ביי מיר גאנץ קלאר.

ג א ל א

קען זיך ניט איינהאַלטען פון געלעכטער.

ענטשולדיגט מיר, לעוונשטיין, כ׳לאָך ניט פון אייך. ניין, ניט פון אייך. כ׳האָב מיך גראדע איצטער אָן עפּעס דערמאָנט. אויב איהר ווילט, וועל איך אייך דערצעהלען, איהר ווילט?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ניט נויטיג. אייער געלעכטער אָהן אן ערקלערונג איז פּיעל אינטערעסאנטער.

ג א ל א

פּיעל אינטערעסאנטער, זאָגט איהר? און איך האָב עס גאָר קיינמאָל ניט געוואוסט; קיינמאָל ניט געוואוסט.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איהר קאָקעטירט זעהר שעהן.

ג א ל א

דער קאָמפּלימענט געפעלט מיר זעהר. אלע זאָגען, אז איך קאָקעטירען, און איך האָב שוין באלד אָנגעהויבען צו גלויבען. וועז א פרויענצימער קען ניט קאָקעטירען, איז זי גלייך צו א פויגעל מיט אונטערגעשוירענע פליגלען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

שעהן אָבגעשאצט.

ג א ל א

געפעלט אייך ניט די פערגלייכונג? נו, איז זי געגליכען צו טולפּען, אסטריען, גיאָרגיניען אוז חריזענטעמען — בלומען, וועלכע זענען אויסערלייך שעהן, אָבער דופטען ניט. א בלום, וועלכע דופטעט ניט, פון ווייטען, איז ניט אָנציהענד. הערר לעוונשטיין, איהר ליעבט געאָרגינען?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

איך ליעב זיי זעהר. איך ליעב זיי דערפאר, ווייל נאָך אין שפּעטען הערבסט בליהען זיי, וועז פון אלע אייערע קאָקעטירענדע בלומען

איז שוין קיין זכר ניט נעבליבען. בלומען, וואם בליהען אין הערבסט — ווי קען מען זיי ניט ליעבען?...

ג א ל א

מיט אַ געמאַכטער ערנסטקייט.

און איהר ליעבט דעם הערבסט מסתמא אויך זעהר שטארק?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

יאָ, איך ליעב דעם הערבסט אויך זעהר שטארק.

ג א ל א

און היינטיגען הערבסט וועט איהר נאָך דאָ פערבליבען?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ענטפערט ניט.

ג א ל א

לעוועגשטיין. איהר וועט עס גאָר צו מיר קיין שמייכעל ניט געבען? אין מיטען זומער און אָסיענדיג געשטימט. אין מיטען זומער און אָסיענדיג געשטימט...

ר ח י ל

קומט אַראָב. זי טראָגט דעם בלומענשטרויס, וואָס לעוועגשטיין האָט ארויפגעטראָגען אויבען. בעמערקענדיג גאַלען ווערט זי מוגטערער. הא, גאלא, פארוואָס זעהט מען עס אייך ניט? כ'האָב פון ווייטען אייער געלעכטער דערקענט. דאָס האָט לעוועגשטיין אייך אזוי לאכענדיג געמאכט? איהר זעהט, גאלא, וואָס פאר א בלומען ס'האָבען געווארט אויף אייך?

זי גיט דעם בלומענשטרויס גאַלען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

שטעהט פון ווייטען ערשטוינט.

ר ח י ל

זיי געפעלען אייך, גאלא?

ג א ל א

ענטציקט.

די רויזען נאָר־וואָס פון צווייג געשניטען... וואָס פאר א שטארקען

ריח לעווקאי האָט! אמת, דער ריח פון לעווקאי איז פיעל עהנליך צום ריח פון ג ע ל ק ע ן, נאָר פיעל שטארקער?... קושט רחיל'ן. אָט, דאָס האָט איהר פון מיר... לעוונשטיין, אייך געפעלען די בלומען? חאָטש איהר האָט פריהער געזאָגט, אז איהר ליעבט ניט קיין קאָקעטירענדע בלומען — זאָגט, די בלומען געפעלען אייך?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

זיי געפעלען מיר זעהר.

ג א ל א

וויל איהר האָט מיר דאָס מאָל דעם אמת געזאָגט, וועל איך... רחיל, איהר וועט מיר ערלויבען אוועקצושענקען אָט די רויטע רויז לעוונשטיינען?

ר ח י ל

מיט'ן גרעסטען פערגניגען; זאָגאר צוויי קענט איהר שענקען.

ג א ל א

אָט די רויז וועל איך אייך שענקען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

ענטפערט ניט, געהט אַרויס אויף דער טעראסע.

ג א ל א

פארוואָס ווילט איהר פון מיר קיין רויז ניט נעהמען? לעוונשטיין, איהר בעליידיגט מיך דערמיט.

ר ח י ל

שמעהט ביים פיאנע בלאָס.

ג א ל א

איהר ווילט ניט, רחיל, איך זאָל איהם פון די בלומען געבען?

ר ח י ל

מיט'ן גרעסטען פערגניגען; חאָטש צוויי קענט איהר איהם געבען.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ן

קעהרט זיך אום זעהר אויפגערעגט, שרייט אויס.

ס'איז נאָריש פון אייך, רחיל... איהר האָט ניט דאָס רעכט יענעמכ געפיהלען צו טרעטען!...

ער נעהמט די רויז פון גאלאס האנד, צוריסט זי מיט א נערוועזע שנעלקייט און שליידערט זי צו רחילס פיס, געהט האסטיג ארויס פון צימער. א דריקענדע שטילקייט.

ג א ל א

וואס איז די גאנצע צייט געשטאנען פערוואונדערט, לאכט זיך פלוצלונג פונאנדער.

אט דאס הויבט מיר שוין אן צו געפעלען! כ'האב גאר ניט געוואוסט. אז לעוונשטיין איז פעהיג אויף אזא זאך. זי קלויבט צונויף די בלעטלעך פון דער צוריסענער רויז. אט וואס עס ווערט פון אייך, רויזען, ווען איהר פאלט אריין צו א נאר אין די הענד. שיס די בלעטלער אויף רחילס קאפ, ענטציקט: ווי בלוט־פלעקען זעהען אוים די רויטע בלעטלעך צווישען אייערע שווארצע האר!

ר ח י ל

שטעהט בלאס, ענטפערט ניט.

ג א ל א

איך האב זיך זעהר ליעב צו רייצען מיט אזעלכע לייט. בשעת זיי זענען אויפגערעגט, זענען זיי נאך עהנליך צו א שטיקעל בעשעפעניש; נאר אז זיי ווערען סענטימענטאל, איז חאטש דינג פאר זיי א מאמע, זי זאל זיך פיעשטשען מיט זיי. איך האב פיינט סענטימענטאלע מענשען... איהר האט זיך בעליידיגט פון זיינע ווערטער, רחיל?

ר ח י ל

ענטפערט ניט, זי געהט ארויס אויף דער טעראסע און קוקט אין דער ווייטקייט.

ג א ל א

בלויבט נאך א ווייל שטעהן אויף איהר ארט, ציהט אין זיך טיף דעם דופט פון די בלומען. רייסט א בלום פון שטרויס און שפיליעט צו איהר בלוזע אויפ'ן בוזעם. איך געה שוין אוועק, רחיל! מיין שטימונג הויבט מיר אן קאליע צו ווערען.

לעאָניד

קומט אריין, זומערדיג ווייס אָנגעטאָן.

גאלא

איהר האָט געטראָפען ווען צו קומען; כ׳האָב שוין געוואָלט אוועק־
געהן.

לעאָניד

רחיל איז עס דאָרט אויף דער טעראסע?

גאלא

יאָ, רחיל.

לעאָניד

אַזוי פיעל בלומען ביי אייך.

גאלא

איך וועל שוין אַוועקגעהן; מיר איז דאָ געוואָרען אומעטיג. קומט
מיט מיר.

לעאָניד

איך וועל באלד געהן.

גאלא

דערלאנגט איהם די בלומען צום נאָז.

ווי די בלומען שמעקען! אמת? נו, וועט איהר געהן מיט מיר?
קומט גאָר צו מיר אַהיים. איהר וועט געהן? איהר זענט איצטער
אַזוי שעהן, ליאָליא, אין דעם אנצוג... אייך קליידט זעהר די ווייסע
פאַנאַמע. קושט איהם. מיר ארט ניט, ווען רחיל וועט אפילו זעהן.
אמת, רחיל?

רחיל

ווענדט אום איהר בלאס געזיכט, קעהרט זיך באלד אָב צוריק.

לעאָניד

מיר וועלען היינט ביינאכט ארויספאָהרען אין ים אריין; כ׳האָב
שוין אַ שיפער בעשטעלט.

גאלא

ווער נאָך וועט פאָהרען?

ל ע א נ י ד

אויב איהר ווילט קען איך רחיל'ן פֿאַרלענגן.

ג א ל א

ניין, ניין, קיינעם ניט . . . נאָר אויב איהר ווילט, קענט איהר זי מיטנעהמען. ווארט איך אויף אייך היינט אין אָוונט. ביי זיך, איהר הערט ?

געהט ארוים.

ל ע א נ י ד

זעצט זיך ביים פֿיאַנאָ און הויבט אָן צו שפּיעלען עפּעס אַ מעלאָדיע.

ר ח י ל

קומט אריין.

איהר זענט שוין לאַנג געקומען, לעאַניד ?

ל ע א נ י ד

וואָס זענט איהר בלאַס, רחיל ? בלאַס און אויפגערעגט.

ר ח י ל

בלאַס אָון אויפגערעגט ? ס'קען זיין.

שטיל אַ ווייַלע.

ל ע א נ י ד

וואו איז די מאמע ? אידע ?

ר ח י ל

אוועקגענאנגען.

ל ע א נ י ד

איהר ווילט שפּיעלען ?

ר ח י ל

ניין—איך וויל ניט שפּיעלען. איהר קענט זיצען אויף אייער פּלאַץ.

ל ע א נ י ד

שפּיעלט וואָס, רחיל, וועל איך הערען. איהר שפּיעלט געווים בלויז, וועָן קיינער איז אין שטוב ניטא ; אַדער וועָן איך בין אין שטוב ניטא. זאָגט, אויב איהר ווילט שפּיעלען, וועל איך אוועקגעהן.

ר ח י ל

וואָס פאר א נארישקייטען רעדט איהר ? שפּיעלט איהר און איך וועל הערען.

ל ע אָ נ י ד

איהר וועט מיין שפּיעלען ניט קענען הערען.

ר ח י ל

פארוואָס מיינט איהר עס אזוי ? פערקעהרט, איך געפין, אז איהר זענט זעהר מוזיקאליש.

ל ע אָ נ י ד

איהר קענט אויך זאָגען קאָמפּלימענטען ? פאר אייך פּאסט עס גאָרניט. פאר אייך פּאסט נאָר ערנסט צו זיין ; אייך פּאסט שטענ־דיג דעם אמת צו זאָגען.

ר ח י ל

איך דאנק אייך פאר אייער הויכער מיינונג איבער מיר. נאָר צי דען מיינט איהר, אז קאָמפּלימענטען מוזען זיין ניט ערנסט, אָדער א ליגען ? איך געפין, אז איהר זענט זעהר מוזיקאליש. עס קען זיין, אז איהר קענט גאָרניט שפּיעלען ; אָבער דאָס שליסט אייך ניט אויס פון צו זיין מוזיקאליש. א. א צו הויכע מיינונג האָט איהר פון מיר.

ל ע אָ נ י ד

איך וועגען אייך האָב זעהר א הויכע מיינונג. מיר דאכט, אז אייך וואָלט איך קיינמאָל ניט געקענט בעליידיגען. איך וואָלט קיינמאָל קיין דרייסט ניט געהאט צו זאָגען עטוואָס פרעכעס פאר אייך אין די אויגען.

ר ח י ל

און איהר זענט דען פעהיג צו זאָגען אָדער צו טהאָן אזוינס אי־בערהויפּט ?

ל ע אָ נ י ד

איך מיין, אז מענש, ווען ער בעזיצט ניט אין זיך א געוויסע מאָס פרעכהייט, איז איהם זעהר שווער צו לעבען אויף דער וועלט.

ר ח י ל

און איהר וואלט געקענט וועמען ס'איז בעלוידיגען ? ניין, לע־
אניד, איהר קענט ניט.

ל ע א נ י ד

איך שפיר מיך גאנץ דרייסט . . . איהר שמייכעלט ? געווים,
יערער מאן מוז בעויצען דרייסקייט ; ניט צו לאזען זיך טרעטען
מיט די פים.

ר ח י ל

און דעם צווייטען טרעטען ?

ל ע א נ י ד

דאם איז גלאט א קליינליכע ארבייט. דאם איז א נאריש בעשעפ־
טיגונג. מענשען וואם האבען פערדיענט, אדער דערוואַרט, מען זאל
זיי טרעטען מיט די פים, זענען קיין מענשען ניט. אזעלכע בעשעפע־
נישען מייר איך אויס .

ר ח י ל

דאם איז בלויז ווערטער ; דאם איז שעהן בלויז, ווען דאם בלייבט
אין דעם וואַרט. מען האט מיר געזאגט, אז די רויטע רויזענבלעטער
אויף מיינע שווארצע האר זעהען אויס ווי בלוט־פלעקען, ס'איז
אמת ?

ל ע א נ י ד

עס זעהט אויס, ווי אבגעריסענע רויטע רויזענבלעטער אויף א
שווארצען קאפ.

ר ח י ל

ווי אבגעריסענע רויטע רויזענבלעטער אויף א שווארצען קאפ.

ל ע א נ י ד

ער זעצט זיך נעבען רחיל'ן.

ר ח י ל

מיט אנ'אייגעהאלפענער אויפרעגונג.

פון וואנען האט איהר געוואוסט, אז כ'וויל איהר זאלט זיך זעצען
נעבען מיר ? איהר האט פריהער געזאגט, אז איהר בעויצט פרעכ־

הייט.... טהוט אוים דאָס ווייסע מיצעל פון קאָפּ. עס קלייבט אייך נאָרניט. אָהן א היטעל איז בעסער. אָט אזוי . . . דער קאָפּ איז דאָס שעהנסטע, וואָס א מענש פערמאָגט. און אז מען פערמאָגט א שעהנעם קאָפּ בעראַרף מען איהם ניט פערדעקען. אייך איז דאָ לאַנגווייליג נעבען מיר? טאָ וואַר וואָס האָט איהר זיך געזעצט נעבען מיר? איך האָב דאָך אייך ניט געבעטען. פאַרוואָס געהט איהר ניט אוועק? זעהט, איהר האָט נאָר וואָס געזאָגט, אז איהר בעזיצט פרעכהייט . . . יאָ, אפשר דרייסט זענט איהר, אָבער נישט פרעך. אייך קומט עס איצטער אוים זעהר פרעך אויפצוהויבען זיך אוו אוועקגעהן? איהר ווילט עס מיר ניט טהאָן. לעאָניד, פאַרוואָס שווייגט איהר? זאָגט איין וואָרט, יאָ אָדער ניין. . . זייט אויך א סעקונדע, אויך איין אויגענבליק, אזוי פרעך צו מיר ווי צו אנ'אַנדערן . . . נו, טהוט עס; וואָס זיצט איהר נעבען מיר? זאָגט, וואָס זיצט איהר איצטער נעבען מיר? איהר קענט מיך ניט בעליידיגען. א. איהר קענט מיך ניט בעליידיגען . . .

ל ע א נ י ד

ער ווייל זיך אויפהויבען.

ר ח י ל

אה, ניין! געהט ניט, געהט ניט. איך האָב שפּאס געטריבען, איך האָב ,בלויז שפּאס געטריבען. כ'האָב ניט געמיינט ערנסט . . . ליאָליא, מיך בעליידיגט אייער בעציהונג צו מיר. זייט וויסען, אז עס בעליידיגט מיך . . .

ל ע א נ י ד

איהר אליין זענט אין דעם שולדיג.

ר ח י ל

איך וואָלט וועלען זיין מיט עפּעס שולדיג, מיר זאָל אזוי לאַנגווייליג ניט זיין.

ל ע א נ י ד

איהר זענט שולדיג מיט דעם, וואס איהר רופט צו זיך בלויז ארויס אכטונג.

ר ח י ל

בלויז אכטונג. ווי לאנגווייליג ! . . . יא, אייך איז דאָ שווער נעבען מיר ? טהוט מיר די טובה — געהט אוועק פון דאנען. גו, כ'בעט אייך.

ל ע א נ י ד

איהר, רחיל, זענט פאר מיר א דונקעלער סוד . . . איך האָב פאר אייך ניט קיין מורא — נאָר מיר ווילט זיך אייך אויסמיידען.

ר ח י ל

אויסמיידען ?

ל ע א נ י ד

צייט איהר זענט געקומען אהער... איהר האָט מיט זיך געבראכט אנ'אטמאָספערע פון אנ'אנדער וועלט. מיין מוטער איז זעהר א שטאלצע גענוען, דאָך איז זי מיר נאָהנט גענוען. א מוטערליכע שטאלצקייט איז זעהר שעהן. איך האָב עס געוואוסט ווי אבצושאצען. נאָר איהר . . . — און וועז איך הער אייך איצטער רעדענדיג, דאכט זיך מיר אוים, אז דאָס רעדט נאָר אנ'אנדערער, אבער ניט איהר.

ר ח י ל

איהר ווילט איך זאל היינט אוועקפאָהרען ?

ל ע א נ י ד

דאָס וועגרט זיך אן אייך. איך האָב געזאָגט.

ר ח י ל

שפאצירט אום געהיימניספאל, רופט פלוצלונג :

ליאלא ! . . .

ל ע א נ י ד

איהר ווילט מיר עפעס זאָגען ?

ר ח י ל

זי געהט צו איהם, נעהמט איהם פֿאר ביידע הענד און קוקט איהם שטאָלץ אין די אויגען.

ניין, נאָרניט. כ'וויל אייך נאָרניט זאָגען.

ל ע א נ י ד

איך וויל וואָס זאָגען . . .

ר ח י ל

ניין, ניין, מען בעדאַרפט ניט.

ל ע א נ י ד

רחיל . . . וואָס איז מיט אייך ?

ר ח י ל

זי לאָזט זיך אראָב נעבען איהם אויף דער זאָפֿע, בעהאלט איהר קאָפּ אויף זיין אקסעל. איהר גאנצער וועזען ציטערט פֿאר אינערליכען שטורם. זי הויבט אויף אַ ווייל איהר קאָפּ, רעדט שטיל, צושטרויט: איהר ווייסט, ליאליא, איך האָב נעהאט א חבר, דאָס איז געווען מיין פֿאטער, איז ער געשטאָרבען. ער איז זעהר שטאָלץ געווען. איז ער געשטאָרבען... מען זאָגט, אז איך בין א יתומה. מען זאָגט אזוי . . . מען האָט מיך גערופען אין דער היים „די שטאָלצע יתומה" . . . אמת, זעהר איטערעסאַנט ? געהט אום איבער דער וועלט א שטאָלצע יתומה . . . ס'זענען פארהאן מענשען, וואָס קענען זעהר שעהן לאכען — איהר ווייסט עס, ליאליא ?

ל ע א נ י ד

קושט זי שטיל אוים'ן קאָפּ.

ר ח י ל

שעפּטשעט.

ניין, ליאליא, ניין, לאָזט מיך. אך, ניין. זייט שטאָלצער. אך ניין, ניט דאָס האָב איך פון אייך פערלאַנגט, ניט דאָס... כא־כא־כא — „די שטאָלצע יתומה" האָט מען מיך גערופען . . . וואָס זענט איהר אזוי בלאס, כ'האָב אייך שמערצען פערשאפט ? . . . נו, געווים האָב איך קיין פאָטער ניט, יא. עס פערשאפט שמערצען...

זי בעפרייט זיך פון איהם און פערבאָרגט איהר קאָפּ אויפ'ן זאָפע.
אַ צייט שטיל.

לעאָניד

בלאס, אויפגערעגט. גלייכט זיך אויס, טהוט אָן זיין היטעל און געהט ארויס, ניט ווארפענדיג זאָגאר קיין בליק צו רחיל'ס זייט.

רחיל

בלייבט נאָך אַלץ אין איהר פריהערדיגער פּאָזע ווי פערגליווערט.

אידע

קומט אריין. זי טראָגט א לאנגען שנור מיט מעערקעפּלעך אָנגעציו־גען. זי בעמערקט רחיל'ן, פער'גנב'עט זי זיך צו איהר אויף די שפּי־צען פינגער און וויל איהר אָנטאָן אויפ'ן האלז דעם שנור.

דריטער אקט

ביים ים. א הויכער ברעג, שיטער בעוואקסען מיט גראָז.
סוף זומער. דער מזרח־הימעל איז גראָה און עס פערנעהמט זיך
אויף טאָג. פון ציים צו ציים לויפט אַן אָ כוואליע צום ברעג.
ס'הערט זיך אָ גערויש. ווען זי צושלאָט זיך צווישען די שטיי־
נער, און באלד ווערט ווידער שטיל.
ש א ו ל פ א א ו ל א א ו ן א י ד ע קומען אַן.

פ א א ו ל א
ס'איז מיר שוין קאלט געוואָרען.
ש א ו ל
געגען טאָג כאפט שטענדיג קיהלער די לופט.
פ א א ו ל א
ס'איז מיר קאלט און ס'איז מיר הייס. א מאמעס הארץ פלאָגט
זיך. מיינסט געווים, עס ציהט מיך זעהר צו זעהן, ווי די זון גענהט
אויף.
א י ד ע
איהר בעדארפט נאָר איינמאל זעהן, ווי די זון קומט פון ים ארויס.
וועט איהר שוין וועלען אלע מאל אויפשטעהן.
ש א ו ל
דו האָסט שוין איצטער גענוגט שלאָפען. א מיידעל פון צוועלף
יאהר זאל וועלען נאָכטהאָן אלץ, וואָס די גרויסע טהוען.
א י ד ע
נעכטען האָסטו געזאָגט, אז כ'פיהר מיך אויף ווי א קליין קינד, און
היינט זאָסטו, אז איך טהו נאָך די גרויסע.
ש א ו ל
האָסט שוין איצטער גענוגט שלאָפען און ניט נאָכגעהן. הערען
וואָס יענער רעדט.
א י ד ע
חאלב וויינענדיג.

איך הער זיך גאָר ניט צו וועגען וואָס מען רעדט.

ש א ו ל

רעדסט נאָרישקייטען.

פ א א ו ל א

זאָל זיין, שאול: זאָל זיין . . . מען זעהט זיי ניט און מען הערט זיי ניט.

ש א ו ל

דאכט מיר, אז דאָ האָבען זיי זיך בעדארפט געפינען.

פ א א ו ל א

זעה, אידע, דאָס שיפעל שטעהט ביים ברעג?

א י ד ע

לויפט אראָב צום וואסער און שרייט פון דאָרטען:

צוגעבונדען!

פ א א ו ל א

איך וועל עס ניט איבערטראָגען, שאול, איך וועל עס ניט איבער־טראָגען. איך בין דאָך א מאמע און איך זאָל ניט וויסען, וואָס ביי מיין איין און אייניציג קינד אויפ'ן הארצען איז . . . כ'וועל עס ניט איבערטראָגען.

ש א ו ל

בערוהיג זיך, ביסט נערוועז. אויף דיר האָט דאָס וואוינען ביים ים ניט גוט געווירקט.

פ א א ו ל א

אָך, דער ים... וואָס געהט מיר דאָ אָן דער ים? וואָס קריך איך דאָ אום אזוי שפעט? וואָס טהו איך דאָ? וועמען זוך איך דאָ? מיר איז שלעכט. זי האָט דאָך אָן מיר קיין מינוט ניט געקענט זיין. ביי מיר אויף די הענד איז זי אויסגעוואקסען. כ'האָב זיך שטענדיג צוגעהערט צו איהר האַרץ ווי עס קלאפט און געוואוסט וואָס עס בעדייט. דאָס איז אונערטרעגליך פאר מיר...

ש א ו ל

ס׳איז גאנץ נאטירליך. קינדער־מוזען דאך אמאל זעלבסטשטענ־דיג ווערען.

פ א א ו ל א

זעלבסשטענדיג... צי דען ווי איך עס פון איהר רויבען? צי דען פערלאנג איך פון איהר, זי זאל מיר רעכנונג אבגעבען פון אלץ וואס זי טהוט? צי דען בין איך אזוי? זאל איך נאר א צופריידען פנים איהרס זעהן, איז דאך שוין פאר מיר גענוג. זי מיידט אבער אויס מיר גלייך אין די אויגען צו קוקען; ווי זי זאל מורא האבען, איך זאל אין איהרע אויגען ניט דערקענען וואס ביי איהר אין הארצען איז . . . אזן טראכטען טראכט זי פון גאר ניט קיין פרעהליכעם. קיינער וועט מיר שוין ניט איבער־רעדען.

ש א ו ל

אידע! וואו ביסטו דארט?

א י ד ע

איך זיץ אין שיפעל!

ש א ו ל

יערע זאך האט זיך איהר צייט. איך געפין עס פאר גאנץ נאטירליך.

פ א א ו ל א

א, מיר איז עס שווער ארויסצורעדען. מיין הארץ האט מיך נאך קיינמאל ניט אבגענארט.

ווייניט.

ש א ו ל

מיר געהען אהיים. זעהסטו, דאס געפעלט מיר שוין גארניט פון דיין זייט. ווילסטו בעגעגענען די זון מיט א פערווייניט פנים. קום לאמיר זיך חאטש ניט פערשעמען פאר די יונגע. אידע! מיר געהען אהיים! . . .

א י ד ע

איך וועל בלייבען דא אליין, ביז די זון וועט אויפגעהן.

ש א ו ל

משוגע ביסטו? וואס הייסט דו וועסט בלייבען?! . . .

פ א א ו ל א

קום, מיין קינד, אהיים. מיר איז קאלט, כ'קען דא לענגער ניט בלייבען.

א י ד ע

קומט אן

בלייב דא, מאמא, איך בעט אייך. איך וועל אייך נאך מיין טוך געבען, אייך זאל וואריימער זיין — בלייבט דא, איך בין שולדיג אז איהר ווילט שלאפען? איך האב מיט רחיל'ן געקענט געהן.

ש א ו ל

זעהסטו דאך, אז רחיל האט דיך גאר ניט געוואלט מיטנעהמען.

א י ד ע

איך וועל זיי אויפזוכען . . . ר—חיל! ר—חיל!

ש א ו ל

וואס שרייסטו גלאט אין דער וועלט אריין?

פ א א ו ל א

רוף מיין קינד נאך אמאל אפשר וועלען זיי דערהערען.

א י ד ע

ר־חיל! לא־לא!

פ א א ו ל א

איך קען גאר פון דעם ארט ניט אבטרעטען זעצט זיך ניין, איך וועל דא בלייבען, ביז די זון וועט אויפגעהן.

ש א ו ל

מאכסט זיך נארוש; און דערצו קען איך דאך פון דיר פערלאנגען, דו זאלסט ניט וויינען. כ'וועל דיר זאגען דעם אמת: צו טרעהרען בין איך ניט געוואוינט.

פ א א ו ל א

איך גיעה אהיים; איך גיעה אהיים.

ש א ו ל

איך קען דאָ בלייבען מיט דיר, אויב דו ווילסט.

א י ד ע

איך גיעה אויך אהיים. קומט, מאמא. איך גיעה אויך אהיים. דאָס האָב איך נאָר אויף א גיעלעכטער גיעזאָגט, אז כ'וועל דאָ בלייבען. דעק זיך צו גוט, מיין קינד; ס'איז זיהר קאלט גיעוואָרען אויף דרויסען.

א י ד ע

ס'איז נאָר ניט קאלט.

ש א ו ל

איך קען דאָך בלייבען, אויב דו גיעפינסט עס דורכאויס פאר נויטיג.

פ א א ו ל א

איך גיעה, איך גיעה... גיעהט אין קיהרט זיך יעדע ווייל אום הינטער זיך אין הערט זיך צו, ביז זיי ווערען אינגאַנצען פערשוואונדען.

ר ח י ל אין לעוונשטיין

קומען אַן

ר ח י ל

איך האָב קלאָר גיעהערט אידעם קול.

לעוונשטיין

זיהט איהר דאָך אז קיינער איז ניטאָ.

ר ח י ל

בעשטימט גיעהערט. וואָס קען זיי דאָ טהאָן אזוי שפּעט? אך, סארא קינד דאָס איז! כ'האָב זיך אזוי שטיל פון איהר אָבגעגנב'ט.

לעוונשטיין

אייך האָט זיך נאָר אויסגעדאכט, מען הערט קיינעם ניט.

ר ח י ל

זיהט, לעוונשטיין, דאָס שיפעל שטיהט דאָ אונטען?

לעוונשטיין

ער גיעהט אראָב צום וואסער.

ר ח י ל

עם שטעהט דאָרט?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ז

ס'איז פארהאן: נאָר צוגעשלאָסען צו קיוט.

ר ח י ל

און די רודערן?

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ז

צוגעשלאָסען צום שיפעל.

ר ח י ל

קוקט זיך אַרום אונרוהיג.

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ז

קעהרט זיך צוריק.

נאָך אין א האלבע שעה וועט די זון אויפגעהן. זעהט איהר, ווי עס בייטען זיך די פארבען אויפ'ן האריזאָנט? און דער ים, זעהט איהר, ווי ער וואלט זיך דאָרט ביים האָריזאָנט אויסגעבויגען האלב־קיילעבדיג ארויף און זיך צוזאמענגענאָסען מיט'ן הימעל? ערשט וועז די זון וועט אויפגעהן, וועט איהר ריכטיג דערקענען, וואו איז הימעל און וואו איז וואסער. מערקווירדיג! איהר האָט פילייכט געמערקט: אין דעם מאָמענט, וועז די זון קלייבט זיך ארויס פון וואסער צום הימעל אַרויף, איז זי ווי צוזאמענגעדריקט, פון איין זייט שמעלער — איהר האָט עס געמערקט?

ר ח י ל

איך?...

ל ע ו ו ע נ ש ט י י ז

ענטשולדיגט מיר; איך האָב פערגעסען, אז איהר האָט פיינט, וועז מען בעוואונדערט די נאטור אויפ'ן הויבען קול.

ר ח י ל

פון וואנען וויסט איהר דעז, אז כ'ליעב ניט צו בעוואונדערן די נאטור אין דער הויך?

לעוועגשטיין

ווייל כ׳האב קיינמאל ניט געהערט אייך רעדען וועגען דער נאטור, אויסער אין דעם ערשטען אוועגד פון אונזער בעקאנטשאפט האט איהר חאראקטעריזירט דעם שטילען ים. איך געדענק זעהר אייער פערגלייך.

רחיל

וואס האב איך געזאגט?

לעוועגשטיין

אז וועז דער ים שווייגט, מאכט ער אן אינדרוק, ווי ער וואלט זיך פערשלאפען אליין מיט זיך אוז אין זיך. יא, ריכטיג?

רחיל

ריכטיג.

לעוועגשטיין

זעהט, ווי חאראקטעריסטיש: מען זאל צוזאמענרעכענען, וועט אויסקומען, אז אויף מיינע צוואנציג ווערטער ענטפערט איהר מיט איין וואָרט.

רחיל

וואס בעווייזט עס, צי איך רעד וועניג, אדער איהר רעדט צופיעל?

לעוועגשטיין

מיט קיינעם רעד איך ניט אזוי פיעל ווי מיט אייך. איהר וויסט, אז נעבען אייך קען איך די שטילקייט ניט פערטראגען. איהר וויסט, צייטענווייז ביי מיר אין צימער רעד איך אליין מיט זיך. דאס איז אזוי די לעצטע צייט געווארען. עס טרעפט צייטענווייז, אז די שטילקייט ביי מיר אין צימער פערקערפערט זיך, בעקומט א פיזי־אנאמיע. און מיר ווילט זיך זי ארויסטרייבען פון מיין שטוב. דאן הויב איך אן רעדען אליין צו זיך, — צוגיסט זי זיך, די שטילקייט. אין אלע־ווינקעליך און ווערט פערשוואונדען; ווי באלד נאר אבער איך ווער אנטשווינגען, הויבט זי צוריק אן ארויסקריכען פון אלע ווינקעליך און פילט אן מיין צימער . . . נאר צו וואס דערצאהל

איך עס אייך? איך זעה, אז אייערע געדאנקען מיט אייערע געפיהלען זענען פון דאנען ערגעץ גאנץ ווייט.

ר ח י ל

יאָ, „אייערע געדאנקען, אייערע געפיהלען“ . . . זאגט שוין: „און אייער הארץ“ . . .

לעוונשטיין

יאָ, טאקי, און אייער הארץ, — נאָר גאָט אליין אפשר ווייסט, וואָס אין אייער הארצען טהוט זיך; וואָס אין אייער הארצען ווערט זיך.

ר ח י ל

איהר ווילט וויסען וואָס איצטער ווערט זיך אין מיין הארצען? איך וועל אייך דערצעהלען: איך וואָלט וועלען צוקלערען די צווייטע העלפט פון א געשיכטע, וואָס מיין ניאניע האָט מיר קינדווייז אָנגעהויבען צו דערצעהלען. די ערשטע העלפט האָט זי מיר דערצעהלט און די צווייטע העלפט האָט זי מיר צוגעזאָגט, מיר דערצעהלען, וועז איך וועל גרויס ווערען — איז זי אָבער געשטאָרבען אייר איך בין גרויס געוואָרען. אָט אזוי האָט זי מיר דערצעהלט — פאָלט אריין אין א קינדערשען טאָן . . . אויף אייז זייט טייך איז א גרויסער וואָלד געוואקסען, נעבען וועלכען ס'האָט זיך זיין דאָרף אַרויסגעזוהן; און אויפ'ן צווייטען זייט טייך האָבען זיך גרינע לאָנקעס געצויגען, פון וואנען ס'האָט א הייזעל אַרויסגעקוקט — דאָרט איז איהר היים געווען. ער האָט ביים ברעג וואָלד זיין פאָטערס שאָף געפיטערט, און זי האָט צווישען די גרינע לאָנקעס איהו מוטערס געזנ געפיטערט. ער האָט שטענדיג אין הימעל געקוקט און האָט אויף א הילצערן פייפערל עפעס אויסגעפייפט און זי האָט אין דער ווייט קוקענדיג שטענדיג א מעלאָדיע געזונגען. אָהן ווערטער איז זיין מעלאָדיע געווען און אָהן ווערטער איז איהר ליער געווען. נאָר ער האָט פערשטאָנען, וואָס איהר זינגען בעדייט, און זי האָט געפיהלט, וואָס זיין פייפען בעדייט. און איינמאָל, אליין ניט ווייסענדיג פארוואָס, האָט זי צווישען די גרינע לאָנקעס בלימעלאָך געקליבען: הימעל־בלויע בלימעלאָך, וואָס ווינקען ארויס פון צווישען

די גראָזען: „פערגעס מיך ניט", „פערגעס מיך ניט" . . . פון די בלומען האָט זי אַ קראַנץ אויסגעפלאָכטען. דעם קראַנץ האָט זי אַ ווייסער גאַנז אויפ'ן האַלז אָנגעטאָן, מיט אַ גראָז צום האַלז צו־געבונדען און די גאַנז אין וואַסער אַריינגעטריבען. זי האָט געוואָלט, אַז די גאַנז זאָל דעם טייך אריבערשווימען און איהר בלומענקראַנץ אויף דער צווייטער זייט אריבערברענגען . . . די גאַנז אָבער האָט זיך גלייך מיט'ן שטראָם אַראָבגעלאָזען. גלייך מיט'ן שטראָם איז זי געשוואומען, טראָגענדיג דעם הימעל־בלויען בלומענקראַנץ אויף איהר קלאָר ווייסען האַלז . . .

לעוועגשטיין

און ווייטער?

רחיל

ווייטער האָט זי מיר ניט דערצעהלט. זי איז געשטאָרבען, — אדרבה, בעקלערט אַליין, וואָס איז ווייטער געווען מיט'ן בלומענקראַנץ. איהר וועט עס מיר מאָרגען דערצעהלען, גוט?

לעוועגשטיין

זעהר אַ שעהן בילד, ווי די ווייסע גאַנז שווימט מיט'ן שטראָם און טראָגט אויפ'ן האַלז אַ הימעל־בלויען בלומענקראַנץ.

רחיל

געפעלט עס אייך?

לעוועגשטיין

דערצעהלט נאָך עפּעס... וואָרום זיך זיצט איהר ניט? זעהט, די גאַנצע צייט זיץ איך און איהר שטעהט . . . נו, דערצעהלט נאָך עפּעס.

רחיל

אָבער דאָס ערשטע געפעלט אייך דאָך זעהר, וואָס בעדאַרפט איהר דען נאָך?

לעוועגשטיין

איהב בעליידיגט מיך . . . ס'קען זיין, אַז איהר אַליין פיהלט עס ניט.

ר ח י ל

איהר האָט דאָך אליין געזאָגט, אז אייך געפעלט וואָס כ׳האָב נאָר וואָס דערצעהלט — און אז איהר וועט ביז מאָרגען דערקלערען די צווייטע העלפט. פון וויטען הערט זיך א שטימע רופען: „לעוענ־ שטיין, יע—קב!" איהר הערט, מען רופט אייך. וואַר רופט עס אייך?

ל ע ו ע נ ש ט י י ן

קומט, איהר גענט?

ר ח י ל

איך בלייב דאָ.

ל ע ו ע נ ש ט י י ן

איך קען דאָך אייך אליין ניט לאָזען.

מען רופט ווידער.

ר ח י ל

נו, גענט, מען רופט דאָך אייך.

ל ע ו ע נ ש ט י י ן

ער איילט אין דער זייט, פון וואַנען דאָס רופען הערט זיך.

ר ח י ל

זי נעהמט ארויס פון קעשענע א בינטעל שליסעלעך און גענט אַראָב צום ברעג. אין א וויילע ארום קעהרט זי זיך אום צוריק, טראָגט דעם שלאָס פון שיפעל, זי בעהאַלט איהם אין גראָז.

ל ע א נ י ד

קומט אָן

רחיל! איהר זענט גאָר אליין?

ר ח י ל

ליאליא? איהר האָט עס געוופען לעוענשטיינען?

ל ע א נ י ד

איך. ער איז דאָ געווען?

ר ח י ל

ער איז דאָ געווען

ל ע א נ י ד

אין וועלכער זייט איז ער אוועקגענאנגען?

ר ח י ל

איהר זענט אויפגערעגט, ליאליא?

ל ע א נ י ד

ס'איז זעהר מעגליך.

ר ח י ל

דאס האט איהר גערופען און איך האב אייער קול ניט דערקענט.

ל ע א נ י ד

יא, איך האב גערופען.

ר ח י ל

איהר זענט אויפגערעגט, לעאניד; איך פאסט ניט צו זיין אויפ־ גערעגט. דעריבער האב איך אייער שטימע ניט דערקענט. אידע איז דא געווען. כ'האב געהערט פון ווייטען, זי האט מיך גערופען . . . איהר זענט אויך געקומען זעהן, ווי די זון געהט אויף? לאכט מיט א שטילען איינגעהאלטענעם געלעכטער. כ'מיין, אז די זון וועט גאר היינט ניט אויפגעהן . . . זעצט זיך נעבען מיר, לעאניד, זעצט זיך און מיר וועלען אין די ווייטקייט קוקען . . . אט אזוי. איצטער גיט מיר אייער קאפ, לעאניד . . . אט אזוי . . . און איצטער דער־ צעהלט מיר, וואס איהר זענט אזוי אויפגערעגט. ניין? איהר וועט מיר ניט דערצעהלען? . . . מיט א קינדערשען טאן. א פויגעלע איז א מאל אין וואלד אויף א צווייגעלע געזעסען און דער ווינד האט דאס צווייגעלע געוויגט, איז דאס פייגעלע איינגעשלאפען . . . האט זיך דעם פויגעלע א חלום גע'חלומ'ט: אין וואלד איז אנ־ אלטער האלץ־העקער געקומען און טראגט א גרויסען, גרויסען האק — און די האנד פון האק איז א לאנגע, א לאנגע! . . . האט זיך דער העקער מיט זיין גאנצען כח פערמאסטען און מיט'ן האק אי־ בער'ן בוים דערלאנגט. די האק האט זיך אזוי שטארק אין דעם בוים איינגעשניטען, אז דער העקער האט איהר צוריק פון דעם בוים ניט געקענט ארויסנעהמען . . . ער האט מיט אלע כחות די האק

נעצויגען, געוואלט פון דעם בוים ארויסנעהמען, נאר די האנד פון האק האט זיך אבגעבראכען און די האק איז אין דעם בוים גע־בליבען. דאס פויגעלע האט זיך פאר שרעק פון שלאף אויפגע־כאפט...

ל ע א נ י ד

ער הויבט אויף דעם קאפ און קוקט פערדעכטיג רחיל'ן אין די אויי־גען אריין.

ר ח י ל

וואס קוקט איהר מיך אזוי אן? איהר דערקענט מיך ניט?

ל ע א נ י ד

איך דערקען אייך ניט.

ר ח י ל

לעוועגשטיינען האב איך בלויז איין העלפט פון א געשיכטע דער־צעהלט און די צווייטע העלפט האב איך איהם געהייסען בעקלעהרען און אייך, זעהט איהר, האב איך אינגאנצען דערצעהלט. איהם האב איך עטוואס אנדערש דערצעהלט און אייך גאנץ אנדערש . . . וואס קוקט איהר מיך אזוי פערוואונדערט אן? ווירקליך, איהר דערקענט מיך ניט . . . דערצעהלט וויי פריהער א וואנדערער אין וועג איז אמאל שטארק מיער געוואקרען, האט ער זיך ביים זייט וועג, אונטער א בוים, רוהען געזעצט. וועז ער האט זיך שוין אויסגערוהט און גע־וואלט זיך ווייטער אין וועג אריינלאזען, האט ער בעמערקט, אז אין דעם בוים, אונטער וועלכען ער האט גערוהט, איז אן אויסגעהוילטער אָרט פארהאן. „אט וועל איך א צייכען לאזען, אז איך האב אויף דעם אָרט אמאל גערוהט", — טראכט זיך דער וואנדערער. האט ער גענומען א שטיין פון וועג און האט אין דעם בוים אריינגעלעגט און איז זיך ווייטער זיין וועג געגאנגען. דער בוים אבער האט מיט דער צייט טריקענען אנגעהויבען, ביז ער איז אינגאנצען פערטרי־קענט געוואקרען . . . און מענשען, וואס געהען פארבי מיט'ן וועג, שטעלען אב זייער בליק א ווייל אויף דעם פערטריקענטען בוים און פרעגען ביי זיך אליין אהן וועקטער: „פארוואס טריקענט דער

בוים?" . . . וואָס זענט איהר אזוי בלאַס, לעאָניד? איהר מיינט, אז די זון וועט היינט ניט אויפגעהן? דאָס האָב איך שפּאַס גע־מאַכט. דער הימעל ווערט אַלץ העלער און העלער; איהר וועט באַלד זעהן, ווי די זון וועט אויפגעהן . . . לעווענשטיין זאָגט, אז ווען די זון געהט פון ים אַרויס און הויבט זיך אָן אויפ'ן הימעל ארויפגליטשען, איז זי ווי צוזאַמענגעדריקט. ניט אמת, לעאָניד? ער זאָגט . . .

ל ע אָ נ י ד

רחיל! וואָס איז מיט אייך, רחיל? . . .

ר ח י ל

וואָס איז מיט אייך, לעאָניד? מיט מיר איז גאָרניט. איהר האָט נאָך מיט מיר קיינמאָל פאר'ן זונענאויפגאנג ניט געשפּאצירט. איך בין שטענדיג אזוי. בייטאָג שווייג איך און ביינאַכט רעד איך. וואָס איהר גלויבט ניט? . . . איהר גלויבט דאָך אַלץ וואָס איך זאָג אייך. איהר געדענקט, אַמאָל האָט איהר מיר געזאָגט, אַז צו מיר מוזט איהר זיך בעציהען בלויז מיט אַכטונג . . . נו, איצטער וועט איהר מיר שוין אפשר אָנהויבען א ביסעל וועניגער צו אַכטען? . . . הא, לעאָניד? זאָל איך אייך אפשר נאָך עפּעס דערצעהלען? וואָס מיינט איהר, דערצעהל איך אייך דען? דאָס איז דאָך בלויז מיינע קינדערשע געשיכטען, וואָס די ניאַניע האָט מיר דערצעהלט . . . זי האָט מיך זינגען אויך געלערנט, איך געדענק נאָך איין לידעלע נאָר א קינדערשעס — ווילט איהר, איך זאָל עס אייך זינגען? . . .

ל ע אָ נ י ד

ער נעהמט זי פעסט פאר די הענד

רחיל, איך בעט אייך, איהר זאָלט שווייגען, רחיל, איך בעט אייך . . .

ר ח י ל

איהר ווילט, איך זאָל שטיל זיין?

ל ע אָ נ י ד

רחיל . . .

ר ח י ל

אך, סארא פעסטע הענד איהר האט!

ל ע א נ י ד

רחי׳ל, ל׳אזט מיך אב. איך ווי׳ל אוועקגעהן פון דאנעז.

ר ח י ל

איהר האלט דאך מיך פאר די הענד...

ל ע א נ י ד

איך ווי׳ל, איהר זא׳לט אוועקפאהרעז, רחי׳ל.

ר ח י ל

איך האב דאך שוין ל׳אנג נעוא׳לט אוועקפאהרעז.

ל ע א נ י ד

פאהרט אוועק פון דאנעז.

ר ח י ל

נו, גוט. איך האב דאך שוין ל׳אנג נעוא׳לט אוועקפאהרעז.

ל ע א נ י ד

אט בעסער שווייגט. רעדט גארנישט. גארנישט...

ר ח י ל

איהר זענט נאך גאר א קינד, ל׳עאניר. איך וועל שווייגעז... שווייגעז ביידע.

ל ע א נ י ד

מיט א ציטערנדער שטימע.

פארוואס זענט איהר בייז אויף מיר, רחי׳ל? איהר פערפא׳לגט מיך. צי דעז בין איך שולדיג? פארוואס פערפא׳לגט איהר מיך? איהר האט אונזער שטוב אנגעפי׳לט מיט א געהיימניספו׳ל דונקעלהייט. איך האב מורא פאר אייך... א י ך ל י ע ב ג א ן ע.... איך שעם מיך ניט פאר אייך אוז איך ל׳ייקעז ניט פאר אייך... וואס קומט מיר דערפאר?... פארוואס פערפא׳לגט איהר מיך?... וועז איהר שווייגט, איז מיר שווער, אוז וועז איהר רעדט, איז מיר נאך טויזענד מא׳ל שווערער. רעדט וועגעז וואס איהר טראכט; רעדט וועז

געז וואס איהר פיהלט... איהר אבער רעדט וועגען גאנץ אנדערש... איך ליעב גאלאז...

ר ח י ל

פארוואס האט איהר זי אליין געלאזען?

ל ע א נ י ד

איך האב מיט איהר אבגערעדט, זי זאל אהער קומען.

ר ח י ל

פארוואס האט איהר זי אליין געלאזען? פארוואס האלט איהר מיך אזוי פעסט פאר די הענד? זעהט, איהר האט מיר שוין געווים צייכענס נעמאכט אויך די הענד.

ל ע א נ י ד

רחיל... איך טוליע מיך צו אייך ווי א קליין קינד... מיר איז שלעכט, רחיל... נו, פיהלט מיר מיט בלויז איין מינוט; בלויז איין אוי־ נענבליק. פארוואס זענט איהר אזוי שרעקליך?...

ר ח י ל

אך, מיין קליין קינד... איהר זענט דאך שלעפריג, מיין קליין קינד... אז די זון וועט אויפגעהן, וועל איך אייך אויפוועקען...

זינגט צערטליך מיט א ציטעריגער שטימע:

שלאף מיין קינד,
שלאף מיין קינד,
א ווייסער מלאך שוועבט אין רוים...
שלאף מיין קינד,
עס וועהט א ווינד
און טראגט פון וויט פאר דיר א טרוים...

זעהט איהר, דאס ליעדעל האט מיר אויך מיין ניאניע געזונגען. די מעלאדיע אליין האב איך נעדענקט, אבער די ווערטער ניט. נאר קיין אנדערע ווערטער האבען צו דער מעלאדיע ניט געקענט זיין... אך, ווי בלאס איהר זענט, לעאניד... וועז אייער געזיכט איז בלאס, זענען אייערע אויגען נאך פיעל בלויער...

ל ע א נ י ד

ניין, איך ליעב זי ניט, גאלען. רחיל, דאס האב איך בלויז פון זיך אליין שפאס געמאכט. איך האב געוואלט הערען, ווי עס וועלען קלינגען די ווערטער: „לעאניד ליעבט גאלען"...

ר ח י ל

איהר זעהט, ווי דער הימל איז שוין ראז געווארען? איהר וועט מיט מיר ארויספאהרען אויפ'ן ים בעגענגען דעם זונענאויפגאנג? איהר וועט מיט מיר ארויספאהרען?

ל ע א נ י ד

שווייגט.

ר ח י ל

אך, ווי גוט, אז מען וואוינט ביים ברעג! נארישע מענשען זאגען, אז צום מענשענס וועג איז קיין ברעג ניטא. איהר זעהט, לעאניד, מיר זיצען דאך ביים ברעג... אמת? ווייטער געהן קען מען דאך ניט. אמת, לעאניד? א נארישקייט, וואס מען האט צוגעקלערט א מיטל, ווי אזוי דעם ים איבערצושווימען פון איין ברעג צום צווייטען... דאס האט געווים א בייזער ליץ צוגעקלערט, כדי צו פערלענגערן דעם מענשענס וועג און אזוי זאל ער אומבלאנדזשען דעם נאנצען לעבען פון וועג צו וועג... איהר זעהט, דער בלויער פאס אויפ'ן הימל איז מיט א ראזען זוים אונטערגעשלאגען... איהר שלאפט, לעאניד?... טרעהרען אין אייערע אויגען? אך, ניין... כ'האב מיך שוין געוואלט צולאכען. אייך פאסט ניט, איהר זאלט ווייגען. דאס איז נאר דער מארגענטוי אויף אייערע אויגען געפאלען, און אז די זון וועט אויפגעהן, וועט זיך אין דעם טוי, אבשפיגלען די פארבען פון דעם זונענאויפגאנג. זי בעפריידיגט זיך פון איהם, ער בלייבט אויף זיין ארט. זי געהט אום ביים ברעג און קלייבט גראזען איך האב אמאל פון גרינע גראזען שענע קרענץ געקענט פלעכטען, אט וועל איך זעהן אויב איך געדענק נאך... אט פון דעם בוימעלע וועל איך אויך צווייגעלעך אריינפלעכטען. אך, האב איך געקענט קינדווייז

קרענץ פלעכטען! ניט שעהן זענען די גראָזען, וואָס וואקסען ביים ברעג. קוקט זיך אַרום. רופט: אַ־הו! אַ־הו!... קומט אהער!

ל ע א נ י ד

וועמען רופט איהר?

ר ח י ל

נאלא איז דאָ געווים פארהאן ערגעץ נאָהענט... אהו! אהו!... קומט אהער!...

ל ע א נ י ד

רופט ניט קיינעם... איך וויל אייך וואָס זאָגען...

ר ח י ל

וואָס דארפט איהר מיר זאָגען? איך וויים דאָך אלץ, טהוט איהם אָן דעם קראנץ אויפ'ן קאָפּ. ווי שעהן איז אייער קאָפּ מיט דעם קראנץ בעצירט... קומט לאָמיר צום וואסער ארָאבגעהן, וועט איהר אין דעם וואָסער־שפיגעל זעהן.

ל ע א נ י ד

ער נעהמט ארָאָב דעם קראנץ פון קאָפּ.

אין ים ציטערט דער וואָסער־שפיגעל.

ר ח י ל

לאָכט געהיימניספֿול.

אין ים איז זיך שווער צו שפיגלען אהו! אהו... אָט געהט שוין נאלא אהער!

ל ע א נ י ד

נאָך וואָס האָט איהר זי געפופען?

ר ח י ל

איהר האָט דאָך מיר שוין אלץ געזאָגט... אָט איז נאלא.

לויפט איהר אנטקעגען.

נ א ל א

קומט אן, זינגט.

אָ, איהר שטראהלען, מארגענספיילען!... ברעכט די וואלקען פון מיין הארץ... זי ווארפט זיך רחיל'ן אויפ'ן חשלו. ווי גוט דאָ איז!

די שאַטען צולויפען אין אלע ווינקעלעך: כ׳האָב אהין אוועקגע־
שיקט לעוועכשטיינען אויף... ברולל, ברולל... ווי לאנגוויליג ער
איז!...

ר ח י ל

געפעלט אייך איצטער לעאָניר, רחיל?

ג א ל א

עפעס איז ער מיר נאָר פערשלאָפען. וואָס פאר א קראנץ האָט איהר
עס, לעאָניד?

ר ח י ל

דאָס ערווארטעט ער די זון מיט א קראנץ אין האנד. איהר זעהט,
ווי דער הימעל איז רויט געווארען? אט, דאָרט וואו דאָס ראָזע
וואלקענדעל העגגט, דאָרט וועט די זון ארויסשווימען עך, וועט
דאָס וואלקענדעל זיך אנצינדען! עך, וועט זיך עס אנצינדען... אט
באלד וועט די זון אויפגעהן; באלד וועל איך איהר אנטקעגען לוי־
פען..

זי לויפט אראָב צום ברעג.

ג א ל א

וואוהין?

ל ע א נ י ד

וואוהין, רחיל?

ג א ל א

וואָס איז מיט איהר היינט? איך דערקען זי ניט היינט.

זיי קוקען בוידע אָנגעשטרענגט אין דער זייט, וואו רחיל איז
אוועק.

ל ע א נ י ד

זי איז צום שיפעל אוועק!

ג א ל א

וואָס ווילט זי טהאן?

ל ע א נ י ד

דאָס שיפעל איז מיט קייטען צוגעשלאָסען?

נ א ל א

ניין, ס׳איז ניט צוגעשלאָסען . . . אָט ריהרט זי עס ! . . . זי פֿאַרט דאָך פון ברעג אָב . . . רחיל, וואוהין ? מיר פֿאָהרען אויך ! . . . איהר פֿאָהרט אנטקעגען דער זון ? . . געווים ניט פערשלאָסען געווען . . . זעה, ווי די כוואליעס ווארפען זי ! זי שטעהט אין שיפֿעל, זי וועט נאָך אריינפאלען. זעצט זיך, רחיל! איהר וועט נאָך אריינפאלען ! . . . זי פאלגט זיך ניט. וואָס איז מיט איהר ? . . לעאָניד, וואָס זענט איהר אזוי בלאָס ? וואָס איז מיט אייך, לעאָניד ? . . . זאָגט, וואָס איז דאָ פאָרגעקומען ? . . . לעאָניד, וואָס איז דאָ געווען ? . . .

ל ע א נ י ד

שטעהט די גאַנצע ציים ווי פערגליווערט און קוק צום ים. אויפ׳ן האָריזאָנט הויבט אָן די זון אויפגעהן.

נ א ל א

וואָס איז ? ! . . . זי ווארפט די רודערן אין וואסער אריין . . . זי צולאָזט איהרע האָר . . . . זי צולאָזט די האָר . . . ווי שעהן! האַפט לעאָנידען מיט שרעק. פלוצלונג : לעאָניד, איך פערשטעה אלץ ! איך פערשטעה אלץ וואָס דאָ איז געווען . . . שרייט רחיל, וואָס טהוט איהר ? ! . . . רחיל וואָס טהוט איהר ? ! . .

בוידע בלייבען שטעהן שטיל, ציטערט פאר קעלט, האלטענדיג זיך פאר די הענד און שרייען פלוצלונג בוידע אויס „הא !“ . . . לאָזען זיך בוידע לויפען אראָב, צום ברעג, רופענדיג צו הילף. די שטימען ווערען בילעכווייז שטילער און אין גאנצען שטיל . . .

א י ד ע

איהר שטימע הערט זיך פון ווייטען, שרייט:

די זון ! די זון ! . . .

קומט צום ברעג און בלייבט שטעהן א פערנאפטע, קוקט צום זונען־אויפגאנג.

ע נ ד ע

1910.

דער תקיעת כף

פערזאנען:

הענאך — א מילנער.

פעסיל — זיין פרוי.

חנה'לע — זייער טאכטער.

חאשע.

רוד — איהר זוהן.

פייע.

ערשטער אריסאן.

צוויטער אריסאן.

פ ר א ל א ג .

א גרויסער צימער, רעכטס און לינקס טירען און פענסטער. רעכטס שטעהט א בעט. אויפ'ן בעט ליגט ד ו ד ' ל . נאַכט. אויפ'ן וואַנד ברענט א בוימעל-לעמפּל. דער בוימעל גיהט אויס.

ח א ש ע

זיצט ביים בעט. קוקט אַן דעם קראַנקען. איהר געזיכט איז פול מיט שרעק און אונרוהיגקייט. זי הויבט זיך אויף פון איהר אַרט, ווי זי זאָל זיך מישב זיין אליין מיט זיך צו לאַזען דעם קראַנקען. זי נעהמט פאַרזיכטיג דאָס לעמפּל פון וואַנד און גיהט שטיל אַרויס.

ד ו ד ' ל

הויבט אַן צו קרעכצען. פלוצלונג איז שרעק :

חנה'לע ! ס'טעם נישט טהאַן . . . וואַרט ביז כ'וועל שטאַרבען. גיהט, זאָגט, אז כ'וועל שטאַרבען . . . שטיל.

ח א ש ע

קערט זיך צוריק מיט'ן ליכטיגען לעמפּל. שטעלט עס אויפ'ן אַרט.

ביזט וואָך, מיין קינד ? א וועלט מיט רשעים. נישט פערגונגען מיין גליק. כ'בין ביי אלעמען אויף דער צונג געווען... שלאַפסט ווידער . . .

הערט זיך צו.

ד ו ד ' ל וואכט אויף דערשראַקען.

ח א ש ע

וואָס איז, מיין קינד !

ד ו ד ' ל

וועז כ'פערמאַך די אויגען . . . וועז כ'וויל איינדרימלען . . .

ח א ש ע

קושט איהם.

אויף מיר, מיין גאָט, גיס אויס דיין צאָרן... וואָס זעהסטו, מיין לעבען ?

ד ו ד ׳ ל

כליפּעט פון געוויין.

מאמע, שיק אין מיל אריין. חנה׳לע ווערט פער׳קנס׳ט פאר אנ־אנדערען. זי ווייגט . . . זי ווי׳ל נישט . . . מיט געוואלד.

ח א ש ע

ס׳א חלום, מיין קינד.

ד ו ד ׳ ל

מיך פרעגט מען נישט . . . חנה׳לע, מיך נישט. מזל־טוב, שרייט מען. העגאך׳ס שטוב איז בעלויכטען. דער שבת׳דיגער העגלייכטער, אין אלע העסעם ליכט . . .

ח א ש ע

מיין קינד, וועסט געזונד ווערען. חנה׳לע וועט דיינע זיין. מען וועט אייך ביידען אי״ה צו דער חופה פיהרען. דו וועסט געזונד ווערען . . .

ד ו ד ׳ ל

רעדט ווי פון היץ.

געדענקסט, האסט מיר דאס וואַרט געגעבען ? . . . וועסט מיין טייבעלע זיין. אין וואלד שבת... קיינער ט׳ניש געוואוסט . . . געדענקסט — ס׳וואַרט געגעבען, וואַרט, וועו כ׳וועל שטארבען . . .

ח א ש ע

מיין קינד, וועסט זיין געזונד. דער, וואס אין הימעל וועט אזוינס דיין מאמען נישט טהאָן.

ד ו ד ׳ ל

קלערער.

זאג מיר, מאמע, פאר וואס איז שוין אזוי לאנג ביי מיר חנה׳לע נישט געווען ? ווער לאזט זי נישט אריין צו מיר ? מאמע,

שיק צו הענאך דעם מילנער : איך וויל זיי אליין פרעגען — היינט ווערט זי א כלה . . . וואָס שווייגסטו, מאמע ? ווייסט אלץ . . . זאָג, דו ווייסט אלץ . . .

ח א ש ע

איך האָב געשיקט רופען אין שול, תהילים זאָגען. די רפואה, מיין קינד, וועט גיך קומען. זעה, דיין מאמע איז פערפינסטערט — פינסטער איז איהר געוואָרען ארום.

ד ו ד ׳ ל

די גאנצע שטאָרט איז דאָרט. מענשען א פולע שטוב. מען נעהמט פון מיר חנה׳לען צו . . .

ח א ש ע

מיין נשמה פאר מיין קינד. ווער וויל עס בייז טהאָן? ווער וויל עס דער מאמען פינסטער מאכען ?

א ציוויט שטיל.

ד ו ד ׳ ל

ער ציטערט אויף, פאָלט שיעור פון געלעגער אַראָב.

מא — מע !

ח א ש ע

ווער טהוט מיין קינד ? . . . ווער שרעקט מיין קינד ?

ד ו ד ׳ ל

מיך לאָזט מען נישט פון בעט אראָב. מיך האָט מען פערשפאָרט. איהר וועט מען באלד צו דער חופה פיהרען.

ח א ש ע

ווער צוריייסט עס מיר מיין הארץ ? זי קוקט זיך איין אין דער׳ס געזיכט מיין קינד, וואָס זעהסטו ? דו קוקסט צושראָקען. זעה, דיין מאמע שטעהט נע׳ם דיר. אלץ וועט זי טהאָן. און אויב ס׳איז א גזר דין, וועל איך איהם צוריייסען . . . מיין קינד ! מיין קינד ! קוק גלייך אויף מיר. קוק גלייך אויף דער מאמען . . .

ד ו ד ׳ ל

רעדט צושטרויס :

איך בין געשטאַרבען . . . חנה'לע ווויינט. רייסט זיך צו מיר. מע לאָזט נישט. דוד'ל שטארבט . . . חנה'לע, כ'וועל נישט לאָזען . . . מאמע, וואָס ווויינסטו ?

ח א ש ע

יאָמערליך :

מיין לעבען . . . מיין לעבען . . . וואָס ווי'ל מען פון מיין קינד ?

ד ו ד ' ל

ווייסט אלץ. דערצעהל, דערצעהל . . . כ'וויים אויך אלץ. זעה, מען צוקאמט איהרע האָר . . . מען טהוט איהר דעם חופה־שלייער אָן . . . כ'בין נישט מוחל . . . ניין . . . קיין מאל נישט . . . שטיל

ח א ש ע

מערקט עפעס אונהיימליכעס אין דוד'ס פנים. קוקט מיט שטאַרע אויגען אפשר געהט ווער. לויפט שנעל דורכ'ן טיר לינקס. איילט גליך צוריק. דאָס געזיכט וויים, ווי קרייט. זי שטעלט זיך היינטער דוד'לס צוקאָפענס. ברעכט די הענד. דערנעהנטער זיך אויף די שפיצען פינגער. בויגט זיך איבער'ן בעט און קוקט דוד'ן גליך אין פנים . . .

ד ו ד ' ל

גאנץ חויך.

מא־מע וואו ביזטו ?

ח א ש ע

דיין מאמע היט דיך.

ד ו ד ' ל

מאמע, וואו ביזטו ?

ח א ש ע

איך היט דיין געלעגער.

ד ו ד ' ל

ל . . . . ניין . . . . כ'בין נישט מו—חל . . .

ח א ש ע

רייסט אויף זיך דאָס ליב. רייסט זיך די האָר. קוקט יעדע ווייל

צום טיר, אפשר געהט ווער. קנייפט זיך די באַקען פון שמערצען יאַ־מערליך.

מיין קינד ! מיין קינד !

זי רייסט איהם פאר די הענד, שרייט העכער.

מיין קינד ! מיין קינד !

איינס נאָכ'ן אַנדערען קומען אריין מענשען מיט ערנסטע, בלאסע געזיכטער און בלייבען שטעהן ארום בעט.

ח א ש ע

רייסט דוד'ן.

מיין קינד ! מיין קינד !

איינער פון די מענשען האלט זי פעסט פאר ביידע הענד. דער צוויטער ווינקט צו איהר, זי זאָל שוויגען.

I.

ביי הענאָך דעם מילנער.

אַ ווייס, אויסגעקאַלכט הייזעל. רעכטס צוויי פענסטער. לינקס אַ טיר אין אַ צווייטען צימער אַריין. אָבענד, אין שבת'־דיגען הענגלייכטער ברענען ליכט.

ה ע נ אָ ך

זיצט ביים טיש, פערזונקען אין געדאַנקען.

פ ע ס י ל

קוקט צו הענאָך'ן, ווי זי וואָלט ווארטען אויף א תשובה.

ח נ ה ' ל ע

זיצט ביים פענסטער אויף א שלאָף־באַנק, דאָס פּנים בעהאַלטען אויפ'ן אָרעם.

ה ע נ אָ ך

הויבט זיך אויף פון זיין אָרט. זיכער.

אזוי בלייבט עס. וויפיעל איז דער שיעור צו ווארטען ? דאס איז ניט פאר מיינע זינד.

פ ע ס י ל

דיר איז עס גרינג פון מויל ארויסצורעדען . . . פערגעסען, הער־נאך, די אמאליגע יסורים. ביי אונז איז אמאל א רחל'ע געווען — אויך גרייט צו דער חופה געווען.

ה ע נ א ך

לאז צו רוה א ווייל ! איך בין א טאטע בין איך, און דו — א מאמע, אויך ביז הונדערט און צוואנציג יאהר. טאטע מאמע מעגען נחת האבען פון זייערע קינדער. — נאט אליין הייסט —

ח נ ה ' ל ע

געהט צו פעסל'ען נעהמט זי ארום.

איך שרעק זיך אזוי, מאמעשי . . .

פ ע ס י ל

אליין מיט איהר האט ער דוקא געוואלט בלייבען. — האט ער צו דיר וואס גערעדט ?

ה ע נ א ך

און איך וואלט עס נישט דערלאזען.

פ ע ס י ל

ווי דערלאזט מען עס נישט ?

ח נ ה ' ל ע

אז ער האט מיך דערזעהן, האט ער גלייך אנגעהויבען ווייגען. אין דער שטיל, אן ווערטער האט ער געווייגט.

ה ע נ א ך

און זכות־אבות איז אויך קיין קלייניגקייט נישט. מיין טאטע, זאל זיין אין גן־ערן, האט מיך קיינמאל נישט פערלאזען.

ח נ ה ' ל ע

אין זיינע אויגען איז אזוי פיעל רחמים געווען. אהן ווערטער האט ער געקוקט אויף מיר. מיר האבען ביידע געווייגט.

ה ע נ א ך

האָסט קלאָרע דבורים געדארפט זאָגען. טאטע, מאמע ווייגען. האָסטו געדארפט זאָגען; אונזער שטוב ווערט פערפינסטערט; טאטע, מאמע וויל׳ען פון זייער קינד א שמחה דערלעבען.

פ ע ס י ל

די מאמע האָט שוין געגוג איהרע אויגען אויסגעקלאָגט — אזוי האָסטו געדארפט זאָגען. די מאמע האָט איהר שעהנסטעס קינד אין דער ערד בעגראָבען און איינם איז איהר נאָך אויף דער ערד פערבליבען. זאָל איהר דאָס איינאיינציגע שטערענדל לייכטען.

ח נ ה ׳ ל ע

ווי זאָל איך איהם אזוינע ווערטער זאָגען? כ׳וועל עס איהם קיין־מאָל, קיין מאָל נישט זאָגען. האָסט דאָך מיר אליין געהייסען, איך זאָל איהם ליעב האָבען, און איך האָב איהם, ווי דאָס לעבען, ליעב געהאט. צו די תנאים איז ער דאָך אזוי שעהן געווען . . . האָסט דאָך, מאמעשי, אליין געזאָגט.

קושט דער מוטער שטיל.

פ י י ע

קומט ארויין.

א גוטער אָבענד!

פ ע ס י ל

ס׳קאָציל קומט. נאָר אליין?

ה ע נ א ך

ווער ס׳איז נישט געוואוינט אליין צו געהן ביי נאכט . . .

פ י י ע

אז מען דארף — געהט מען . . . וואָס מאכסטו, חנה׳לע?

חנה׳לע זיצט נאָך ביי דער מאמע אויף די הענד. ליכטיג ביי אייך אין שטוב. אזא ליכטיג מזל זאָל זיין!

ה ע נ א ך

די שטוב געקאָלכט; אלץ גרויס געווען.

פ ע ס י ל

אוי . . . אויף זיין נאָמען טאָר מען קיין קשיות נישט פרעגען.

ה ע נ א ך

איך האָב קיין מאָל קיין קשיות נישט געפרעגט.

פ י י ע

גלעט חנה'לען. קושט זי.

חנה'לע, מיין קינד, וואָס ביזטו אזוי בלייך ? האָסטו זיך נישט אויסגעשלאָפען ?

ח נ ה ' ל ע פערשעמט זיך.

פ ע ס י ל

מיינס א קינד שלאָפט נישט שפעט. מיט זון צו גלייך איז עס וואָך.

פ י י ע

נישט אמת, חנה'לע ? ווילסט מיינע א טאָכטער זיין ?

ח נ ה ' ל ע

פערבאָרגט איהר קאָפּ.

פ י י ע

וואָס אויף דער לונג — דאָס אויף דער צונג. אז ס'האָט זיך געמאכט אנדערש, בין איך א צייט ברוגז געווען. וועז זי איז נאָך א קינד געווען,האָב איך שוין אויף איהר אנ'אויג געווארפען . . . דאָס איז דער זיוג, האָב איך פון שטענדיג אן געשריען. א מאָמע וויים, וואו דער זיוג פון איהר קינד איז. זעהט מען דאָך, וואוהין איהר זייט פערקראָכען.

ה ע נ א ך

האָב איך דען א ווילען ? אז גאָט וויל בעשטראָפען, געפינט ער דעם אָרט. מען טאָר ניט רעדען. איך בין א פראָסטער מענש; א מילנער. נאָר דאָס וויים איך ; איך זעה, אז דער וואָס אין הימעל שיקט זיין ווינד וואָס א מאָל פון אנ'אָנדער זייט. . . . איך ? א ווילען ? . . .

פ ע ס י ל

א מאמע'ס הארץ איז אין הויל'ע וואונדערן. וואס האב איך געקאנט טהאן ?

פ י י ע

איצטער איז דאך אלץ קלאר ; אלץ אויף דער האנד.

פ ע ס י ל

ס'איז נאך נאר נישט בעוואוסט. אמאל קאן איך שטעלען א נפש אין קאן.

ח נ ה ' ל ע

ער קאן נאך, חלילה, שטארבען. איך וויל נישט ער זאל צוליעב מיר שטארבען.

אלע קוקען פערוואונדערט צו ח נ ה ' ל ע ן.

פ י י ע

נארוש קינד, א מענש שטארבט פאר זיינע אייגענע חטאים — אזוי איז עס געשריבען. ס'איז אמת. א בת־יחידה — נאט אליין איז פאר דעם מוחל.

פ ע ס י ל

איך שווייג נאר. א צופלאגטע מאמע בין איך. חלילה איין האר אויף מיין קינד זאל פאלען — וואס איז מיין לעבען ?

פ י י ע

טא הערט זשע אויס: איך גיה איצטער פון רב, גיה איך. אויף האב דערצוהלט ווי דער אמת, האב איך. הענאך דעם מילנער'ס טאכטער איז פער'קנס'ט געוואָרען פאר גבריאלס זוהן. און ס'איז שוין באלד א יאהר, אז ער קרענקט — אויף וויסטע פעלדער זאל אויסגעהן, וואס פון איהם איז געוואָרען. חנה'לע זאג איך, איז א יונג קינד. טאטע־מאמע וויל'ען פון איהר נחת האבען. א א יאהר צייט — וויפיעל איז דער שיעור ? רבי, זאג איך, איהר דארפט און איהר מוזט דעם קנופ לויז מאכען . . .

ה ע נ א ך

וואס האט ער, זאל לעבען, געזאגט ?

פ י י ע

זי אליין, זאגט ער, זאל געהן צו איהם, מיט איהר אייגען מויל בעטען, ער זאל זי פרייי לאזען.

ח נ ה ׳ ל ע

איך ווייל גאר נישט, איך האב מורא.

פ ע ס י ל

וועסט עס טהאן, מיין קינד ?

ח נ ה ׳ ל ע ענטפערט נישט.

ה ע נ א ך

די מאמע פרעגט דאך עפעס ביי דיר !

פ י י ע

די גאנצע שטאדט פערגיסט טרערען. אלע בעטען ביי גאט ער זאל מוחל זיין.

ה ע נ א ך

איך בין א פראסטער איד, אויב דער רבי אליין האט מיט זיין מויל געהייסען — פאלג איך.

פ י י ע

אליין פון זיין כשר מויל געהערט.

פ ע ס י ל

געהט צו חנח׳לען נעהמט זי ארום.

מיין הארץ ווערט מיר צופלאגט פאר וועהטאג און שרעק. הער איך גוט איין. איך וועל דיר לערנען, ווי דו זאלסט רעדען.

פ י י ע

דאם נלייכסטע, דאם נלייכסטע !

ח נ ה ׳ ל ע

אוי מאמעשו, כ׳וועל נישט קאנען, כ׳וועל נישט קאנען !

פ ע ס י ל

זאלסט ווייגען פאר איהם. זאלסט איהם זאגען, וועסט פאר איהם גאט בעטען.

חנה׳לע

אוי, מאמעשי כ׳וועל עס נישט קאנען. ער האָט דאָך מיך אזוי ליעב געהאט . . . ווייסט נישט מאמעשו ווי ער האָט איבער מיר גע־ווינט, יום־טוב, אז איך בין נעווען ביי איהם.

פיע

אזוינע ווערטער טאָר א אידיש קינד פאר׳ן מויל נישט ארויפ־ברענגען.

חנה׳לע

ווישט די טרערען.

הענאך

שעהם זיך, טהוסט דעם טאטען חרפות אָן.

פיע

חנה׳לע, אנדערש רופט מען זי נישט אין גאנצען שטאָדט. די גאנצע שטאָדט וועט פאר דיר גאָט בעטען, זאָלסט חלילה, נישט בע־שטראָפט ווערען.

הענאך

קושט חנה׳לען, רעדט צערטליך.

פאָלג דיין טאטען. אז א טאטע זאָגט, מסתמא ווייסט ער. איך אליין געה מיט דיר, ער וועט דיר מוזען מוחל זיין. איך וועל פאר דיר רעדען. זאָלסט נאָר זאָגען: טאטע, מאמע פאָלג איך.

חנה׳לע

וויינענדיג

טהוט מיט מיר, וואָס איהר ווילט.

פיע

מיין טאטע, דער צדיק, וואָלט לעבען, כ׳וואָלט גאָר צום רב ניט גע־גאנגען.

הענאך

ניין. צו א רב געהן בעדארף מען. א רב טראָגט א גאנצע שטאָדט אויף זיינע פליצעם. חנה׳לע, נאָך היינט וויל איך, זאָלסטו מיט מיר געהן.

פ י י ע

היינט, היינט וועט מען נאָך טעלער ברעכען! איך בין גרייט. מיין זוהן איז מסכים . . .

פ ע ס י ל

זי טראָגט ארויס פון צווייטען צימער נייע קליידער. לעגט אויפ'ן טיש.

אלץ פארטיג, אלץ גרייט, וועה דער מאמען. געמיינט, אין זייד, אין סאמעט מיין קינד איינהילען, צו דער חופה עס פיהרען. וועה צו דער מאמעס יאהרען. אָט אזוי האָט זיך געוואָלט מיין הארץ פרעהען, אז כ'האָב רחל'ן פער'קנס'ט.

ח נ ה ' ל ע

ווארפט זיך דער מוטער אויפ'ן האַלז.

אוי מאמעשי, וואָלסט וויסען, ווי עס שרעקט מיך! . . . וואָלסט וויסען, ווי עס קלאָפּט מיר דאָס הארץ. ווי זאָל איך אזוינע ווערטער זאָגען? . . . ער האָט די אלע קליידער געזעהן. איך האָב איהם דערצעהלט, אין וואָס פאר א קלייד מען וועט מיך צו דער חופה פיהרען.

פ י י ע

חופה־קליידער ליגען אויפ'ן טיש און איהר פילט אייער שטוב מיט טרויער אָן — אויף וויסטע פעלדער זאָל עס אויסגעהן!

ה ע נ א ך

ס'איז מיין קינד, מיין בלוט, איך האָב רשות.

איך בין אויך א מאמע פון א קינד.

ח נ ה ' ל ע

קום איך צו איהם . . . אז איך קען ניט רעדען. מאמעשי אפשר וועט ער צוריק געזונד ווערען און איך וועל איהם ווידער ליעב האָבען פונקט ווי דו, מאמעשי האָסט איהם ליעב געהאט.

פ ע ס י ל

איך האָב איהם ליעב געהאט, מיין קינד. ער איז ביי מיר אנ'־אויג אין קאָפּ געווען. דו ביזט אָבער מיין גאנץ לעבען. חלילה,

עפּעס אויף דיר — איז שוין דיין מאַמע אויף דער וועלט נישטאָ. קום מיט מיר, מיין קינד, ביידע וועלען מיר געהן. מיט טרערען וועלען מיר איהם בעטען ער זאָל אונז מוחל זיין... זאָל ער אונז אָנקוקען און זעהן ווי גרויס איז מיין פּיין. זאָל ער רעם תקיעת־כף מוחל זיין... וועסט געהן? יא?

הענאך

דער טאטע איז מסכים, זי וועט געהן.

פּייע

אלע מסכים . . . צינדט נאָך ליכט אָן, ליכטיג זאָל זיין. אלע מסכים! איהר געהט און איך וועל דאָ בלייבען וואַרטען ביז איהר וועט צוריק קומען מיט א פּרעהליך הארץ.

חנה'לע

פּערבאָרגט איהר קאָפּ אויף דער מוטער'ס אָקסל. ווייניט. אוי, מאמעשי, מאמעשי, ווי עס שרעקט מיך מיין הארץ . . .

II.

ביי הענאָך'ן

אין שטוב איז האַלב־פינסטער. אויפ'ן קוימען דערברענען שטיקלעך קין. א ציגל איז אין שטוב קיינער ניטאָ. ס'הערט זיך נאָר דאָס קנאַקען פון די גלימענדע העלצלעך. אונטער'ן פענסטער רייסט דער ווינד און ווייניט זיך פונאַנדער פון ציגל צו ציגל. אויפ'ן טיש ליגען די חופּה־קליידער.

הענאָך

קומט אריין פון דער גאַס. אונרוהיג. ער לעגט צו שטיקלעך קין צום פייער. ס'ווערט ליכטיגער. דער ווינד שטארקט זיך. ער גיהט צום פענסטער און קוקט אין דער פינסטערער נאַכט אריין. רעדט צו זיך אליין:

כ׳האָב עס נישט געדארפט. כ׳האָב עס נישט געטאָרט. ס׳וועט נאָך מיר דעם מיל אונטער׳ן בארג פערטראָגען !

דער ווינד פערגעהט זיך הינטער׳ן פענסטער, ער אויילט אויף דער גאס ארויס.

פּעסיל און חנה׳לע קומען אריין. חנה׳לע אויסזעהן איז פערענדערט פאר שרעק.

פּעסיל

ס׳א קללה ! פאר וועמעס מעשים ? פאר וועמעס חטאים ?

חנה׳לע

בעהאלט מיינע קליידער. כ׳האָב מורא צו קוקען אויף זיי.

פּעסיל

טראָגט די קליידער אין צוויטען צימער אריין.

מיין בלוט, מיין הארץ. נאָט אין הימעל וואָס איז געשעהן ? וואָס איז געשעהן ? . . .

קערט זיך צוריק.

חנה׳לע

מיר איז קאלט, מאמע.

פּעסיל

קושט חנה׳לען. דעקט זי אויף מיט א טוך.

מיין וועהטאָג און מיין פּיין זאָלען זיך אין אויין גרויסער תפילה פאר דעם וואָס אין הימעל אויסגיסען.

חנה׳לע

זיצט בויים טיש אָהן וועהטער. איהר בליק בלאָנדזשעט אום צו־שראָקען.

פּעסיל

קוקט אין פענסטער.

ס׳האָט זיך דער שטורם אויף אויף מיין קאָפּ אראָבגעלאָזען. אזא בייזע נאכט. אליין אין מיל. ווי וועט ער עס זיך קאָנען אליין אנ־עצה געבען ? ס׳טראָגט דעם מיל נאָר אָהן רחמנות. לאָמיר געהן צום טאטען געוואָהר ווערען.

חנה'לע

ענטפערט ניט.

פעסיל

מיין קינד, גאָט וועט אונז מוחל זיין.

חנה'לע

הער, ווי דער ווינד פייפט. הערסט, ווי ער ווייזט ? דאָס ווייזט ער .

פעסיל

מיין קינד, מיר וועלען נאָך מאָרגען אלע געהן. אינאיינעם ווייזען דאָרט.

חנה'לע

דער ווינד רעדט ווערטער. אויפ'ן וועג האָב איך געהערט מיט'ן ווינד — „חנה'לע" . . . אָט הער זיך איין.

פעסיל

נאָר דיין מאמען וועט גאָט בעשטראָפען, נאָר דיין מאמען . . .

הענאך

לויפט ארויין.

איהר זענט דאָ ? גיכער העלפט מיר, אונגליקליך זענען מיר ! ער וועט דעם מיל צוטראָגען אויף שפּענער.

פעסיל

ברעכט אויס מיט געוויין.

נאָך אלעמען, הענאך נאָך אלעמען.

הענאך

מיר ווערען די האָר, ווי שפּיליקעס אויפ'ן קאָפּ . . . קומט מיט מיר אויף דער גאס !

לויפט ארויס.

פעסיל

צום טאטען קום, מיין קינד. ווינדען, שטורעמס — אלץ אויף מיל... אלץ אויף מיר . . .

ח נ ה ' ל ע

כ'וועל אויף דער גאס נישט געהן. מאמע, לאז מיר נישט אליין!

פ ע ס י ל

ער וויים נאך גאר נישט. ער וויים נאר נישט. ווי זאגט מען עם איהם אן אזא קלאג ?

ח נ ה ' ל ע

אויב איך וועל אליין נישט געהן . . . ער וועט מיך פון שטוב ארויסשלעפען, מיט געוואלד פאר די האר וועט ער מיך שלעפען . .. „מיט מיר קום", ט'ער שרייען . . .

פ ע ס י ל

קוקט אין פענסטער.

פאמעלעך . . . פ א מ ע ל ע ך . . . וואס אין הימעל דערבארימט זיך ער האלט איין. געלויבט ביזטו, גאט ! ער וועט דארט אהן כחות בלייבען. ער וועט די נשמה לאזען. געלויבט ביזטו, גאט . . .

זי קוקט אנגעשטרענגט אין פענסטער.

ח נ ה ' ל ע

זאג מיר, מאמע, פאוואס האבען זיי מיך ארויסגעטריבען פון שטוב? כ'האב געוואלט איהם זעהן, בעטען . . זאג, וויסט אלץ . .

פ ע ס י ל

ער האט איהם איינגעהאלטען ! ער פערבינדט מיט קייטען די פליגעל . . . געלויבט ביזטו, גאט. . . געלויבט ביזטו, גאט !

ח נ ה ' ל ע

איך האב געוואלט שרייען : „דוד'ל, כ'בין דיינע" און זיי האבען מיך פון שטוב ארויסגעטריבען. זאג, וואס זענען ליכט אנגעצונ־דענע געשטאנען אויף דער ערד ?. . . מאמע, דערצעהל מיר.

פ ע ס ע ל

טרעט אב פון פענסטער. ס'איז צו מערקען, אז זי האט גארנישט געהערט, וואס חנה'לע האט געערדט.

וואס ציטערסטו אזוי פון קעלט ? גאט האט רחמנות געהאט. אלץ אויף מיר וואלף ארויף. אויף דער מאמען . . .

ה ע נ א ך

קומט אַריין בלאָס, צושראָקען. אָטעמט שוועך, ווי נאָך אַ גרויסע מלחמה.

דערצעהלט, וואָס איז געשעהן? וואו האָלט?

פ ע ס י ל

זעץ זיך. האָסט די כּחות פערלאָרען. .

ה ע נ א ך

דאָס איז נישט קיין ווינד געווען. ניין, ס'איז נישט קיין ווינד געוען. ס'האָט די פינגער אין ראָד געבראָכען. ס'האָט די וועגד געריסען. ניין, נישט געריסען — נאָר ווי א וואָלף געוויינט . . . האָט געעדט. כ'האָב די לעבער אין אַלע וועגד פערשטעקט אוּן ס'האָט צוריק דורכגעריסען פון אַלע זייטען . . . צום ערשטען מאָל טרעפט עס. כ'האָב געפֿרובט די פֿליגעל אַן א זייט אַבדרעהען — ס'האָט נישט געהאָלפען. ער איז וואָס אמאָל פון אַנ'אַנדער ווינקעל פערלאָפען . . .

פ ע ס י ל

קוקט העגאָך'ן אין פּנים אַריין. ווישט איהם דעם שוויים פון שטערען.

א קאָלטער שוויים אויפ'ן שטערען ארויסגעטראָטען . . .

ה ע נ א ך

וואו זענט איהר געווען? אוּן וואָס איז געשעהן?

פ ע ס י ל

ווען איז פּייע אוועק?

ה ע נ א ך

ס'האָט געגומען רייסען דער ווינד, איז זי אוועק אין שטאָדט אריין. ס'האָט זי פון אַרט אַ רים געטהאָן, איז זי אַוועק . . . שטעהט פּאַרטראַכט. זיי קוקען איהם אָן. דאָס האַרץ זאָגט מיר עפּעס, האָט איהר זי גוט אָנגעקוקט? איז עס אויף געווים פּייע געווען?...

דאָס איז פייע געווען? . . . הא, וואָס שווייגט איהר?

א טויטע שטילקייט.

ה ע נ א ך

חנה'לע, וואָס זיצטו אזוי? . . . העכער רעד. זאָג מיר! ס'שפּרינגט מיר דאָס הארץ ארויס פּאר שרעק. זאָגט מיר . . .

פ ע ס י ל

פּרעג נישט פּרעג נישט. לאָמיר צו גאָט תפּלה טהאָן. זוך דעם טאַטנ'ס תהלים — זאָג, זאָג. הענאך, מיר זענען נישט אליין.

ה ע נ א ך

קוקט אין פענסטער.

פינסטער, מורא'דיג פינסטער! פלוצלונג, ווי ער וואָלט זיך אָן עפּעס דערמאָנען. דערצעהל, וואָס איז געשעהן? ! זעה, איך דערקען זי דאָך נישט!

פ ע ס י ל

ס'איז שלעכט, הענאך. שלעכט. א מורא'דיגען זינד בענאנגען.... א מורא'דיגען זינד.

ח נ ה ' ל ע

ער האָט אונז נישט מוחל געווען. געשטאַרבען און נישט מוחל געווען . . . .

ה ע נ א ך

און ער וועט מאָנען זיינם! ער מאָנט זיינם. שלעכט; אין מיל, אנטקעגען מיינע פענסטער, האָט ער זיך פערקליבען . . . ער האָט מיר דעם מיל געוואָלט פערטרַאָגען . . . פון מיל האָט ער אָנגעהויבען . . . צום רב! לאָמיר אלע אין שטאָדט אריינגעהן — אלע!

כאפּט נערוועז אָנטהאָן זיין קאפּטען.

פ ע ס י ל געהט צו נאָהנט צו הענאָכ'ן, קוקט איהם צושרַאָקען אָן.

ח נ ה ' ל ע

טאַטע! דיין קאָפּ . . . דיין בּאָרד . . . ווייס געוואָרען . . .

III.

פארנאכט. אויף דער גאס. רעכטס זעהט זיך ה ע נ א ד ׳ ס שטוב מיט א שטרויענעם דאך. פאר׳ן שטוב — א פריזבע צום זיצען. אַ ברונעם. אין דעם הינטערגרונד אַ ווינד־מיל אויף א בערגיל. ניט ווייט פון מיל א זעמדיגער וועג. ה ע נ א ך זיצט אויפ׳ן פריזבע, אויף די קניע ביי איהם זיצט ח נ ה ׳ ל ע .

ה ע נ א ך

מען וואלט עס קאַנען מיט א פוהר פערפאַהרען אין וואלד אריין, צוזאמענעהמען די אַבגעבראַכענע צווייגען. דער ווינד האַט גע־נוג אַנגערעהט. און ס׳בעווייזט אלץ אויף שטורם.

ח נ ה ׳ ל ע

אזוי לאנג די מאַמע נישטאַ. ס׳ווערט שוין באלד נאכט.

ה ע נ א ך

בערג טראַגט איבער דיין מאמע יערען טאַג פון ים צו ים.

ח נ ה ׳ ל ע

אלע נאכט פאר׳ן שלאַפען געהן, זאלסטו די פליגעל גוט מיט קייטען איינבינדען.

ה ע נ א ך

יא, וועז ס׳וואלט העלפען !
שטיל.

ח נ ה ׳ ל ע

ווי האַסטו עס געקאַנט אליין אייגזיין אין מיל ?

ה ע נ א ך

דיין טאטע וויל נישט מיט דער טאַרבע אוועקגעהן. קוקט צום הימעל אויפ׳ן הימעל א רעגענבויגען . . . אויף דער ערד א שטורם.

ח נ ה ׳ ל ע

פארוואָס איז צו דער לויה פֿייע נישט געקומען ? פארוואָס איז זי נישט געגאנגען ?

ה ע נ א ך שוויגט. ער לאָזט אַראָב דעם קאָפּ. ח נ ה ׳ ל ע קוקט איהם אָן. מיט׳ן וועג בעוויזט זיך אַנ׳אַרימאן. טראָגט אַ גרויסען פּאק אויף די פּלייצעס. ביים זייט א טאָרבע, אין האנד א לאנגער שטעקען. ער פערנעהמט זיך צום שטוב. ה ע נ א ך און ח נ ה ׳ ל ע מערקען איהם נים.

א ר י מ א ן

געהט צו גאָר נאָהנט.

א גוטער אָבענד !

ה ע נ א ך א ו ן ח נ ה ׳ ל ע וואכען אויף האלב דערשראָקען. ח נ ה ׳ ל ע זעצט זיך בעזונדער.

ה ע נ א ך

ער קומט צו זיך.

שלום עליכם ! פון וואנען קומט א יוד ?

א ר י מ א ן

עליכם שלום ! די נאכט האָט מיך פערכאפט. ס׳וויל זיך אויסרוהען.

ער נעמט אראָב דעם פּעקעל פון פּלייצע.

ה ע נ א ך

פון ווייט ?

א ר י מ א ן

נאָר ווינציג היינט דורכגעמאכט, א וויאַרמט אכט פון דאנען אינגאנצען גענעכטיגט.

ה ע נ א ך

אינגאנצען א וויארמט אכט פון דאנען ?

א ר י מ א ן

זעצט זיך.

עך, די פּים פּאָלגען נישט. כ׳פּלעג אין די גוטע יאהרען א שפּרייז

טהאן — מיט פערד נישט געווען צו דעריאגען.

ה ע נ א ך

זיפצט אב.

אט דאס איז די מעשה . . . און אלט ווערט מען אמאל אין איין נאכט.

א ר י מ א ן

קוקט אן חנה'לען.

א טאכטער, מסתמא?

ה ע נ א ך

א בת יחידה .

א ר י מ א ן

מהום . . . .

שטיל.

ה ע נ א ך

איז אין יענע געגענדען, כ'מיין פון וואנען איהר נעהט . . . האט זיך דארט גארנישט געהערט ?

א ר י מ א ן

שרפות מיינט איהר, וואס ?

ה ע נ א ך

אזוי מיין איך. ס'הערט זיך גארנישט . . . א ווינד האט געכוזט זיין א גרויסער ?

א ר י מ א ן

הא, הא ! דאס מיינט איהר ? יא, א שטארקער ווינד געווען. ס'האט דעכער גערישען, די שטרוי פון די שייערען, עט וואו פערטראגען.

ה ע נ א ך

בעווייזט צום מיל.

אט שטעהט דער בעל־מפרנס מיינער. ס'האט א בארג אש געקענט ווערען פון איהם. נאט'ס חסד איז ביינעשטאנען.

ח נ ה ׳ ל ע

דער טאטע האָט איהם אליין פערהאלטען.

א ר י מ א ן

קריגט מען ביי אייך אביסעל וואסער, די הענד צו וואשען ?
כ׳האָב נאָך קיין מנחה נישט געדאוועט.

ה ע נ א ך

נעה, ברענג ארויס, מיין קינד, א קענדעל וואסער.

ח נ ה ׳ ל ע לויפט אין שטוב אריין.

א ר י מ א ן

א שידוך וואָלט נישט שאדען צו טהאָן, נחת האָבען.

ה ע נ א ך

קוקט אָן דעם אָרימאן פערדעכטיג.

א ר י מ א ן

אין וועג איז אין אלע פיער זייטען מזרח. צום עלענדען אין וועג לונט גאָט ארוים פון אלע זייטען.

ה ע נ א ך

אך, ווי ס׳איז אמת ! ווי ס׳איז אמת ! מען זינדיגט אמאל מיט׳ן מויל, מיט שלעכטע מעשים . . . איך בין אפראָסטער מענש ; נאָר א פראָסטער — נאָר פאר איין מאל האָט מען מיר די אויגען געעפענט.. בעווייזט זייע גרויע האָר אין בארד. איהר זעהט? אט דאָס איז פאר איין נאכט . . .

ח נ ה ׳ ל ע

מרגט ארויס וואסער.

איך קאָן אנשעפען פרישע וואסער, אויב איהר ווילט.

א ר י מ א ן

ס׳גוט, ס׳גוט אזוי, שהנע טאכטער.

ה ע נ א ך

איהר פערשטעהט, רב יוד, אז א שטורם רייסט זיך ארוים, איז נאָרנישט צו מאכען : קערט ער איבער מערב צו מזרח, מזרח צו מערב.

א ר י מ א ן

אַך, מנחה, מנחה . . .

ער וואשט די הענד.

ח נ ה ׳ ל ע

וועסט בעטען דעם אידען, ער זאָל ביי אונז נעכטיגען.

ה ע נ א ך

איהר וועט קאָנען איבערנעכטיגען ביי אונז, אויב איהר וועט וועלען.

א ר י מ א ן

יאָ, ס׳איז וואויל, ס׳איז וואויל.

פ ע ס י ל

קומט אָן מיט׳ן וועג פראָגט א זעקיל אויפ׳ן פליצע. זי מערקט דעם פרעמדען, איהר געזיכט דריקט אוים וואונדער און פרייד צוזאמען. וואַרפט אראָב דעם זעקיל.

נאָט האָסט אָנגענומען מיינע תפלות!

ח נ ה ׳ ל ע

קושט דער מוטער.

ביזט אזוי פרעהליך, מאמעשי, אזוי פרעהליך! . . .

ה ע נ א ך

קוקט זי אָן פערוואונדערט.

פ ע ס י ל

כ׳האָב נעבען מיינע פענסטער דעם צייכען געפונען. נאָט זאָגט: ס׳איז צייט! . . . וועט האָט אייך, ליעבער יוד, געשיקט צו מיר?

א ר י מ א ן

די נאכט האָט מיך בעפעהלען. אמאָל, אין די יונגערע יאָהרען, אז ס׳פלעגט זיך נישט מאכען אנטקעגען נאכט א שטוב מיט א מזוזה, פלעג איך אין פעלר הינטער׳ן דאָרף אויסרוהען, אָדער אין וואלד ערגעץ אונטער א בוים. היינט מוז איך מיין עלטער אנפרעגען.

פ ע ס י ל

נאָט האָט אייך צו מיר געשיקט ! מיין שטוב איז פאר אייך אָפען. מיין ברויט, מיין זאלץ איז פאר אייך געגרייט. הענאך ! נאָך היינט וועל איך שיקען אין די נאָהנטע דערפער, אויפכאַ־פען אַלע אורחים, זאָלען זיי קומען צו מיר. גלייך מיט דער זון וועל איך אויפשטעהן און פאר זייער געזונד בעטען.

א ר י מ א ן

יאָ, הכנסת אורחים, הכנסת אורחים מאכט עלענדע פאר אומ־עלענד...

ה ע נ א ך

ווער האָט עס דיר אזוינע הייליגע ווערטער אונטער דער צונג געלעגט ?

א ר י מ א ן

איך בין שוין נישט מיעד; שוין נישט מיעד.

ה ע נ א ך

ס'הארץ וואקסט אין מיר פאר שמחה, כ'וויל וויסען דעם וואונדער. דיין פנים איז אויפ'סניי געבוירען געוואָרען.

פ ע ס י ל

דען אזוי האָט דער רבי געהייסען : יעדען אורח אויף נאכט־לעגער פערהאלטען. מיט מיין ברויט און זאלץ איהם זאט מאכען. פאר יעדען אורח מיין ביטער הארץ אויסגיסען, דערצעהלען דאָס אונ־גליק און זאָל יעדער אורח בעזונדער פאר אייער שטוב און הויז־געזינד גאָט בעטען ! חנה'לע מיין ליכט, מיין לעבען ! פאר דיר זאָל די נאנצע וועלט גאָט בעטען . . .

ח נ ה ' ל ע

קלעבט זיך צו דער מוטער. קוקט איהר פערוואונדערט אין די אויגען.

ה ע נ א ך

מיין קינד, נאָר מיט שכל. ס'הארץ קאן ארויסשפרינגען פון איהר שייד. טרויער איבער דער מאָס קאָן יעדע בעשעפעניש איבער־

טראָגען. נאָר איבער דער מאָס שמחה, מיין קינד איז נישט אזוי גרינג צו בענעהמען.

א ר י מ א ן

דערצעהלט, וואָס ס׳איז נעשעהן ?

פּ ע ס י ל

יעדען טאָג וועט די מאמע איהרע לייִדען אויסדערצעהלען אוּן בארימהערצינג מענשען וועלען פאר איהר אין הימעל בעטען. פער־שטיינערט איז מיין הארץ געווען, מיט שטומע אויגען האָב איך נעקוקט ארום מיין שטוב. כ׳האָב נעוואכט ביי טאָג, כ׳האָב נעוואכט ביי נאכט ארום מיין קינד. כ׳האָב צו מזרח, מערב, צפון, דרום מיינע אויגען געווענדעט, פון וואנען זאָל מיין הילף קומען ? . . היינט האָב איך דעם ערשטען צייכען נעהאָט — דער מאמעס טרערען איז פאר׳ן כסא הכבוד פערנאָסען געוואָרען.

א ר י מ א ן

וואָס איז דער מער ?

ה ע נ א ך

אין גאָטעס ווילען וואָס איז געשעהן ?

פּ ע ס י ל

אויף מיין שטוב איז א קללה געלעגען, פאר מיינע זינד. פאר מיינע חטאים . . . ביז אייער קומען האָט זי נאָך אונטער מיין פענסטער געלויערט. א פערשאָלטענע אשה בין איך געווען. צעהן יאָהר האָב איך מיט מיין בעשערטען געלעבט, אוּן דער וואָס איז הימעל האָט מיר מיט קיין אייניציג קינד נישט געוואָלט אויפריכ־טען. אופ׳ן עלפטען יאָהר זענען מיינע תפלות אָנגענומען געוואָרען אוּן כ׳האָב א טאָכטער געבאָרען. ס׳האָט זיך זיין חסד ווידער דערבארימט אוּן האָט מיר נאָך א טאָכטער נענעבען. מיין בעבער איז מיר מיט איין מאָל פול געוואָרען. דאָס גליק האָט זיך מיר איבער די ראנדען נענאָסען. פרייטאג האָב איך ביים ארון קדש לייגט געצונדען אוּן ביי נאכט האָב געקוקט מיט פאָרכט, אין דער שטיל, ווי עס לייגט דער מזל מיינער. איך האָב נאָט׳ס שול בע־

לויכטען און ער האָט מיין שטוב געבענשט. . .

ה ע נ א ך

ס׳איז אמת . . . ווי זיין נאָמען.

פ ע ס י ל

ווי זאָגען אין פעלד זענען זיי ביי מיר געוואקסען. איך האָב מיר געפארכטען זייער נאָמען אָנצורופען. זאָל איבריג זייער נאָמען, חלילה, ביי דעם וואָס אין הימעל נישט ווערען. רחל׳ע די עלטסטע האָט ווי די ליכטיגע זון געשיינט. פון איהר איז אונזער שטוב שטענדיג פול געווען מיט געזאָנג. וועו זי איז נאָך א קינד געווען איז זי שוין אין שול אריינגעלאָפען איהר ליכטעלע אָנצינדען. נאָר מעהר האָט זיין נאָמען נישט געוואָלט . . . כ׳האָב זי מיט א חתן, א גאָט׳ס־פאָרכטיגען פער׳קנס׳ט. און וועו די צייט איז געקומען איהר די חופה־קלייד צו נייען — איז שוין פערקעהרט געווען מיין פרייד צו לייד. איז מיר דאָס מיין נאנצע לעבען פערבליבען. מיין טרייסט, מיין נשמה. כ׳האָב זי מיט א חתן פער׳קנס׳ט, איז ער אין א פינסטערער קרענק אריינגעפאלען. א יאהר צייט האָט עס געדויערט. זיין גוף איז אין נאנצען געווארען ווי א צוים־שטעקיל אויסגעטריקענט. . . מיר האָבען געווויינט ער זאָל אונז דעם תקיעת־כף מוחל זיין — ער האָט נישט געענטפערט.

א ר י מ א ן

און וואָס ווייטער ?

ה ע נ א ך

דעם תקיעת־כף געבראָכען.

א ר י מ א ן

און איצטער ?

פ ע ס י ל

איצטער . . . איצטער . . . שוין נאָך דער לויה. ער קומט אלץ מאָנען זיינס.

א ר י מ א ן

ס׳איז גאָר נישט קיין הייליכע זאך. א ים רחמים בעדארף מען.

פ ע ס י ל

ניין. דאָס געבעט פון א פולע ווערט אָננעמען. אזוי האָט ער מיט זיין כשר מויל געזאָגט. איך זאָל אורחים זוכען. מיין שטוב זאָל א נעסט פאר אורחים ווערען. איך וועל זיי די פיס וואשען און ס'וואסער טרינקען . . . זי נעהמט דעם אָרימאַנ'ס פעקלעך. צו מיר אין מיין שטוב אריין ! . . .

ח נ ה ' ל ע העלפט מיט.

אָרימאן

פערטראכט.

א סך רחמים, א סך רחמים . . .

געהט אין שטוב.

ה ע נ א ך

טרייסעלט זיך פון די סיס.

איך בין גרייט . . .

IV.

ביי טאָג, ביי העלאָך'ן אין שטוב.

א ר י מ א ן

שטעהט אין מיטען שטוב, טאָרבע און פאק אויף זיך, גרייט צום אוועקגעהן.

אלע ברכות זאָלען אויף אייער קאָפ רוהען.

ח נ ה ' ל ע

אז איהר וועט טרעפען נאָך אָרימעלייט, שיקט זיי צו אונז.

פ ע ס י ל

שטופט איהם עפעס אין טאָרבע אָריין.

אט דאָס וועט איהר האָבען אויפ'ן ווענג ביז איהר וועט אין א דאָרף אריינקומען.

א ר י מ א ן

א גוט יאהר אויף אייך, א גוט מזל אויף אייך!

פ ע ס י ל

שטעהט, שטעהט, איך האָב נאָך עפּעס פאר אייך.

איילט אין צוויטען צימער אריין.

א ר י מ א ן

אברהם אָבינו׳ס שטוב, פון אלע פיער זייטען אָפּען די טירען פאר אורחים.

פ ע ס י ל

ברענגט עפּעס איינגעווויקעלט, לעגט אים אין טאָרבע אַריין.

אט דאָס וועט איהר ברענגען פאר אייערע קינדערעלעך.

א ר י מ א ן

אברהם אבינו׳ס שטוב . . ווי קאָן עס גאָר דער וואָס געוועלטינט איבער אלץ זיין האנד אויף אזא שטוב הויבען?

פ ע ס י ל

פון אלע עקען שיקט אורחים צו אונז. מיין שטוב איז פריי פאר אלעמען. איך, מיין מאן מיט מיין קינד וועלען אלעמען בעדינען.

א ר י מ א ן

הוילוג, הוילוג! אזוינע מעשים ווערען נישט פערפאלען, ניין, ניין, קיין מאל נישט, קיין מאל נישט . . . זייט געזונד, זייט געזונד. געהט ארוים.

פ ע ס י ל און ח נ ה ׳ ל ע קוקען איהם נאָך אין פענסטער.

פ ע ס י ל

איצטער, מיין קינד וועלען מיר זיך נעהמען פאר אונזערם.

ח נ ה ׳ ל ע

איך וועל איהם אזוי לאנג נאכקוקען ביז כ׳וועל איהם שוין מעהר נישט זעהן.

פ ע ס י ל

קוקט אויף חנח׳לען פערזאָרגט.

חנה׳לע

אבגעהענדיג פון פענסטער.

ער איז שוין נישטא מיר זענען ווידער אליין. וואס קוקסטו מיר אזוי אן, מאמעשי, פער׳דאג׳ט ?

פעסיל

לאמיר זיך נעהמען פאר אונזערם. מיר וועלען נאך הערען מיט וואס דער טאטע וועט קומען פון שטאדט . . . נו, מיין קינד.

חנה׳לע

איך וועל עס גאר ניט קאנען, מאמעשי.

פעסיל

דער וואקס איז ווייך און ריין.

חנה׳לע

טאמיר וועלען היינט קיין ארימעלייט אויך נאכט צו אונז נישט קומען ?

פעסיל

לעגט אויפ׳ן טיש וואקס און קנייטען באוועל.

איך וועל דיך צו זיך נעהמען. וועסטו זיך צו מיין האלז צוקניפען. איך וועל די גאנצע נאכט וואכען איבער דיר.

צושנוידט די קנייטען.

חנה׳לע

מיר וועלען אלע וואך זיין.

פעסיל

די ליכט וועלגערנדיג.

ניין מאל האב איך געמאסטען רחל׳עם קבר און איין מאל דעם גאנצען בית־עולם געמאסטען... נא דיר, מיין קינד, א קנייטעלע און זאג: די נשמה פון מיין שוועסטער רחל׳ע זאל פאר מיר בייטשטעהן, אויך מיר און אויף מיין חתן זאל קיין פלאג נישט פאלען.

חנה׳לע

אוי, מאמעשו, רעד עס ניט. מיר ווערט אזוי אומעטיג.

פ ע ס י ל

אט, די ליכט איז שוין באלד פארטיג. וועלנער זי און זאג: די נשמה פון מיין שוועסטער רחל'ע זאל פאר מיר און מיין חתן גאט בעטען.

ח נ ה'ל ע

אוי מאמעשי, רעד עס ניט... מיר קלאפט אזוי דאס הארץ... איך וויל די ליכטעלעך וועלנערען פון ריינעם וואקס און כ'וועל, מאמעשי, אזוי זאגען: שוועסטערל מיינע, שוועסטערל ליעבע, די וועלט איז אזוי שעהן, דאס לעבען — אזוי גוט — איך וויל דאס לעבען האבען און וועל צו דער חופה נישט געהן...

פ ע ס י ל

וועלנער, מיין קינד, וועלנער. די קללה פון אונזער שטוב איז שוין פארבי. צו דער חופה וועט דיין שוועסטערל קומען... פון'ם ארון קדש וועט מען דעם יום־טוב'דיגען פרכת אראבנעהמען, אויף שטאנגען אנציהען. נעבען דער גרויסער שול וועט מען דיין חופה שטעלען. אט, האסטו דיר נאך א קנייטעלע. שוין מיט וואקס בעלענט. וועלנער, וועלנער און זאג:

שוועסטערל מיינע, ניין מאל האט מען דיין קבר'ל געמאסטען. ניין מאל ט'אונזער מאמע דיינע ביינדעלעך געמאסטען. בעט ביי גאט פאר דער יונגסטער שוועסטערל, ער זאל דעם זינד פון איהר היים אראבנעהמען... זאג מיין קינד: אונזער מאמע האט געזינדיגט. זי האט קיין וואָרט נישט געהאלטען. שטראפען זאל מען די מאמען, אבער נישט איהר קינד'ס יונגע ביינדעלעך..

ח נ ה'ל ע

אוי, מאמעשי. אין הארצען וועדט מיר אזוי באנגליך. כ'וועל ליכטעלעך צינדען אין שול ביים ארון קדש. און זאגען וועל איז אזוי: ניין מאל האט מיין מאמע מיט אייערע קנייטען מיין שוועסטערם ביינדעלעך געמאסטען. ברענט זשע, ברענט זשע, ליכטעלעך. זאל זיך דער פייער ביז צום הימעל דערהויבען. זאל עס אין הימעל אלע מלאכים אויפוועקען. בעט רחמים פאר חנה'לען, זי וויל צו דער חופה נישט געהן.

פ ע ס י ל

וועה איז דער מאמען! וואס רעדט עס איהר קינד?

ח נ ה ׳ ל ע

דיין שוועסטערל וועט א נעסטעלע זיך אויסבויען אין נרינעם וואלד אליין. ווי די שטערנדלעך אין הימעל אזוי וועט דיין שוועסטערל אליין אויף דער ערד פערבלייבען. און אז דער חתן וועט צו איהר קומען וועט זי איהם אזוי זאגען: זיי זשע דו א פוינעלע וואס איז אויפ׳ן ווינטער אין א ווייט לאנד פערפלויגען. איך וועל זיין א פויגעלע, וואס מען האט אין א שטייגעלע פערשלאסען און ארום — פליהט איהר נעלויעבטער, קלאפט מיט זיינע פליגעלעך אן פערמאכטען שטייגעלע....

פעסיל פערבארגט איהר קאפ אויפ׳ן ארעם. איהר גאנצער קערפער ציטערט פאר געווין.

ח נ ה ׳ ל ע

וואלפט זיך דער מוטער אויפ׳ן האלז.

מאמעשי, ווין נישט איך וועל צו דער חופה נעהן. אויף בלאהען זייר־דענס וועל איך שטערנדלעך ליכטיגע אויסשטריקען. איינס פאר רחל׳ען און איינס פאר חנה׳לען.. זאג מיר, מאמעשי, ווער וועט איצטער מיין חתן זיין?

פ ע ס י ל

וואוי׳ל נעלערענט וועט ער זיין און אויף זיין קאפ וועט די שכינה רוהען.

ח נ ה ׳ ל ע

און וואס זאל איך איהם זאגען, אז איך וועל איהם צום ערשטען מאל זעהן?

פ ע ס י ל

איך בין א אידישע טאכטער און כ׳האב א כשר הארץ... תורה וועסטו לערנען און איך וועל זיצען אין א ווינקעלע, וועל צו גאט מתפלל זיין.

ח נ ה׳ל ע

און כ׳וועל איהם זאגען: איין חתן האָב איך שוין געהאט, פויל־עז זיינע ביינדעלעך...

פ ע ס י ל

מיין קינד! מיין קינד!

ח נ ה׳ל ע

וויין נישט מאמעשו, אלץ וואָס דו וועסט הייסען, וועל איך פאָל־גען. און וועז איך וועל מיט מיין חתן אונטער דער חופה שטעהן וועט ער גאָר ניט וויסען, אז נעבען אונז שטעהט דוד׳ל און קוקט מיט זיינע טויטע אויגען. און וועט אין אויער אריין שטיל אריינ־רוימען: חנה׳לע האָט אמאָל א חתן געהאט, דוד׳ל האָט ער גע־הייסען... האָט זי איהם דאָס וואָרט געגעבען...

פ ע ס י ל

מיין קינד, די מאמע וועט פאר טרויער שטארבען...

ח נ ה׳ל ע

יא, מאמאשי, כ׳וועל צו דער חופה געהן. און וועז איך וועל מיי־נע חתונה־קליידער אָנטאָן, וועל איך אזוי זאָגען: איין שוועסטערל האָב איך געהאט האָט מען פאר איהר זיידענע קליידער געניט און נעווׂאלט צו דער חופה פיהרען, איז דאָס מזל איהרס שלעכט גע־וועז, האָט מען איהר אין וויסע תכריכים׳לעך...

פ ע ס י ל

ווער רעדט עס ארוים פון דיין יונג הארץ?!

ח נ ה׳ל ע

לעבען וויל דיין אייניציג קינד. לעבען וויל דאָס הארץ. און אונ־טער דער חופה, אינאיינעם מיט מיר וועט דער מלאך־המות שטעהן מיט זיין שארפער שוועדר... ער וועט מיך א היים פון דער חופה פיהרען...

פ ע ס י ל

דריקט צו זיך חנה׳לען.

שטיל־ער, שטיל־ער... דער מאמעס הארץ וועדט צוריסען פאר פיין...

שטיל. זיי בליבען בוידע זיצען צוגעקלעבט אויגם צום אַנדערען.
הינטער'ן פענסטער הערט זיך אומיצענם רעדען.

ח נ ה ׳ל ע

פלוצלונג.

כ׳האָב מורא. מאמעשי, כ׳האָב מורא!...

צעווויינט זיך קוגדיש. קניפט זיך אָן דער מוטער׳ס האַלז.

V.

ביי הענאָך'ן. שפּעט ביי נאַכט. אין העגגליכטער ברענט אַ ליכט. אויפ'ן טיש ליגט אַ בארג וועקסענע ליכט.

פּעסיל קומט אַרויס פון צימער לינקס. אונרוהיג, קוקט לאַנג אין פענסטער. קוקט זיך אַרום אין שטוב פון אַלע זייטען. פונקט ווי אין שטוב וואָלט זי עפּעס אונהיימליכעס מערקען. אָן אַרומאָן קומט אַרויס פון צווייטען צימער.

פ ע ס י ל

לאָזט נישט מיין קינד אליין!

א ר י מ א ן

קיין ביין, קיין בייז, די מזוזה׳ס זענען כשר׳ע, כ׳האָב זיי איבערגעזעהן. אין שטאָדט נאָך מענשען וואָלט אפילו נישט שאדען.

פ ע ס י ל

וואָס רעדט איהר אַזוינס?

א ר י מ א ן

גאָט איז מיט איך! איך זאָג, אַז גאָט וועט איהר שיקען זיין רפואה. בייטאָג איז זי דאָך געווען געזונד און פריש!

פ ע ס י ל

וואָס מיינט איהר מיט דעם?

א ר י מ א ן

קיין בייז זאָל נישט זיין, אזוינע הייזער שטראפט נישט דער וואָס

אין הימעל. מען וועט ווארטען ביז טאג, געגען טאג קומט שטענדיג די ישועה!

ער געהט אין צוויימען ציימער.

פ ע ס י ל

קוקט ווידער אין פענסטער.

ה ע נ א ך

קומט אריין, בלאס.

פ ע ס י ל

נו, וואס? זאג שוין, גיכער!

ה ע נ א ך

ארום אונז איז נישט פרעהליך...

פ ע ס י ל

האסט אליין מיט דיינע אויגען געזעהן?

ה ע נ א ך

אליין מיט מיינע אויגען געזעהן... דער מיל איז געשטאנען מיט די פליגעל צו מזרח. איצטער... געה צום פענסטער... קוק, אפשר איז מיר אין די אויגען פינסטער געוואָרען.

זיי קוקען ביידע אַנגעשטרענגט אין פענסטער.

פ ע ס י ל

צום שטוב מיט די פליגעל!

ה ע נ א ך

מערב! מיט די פליגעל צו די פענסטער. נישט גוט, נישט גוט, אז איך בין שוין געריהרט. צי האב איך איהם אליין ביים קבר מחילה נישט געבעטען? וואס האט מען זיך אויף מיר אַנגעזעצט?!

פ ע ס י ל

הענאך, דו זינדיגסט!

ה ע נ א ך

א לעבען פאר א לעבען — כ'וויל עס נישט צאהלען!

פ ע ס י ל

מיר דוכט, דער מיל סקריפעט... ווי מען וואלט איהם דרעהען.

ה ע נ א ך

קוקט פֿאַרזיכטיג אין פענסטער, שטעהענדיג פון ווייטען. שעד טשעט.

ער דרעהט זיך... זעה, מיט דיינע ליכטיגע אויגען. קוק, מען פֿאַדערט א נפש פון מיין שטוב, מען פֿאַדערט.

פ ע ס י ל

זאַלען בעסער דער מאַמע'ס אויגען אויסרינען!

א ר י מ א ן

קומט אַרויס פון צימער אונרוהיג.

איהר זינדיגט דאַרט מיט אייערע מיילער. עפעס... כ'וויים נישט אויף געווים. ס'רוכט, איהר פּנים איז פערענדערט געוואָרען. צי שלאָפט זי...

פ ע ס י ל

אויפט אין צימער אַריין.

ה ע נ א ך

שטעהט פערטראכט. האַלט זיך פאר'ן קאָפּ מיט ביידע הענד.

פ ע ס י ל

רופט פון צימער.

הענאך! ניכער, מיר זענען פערביי!

ה ע נ א ך

איז זיך מישב צו געהן.

פ ע ס י ל

הענאך! הענאך!

מאַכט האַפּנונגלאָז מיט'ן האַנד. געהט אין צימער אַריין.

נאָך אַלעמען...

א ר י מ א ן

טאַפּט די מזוזה. שעפטשעט וואָס.

ה ע נ א ך

לויפט אַרויס. האַלט דעם אַרימאן.

איך בין א פּליט, א זינדיגע פּליט. איך פּאַלע.

א ר י מ א ן

קומט, לאָמיר משנה מקום זיין. לאָמיר זי מיט'ן בעט אהער אריינ־
טראָגען!

פ ע ס י ל

הענאך! הענאך!

הענאָך און דער אָרימאן געהען אין צימער אַריין. אין אַ ווייל
אַרום קערען זיי זיך צוריק. זיי טראָגען חנה'לען מיט'ן בעט אין
שטוב אַריין.

פ ע ס י ל

געהט נאָר. ברעכט די הענד.

אין אַזא שעה, וואָס מען טראָגט דיך איבער אין אנ'אַנדער שטוב,
זאָל דאָס שלעכטס פון דיין גוף אַבגעטאָן ווערען.

זיי שטעלען די בעט אויפ'ן מיטען שטוב.

ח נ ה'ל ע

ליגט מיט פערמאַכטע אויגען אונבעוועגליך. דאָס געזיכט ליכטיג.

ה ע נ א ך

ביי דער מזרח־וואַנד שטעלען!

א ר י מ א ן

ביי דער מזרח־וואַנד, ביי דער מזרח־וואַנד, פון דאָרט געהען אלע
תפלות אויף...

פ ע ס י ל

נעבען די פענסטער... ניין, ניין! אין מיטען שטוב...

בלייבען שטעהן אַרום בעט.

ח נ ה'ל ע

ניט בעווענדיג זיך. רעדט גאַנץ קלאָר.

אלע שטעהען ארום מיר.

פ ע ס י ל

פאָטער, ליעבער!...

ה ע נ א ך

רעדט חויך, ווי ניט ביים פערשטאַנד.

הענאך! אויך דיר וועט היינט די נאנצע שטוב איינפאלען!..

פ ע ס י ל

שווייג, שווייג!

א ר י מ א ן

שווייגט, קיין וואָרט!

ח נ ה ׳ל ע

ברענגט מיר אהער מיינע וויסע קליידער. די וויסע קליידער מיט די שטערענדלעך, וואס מען האט מיר צו דער חופה נעגייט... ברענגט מיר דעם שלייער אהער...

ה ע נ א ך

אז מען רופט, טאָר מען זיך נישט אבזאגען.

פ ע ס י ל

וויינקט. ער זאל שווייגען.

ח נ ה ׳ל ע

מאמע... שרעקסט זיך פאר דיין איינעז קינד. אזוי האב איך דאך שטענדיג נערעדט.. ברענגט מיר מיינע חופה־קליידער.

פ ע ס י ל

נאט׳ס נאמען האב אין זינען, נאט׳ס נאמען!

ח נ ה ׳ל ע

מיינע חופה־קליידער. וואס שווייגט איהר? ער שטעהט איבער מיין בעט. ער לאזט מיך נישט רוהען... ער שענקט נישט, איך זאל מיט איהם צו דער חופה נעהן. ער ווערט פערוואגעלט פון וועלט צו וועלט. ער וועט קיין רוה נישט האבען, ביז ער וועט אונטער דער חופה מיט מיר נישט שטעהן... איהר זעהט קיינעם נישט אין שטוב?...

שמיל. זאל קוקען זיך אום.

פ ע ס י ל

שעפטשעט.

שטיין און ביין וויסען פון זייער רוה, אזוי זאלסטו דיין רוה נעפי־

נען. פערלאז מיין קינד, איך וועל טאנ־טענליך מיינע תפלות שיקען צו גאט פאר דיין רוה!

ח נ ה׳ל ע

ברענגט מיר מיינע חופה־קליידער!

א ר י מ א ן

שעפטשעט.

מען מוז פאלגען... מען דארף פאלגען...

ה ע נ א ך

ברענגט פון צווייטען צימער איהרע חופה־קליידער.

ח נ ה׳ל ע

רעדט, בעת מען ציהט אויף איהר די קליידער.

כ׳האב קיין תקיעת־כף נישט געהאלטען... כ׳האב דאס ווארט נעבראכען... צוליעב מיר איז ער פון דער וועלט געגאנגען... מען טרייבט איהם, ער זאל מיך ברענגען... ער זאל אהן מיר נישט קומען..

א ר י מ א ן

שעפטשעט.

אזוי ווי גאט, אזוי ווי גאט... איהר מוזט איהר בעגעהר דערפילען...

ה ע נ א ך

איך וועל פאלגען...

פ ע ס י ל

זאלען דער מאמעס אויגען בלינד ווערען...

ח נ ה׳ל ע

דעם ווייסען חופה־שלייער!...

ה ע נ א ך

העגאך דער מילנער איז אויף אלץ גרייט!

ער מראגט צו איהר בעט איהר חופה־שליער. מען מהוט איהר איהם אן. פעסיל קוקט אויף העגאך'ן מים גרוים שרעק.

ח נ ה׳ל ע

ציגדט אן דעם שבת'דיגען העגליבטער... ליבט איז אלע רערען..

ה ע נ א ך

צינדט אָן ליכט פון די, וואָס ליגען אויפ'ן טיש און ער צו־שטעלט זיי אין די רערען פון הענגלייכטער. ציטערט אַזש.

ח נ ה'ל ע

צינדט אָן ליכט און שטעלט זיך אַרום מיר... מיט ליכט אַרום מיר...

אַ ר י מ א ן

ציטערט.

זאָל מען...

ה ע נ א ך

איילט אין צווייטען צימער אַריין. זיי קוקען איהם נאָך.

ח נ ה'ל ע

צינדט אָן ליכט ארום מיר.. אלע מיט ליכט!

פ ע ס י ל

צינדט מיט שרעק אָן ליכט פון טיש און שטעלט זיך ביי איהר צוקאָפענס.

ה ע נ א ך

געהט אַרויס פון צימער. אָנגעטאָן אין טלית און קיטעל. שרייט: דעם טאַטען א ליכט... מיר... ער צינדט אָן אַ ליכט. איך בין נרייט! הענאך דער מילנער געהט מיט זיין קינד!...

די פיס ברעכען זיך איהם אונטער הייבט אָן פאַלען נעבען קינדס בעט....

ע נ ד ע.

תרס"ח.

דאס קינד פון דער וועלט

פערזאנען:

אפרים ברוינשטיין

פרוי ברוינשטיין — זיין מוטער

אדאלף זאלק

ראלאנד

לענטער

קינדער

ערשטער אקט

ביי אפרים ברוינשטיין. א גרויסער צימער אין אַנ'אלט געמויערט הויז. הויכע האַלב־קיילעכדיגע פענסטער. אַ טיר לינקס, אין הינטערגרונד, רעכטס, טרעפ וואָס פיהרען אויפ'ן צוויישטען שטאָק. דאָס מעביל אַלט, בעצויגען מיט ברוינעם סאַמעט. אין צימער זענען פיעל בלומען־טעפ פארהאַנגען. ס'איז צו מערקען, אַז אין הויז איז פארהאן אַ טיכטיגע האַנד וואָס האַלט אַלץ אין אָרדענונג. פריהלינג, ארום האַלבען טאָג. דרויסען רעגענט.

פרוי ברוינשטיין

אַ בע'כבוד'דיגע אלטע פרוי, זויבער געקליידט, צושטעלט די בלומען אויף זייערע ערטער.

ליבע

קומט אַריין, טראָגט א בלומען־טאָפ.

ווי שווער עס איז! האָט מיר שיעור די הענד ניט אָבגעריסען.

פרוי ברוינשטיין

אָט אזוי, זעהסטו? גאָט'ס האַנד איז נישט קיין מענשענס האַנד. כ'האָב זיי געוואַשען און געבאָדען דעם גאַנצען ווינטער און איין ווארימער רעגען האָט מעהר אויפגעטהאָן ווי איך מיט מיינע אַלטע הענד... ס'האָט שוין אויפגעהערט צו רעגענען דרויסען?

ליבע

דער רעגען פערגעהמט זיך ערשט פון דאָס ניי.

פרוי ברוינשטיין

זעהסט, אָט דער דאָזיגער בלאָט האָט שוין אָנגעהויבען צו טריקענען א שאַד, אַלץ דער שטויב שולדיג. אזוי איז עס שוין — א מענש — אפילו להבדיל א ב ה מ ה, אז מען האַלט עס ניט ריין...

ליבע

די בוימער אין פעלד וואַקסען שטאַרק און חויך כאָטש קיינער ווישט

פון זיי דעם שטויב ניט אראָב.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

פאר די בוימער אין פעלד בעראַרפסטו שוין נישט זאָרגען. אויף זיי ניט שוין אכטונג א בעסערע האַנד. פאר זיי איז די זון בייטאָג, דער קילער טוי ביינאַכט — מיר קענען די בלומען אונזערע נישט נעבען נישט קיין זון אוו נישט קיין טוי...

ל י ב ע

איך האָב מורא אז דער רעגען איז נאָך צו קאלט פאר זיי; שפעטער וועט איהר מיר שולדיג מאכען, אז איך האָב אייך צוגערעדט זיי ארויסטראָגען דרויסען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

קיין בייז זאָל נישט זיין, ס'וועט דיר גאַרנישט שאדען, טאָמער בייזער איך זיך אמאָל אָן אויף דיר — וועסט דאפון נישט שטאַרבען.

ל י ב ע

איך זאָג דעו, אז איהר זענט א שלעכטע?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האָב נאָר ליעב, אז אַלץ זאָל זיין אין אָרדענונג.

ל י ב ע

איך וויים עס גוט. וואָס קען איך אָבער מאכען, אז דער הער האָט ניט ליעב קיין אָרדענונג.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

אפרים'ען מיינסטו? איהם איז שוין נישט איבערצומאכען אָט זעהסטו?...

פון אויבען קומען אראָב אייניגע אינגלאך, קענטיג שוֹל קינדער מראָגען שפּיל־צייוג: מוניאָטור מעביל, שטיבעלעך א. ד. ג. זיי געהן דורך, זאָ־געגדיג „ צ גוטען טאָג". זעהן אוים זעהר צופרידען, טאַנצען אזש אונטער צום טיר קומענדיג. די אַלטע קוקט זיי נאָך צופריעדען.

ל י ב ע

איך געפעלט עס ניט?

פרוי ברוינשטיין

האָב איהם א גוט יאָהר. וועז איך זעה די קינדער דאָ קען איך מיר נישט איינהאַלטען, איך מוז לאָכען. ווילסטו מאכען אנ׳אָרדענונג ביי איהם דאָרט. ביזט א נאריש קינד — אז ער אליין איז עפעס אזא שטיקעל מענטש ווּאָס פאר דעם איז קיין פּלאַץ נישט אויסצוגעפינען —

ליבע

איך מיין, אז ער איז שוין נאָר קיין שטיק מענטש ניט. אזא קינד איז א צירונג.

פרוי ברוינשטיין

אזוי, געפעלט ער דיר נאָר? ווּאָס קומט אָבער ארוים, אז ער האלט ניט ביי שרוכים.

ליבע

איך מיין ניט אויף אזוי ווייט. איך בין ניט מעהר ווי א דינסט־מיידל —

פרוי ברוינשטיין

ווּאָלט ער נאָר וועלען נעהמען א ווייב—איך ווּאָלט שוין מסכים געווען, ביי מיר אין שטוב איז מען נישט קיין דינסט־מיידל. ביי מיר אין שטוב איז מען א מענש. אפילו מיין אפרים איז אויך א מענש.

ליבע

אפילו אפרים? אזוי ווינציג האלט איהר פון אייער זוהן?

פרוי ברוינשטיין

ווּאָס דען האָסטו געמיינט? פון אויבען קומען ווידער צוויי קינדער געהן דורך דעם זאל, זאָגענדיג „א גוטען טאָג" געהן זיי ארויס. זעהסטו, א מענש שוין באלד אכט און פיערציג יאָהר אלט, און מיט ווּאָס ער פערנעהמט זיך.

ליבע

אכט און פיערציג יאָהר?

פרוי ברוינשטיין

וויפיעל דען האָסטו געמיינט?

ליבע

איך? וויפיל... איך וויים אליין ניט.

פרוי ברוינשטיין

א מענש אין זיינע יאָהרען, איז שוין וויים ווי א טויב. איך אין זיינע יאָהרען בין נאָך נישט גרוי געווען.

ווישט די פּערערן.

ליבע

מען קען טאָקי מיינען אז איהר האָט איהם פיינר.

פרוי ברוינשטיין

איז דען פּארהאנען איין מענש אויף דער וועלט וואָס זאָל איהם פיינד האָבען? רירט ער דען אָן א פּליג אויף דער וואנד?

ליבע

זינט איך בין אין שטוב האָט ער זיך נאָך קיין מאָל ניט געשאפט מיט מיר, איך לאָך ווי דער הער פערבעט זיך אליין די בעט.

פרוי ברוינשטיין

ער זאָגט, אז יערער מענש בעדארף אליין פאר זיך זיין בעט אויס־בעטען.

ליבע

ער איז טאָקי נערעכט. איך וואָלט אויך ניט נעקענט שלאָפען וועו אנ'אנדערער בעט מיר אוים מיין בעט.

פרוי ברוינשטיין

ער מיינט מיט דעם עפּעס אנדערש. ער איז דאָך א מענש מיט נע־דאנקען. פון וואנען דאָס האָט זיך נענומען צו איהם? — דער נו־טער יאָהר ווייסט.

ליבע

מיר נעפּעלט זיין ארבייט.

פרוי ברוינשטיין

א שהנע ארבייט... מען זאָגט אז אלטע לייט אוז קינדער זענען גלייך, קינדווייז איז ער גאָר נעווען פערקאָכט אין שפּילצייג, די שטוב איז נעווען פול מיט דעם, וואָלט ער עס כאָטש מאכען פאר אייגענע

קינדער... און בערמאן איז עס זיין עצה געבער. וואָס אַרט עס בערמאַנען? אַבי ער האָט חיונה פון דעם, ער מיינט, אז בערמאן איז אויך אזא נאַר און משוגענער ווי ער... ער רעדט אַמאָל מיט דיר?

ליבע

יא, ער רעדט אמאָל... נעכטען האָט ער מיר געפרעגט אויב מיר געפעלט זיין ארבייט? האָב איך איהם געענטפערט, אז ווען איך וואָלט א קליין קינד געווען וואָלט עס מיר זעהר געפעלען און כ'האָב מיר אליין פערשעמט פאר מיינע ווערטער.

פרוי ברזינשטיין

האָסט איהם דעם אמת געזאָגט.

ליבע

האָט ער מיר געפרעגט פון וואַנען איך ווייס, אז איך בין שוין קיין קינד ניט? צי האָב איך עס אין שפּיגעל געזעהן? כ'האָב מיר פערשעמט. א מענש, זאָגט ער, וואַקסט אויס, ווערט גרעסער, אָבער ער ווערט ניט אויס קינד. דער מענש דאגה'ט — דאָס קינד לאכט; דער מענש איז גראָב — דאָס קינד איידיל; דער מענש זאָגט א ליגען — דאָס קינד שעהמט זיך.

פרוי ברוינשטיין

זעהסטו, אָט איז א טרוקענער בלאַט אין גאנצען טרוקען... און דער וואַזאָן זעהסטו, הויבט שוין באַלד אָן צו בליהען; טראָג עס ארויף צו איהם אין צימער אריין — שטעל דאָרט נעבען פענסטער.

ליבע

טראָגט דעם בלומען־טאָפּ, ביי די טרעפּ בעגעגענט זי זיך מיט אפרים ברוינשטיין, וועלכער קומט אָן פון אויבען, בלייבט שטעהן.

ברוינשטיין

זיין קאָפּ און באָרד כמעט ווייס, דאָס געזיכט יונג און פריש. בלויע אויגען, טראָגט אַ בלויער אַרבייטער בלויזע און א פארטוך, ער טראָגט א קליין מילכעל. ער טרעפט זיך מיט ליבען אויף די טרעפּ; בלייבט אויך

שטעהן מיט זיין מילכעל אויפ'ן האנד.

ברוינשטיין

א, דו גאט פון אברהם און פון יצחק און פון יעקב! א לעבעדיגע סטאטוע מיט לעבעדיגע בלומען!

ליבע

אין פערלעגענהייט.

אייער מוטער האט עס געשיקט.

פרוי ברוינשטיין

זאל עס שטעהן דאָרט; עס הייבט שוין באלד אן צו בליהען.

ברוינשטיין

לאזט די בלומען א ווייל אויף די טרעפ און קומט צוריק לאמיר אין איינעם בעטראכטען מיין נייע ערפינדונג קומט אראָב. א שאד וואס גרויסע ווינד־מילען זענען שוין לאנג אויסגעקלערט געוואָרען; או ניט וואלט איך געמאכט די גאנצע וועלט זאל מיך בעוואונדערען — וואס זאגסטו מוטער? צו ליבע'ן וואס שטעהט נאָר אלץ מיט'ן בלומען טאָפ אויף די טרעפ. איהר זעהט, די בלומען האבען זיך צו־בליהט ביי אייך אויף די הענד!

ליבע

געהט אויבען.

פרוי ברוינשטיין

שרייט איהר נאָך.

שטעל נאָר אויף א זיכערען ארט.

ברוינשטיין

דו בעוואונדערסט נאָר ניט מיין ארבייט? אט גיב נאָר א ציה פאר דעם פאָדים אט אזוי . . . נו שעהם זיך ניט, ציה . . . זעהסטו ווי די פליגלען דרעהן זיך? וואס, ביזט ניט צופרידען מיט מיין ארבייט?

פרוי ברוינשטיין

אפשר נאָך אין א יאָהר צוואנציג ארום, או איך וועל שוין אלט זיין פינף און אכציג יאָהר, אויב איך וועל צו יענער צייט דערלעבען,

אפשר יעמאָלט וועט עס מיר געפעלען זיין.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קושט זי אויפ'ן שטערן.

ביזט טאקי ניט צופרידען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

טאָמער וואָלט שוין זיין געגוג, זיך פערנעהמען מיט דעם?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס מיינסטו?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָט האָסטו געמאכט א מילכעל; דער גוטער יאָהר וויסט וואָס דאָס איז.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָט ווער עס וויסט אָבצושאָצען מיין ארבייט — בערמאן! ער איז נאָך היינט ניט געווען? ער וועט דאָך טאָנצען פאר שמחה . . . און, אז אזוי פיל קינדער האָבען דיר היינט געמאכט „א גוטען טאָג" — ביזטו ניט צופרידען, לאכסט שוין, הא? און דאָס מילכעל געפעלט דיר דאָך ניט. איך גלויב, אז ניט נאָר בייטאָג — אפילו ביינאכט, איידער דו שלאָפסט איין איז דיין לעצטער געדאנק וווי אזוי צו פערזאָרגען דיין קליין ,עלענר קינד.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס דען מיינסטו איך האָב עס אנדערע דאגות?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אדרבה, דערצעהל מיר, איז עס טאקי א גרויסע דאגה? זעהר א גרויסע דאגה?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהסטו, ביזט שוין וויים וווי א טויב.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קענסט מיר טאקי זאגען פאר וואָס איך בין אזוי פריה גרוי געוואָרען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ביזט דאָך שוין באלד אכט און פיערציג יאָהר אלט.

ברוינשטיין

וואָס דו זאָגסט! אכט און פיערציג יאָהר . . . נעבעך: א רחמנות אויף דיר מוטער. צו דער עלטער און דו מווט זאָרגען פאר א אכט און פיערציג יאָהריגען אידען. ער זעצט זיך נעבען איהר. נו, און וואו האלסטו שוין מיט דיין זאָרג — ביי אייניקלעך אדער אור אייניקלעך? זיי זיך מודה . . .

פרוי ברוינשטיין

מאכסט חוזק.

ברוינשטיין

איך? ווי פאלט עס דיר גאָן אייז?

פרוי ברוינשטיין

וואָס וואָלט מיר פעלען וועז איך זאָל טאקי האָבען אור אייניקלעך?

ברוינשטיין

אט וואָס! אור־אייניקלאך, אזא קלייניגקייט. איך בין מסכים. טאקי א גרויסע עולה. א שלעכטער בן יחיד, איהם געהט עס ניט אז, וועז די מאמע קען ביי נאכט מיט קיין אויג ניט צו מאכען; פערנעהמט זיך מיט קינדערשע שפילכלאך. נו, וואָס האָסטו זיך אזוי פער־טראכט? הייסט עס געפעלט דיר ניט מיין ארבייט. ער שטעלט דאָס מילכעל אויף איהר שוים ציהט פאר'ן שניירל אוז די פליגעל דרעען זיך.

פרוי ברוינשטיין

אנ'אוינפאל אביסעל.

ברוינשטיין

אמת אנ'אוינפאל?

פרוי ברוינשטיין

ווי אזוי האָסטו עס געמאכט?

ברוינשטיין

ווילסט וויסען ווי אזוי? אט שוין דערקלער איך דיר עס: זעהסט, קוק אריין דורכ'ן פענסטערל . . .

פרוי ברוינשטיין

ווי זי וואָלט זיך פלוצלונג ארומגעזעהן, אז זי פערנעהמט זיך מיט

נאָרישקייטען.
זעה, נעהם עס צו פון מיר איך בעט דיר.

ברוינשטיין

צו שפעט האסטו זיך ארומגעזעהן, כא־כא־כא— איך זעה, אז עס גע־פעלט דיר, שעהמסט זיך אויסצוזאָגען.

פרוי ברוינשטיין

איך שעהם מיר: געווים שעהם איך מיר.

ברוינשטיין

וועז איך וואלט עס געלד נעהמען פאר מיינע ארבייטען — מיר וואל־טען שוין אפשר פאר דעם געלד געקענט מאכען א גאלדענעם דאך אויף אונזער אלטען מויער.

פרוי ברוינשטיין

האסט געמעגט אמאל אבנעמען חשבון פון בערמאנען.

ברוינשטיין

וואס הייסט חשבון, מוטער? יעדען אבענד זעצען מיר זיך ביידע אניידער, איך אוז בערמאן, באַרפוס, אוז מען בענוצט אין רעכענונג נאָנצע פיערציג פינגער. צוואנציג זיינע אוז צוואנציג מיינע — א־א־א וואס פאר א חשבון עס איז שוין דאָרט!

ער וויל גענהן צו זיך.

פרוי ברוינשטיין

נעה נישט — זאל זי דאָרט מאכען א שטיקעל אַרדענונג, זי וועט זיך פערשעהמען אוז ארויסלויפען.

ברוינשט.יין

זי שעהמט זיך נאָר פאר מיר אוז איך האָב עס נאָר ניט נעוואוסט.

ליבע

קומט אַראָב

ברוינשטיין

א אַרדענונג נעמאכט?

ליבע

כ'האָב נאָר אביסעל צוגעקליבען.

ברוינשטיין

ר׳ געצייג אונטער׳ן בעט בעהאלטען ?

פרוי ברוינשטיין

וואלסט זיי טאקי אין ערגעץ בעהאלטען ער זאל נישט קענען געפינען.

ברוינשטיין

ליבע וועט עס ניט טהאן, איהר געפעלט דאך מיין ארבייט — וואס ניט ?

ליבע

פערשעהמט, געהט ארויס.

פרוי ברוינשטיין

געהט שווייגענדיג צו אפרים׳ען קושט איהם.

ברוינשטיין

זאג דעם אמת, דיר וואלט זיך ניט וועלען, אז איך זאל זיין נאך נאר א קליינינקער — אזוי, למשל. דו זאלסט מיר נאך בעראפען דאס נעזעלע אבווישען.

פרוי ברוינשטיין

כ׳וועל פון דיר בעטען נאר איין טובה: אז דו קומסט ארעב פון אויבען זאלסטו דיין פארטוך אויסטהאן, איך קען עס נישט פערטראגען.

ברוינשטיין

זעצט זיך נעבען איהר.

איך קען דיר צוליעב טהאן אויב דאס שטערט דיר, וואס זאגסטו מאמע, צו דעם וואס מיין בארד איז אזוי ווייס געווארען ?

פרוי ברוינשטיין

וואלסט אבער זיין מיט אלעמען צוגלייך. כ׳מיין מיט אלע מענשען צוגלייך . . .

ברוינשטיין

פראכטפאל ! איך פערשטעה — וואלט הייסט עס מיין בארד ניט גרוי געווען, אט, אדרבה, איך וועל לענגן מיין קאפ צו דיר אויפ׳ן שוים, אט אזוי — און דו דערצעהל מיר ווי אזוי עס לעבען מענשען

וואָס האָבען ניט קיין גרויע בערד פאר דער צייט בעקומען. און ווי אזוי פיהרט זיך די וועלט ?

פרוי ברוינשטיין

די וועלט לעבט ווי גאָט האָט געהייסען.

ברוינשטיין

בעמיהט זיך ניט צו לאכען.

וועז דו וואָלסט געווען א גוטע מאמע וואָלסטו עס מיר אמאָל דערצעהלען ווי איך בעראָרף זיך פיהרען : וואָס האָט גאָט געהייסען ? א גוטע מאמע לעהרענט איהר קינד.

פרוי ברוינשטיין

קען זיך ניט איינהאלטען ניט צו לאכען.

איך זאָג עס דיר אפשר הונדערט מאָהל א טאָג.

ברוינשטיין

לאכט אפענהערציג.

א, דו ביזט א גרויסער לץ, מאמע, דו מאכסט מיר אזוי לאכענדיג . . . נו שוין, איך פערשטעה דאָך וואָס דו מיינסט, גוט איך בין מסכים. וואר וועט מיך אָבער וועלען ? דו אליין וועסט דאָך מיר דעם שידוך קאָליע מאכען.

פרוי ברוינשטיין

ס'וואָלט שוין קיין זאָרג נישט געווען, זאָלסטו נאָר וועלען, איך וועל שוין זאָגען ווי דו זאָגסט — די וועלט האָט מען קרום אווועקגעשטעלט . . .

ברוינשטיין

לאכט.

מוטער, דו ביזט אן'אפיקורוס, איך האָב עס קיין מאָל ניט געזאָגט.

פרוי ברוינשטיין

וואָס איז מיט דיר היינט כ'בעט דיר ? גענוג דיר שוין צו לאכען. איך מיין, אז פאר מיר זענען אלע גלייך, איך וואָלט אפילו מסכים געווען דו זאָלסט נעהמען ליבע'ן.

ברוינשטיין

רופט

פרייליז ליבע! פרייליז ליבע!

ליבע

קומט בלייבט אין טיר.

ברוינשטיין

מיין מוטער בעדארף אייך האבען.

ליבע

וואס, מאדאם?

פרוי ברוינשטיין

ער האט חווק געמאכט.

ברוינשטיין

איך מיין גאנץ ערנסט, איהר וועט מיך וועלען נעהמען פאר א חתן?

פרוי ברוינשטיין

אבער אפרים...

ברוינשטיין

וואס האט איהר זיך אזוי פערשעהמט? קלערט איהר דען ניט אמאל וועגען א חתן?

ליבע

שטעהט נאך אלץ אויף איהר פלאץ ניט פערשטעהענדיג וואס עס קומט פאר.

פרוי ברוינשטיין

הער איהם ניט, ער מאכט חווק פון דיר.

ליבע

שמייכעלט אין פערלעגענהייט, געהט ארוים.

פרוי ברוינשטיין

ווי פאלסטו עס אוים צו טהאן אזא זאך? נעהמען און פערשעמען א מענשען.

ברוינשטיין

לאכט.

פרוי ברוינשטיין

וואָס איז מיט דיר היינט? ס'האָט זיך דיר די ווינד־מיל איינגע־
געבען דאריבער ביסטו אזוי לוסטיג?

ברוינשטיין

וואָס דען מיינסטו? א קנאַפּע שמחה? דערגאַנגען ווי אזוי צו
מאכען, אז מיט א קורצען שנירעל זאָלען זיך אָהן אויפהער די פּליגעל
דרעען . . . פּריילין ליבע!

פרוי ברוינשטיין

וואָס ווידער? וואָס רופסטו זי ווידער? אָבגעהעידיג צו ליבע'ן
וועלכע קומט אָן. און זי הערט זיך איין, געה, ער מאכט ווידער חוזק.

ליבע

אין טיר.

איהר האָט מיך גערופען?

ברוינשטיין

יא, איך האָב אייך גערופען, איך וויל אייך בעטען איהר זאָלט מיר
ענטשולדיגען וואָס כ'האָב פריהער שפּאס געמאכט. און איך ווילּ
אייך בעדאַנקען וואָס איהר האָט געמאכט א אַרדענונג אין מיין אר־
בייט ציטער . . . אייך געפעלט דאָס מילכעל?

ליבע

ס'איז שעהן.

ברוינשטיין

ווילט איהר איך זאָל עס אייַנאַרדענען איהר זאָלט קענען אין דעם
פּעפער פּאָהלען? נו, געווים פּעפער, אין קיך צו מאָהלען . . . איהר
האָט זיך פּערשעמט, איך האָב פּריהער אויך קיין שפּאס נישט גע־
מאכט, מיין מוטער ווילּ איך זאָל נעהמען פּאר א כלה — וואָס
זאָגט איהר צו דעם? איהר זענט אַלט א יאָהר אַכצען אַדער נייַנצען
און איך מיט צוואַנציג יאָהר עלטער פון אייך... איהר שווייגט. וואָלט
איהר מיר וועלען פּאר א חתן? וועז מיין מוטער זאָל אייך פּרענען
וואָלט איהר נעענטפּערט און, אז איך פּרעג — שעמט איהר זיך.

ל י ב ע

איך האָב דעם בלומען־טאָפּ געשטעלט ביי אייך אויפ'ן פענסטער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

א שעהנעם דאַנק אייך נאָך אַ מאָהל. ווילט איהר נעהמען פון מיר דאָס מילכעל?

ל י ב ע

קינדער זענען בילכער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און איהר וואָלט ניט האָבען קיין חשק זיך צו שפּיעלען מיט דעם?

ל י ב ע

איך בין שוין צו גרויס פאר דעם.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווער האָט עס אייך געזאָגט אז איהר זענט שוין צו גרויס, האָט איהר זיך עס אליין דערוואוסט?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

קומט אָן.

אימיצער קלאַפּט אין טיר, געה, ליבע, זעה ווער איז דאָרט.

ל י ב ע

געהט ארויס.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהסטו, אפרים, איך זאָג דיר אז צייטענווייז פיהרסטו זיך אויף ווי א קינד, האָסט איהר געוויס ווידער געפרעגט די אייגענער נאַריש־קייט?

ל י ב ע

אין טיר

הערר אדאָלף פאַלק שטעהט אין דרויסען אונטער'ן רעגען, ער פרעגט אויב ער קען אריינקומען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווייסט ווי דען! פאַלק מיט זיינע איינפאַלען, גאָר אונטער'ן רעגען. מיט'ן גרעסטען כבוד, וואו זענען זיי?

אוילט צום טיר

פרוי ברוינשטיין

וואָס יונגווארג קענען; אין אזא רעגען.

ברוינשטיין

זיין שטימע הערט זיך פון צווייטען ציטער.

א גוטער פריינד איז דער וואָס קומט אין א רעגען און א נאר איז דער וואָס בלייבט הינטער דער טיר וואַרטען וועז עס גיסט א רעגען.

ביי די לעצטע וועדטער בעווייזט ער זיך אין טיר. לאָזט אריין אויף פריהער די גענט, ראלאנד לענטער און אדאלף פאלק קומען אריין.

פאלק

פרייליז ראלאנד האָט אנדערש ניט געוואָלט אריינגעהן, ביז כ'וועל ניט אָנפרענגען שטעלט פאָר. פרייליז ראלאנד... און דאָס איז די בעסטע און ליבענסווירדיגסטע פרוי ברוינשטיין, וואָס האָט בעגליקט דער וועלט מיט אזא גוטען און אזא שהנעם און אזא הארציגען זוהן ווי אפרים ברוינשטיין, איך האָב די הערע!

ברוינשטיין

וועניג שבחים. אין פריהלינג, און וועז דער רעגען גיסט און וועז...

פאלק

וואַרט, וואַרט איך האָב נאָך ניט געענדיגט, און דאָס איז פרייליז לענטער, אלזא, דאָס איז הערר אפרים ברוינשטיין, וואָס איז אלט אכצען יאָהר און וועמען ס'איז פאר שרעק אויסגעוואקסען א גרויע באָרד און וועלבער ס'איז אזוי גוט הערציג, אז ספיציעל פאר די פליגען פיהרט ער אימער א קיך און האלט פאר זיי אָפען טיר און פענסטער.

אלגעטיינער געלעבטער.

ראלאנד

שעהן געוואקסען. דרייסטע בעוועגונגען. דונקעל בלאָנד. מיט געשמאק געקליידט.

דאָס וואָס איהר האָט נאָר וואָס געזאָגט דאצו נאָך צוגעבען

אלץ וואָס איהר האָט מיר ביז איצטער וועגען הער ברוינשטיין דערצעהלט — אין איינעם קומט עס אויס זעהר אינטערעסאנט. עס געפעלט מיר זעהר און זעהר.

זי דריקט נאָך אַמאָל ברוינשטיינס האַנד.

פרוי ברוינשטיין

אביסעל אמת איז אין דעם פארהאנען.

פאלק

זעהט איהר, די מוטער נעפינט עס אויך.

ברוינשטיין

וויל דאָס לעצטע מאָל, וועז דו ביזט דאָ געווען, האָסטו זיך מיט מיר נעקרינט דאריבער וויל סטו עס ערשט פאריכטען — אָט, גלויבט איהם ניט. זאָג מיר נאָר אבער וואו ביזטו טאקי געווען? פערפאלען געוואָרען אויף גאנצע צוויי וואָכען?

לענטער

זעהט אויס עלטער פון ראָלאנד. מאָכט דעם אייגדרוק פון אַ מענשען וואָס האָט פיעל געלעבט, די גאַנצע ציים האָלט זי זיך ווי אַבגעזונדערט. זי מערקט דאָס מילכעל אויף אַ שטול שטעהענדיג. עס רופט ביי איהר אַרויס אַ שמייכעל.

פאלק

שוין צוויי וואכען אז איך בין ביי דיר ניט געווען. איך געפין אויך. אז דאָס איז א גרויסע עולה. וואָס מאכסטו?

ברוינשטיין

מילכלאך מאך איך איצטער.

ער בעווייזט זיין ווינטמילכעל. אַנ'אלגעמיינער געלעבטער און צו דער אייגענער ציים בעוואונדערונג.

פאלק

דו שטיינסט, ברוינשטיין! דו שטיינסט!

ברוינשטיין

אמת איך שטייג? וואו ביזטו טאקי געווען די גאנצע צוויי וואכען?

פ א ל ק

כ׳האָב דעם גאנצען ווינטער פאנטאָזירט דאָס מאָל צו בענעגענען העם פריהלינג ביים ים, און זעהסטו אויף מיין מזל — כ׳האָב ווירקליך דאָרט בעגענענט דעם פריהלינג מיט׳ן ים.

צייגט אויף די מיידלאך.

ר א ל א נ ד

איך האָב שוין אָנגעהויבען אליין צו גלויבען אז אויך פערדין אזוי פיעל קאָמפּלימענטען; איך האָב אין מיין לעבען זעהר פיעל קאָמפּלימענטען נעהערט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווארום זיצט איהר ניט? טאקי צופיל שטולען אין צימער פארהאנגען. דאָך, וואו ביזטו פאלק געווען די גאנצע צייט?

פ א ל ק

ניט אויף דער וועלט און ניט אויף יענער וועלט. צי פרוי ברוינשטיין. און איהר, זעה איך זענט נאָך אלץ ניט צופרידען מיט אייער זוהן.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך בין מיט איהם שטענדיג צופרידען נעווען.. אפילו א שלעכטער זוהן, נאָר כ׳בין מיט איהם צופריידען... פארברענגט זיך דאָ, איך בין נאָך אביסעלע פערנומען.

געהט אַרויס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו לעאנטער.

אייער שטימע האָב איך נאָך אפילו ניט נעהאט דאָס פערגעניגען צו הערען.

ל ע א נ ט ע ר

מיין שטימע וועט אייך קיין פערנניגען ניט פערשאפען.

ר א ל א נ ד

זי איז שטענדיג אזוי! וועו עס רעגענט דרויסען האָט זי ליעב צו שווייגען.

ברוינשטיין

זענט איהר שוין לאנג אין אונזער שטאדט?

ראלאנד

היינט נעווארעז צוויי וואכען.

ברוינשטיין

זענט איהר נאך צופריעדען?

ראלאנד

קאקעטיש.

איך האף נאך צו זיין צופריעדען. איך בין ווי די ביהן וואס זאמעלט האניג נאר צווישען בלומען. די לעצטע צייט ווערט מיר קיין פלאץ ניט דערעסען. אט זעהט איהר מיין פרייגדין, פריילין לענטער, וואלט שוין ווילען יעדען טאג א נייעם פלאץ. און דאצו האט זי זעהר פיינד דעם טאג. זי וואלט ווילען דער טאג זאל זיין וואס קירצער און די נאכט וואס לענגער.

ברוינשטיין

צו לענטער.

אזוי נאר? זענט איהר פון די וואס האסען דאס ליכט?

לענטער

לאכט.

פאלק

זעהסטו, ברוינשטיין, דערפאר וואס איך בין נאנצע צוויי וואכען צו דיר ניט נעקומען — האב איך געזעהן מיין שולד אויסצוקויפען: איך בין נעקומען דאס מאל ניט אליין. איך וויל האפען, אז די נעסט ווילען דיר זיין ווילקאמען.

ברוינשטיין

נייגט זיך.

וויסט ווי דען! אויף וויפיעל אונזער הויז קען זיין פאר זיי אינטערעסאנט און אנגענעהם... אויף ווי־פיעל איהר זעהט, דאכט זיך פריילין ראלאנד? יא — איז אונזער הויז זעהר אלט, פענסטער אלטמאדישע, נאר גרויסע. אונזער הויז איז בלויז אביסעל אבגערי־

סען פון דער אויסערליכער וועלט.

פ א ל ק

גלויבט איהם ניט. איהר וועט זעהן, אז ער וועט נאָך די וועלט איבערמאכען... אויב ברוינשטיין וועט אונז ערלויבען וועלען מיר אַרויפגעהן צו איהם אויבען, אין זיין ארבייט־צימער און איהר וועט זעהן ווי ער האלט די וועלט אויף זיין וואַרשטאט און ער... דו ווילסט עס ניט לייִדען ? עס שאדט ניט, אייגענע מענשען; יונגע מענשען... כא — כא — כא...

ר א ל א נ ד

מעג מען בעטראכטען דאָס מילכעל?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ביטע זעהר.

ר א ל א נ ד

צו לענטער.

זעהסט, פוינעלע, וואָס פאר א שעהנע מענשען עס זענען נאָך פאר־האן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס וועלען מיר לאָזען צורוה; ווי געפעלט אייך דאָס מילכעל? אפשר ווילט איהר עס האָבען קען איך עס אייך אוועקשענקען. דאָס איז די לעצטע ערפינדונג מיינע.

ר א ל א נ ד

מיט פערגניגען. איך בין זעהר צופרידען. ווי געפעלט עס דיר, פוי־געל?

ל ע נ ט ע ר

אז גאָט וועט דיר בענטשען מיט א פאָר קינדערלאָך וועט עס דיר צונוץ קומען.

איין אונאנגענעהמע שטילקייט.

ר א ל א נ ד

ווינקט אונצופרידען צו לענטער.

פ א ל ק

ווינקט צו ראלאנד זי זאל זיך בערוהיגען.

הערסט, אפרים, איך האָב זיי דערצעהלט פון דיר — כ'מיין פון דיין הויז — קענסט זיך נאָך בעלעדיגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס רעדסטו פאר א נארישקייטען? דו פאלק בעלעדיגסט זיך פאר מיר און דו ענטשולדיגסט זיך פאר מיר. וואָס, האָב איך אפשר א טעות?

ר א ל א נ ד

איהר האָט גאָר קיין בעסערע כאראקטעריסטיק פאר הער אדאָלף פאלק ניט געקענט צוקלערען... ווי אלט זענט איהר?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האָב אייגענטליך מיין לעבען אָננעהויבען פון פינף און אכציג יאָהר — נאָר איך ווער אלץ יונגער און יונגער. איך שפיר עס. איך וויל שטארבען ווען איך וועל אלט ווערען פינף יאָהר. אין דער צייט, וואָס א קינד מיינט, אז אלע שטערען זענען מלאכים־אויגען און, אז גאָט אליין איז שטענדיג אויפ'ן הימעל און צו אונז אויף דער ערד שיקט ער אלע שעהנסטע און אלע בעסטע מלאכים.

ר א ל א נ ד

איך נראטוליר אייך מיט אזא עלטער!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך וואָלט וועלען, אז אזוי זאל זיין די נאנצע וועלט. די וועלט זאל ווערען אלץ יונגער און יונגער.

ל ע נ ט ע ר

שפרינגט אויף מיט איין אויסגעשריי. קוקט צום סופיט.

עס רינט דאָך נאר ביי אייך פון סופיט! צוויי מאָל מיר א טריף געטהאָן אויפ'ן האנד — א, איהר זעהט?

דער עולם קוקט צום סופיט.

פ א ל ק

וועז די גוטע פרוי ברוינשטיין זאל עס זעהן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס קען נאָר דער פריהלינג רעגען אזא אלט הויז ניט צו שעהנען.

ער גיהט צו א שראנק, נעהמט ארויס א גרויסען, אלטען זילבער־נעם בעכער און שפעלט אונטער אויף דעם פלאץ וואו עס מריפט.

ר א ל א נ ד

אפלאָדירט.

ל ע נ ט ע ר

צום שטארבען... כא — כא — כא...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קיין בעסערע זאך אונטערצושטעלען האָב איך ניט. איך מיין, אז דער דאָזיגער בעכער איז אזוי אלט ווי אונזער הויז. און איהר פרייליין זעצט זיך אָט דא. דא איז טרוקען — איך וועל מיר זעצען אָט דא און איצטער דערצעהלט מיר וואָס הערט זיך עפעס ניים אויף דער וועלט. דערצעהלט פון וואנען איהר קומט... צו לענטער. איהר האָט זיך הערשראקען?

ל ע נ ט ע ר

איך האָב זיך ניט דערשראקען; כ׳ליעב נאָר ניט וועז אויף מיר גיסט.

אלע לאכען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ס׳איז אויך אנ׳אמת... נו פאלק, ווילסט מיר טאקי ניט זאגען פאר וואָס דו ביזט די גאנצע צוויי וואכען ביי מיר ניט געווען?

פ א ל ק

ווירקליך, איך וויים אליין ניט ווי די צוויי וואכען זענען אריבערגע־לאָפען. אביסעל בין איך געווען פערנומען מיט מיין אייגענער זו־מער־וואוינונג; אביסעל צייט האָט פערנומען ביז איך האָב אייג־געאָרדענט אָט די דאָזיגע צוויי פרייליגם... איך האָב דיר טאקי אין אמת׳ען אזוי נעפעלט?

ר א ל א נ ד

און איך האָב נאר ניט געוואוסט, הערר פאלק, אז צוליעב אונז פער־

לאזט איהר אזא גוטען פריינד.

ברוינשטיין

אויב זיין צייט איז אוועק פאר אזא נוצליבען צוועק בין איך נעווים צופרידען. איך האב נעוואלט מיט דיר וועגען איינינע זאכען אי־ בערעדען.

פאלק

האסט דאך מיר נעקענט אנשרייבען.

ברוינשטיין

אבער דאס איז דאך אלץ אזוי אונווויכטיג. עס לוינט נאר ניט צו רעדען וועגען דעם. נו און איהר פריילין, איהר האט זיך פריהער נוט דערשראקען? אך דער פריהלינגס רעגען... ווי איך זעה האט איהר ליעב צו שווייגען.

לענטער

ס'איז איינגענהמער צו הערען וועז יענער רעדט.

ברוינשטיין

וועל איך שווייגען אוז נעבען די מענליכקייט אנדערע צו רעדען. אלע שווייגען. הייסט עס דאס אין נאנצען האב איך אויסגעפיהרט?

פאלק

דאס וואסער טריפט זיך פוז אויבען; האט נאר קיין דרך־ארץ ניט פאר אנ'אלטען זיבערנעם בעבער.

ברוינשטיין

ניט פוז רעספעקט וועגען האב איך איהם אונטערנעשטעלט.

פאלק

מען קען ארויפנעהן צו דיר אויבען?

ברוינשטיין

מיט פערגניגען. צו ראלאנד. אפשר וויל איהר אויך בעקוקען מיינע ארבייטען — כ'וועל אייך פיהרען.

ראלאנד

איך וועל זיי נאך זעהן. מיר איז דא אזוי בעקוועם, אז כ'פויל מיר אויפצוהויבען פוז ארט.

לענטער

און מיר וועט איהר ערלויבען נעהן צו אייך אויבען?

ברוינשטיין

נעווים, נעווים!

פאלק און לענטער נעהען ארויף אויבען.

ראלאנד

דאָרט איז עס אייער ארבייט־צימער?

ברוינשטיין

יא, מיין ארבייט־צימער. אבער מיין ארבייט זעהט אויס פאר דער וועלט־זעהר אונוויכטיג. איך מאך שפילציינ פאר קינדער.

ראלאנד

מיר האָט הער פאלק דערצעהלט. ער האָט אייך זעהר ליעב. ער רעדט מיט בעגייסטערונג וועגען אייך.

ברוינשטיין

א וואונדער.

ראלאנד

ער האָט אונז שוין לאנג געוואָלט פיהרען בעקאנט מאכען מיט אייך. מיר זענען נאך אלץ ניט נעווען איינגעאָרדענט. פרייליין לענטער, דאָס איז מיינע א פרייַנדין. מיר וואוינען צוואמען.

ברוינשטיין

זענט איהר שוין לאנג דא?

ראלאנד

עטוואָס מעהר ווי צוויי וואָכען. אויב מיין פרייַנדין וועט נאר ניט האָבען דאנענען וועל איך דא בלייבען דעם נאנצען זומער. זי האָט זעהר פייַנד צו זיצען אויף אירן אָרט. פריהער בין איך נעווען אזוי און איצטער איז עס איבערגענאנגען צו איהר.

ברוינשטיין

קומט איהר פון ווייט, אויב מען קען פרענען?

ראלאנד

איך? פון וואנען איך קום? ווי זאל איך אייך זאָנען? איך בין

דאָס קינד פון דער וועלט, און געבוירען בין איך געוואָרען אין פאַ־
ריז אונטער דעם בריק פון אלעקסאנדער דעם דריטען. אויף דעם
מייך סען איז דאָ אַזאַ בריק.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אך, דאָס איז א צו ערענסטער וויץ.

ר א ל א נ ד

ס'איז קיין וויץ ניט און ס'איז גאר ניט אַזוי ערענסט ווי איהר
מיינט. דאָס קינד פון דער וועלט — גאנץ איינפאך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

עס קליננט אַזוי זאָנדערבאר.

ר א ל א נ ד

לאכט.

איך האָב ניט געגלויבט אייך צו פעראינטערעסירען מיט אזא קליי־
ניגקייט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געפעלט אייך פאלק? מיין פאלק — אַזוי רוף איך איהם. דער
איינציגער וואָס איז צוגעבונדען צו מיר.

ר א ל א נ ד

איהר זענט דאָך אזוי ניט עהנליך איינער צום צווייטען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר פארשטעהט עס אביסעל צו איינפאך — איהר וועט מיר ענט־
שולדיגען וואָס איך דריק מיר אַזוי אויס. איך בין דאך אנ'אלטער
מאַן — מעג איך דאך געוויס. איך מיין צו זאָגען, אז די איינצי־
גע צייט ווען עס ליגט א דייטליכער וועג צווישען איינעם און דעם
צווייטען איז דאָס אין דער צייט ווען מענשען זענען נאָך קינדער.
יעמאלט ליגט צווישען פערשיידענע כאראקטערע זאגאר א גלייכער
וועג. דאָס קינד וואקסט אויס און דער גלייכער, ברידערליכער וועג
ווערט מיט גראז פערוואקסען; מען בעדארף איהם אבער קענען
אויפזוכען. דער וועג איז פארהאנען.

ראלאנד

פאלק, זעהט אוים, ווי ער וואלט נאך רעכענען די גאנצע וועלט אייגצונעהמען און איהר...

אפרים

און וואס וועט איהר זאגען וועגען מיר?

ראלאנד

איהר שטעהט מיט דער פלייצע צום גאנצען לעבען.

ברוינשטיין

לאכט גוטמוטיג.

א, איך וועל איהם ארויסטרייבען פון מיין שטוב. ער האט אייך זעהר ניט ריכטיג איבערגעגעבען וועגען מיר, מיר האבען דאך ביידע אבגעמאכט צוווישען זיך, אז צוזאמען וועלען מיר דאס לעבען פאנגען אין אונזער נעץ און גלייך אויף גלייך זיך צוטיילען. אזוי טהוט א פרייגד? מיר לאזט ער מאכען שפילצייג פאר קינדער און אלייז — ניט שעהן: ניט שעהן.

ראלאנד

לאכט צופרידען.

נייז, ניט הער פאלק האט מיר געגעבען וועגען אייך אזא פארשטעלונג, דאס איז מיין אייגענע מיינונג. און מיט אייערע שפילצייג — איז עס עהנסט אדער נאר א וויץ?

ברוינשטיין

דער גרעסטער ערנסט אין מיין לעבען. מיינע שפילצייג האבען שוין א נאמען אין דער קינדער וועלט. איך האב מיין אלטען אגענט, בערמאן, ער פערבריידט עס מיין סחורה. זעהר אפט טרעפען שוין די קינדער צו מיר א היים. איך האב היינט אויך שוין עטליכע נעסט געהאט. נעקומען פרענען אויף מיין ארבייט. צופרידען שטעלען קינדער, ארויסרופען ביי זיי פרייד דאס איז מיין גרעסטער אידעאל.

ראלאנד

געהט פלוצלונג צו ברוינשטיינען, דריקט איהם די האנד.

איך וויל זיין אייער פרייגד, הער ברוינשטיין.

ברוינשטיין

וואָס מיט א פריינד מעהר — אלץ בעסער. פריינד פון ווייטען, פריינד פון נאָהנטען, יעדע האנד וואָס ווערט אפענהארציג דער־לאנגט איז געבענשט.

ראָלאנד

איך האָב זעהר פיעל מיט אייך צו רעדען, איך בין זיכער, אז כ'וועל נאָך האָבען דעם פערגניגען אייך צו זעהן ביי אונז.

ברוינשטיין

ווי ער וואָלט עס ניט הערען.

ראָלאנד

קען זיך ניט בעהערשען.

איך האָף, אז אין געוויסען אָרט וועט איהר מיר קענען צו הילף קו־מען. איך האָב זעהר פיעל... הער ברוינשטיין... איהר זענט געווען פרעהליכער ווען איך בין געקומען אהער.

ברוינשטיין

איהר זעהט, דער בעכער איז שוין פול מיט וואסער.

ער געהטט אָרויס פון שראנק אַ צווייטען בעכער און שטעלט אונ־טער.

ראָלאנד

ווי איינפאך עס זעהט אויס ווען איהר טהוט עס.

ברוינשטיין

מיט וואָס איז דען רעגען־וואסער ביליגער ווי וויין? וויין ליעבען די גרויסע און רעגען ליעבען די קליינע. גאָט, גאָט, גיב א רענען פאר די קליינע קינדערס וועגען. האָט איהר עס אמאָל געזונגען ווען איהר זענט נאָך געווען אַ קינד ביי אייער מוטער — ניט ביי דער וועלט?

ראָלאנד

הער ברוינשטיין, איך וויל פון אייך נאָך אמאָל בעטען אייער פריינדשאפט. איך וויל איהר זאָלט עס מיר צוזאָגען. איך וויל עס פון אייער מויל הערען.

זי לאָזט אָראָב נעבען איהם איהר הענטשקע, און ווען ער בויגט

זיך איין דאָס אויפצוהויבען, נעהמט זי אָרום פעסט זיין גרויען קאָפּ און קוסט איהם שטיל. און ביז ער האָט נאָך צייט געהאַט זיך אויסצו־גלייכען, זיך ארומזעהן, געהט זי שנעל פון צימער ארויס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איבעראַשט. בעטראכט אַ רגע די הענטשקע וואָס אין זיין האַנד און באלד לאָזט ער זיך צום טיר רופענדיג: „פריילין ראלאנד!" ער בע־קומט ניט קיין ענטפער. אַ שמייכעל בעווייזט זיך אויף זיין פּנים און ער זעהט אויס ווי אַ קינד, וואָס מען האָט עס דערשראָקען און איבער־ראַשט צוזאַמען.

פ אַ ל ק און ל ע נ ט ע ר קומען אַראָב.

ל ע נ ט ע ר

מיר איז דאָ שרעקליך לאנגווייליג.

פ אַ ל ק

אָבער כ'בעט אייך בעלעדיגט איהם ניט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אייער פריינדין, ווי עס שיינט, איז אוועקגעגאנגען.

פ א ל ק

ווי עס שיינט? האָט נאר קיין אבשייד ניט גענומען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קוקט אויף דער הענטשקע וואָס ביי איהם אין האַנד.

ל ע נ ט ע ר

דאָס איז דאָך איהר הענטשקע.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

צו לענטער.

האָט איהר זיך גאר ניט אויסגעקליבען דאָרט ביי מיר אויבען?

ל ע נ ט ע ר

מיר געפעלט ניט אייער ארבייט. איך האָב ליעב צו זאגען דעם אמת.

א פ ר י ם

אמאָל איז אַ הערליכער געגנער זעהר נויטיג.

לענטער

איך זאג שטענדיג דעם אמת, נאָר מיינע בעקאנטע ווילען עס ניט לײדען.

פאלק

איך האָב ניט לײַב צו הערען אייער אמת. אלזאָ, אפרים, ווי איך זעה ווילסטו איך זאל דיך בעפרייען פון דער ענטשקע. גיב זי מיר, איך וועל זי אבנעבען פרייליך ראלאנד. א גוטען טאָג, אפרים. איך וואלט נאָך געבליבען אביסעל ביי דיר נאָר איך בין אונרוהיג וועגען פרייליך ראלאנד.

לענטער

און דאצו וויל איך אויך א היים.

געזעגענט זיך אָהן ווערטער מיט אפרים'ען.

פאלק

קוקט נאָך צו אפרים'ען, ווי ער וואָלט עפעס וועלען דערגרײכן.

לענטער

איך האָב קיין געדולד ניט מעהר צו וואַרטען. איך קען אליין גע־פינען דעם וועג.

פאלק

ענטשולדיגט איך גאָה שוין. גרים דיין מוטער, אפרים.

געהען אַרויס.

ברוינשטיין

זעצט זיך אויפ'ן דיוואן. ווי ער וואָלט זיך איבערלעגען וואָס דאָ איז פאַרגעקומען. ער גאָהט צום טיש און נעהמט דאָס מולכעל זויבס; זעצט זיך צוריק אויף זיין אָרט. ער ציהט פאר'ן פאָדים און די פליגלען חויבען זיך אָן צו דרעהען. קינדערש בעגיסטערט.

צווייטער אקט

א גרויסער ציטער אין א האָטעל ביים ים. אין חינטער־
גרונד א טיר און א מעראסע צום ים אַרויס. לינקס א טיר אין
א צווייטען ציטער אריין. רעכטס אריינגאַנגס טיר. פריהלינג.
פארנאכט. אין א זייטיגען ציטער שפילט מען פיאנא.

לענטער

ליגט בעקוועמליך אין א וויג שמול, רויכערט א פאַפיראָס. שטעהט
אויף, געהט צו א שראנק, גיסט זיך אַן א גלעזעלע ליקיאר פרינקט אויס
און געהט צוריק אויף פריהערדיגען פלאץ. רעדט צו דער טיר צו,
לינקס.

וואָס טהוסטו דאָרט רונדזשע? וועסט מיר ניט ענטפערען? איז
ניט. מיינסט טאקי מיך אבצוגעוואוינען פון מיינע חטאים? אדער
אפשר מיינסטו... ווילסט ניט ענטפערען. איך האָב היינט מעהר ווי
ליקיאר ניט געטרונקען. וויפיעל? דאָס איז שוין קיין אונטערשייד
ניט — אָבער מעהר ווי ליקיאר האָב איך ניט געטרונקען. וואָס
טהוסטו דאָרט?... אזוי הייסט עס. אויף דער עלטער זיך פערליעבט
און דוקא אין אנ'אלטען מאן. כא—כא—כא... צייטען בייטען זיך,
רונדזשע; אמאל האָב איך זיך געשעמט צו זעהן ווי אויסגעלאסען
דו ביזט. כ'האָב געמיינט, אז גאנץ פאריז וועסטו פארברענען און
וויען און בערלין, כא — כא — כא.. און איצטער הייסט עס שעמס־
טו זיך מיט מיר. אבער צושייהען זיך מיט מיר פאלט דיר נאר
ניט איין? וואָס זאָגסטו?

ראלאנד

אין א וויסען באַטיסט־פענואר, די האָר צולאָזען און מיט א קאַם
אין האָנד האַלט זיך אין פארקעמען. קומט אַרויס.
ביז וואנען דו וועסט מיך רופען — רונדזשע, וועל איך דיר ניט ענט־
פערען.

לענטער

חנה ראלאנד איז שעהנער. מיט אזא נאמען ווי חנה מעג מען פרייטאג פאר נאכט ליכט בענשען אויף.

ראלאנד

איך וועל נאך ליכט בענשען אויף, און איך וועל מיט פערגעניגען קוקען ווי דו וועסט פון טאג צו טאג אלץ טיעפער זינקען.

לענטער

ווילסט איך זאל דיר דערמאנען וועך ס'האט דיר דעם נאמען רונדושע נעגעבען?

ראלאנד

איך אליין האב מיר דעם נאהמען נעגעבען און איצטער ווייל איך דעם נאהמען ניט מעהר.

לענטער

אדאלף פאלק איז א מענש פון היינטיגער צייט. גלייך פון דעם ערשטען טאג אן בעציהט ער זיך צו דיר ווי צו איין אויסגעלאסענע פרוי. מיינסט אפשר, אז מיט דיין נאהמען „חנה ראלאנד" וועסטו פערדעקען דיין אויסגעלאסענעם פנים? דיין פנים איז אויסגעלאסען, דייגע אויגען.

ראלאנד

כאפט איהר פאר ביידע הענד.

איך היים דיר שווייגען.

לענטער

ווי דיינע הענד ברענען! דיינע אויגען ווי זיי ברענען . . . דאס איז אלץ פון ליעבע צום אלטען נאר? וועסטו זיך אפשר שיידען מיט מיר?

ראלאנד

איך מיט דיר? דו ביזט מיר זעהר נויטיג, איך וועל זיך מיט דיר נאך ניט אזוי גיך שיידען, וואס טיעפער דו וועסט זינקען אלץ העכער וועל איך זיך אויפהויבען.

ל ע נ ט ע ר

נארישקייטען, וועז דער אלטער מלאך וועט קומען מוז איך מאכען ער זאל רויט ווערען פאר שאנדע.

ר א ל א נ ד

דו וועסט יעמאלט אוועקגעהן פון שטוב.

ל ע נ ט ע ר

אבער דו וועסט מיך ערלויבען דורך א שפאריגע קוקען ווי אזוי איהר וועט אויסזעהן? נייז, פאר מיר איז ניטא קיין חנה ראלאנד, פאר פאר מיר עקזיסטירט נאר רונדזשע, די געבאָרענע קאָקעטין, וואס האט ליעב געהאט צו צינדען אויף רעכטס און אויף לינקס. פאר אן'עפענטליכע פרוי האסטו מיך געמאכט, ביז דיר בין איך געווען א פליג וועמען א קליין קינד האט געקענט פערטרייבען, וועז כ'האב דיך דערקענט האב איך איצטער פערשטאנען וואר איך בין. צום טייוועל! ניט קיין קייזארים געוועלטיגען — עפענטליכע פרויען רעגירען אויף דער וועלט, כא־כא־כא, דיינע ווערטער, רונדזשע.

ר א ל א נ ד

מאכט זיך גאָר ניט הערענדיג; רופט צו זיך לענטער, און דער־לאנגט איהר דעם קאם.

ל ע נ ט ע ר

שטעלט זיך אויף די קניה און קאמט ראלאנדס קאָפּ.

ר א ל א נ ד

ווי מיינסטו ער וועט קומען?

ל ע נ ט ע ר

מיין קאָפּ קריכט אוים און דיינע האָר ווערען אלץ לענגער און לענ־גער.

ר א ל א נ ד

וואס מיינסטו, ער וועט קומען?

ל ע נ ט ע ר

פאלק אליין וועהן, או ער זאל ניט קומען.

ר א ל א נ ד

פאלק? איך האָב איהם פיינד; ער ווייסט עס.

ל ע נ ט ע ר

דאריבער וועט ער איהם ניט ברענגען.

ר א ל א נ ד

ער וועט יא קומען, ער וועט יא קומען!

ל ע נ ט ע ר

פאלק אליין האָט איהם געזאָגט . . .

ר א ל א נ ד

פאלק האָט איהם נאָר ניט געזאָגט.

ל ע נ ט ע ר

האָט ער איהם נאָר ניט געזאָגט. פאלק איז אייפערזיכטיג. ער וועט איהם היינט אויך ניט ברענגען ווי ער האָט איהם די נאנצע צוויי וואָכען ניט געבראכט. ער איז נאָר ביי איהם די נאנצע צייט אפילו ניט נעווען.

ר א ל א נ ד

אויב פאלק וועט קומען אליין, וועל איך צו איהם ניט רעדען.

ל ע נ ט ע ר

נעה צו איהם אהיים.

ר א ל א נ ד

ניין ער וועט אהער קומען! און איך בעט דיר, אז ער וועט קומען זאָלסטו נעהמען פאלקען און אוועקגעהן פון שטוב.

ל ע נ ט ע ר

נאָר טאָמער קומט פאלק אליין זאָלסטו אוועקגעהן און מיר לאָזען אליין מיט איהם.

ר א ל א נ ד

איך קען דיר פערשאפען דעם פערגעניגען.

ל ע נ ט ע ר

און דאצו רעכען איך אין ניכען זיך צו בעקענען מיט פאלקס פערמענען. ער בעריהמט זיך אז ער איז זעהר רייך. איך ווייל עס טאקע

זעהן. עס וועט דאָך שוין ווייטער אויך אזוי נעהן : איך וועל פער־
דינען נעלט און דו וועסט פיהרען די ווירטשאפט.

ר א ל א נ ד

דו וועסט פיהרען די ווירטשאפט אויך.

ל ע נ ט ע ר

איך וועל פיהרען די ווירטשאפט אויך און דו וועסט פיהרען א
ליעבע.

ר א ל א נ ד

יא, איך וועל פיהרען א ליעבע... פערדעקט מיט די הענד דאָס גע־
זיכט. אָ, ווען איך פערמאָך די אויגען זעה איך פאר זיך אזא ליכ־
טינע וועלט !

ל ע נ ט ע ר

איך קלער נאָר : וואָס פערבינדט אָט די צוויי מענשען צווישען זיך?
יענער אלטער נאר וואָס מאכט שפילכלאָך פאר קינדער און דער
פאלק, וואָס האָט אזוי ליעב מיינע שיך צו פערשפיעלען.

ר א ל א נ ד

זעצט זיך אויף איהר פריהערדיגען פלאץ, ווינקט צו לענטער זי
זאָל איהם די האָר קעמען.

ל ע נ ט ע ר

טהוט עס.

דו ביזט די קעניגען — די פערליבטע קעניגען און איך די דינסט־
מייהעל. אָ, מיין קעניגען, דיר איז אביסעל לאנגווייליג. אפשר
זאָל איך דיר א מעשה דערצעהלען פון דיינע אלטע, גוטע צייטען
וועז דו האָסט רעגירט אויף דער וועלט ? און וואר איז דען ניט צו
דיינע פיס געפאלען ! פון דעם מאטראָז מיט הענד ווי ברעטלאָך
ביז צום קעניג פון אלע קעשענע גנבים. און די שהנע יונגענד וואָס
נארט אָב דעם טאטען, נארט אָב דער מאמען . . .

ר א ל א נ ד

נאאיוו.

וועגען וועמען דערצעהלסטו עס מיר ?

לענטער

איך דערצעהל עס פון א קינד פון דער וועלט, וואס האט ליעב גע־
האט יוננע מענער און זיסען ווין און האט ליעב נעהאט . . .

ראלאנד

וועגען וועמען דערצעהלסטו עס מיר ?

לענטער

אומזיסט, פאלק וועט איהם היינט ניט בהעננען.

ראלאנד

געהט צום שראנק גיסט אן א גלעזיל קאניאק, דערלאנגט לענטער.

לענטער

א דאנק. ווי דו האסט פערשטאנען מיין פערלאנג !

ראלאנד

גיסט אן ווידער.

מרינק נאך.

לענטער

מיינסט מיך אנצו'שיכורען איך זאל שווייגען ? גוט.

ראלאנד

ווילסט נאך ?

לענטער

קושט ראלאנד די האנד.

די פינגער וועל איך קושען, וואס האבען זיך נאך ניט אבגעוואוינט
צו טהאן דאס, וואס דאס לעבען פאדערט. מרינקט. אבער דיינע
ליפען קוש איך ניט מעהר, ווייל דיין מויל רעדט נארישקייטען.

זי לאזט זיך אראב אוים'ן וויג שטול.

ראלאנד

איצטער שווייג. קיין ווארט ניט מעהר.

לענטער

לאכט.

ראלאנד

לאכען מענסטו, ווייגען מענסטו אבער רעדען — ניט. אויב דו

וועסט מיר פאַלגען ווי דו האָסט שטענדיג נעפאַלגט . . . לאָך לאָך, וויפיל דו ווילסט. וועז דו האָסט יעמאַלט אַנגעהויבען ביי מיר אויסצופרעגען פאר וואָס איך בין אַליין אהיים אַנקלאָפען פון איהם האָב איך דיר נעווואָלט דערשיסען. זי בעקומט פון לענטערס האלז, אויף א גאָלדענעם שנירעל העגענדיג, א קליינעם גאָלדענעם רעוואָלווער. מיין רעוואָלווער טראָגסטו? גוט, איך וועל נאָך בעשטעלען דורך פאלקען קויפען פאר איהם. די צייט וועט קומען וועז דו וועסט זיך אליין אריינשיסען א קויל אט אויף דעם פלאץ אויפ'ן ברוסט וואו ער הענגט ביי דיר שטענדיג . . . שווייגסט, האָב איך דיר ליעב. בעהאלט דעם רעוואָלווער אויף איהר אייגען האלז. וועז ער וועט זיין אַנגעלאדען וועל איך דיר איהם געבען. אוז צו מיר זאלסטו מעהר קיין מאָל ניט רעדען: קיין מאָל ניט. אוז דערפאר וועז דו וועסט שוין ליגען א טויטע וועל איך דיר אט אזוי א קוש געבען אויף דיינע לי־פען? שווייגסט? הייסט עס, אז דו זאגסט צו. מענסט טרינקען וויפיל דו ווילסט. מענסט רעדען דאס אויסגעלאסענסטע — נאר פאר פאלקען . . . ביזט אטיילּ פון מיר אליין; א גליד פון מיינע גלידער נאר איך שנייד דיך אָב פון זיך . . . ווי ליעב איך האָב דיר איצטער!

קושט אַיהרע ליפען, עס זעהט אוים, אַז לענטער איז איינגעשלאָפען.

לענטער

ברוסט עפעס פון שלאָף.

ראלאנד

ניט רעד, ניט רעד. אט אזוי . . .

זי זעצט זיך נעבען לענטער אויף דער ערד. שטעלט א שפיגעל אויף די קניה און וויקעלט די האָר ארום קאָפ מען קלאָפט אין טיר. זי שפרינגט אויף פון איהר פלאץ לאזט פאלען דעם קאם און שפיגעל, לויפט צום טיר, עפענט זי אויף, טרעט באלד צוריק.

פאלק

קומט אריין בלייבט ביים טיר.

ר א ל א נ ד

נו ?

פ א ל ק

איך פערשטעה ניט וואס איהר מיינט.

ר א ל א נ ד

ער וועט קומען ?

פ א ל ק

אט בין איך דאך געקומען.

ר א ל א נ ד

איך פרעג דאך אויב ער וועט קומען ?

פ א ל ק

מיר איבערראשט אזא טאן.

ר א ל א נ ד

איהר ווייסט, אז איך בין אן'עפענטליכע פרוי ?

פ א ל ק

וואס מיינט איהר מיט דעם ?

ר א ל א נ ד

איהר ווייסט, אז איך בין אן'עפענטליכע פרוי ? איך האב עס אייך ניט געזאגט, אבער איהר אליין ווייסט עס ?

פ א ל ק

ניין, איך ווייס ניט.

ר א ל א נ ד

אויב אזוי זענט איהר קיין מאן ניט. און איהר מיינט, אז איהר האט ערפאלג ביי פרויען.

פ א ל ק

אין גאטעס ווילען, פריילין ראלאנד.

ר א ל א נ ד

וואס זענט איהר אזוי פערוואונדערט ?

פ א ל ק

איהר מיינט מיך צו בעליידיגען ; צום סוף בעלעדיגט איהר נאר

זיך אליין.

ר א ל א נ ד

איהר האָט געזעהן ברוינשטיינען ?

פ א ל ק

איך וויל, איהר זאָלט מיר פריהער ענטפערען אויף מיין בענריסונג.

ר א ל אנ ד

איהר האָט מיך ניט בעגריסט וועז איהר זענט געקומען.

פ א ל ק

מעגליך. אייער אויפנאמע, האָט מיך אזוי איבעראשט.

ר א ל א נ ד

יעדען טאָג פרעג איך ביי אייך פאר וואָס ער קומט ניט אוז אויפ'ן אנדערער טאָג קומט איהר וויידער אליין. איך וויל אייך זאָגען איין מאָל פאר אלע מאָל, אז אזעלכע ווי איהר ענטרעסירען מיר ניט. אזעלכע ווי איהר האָב איך אין דער גרויסער וועלט גענוג בעגענט. וועקט לענטער. פייגעלע שטעה אויף !

פ א ל ק

פריילין ראָלאנד...

ר א ל נ ד

פייגעלע שטעה אויף !

ל ע נ ט ע ר

עפענט די אויגען.

הא, הער פאלק. דערלאנגט איהם די האַנד פון איהר פלאַץ האָלב לי־ בענדיג. זעצט זיך אָט דאָ.

זי צויגט איהם א פלאץ נעהבען איהרע פיס.

פ א ל ק

מיט פערגעניגען, נאָר צו מיינט איהר וויידער מיך בעליידיגען ?

ל ע נ ט ע ר

וועד בעליידיגט אייך ? מיין קינד, וועד בעליידיגט אייך ?

פ א ל ק

וואָס איז מיט פריילין ראָלאנד ?

ל ע נ ט ע ר

זי איז פערליעבט; נאָר ניט אין אייך.

ר א ל א נ ד

גיט איהם די האנד.

נו שוין איך פערציי אייך; זעצט זיך אָט דאָ, אָדער וואו איהר ווילט.

פ א ל ק

איהר האָט מיך בעלעריגט און איהר פערצייעט, מיר — דאָס קענען נאָר פרויען.

ר א ל א נ ד

כ'האָב נאָר שפּאס געמאכט.

ל ע נ ט ע ר

זי האָט ערנסט געמיינט.

ר א ל א נ ד

אמת. איך בין גאנץ ערנסט.

פ א ל ק

וואָס, אייגענטליך פערלאנגט איהר פון מיר? איך האָב אייך דאָ איינגעאַרדענט; איהר שפּירט זיך דאָ גאנץ גוט. איך קען שוין געהן פון דאנען.

ר א ל א נ ד

נעהמט פאלק'ן פאר'ן האנד און זעצט איהם, אנידער.

דערצעהלט מיר, וואר איז דער דאָזיגער מענש צו וועמען איהר האָט מיך געפיהרט מיט צוויי וואָכען צוריק?

פ א ל ק

דאָס איז אפרים ברוינשטיין.

ר א ל א נ ד

וואר איז ער?

פ א ל ק

אנ'אלט קינד. איך האָב אייך געזוג וועגען איהם דערצעהלט אנ'אלט קינד און מעהר ניט.

ר א ל א נ ד

ס׳איז ניט אמת, ער איז ווי דער פריהלינג רעגען, וואָס מאכט בליהען פערפרוירענע און פערטריקענטע לעבענס.

פ א ל ק

אפשר זענט איהר גערעכט.

ר א ל א נ ד

וואָס בינדט אייך צו צו איהם?

פ א ל ק

איך האָב איהם צייט דאמאָלס מעהר ניט געזעהן.

ר א ל א נ ד

ניט געזעהן? וואַרום?

פ א ל ק

איך קען איהם מעהר ניט זעהן.

ר א ל א נ ד

איך ווילּ וויסען וואַרום?

פ א ל ק

איך ווילּ ניט רעדען מיט איהם וועגען אייך.

ר א ל א נ ד

איהר וויסט פאר וואָס איך בין יעמאלט פון שטוב אוועק?

פ א ל ק

איך שטוים מיר אָן.

ר א ל א נ ד

איהר וויסט גאר ניט. איהר זענט צופיעלּ פערליעבט אין זיך. איהר נלויבט צופיעלּ אין אייער אייגענעם ערפאָלג. איהר זענט איבער־צייגט, אז פון דעם ערשטען אויגענבליק אָן קען איך גאָר אָן אייך ניט פערגעסען. אָט ווער ס׳איז אין אייך פערליעבט. צייגט אויף לענ־טער. זי איז שיכור. זי שלאָפט און זעהט אייך אין חלום.

פ א ל ק

ס׳איז בלויז געווען אן איידעלקייט פון מיר ווען איך האָב מיין צייט פערבראכט אייך איינצוּאַרדענען. איהר, ווי איך זעה, וויסט עס

זאגאר ניט ווי אבצושאצען. אויב איך קום אהער, ס׳איז פאר מיר א פליכט — ווייל איהר זענט דא פרעמדע.

ר א ל א נ ד

אפשר זענט איהר נערעכט. איך בין צופיעל נעווואוינט מיט דעם אנדערען זיך צו שאפען. אזוי האט מען מיך געלעהרענט.

פ א ל ק

איהר האט זיך מיט מיר ניט נעשאפט.

ר א ל א נ ד

איך בין ניט אויסען אייך.

פ א ל ק

ער נעהמט איהר האנד.

פרייליך ראלאנד, איך פערליר מיר היינט אין גאנצען ביי אייך אין הויז. וואס קומט דא היינט־פאר? אייער פרייַנדין — אדער זי מאכט זיך — אדער זי שלאפט אויף אנ׳אמת און איהר...

ר א ל א נ ד

זעהר וויכטיגעם איז געשעהן. איהר קענט גאר קיין בעגריף ניט האבען וואס עם איז געשעהן. זי בעקומט פון א קופערט א קעסטעלע מיט צירונג. איהר זעהט, דאס זענען בריליאנטען, דאס זענען פערל. דא האט איהר צוויי גרויסע רובינען... זעצט זיך נעבען מיר אויפ׳ן טעפיך; אט אזוי. איהר זעהט ווי גרויס אט דער רובין איז? איך וועל זיי אט אזוי אויסלעגען און איך וויל, איהר זאלט זיי מיר שאצען וויפיעל איז איטליכעם בעזונדער ווערט.. כ׳מיין ניט איהר זאלט שאצען זייער ווערט אין געלד. איך מיין — אט דער דאזיגער בריליאנט — וויפיעל מיידלישע שעהנקייט און מענשליכען שטאלץ איז ער ווערט?

פ א ל ק

אייער שטאלץ קען מען פאר איהם ניט אבקויפען.

ר א ל א נ ד

אמת. נו, און דער שנור־פערל — וועז יעדער פערל בעטרעפט איין ביסעלע געפיהל, איין שטראל האפנונג — ווי גרויס בעראף זיין

דאָס הארץ וואָס זאָל קענען אין זיך אריינגעהמען די וואָג און מאָס האָפנונג און געפיהל, וואָס די אלע פּעריל בעטרעפען?

פ א ל ק

ביי אייך אין הארץ וועט זיך עס זעהר לייכט בעהאלטען.

ר א ל א נ ד

אלץ שעהן. זעהר קלוג. איך בין שטאָלץ. איך האָב א גרויס און ברייט הארץ און דאך בעדארף איך אָנקומען צו אייער איידעלקייט. איהר זאָלט פערשטעהן וואָס איך פערלאנג. איהר ווייסט, אז איך בין אַן עפענטליכע פרוי? די גאנצע וועלט בין איך אויסען געווען. איך בין א קינד פון דער גאנצער וועלט. איך האָב מיט מיין הארץ, מיט מיינע געפיהלען, מיט מיין שטאָלץ, מיט מיין יוגענדליכער שעהנקייט געצאָהלט אָט פאר די אלע בריליאנטען פּעריל און רובי־נען. אָט קוקט זיך צו צו דעם בריליאנט וועט איהר זעהן, אז ער שפּיגעלט אָב אין זיך דאָס אייגענע ליכט, וואָס דער שווארצ־אַפּעל פון מיין אויג. זעהט איהר די פּעריל — די פארב פון מיינע ציינער, — און דעם רובין זעהט איהר? שטעכט זיך דעם פינגער מיט דער שפּילקע, וואו דער רובין איז איינגעפאסט, אויפ'ן פינגער שפּראָצט אַרויס א טראָפּען בלוט. זעהט איהר!

פ א ל ק

וואָס האָט איהר געטהאָן?!

ר אָ ל א נ ד

איהר וועט באלד זעהן, אז איהר בלוט האָט אויך דעם אייגענעם קאָליר. איידער פאַלק האָט נאָך צייט זיך ארומצוקוקען, כאַפּט זי לענ־טערס האַנד, וועלכע הענגט אַראָב פון וויג־שטול און שטעכט מיט דער אייגענער שפּילקע. איהר זעהט? דער אייגענער פארב!

ל ע נ ט ע ר

שפּרינגט אויף אַ געשריי געבענדיג. קוקט צום פינגער אויף וועל־כען ס'האָט זיך בעוויזען אַ טראָפּען בלוט. רעדט גאָר ניט.

ר אָ ל א נ ד

זעהט איהר, אז איהר בלוט איז אויך אזוי. אבער אייער בלוט...

שרעקט זיך ניט. איך וועל אייער פינגער קיין בייז ניט טהאָן.
כאַפּט אַרום פייגעלען׳ אַ פייגעלע! שווייגסט... עס טהוט דיר וועה...
קושט זי הייס אויף איהרע ליפּען.

פ א ל ק

פריילין לענטער...

ר אָ ל אַ נ ד

זי וועט אייך ניט ענטפערען.

פ א ל ק

איך הייב אָן צו גלויבען, אז דאָ קומט פאר א טעאַטר פארשטעלונג.
אויב איהר שפּילט פאר מיר ווירקליך טעאַטר, בעדארף איך אייך
זאָגען, אז איהר זענט אנ׳אויסגעצייכענטע שוישפּילערין.

ר אָ ל אַ נ ד

כא — כא — כא — געוויס א פארשטעלונג! און איהר האָט זיך
בלויז איצטער ארומגעזעהן — אָט א קלוגער מענש!

פ א ל ק

א שעהנעם סורפּריז האָט איהר מיר צוגעגרייט. כא—כא—כא—...

ר אָ ל א נ ד

געפעלט עס אייך?

פ א ל ק

געוויס געפעלט עס מיר. און פריילין לענטער, זי שפּילט די שטומע
אָדער די שלעפריגע?

ר אָ ל אַ נ ד

זי שפּילט ביידע ראָלען צוזאמען.

פ א ל ק

ס׳איז אמת, פריילין לענטער, איהר שלאָפט?

ר א ל א נ ד

איצטער שלאָפט זי ניט. איצטער איז זי שטום.
קושט זי אויף די ליפּען.

ל ע נ ט ע ר

הויבט זיך אויף, נעהמט פאלק׳ן פאר׳ן האנד.

קומט מיט מיר צום ים ארויס.

פ א ל ק

אט אזוי גאר? א מין כשוף? געווייס צום ים. ביים ים איז איצטער בעסער. און איהר פרייליז ראלאנד?

ר א ל א נ ד

איך וועל זיך לעגען שלאָפען. איך בין היינטיגע נאכט שלעכט געשלאָפען.

פ א ל ק

ביים ים וועט איהר זיך דערפרישען.

ל ע נ ט ע ר

איך אליין בין איך ווינציג?

פ א ל ק

צוויי עמער וואסער, אין יעדער האנד א עמער, איז גרינגער צו טראָגען. געהן מיר?

ר א ל א נ ד

הער פאלק, איהר וועט קומען צו אונז נאָך אמאל?

פ א ל ק

וואָס פאר א פראגע! די פאַרשטעלונג געפעלט מיר אויסגעצייכענט.

ר א ל א נ ד

איהר גלויבט די אלע זאכען וואָס איך האָב געערעדט?

פ א ל ק

ניין.

ר א ל א נ ד

לאכט.

פ א ל ק

איהר ווילט איך זאל יא גלויבען?

ל ע נ ט ע ר

פיהרט איהם צו צום טיר.

ר א ל א נ ד

מאכט מיט'ן האנד זיי זאָלען שוין אוועקגעהן. אימעצער קלאָפּט אין טיר גאנץ פאַרזיכטיג.

פ א ל ק

מען קען בעטען אריינגעהן ?

ר א ל א נ ד

עפענט די טיר, הער פאלק.

זי טרעט אליין אָב אין א זויט.

פ א ל ק

עפענט די טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

בעווייזט זיך אין טיר מיט דער הוט אין האנד.

פ א ל ק

וועמען איך זעה !

ל ע נ ט ע ר

קומט אריין, קומט אריין.

ר א ל א נ ד

שטעהט ווי א פערגליווערטע פון וויימען קוקט צום טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

א גוטען טאג איך אלעמען. ענטשולדיגט וואָס כ'האָב אייך געשטערט. איך האָב אויסגערעכענט אז דאָ וואל איך איהם געפינען. ביזט מיר, פאלק, די לעצטע צייט זעהר נויטיג געווען.

פ א ל ק

וואָס שטעהסטו ביים טיר? קום אריין נעהנטער. עס פערדריסט מיר זעהר שטארק, אז דו זאלסט מיך בעדארפען ארומזוכען. די לעצטע צייט בין איך זעהר בעשעפטיגט. געווים זעהר נויטיג, אז דו האָסט זיך געלאזט מיך זוכען ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהר פיל וויכטיגעס. איך מאך אזוי פיל פאַרשריט מיט מיין אר־ביט, כ'האָב עס אויפאך דיר געוואָלט דערצעהלען, וויל דו ביזט

געווען מיין גרעסטער געגנער.

פ א ל ק

איינפאך דו שיינסט, מיין פריינד !

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו געוויס. אזאַ זיג . . . צו ראלאנד. איך שטער אייך ? איך בין אָבער ניט שולדיג. וואָס קען איך מאכען אז מיין אלטער און גוטער פריינד אנקלויפט פון מיר.

פ א ל ק

איך האָב זיך פון דיר ניט דערווייטערט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך זעה, אז איהר קלויבט זיך געהן, איך וועל אייך ניט שטערען. איך וויל האָפען אז דו, פאלק, וועסט היינט זיין ביי מיר. מיין מו־טער וויל דיך אויך זעהן. זי איז דיינע אגרויסער פריינד.

פ א ל ק

פריילין ראָלאנד, איהר געדענקט, דאָס איז דאָך הער אפרים ברוינשטיין, ביי וועמען איהר זענט די ערשטע וואָך געווען ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געוויס דערקען איך זיי.

פ א ל ק

וועסט אפשר מיטגעהן מיט אונז צום ים ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיט פערגעניגען. איך זעה דעם ים אזוי זעלטען.

ר א ל א נ ד

געהט צו אפרים'ן, אונטערטעניג ווי אַ קינד.

פערצייעט מיר, הער ברוינשטיין. יא, איהר פערצייעט מיר?

פ א ל ק

בלייב דאָ, אפרים ; געהענדיג צוריק פון ים וועל איך דאָ אָב־טרעטען און מיר וועלען דאן צוזאמען געהן צו דיר אהיים.

ר א ל א נ ד

צו ברוינשטיינען.

איך בעט אייך.

ב ר ו י נ ש ט י י ז

מיט פערגעניגען וועל איך דאָ בלייבען אוויילע. מיינע אידעען ווי איך זעה ענטערעסירען אייך ניט. אין דער צייט ציהט לענטער פאלקען ארויס אויף דער גאס. וואָס זאָגסטו פאלק ? אך, ער איז שוין אוועקגעגאנגען. א שלעכטער פריינד. האָט מיך אין גאנצען אוועקגעוואָרפען.

ר א ל א נ ד

ענטשולדיגט מיר, איך בעט אייך.

ב ר ו י נ ש ט י י ז

אָבער גאָט איז מיט אייך, פאר וואָס בעט איהר ביי מיר ענט־שולידגונג ?

ר א ל א נ ד

איך ווייס, אז איך בין בעגאנגען א גרויסען זינד. איך בין אזוי הילפלאָז.

ב ר ו י נ ש ט י י ז

איך בין היינט אזוי איבערגליקליך. איינער פון די שעהנסטע טעג אין מיין לעבען. וואו איז ער, פאלק אנטלאָפען געוואָרען ? און פריילין: שאדע איך האָב איהר נאָמען פערגעסען — זי איז אויך אוועקגעגאנגען ?

ר א ל א נ ד

זי איז אויך אוועקגעגאנגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ז

זיי וועלען, גלויב איך, באלד צוריק קומען ? אָדער איהר מיינט אז מיר וועט אויסקומען לאנג צו ווארטען ?

ר א ל א נ ד

איך וויל, איהר זאָלט ניט שטעהן ביים טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ז

ווי ערשט איצט וואָלט ער בעמערקט אז ער שטעהט נעבען טיר. ער מאַכט עטליכע טריט טיעפער אין צימער אריין. געוויס וועל איך

זיצען אויב איך שטער אייך ניט.

ר א ל א נ ד

זי ציהט ארויס א שטוהל נאהנטער צו איהם. איהר וועט זיך זעצען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

געוויס, געוויס וועל איך זיצען . . . יא, דאָ איז שעהן ; זעהר שעהן. נאָר האָטעלס — איך ליעב זיי ניט, צופיעל מענשען ביי־טען זיך דאָ.

ר א ל א נ ד

קינדיש.

איהר קוקט וואָס איך געה אזוי געקליידעט . . . ביים ים שטערט מען זיך ניט. איך וועל זיך געהן איבערטהאָן. ווארום זיצט איהר ניט.

ב ר ו י נ ש ט י ן

זעצט זיך.

אָט זיץ איך שוין. איהר האָט דאָך געהערט, גלויב איך, וואָס איך האָב גערעדט מיט פאלקען. מיין ארבייט געהט פאָרווערטס אייך פרעהט עס, האָף איך.

ר א ל א נ ד

איך בין גליקליך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר האָט זיך יעמאָלט זעהר שארפזיניג אויסגעדריקט. „א קינד פון דער וועלט". איך האָב יעמאָלט געקלערט וואָס פאר שפּיעלצייג בעדארף מען מאַכען פאר קינדער פון דער וועלט.

ר א ל א נ ד

האָט איהר עפּעס צוגעקלערט ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר זענט שוין מעהר ניט געקומען. איך האָב געגלויבט, אז איהר זענט שוין אוועקגעפאָהרען.

ראלאנד

איך האָב יענעם טאָג אזוי פיעל געווויינט. די גאנצע נאכט האָב איך געווויינט.

ברוינשטיין

פאר וואָס ?

ראלאנד

איך בין אין יענעם טאָג נעווען זעהר שלעכט. אָ, וואָס איך בין יענעם טאָג בעגאנגען ! וועז איך דערמאָן מיר איצטער בין איך גרויט . . .

ברוינשטיין

שטעהט אויף.

ראלאנד

דערשראָקען.

איהר ווילט אוועקגעהן ?

ברוינשטיין

ניין, ניין . . . איך האָב אייך געוואָלט עפעס דערצעהלען נאָר איהר זיצט ניט, נאָר איהר...

ראלאנד

זי זעצט איהם אנידער אויפ'ן שטול און אליין לאָזט זי זיך אַראָב אויפ'ן טעפיך נעבען איהם.

ברוינשטיין

דאָס איז פיין. גראדע ווי קלייַנע קינדער. וויפיל יאהר זענט איהר אלט ? זאָל זיין פופצען ; זאָל זיין פופציג נאָר ניט צוואנציג ; אוז נאָר ניט דרייסיג. יענע יאהרען לייעב איך ניט. איך האָב אמאָל זעהר פיעל געריזט. וועלטען האָב איך דורכ־נעמאכט. איך האָב יענער צייט אויסגעמעקט פון דעם חשבון פון מיינע יאהרען.

ראלאנד

פערוואונדערט.

איהר האָט פיעל געריזט ?

ברוינשטיין

אָבער מיט יאהרען צוריק. מעהר טהו איך עס ניט.

ראָזענד

איך האָב היינט פאָלקען געוואָלט ארויסטרייבען פון שטוב.

ברוינשטיין

אין שפּאס געווים.

ראָזענד

איך האָב עס געמיינט זעהר ערנסט.

ברוינשטיין

יער איז זעהר אנשטענדיג.

ראָזענד

ניין, ס'איז ניט אזוי.

ברוינשטיין

איך קען איהם אזוי לאנג. דער אייגציגער מענש וועמען איך פערטרוי אָלע מיינע נייע נעראנקען.

ראָזענד

טהוט עס ניט מעהר.

ברוינשטיין

ער איז דאָך אזוי שטאָלץ; אזוי שעהן.

ראָזענד

ער איז ביידע זאכען ניט. איך האָב איהם היינט געוואָלט ארויסטרייבען פון דעם דאָזיגען צימער, נאָר ער האָט עס ניט פערשטאָנען. האָב איך אייגפאָך אויך איהם מיטלייד בעקומען. פאר וואָס איז ער ביי אייך ניט געווען די גאנצע צייט?

ברוינשטיין

און דאריבער האָט איהר איהם געוואָלט פון צימער ארויסטרייבען? איהר זענט א גרויסער וויצלינג, עס געפעלט מיר. דאָס קינד פון דער וועלט און געבוירען געוואָרען אונטער דעם בריק פון אָלעקסאנדער דעם דריטען. איך געדענק דעם וויץ. איך קען דעם פּלאָץ אין פּאריז אויך. לאכט גוטמוטיג. יאָ, ער איז ביי מיר די גאנצע

צוויי וואכען ניט געווען און מיר האָט עס זעהר געוואונדערט.

ראָזענד

דאָ איז ער יעדען טאָג געווען.

ברוינשטיין

נאָר גאָט אַליין קען אין איין צייט זיין איבעראַל — א מענש קען עס ניט בעווייזען. ער איז דאָך ניט מעהר ווי א מענש . . . איך וואָלט אייך וועלען עפּעס דערצעהלען נאָר איך קוק צו אייך — איהר זענט דאָך נאָר גאָר א קינד. און אַזוי פּאָהרט איהר אום נאָנץ אַליין איבער דער וועלט. אך, יא, איהר האָט דאָך אייער פּריינדין. זי פּאָהרט דאָך מיט. זי זעהט שוין אוים אַביסעל עלטער און אַביסעל ערפּארענער.

ראָזענד

האַלט אראָבגעלאָזען דעם קאָפּ און איהרע טרעהרען פּאַלען.

ברוינשטיין

זעהר שעהן פון איהם. איך בין דאָך קיין קינד ניט. אויב ער איז ביי מיר די צוויי וואכען ניט געווען — אבי ער האָט פּאר דער צייט זעהר פּיעל גוטס געטהאָן. ער האָט אייך אינגעאַרדענט. איהר זענט צופּרידען בין איך אויך צופּרידען. פּלוצלונג פּאַלען טראָפּענס טרערען אויף זיין האַנד. איבערַשט. וואָס איז דאָס? טרעהרען? וואָס איז דאָס פּאר א טרעהרען.

ער נעהמט זי פּאר בוידע הענד און הויבט זי אויף פון דער ערד.

ראָזענד

זי שטעהט אונטערטעניג, דער קאָפּ דערניידערט און איהרע טרעהרען פּאַלען.

ברוינשטיין

טהוט עס ניט. כ'בעט אייך. איהר רעדט דאָך אַזוי קלוג און אַזוי שעהן. אבער כ'בעט אייך דאָס איז פּאר מיר שווער... מיין לעבען איז דאָך איצטער פּערנומען בלויז מיט דעם גערַאנק, ווי צו מאכען, אז קינדערשע טרעהרען זאָלען וואָס וויניגער פּערגאָסען וועהרען, און איהר... ער קושט איהר קאָפּ. נאָר ניט וויינען. ס'איז פּאר מיר

שוועך. נו, קינד מיינס.

ראָזאנד

זי קוקט איהם אָ צייט גלייך אין די אויגען, ווי מיט חנינה. איהר זעהט? מעהר ניט. מעהר פאָלען שוין ניט קיין טרעהרען. דאָס איז געווען די לעצטע קינדערשע טרערען מיינע.

ברוינשטיין

אזעלכע ווערטער זענען אויך איבעריג.

ראָזאנד

געהט אום אויף און אָב.

זעהט איהר? איצטער בין איך מעהר קיין קינד ניט. איך בין אָ שטאָלצע פרוי מיט דרייסטע טריט. מיט זיכערע בליקען. איך בין אזוי שטאָלץ ווי אייער בעסטער און ליעבסטער פרייַנד אדאָלף פאָלק. אזוי רופט איהר איהם. איך ווילּ זיין גלייך מיט איהם, איך ווילּ פערגעהמען זיין פלאָץ.

ברוינשטיין

גלייכער ווי ווייניגען.

ראָזאנד

זי געהט צו איהם און נעהמט איהם פאר בוידע העגדט.

גלייכער ווי ווייניגען. קוקט מיר איצטער אין מיינע אויגען. קוקט אויף מיין גזויכט — וואָס דערקענט איהר פון מיינע אויגען און פון מיין גזויכט?

ברוינשטיין

אייערע אויגען זענען ליכטיג ווי אלע קינדערשע אויגען נאָך דעם ווי זיי ווייניגען זיך אוים אביסעלּ.

ראָזאנד

און מעהר גאר ניט. מיינע אויגען זענען ליכטיג... קינדערשע אונ־שולדיגע אויגען... און מעהר גאר ניט? ווי אונערבארימדיג מיין הארץ ווערט צובראכען!

ברוינשטיין

ווי ער וואָלט איהרע ווערטער ניט הערען.

ווארום דאָס איז מיר איצטער אויפ'ן געדאנק געקומען? נאָר דער־צעהלען ווילט זיך מיר עס אייך. ס'איז אפילו זעהר טרויעריג. דאָך וועל איך אייך עס דערצעהלען. איהר זיצט? דאָס איז זעהר גוט. יא, דאָס איז געווען אין לאָנדאָן אין שפּעטען הערבסט. לאָנדאָן אין הערבסט.

ר א ל א נ ד

איך ווייס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אזוי אין אָבענד. א געדיכטער נעביל האָט אלץ ארומגענומען, ווי אין לאנדאָן. און אויף א נאַסען טראַטואר וואו ס'געהן אָהן צאָהל מענשען, ביים שיין פון א פענסטער פון אַ געשעפט איז געלע־גען א פרוי אין די מיטעלע יאָהרען, בלויז אין שמאטעס ארומגעווי־קעלט. ס'האָט אויסגעזעהן, אז זי איז שיכור. בלויז מיט איין האנד האָט זי בעוועגט. די האנד האָט אוטאמאטיש אבגעדעקט א טייל פון די שמאטעס אויף איהר לייב און די ברוסט ענטבלויסט, וואָס האָט פאָרגעשטעלט א פלאכען געלבען שארבען און צוויי צוקנייטשטע לעדיגע הויט זעקלאך. נעבען איהר איז געשטאַנען א הויכער שטאר־קער פּאָליסמאן אין שווארצען געקליידט מיט א שווארצע קאסקע אויפ'ן קאָפּ און, אויך גאנץ אוטאמאטיש, האָט ער מיט דער שמו־ציגער שמאטע איהר ברוסט צוגעדעקט. זי האָט אבגעדעקט — זאָל די וועלט זעהן — און ער האָט ווידער צוגעדעקט. וואָס ער האָט דאביי געטראכט ווייס איך ניט.

ר אָ ל א נ ד

וואָס אי'ז געזעסען די גאַנצע צייט ווי פערשטאַרט מיט ברייט אָפע־נע אויגען.

נו? מעהר גאר ניט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מעהר גאר ניט. ס'האָט אנגעהויבען א רעגען צו גיסען.

ר א ל א נ ד

גאנץ אונערווארטעט געהט זי צו דער טעראסע־טיר און הייבט אָן

צו רופען.

פייגעלע! פייגעלע! פייגעלע!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

זיי נעהן שוין?

ר א ל א נ ד

צושרעקען.

איהר ווילט אוועקגעהן? לאָזט מיך ניט אליין.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך נעה נאָך ניט.

ר א ל א נ ד

איך האָב מורא. זי פערדעקט דאָס געזיכט. ציטערט פאר שרעק. גאָט מיין גאָט ווי שרעקליך!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האָב ניט געוואָלט דערצעהלען. ווי נאריש איך בין. איהר זענט צו יונג פאר אזעלכע זאכען און איך בין אן'אלטער נאר.

ר א ל א נ ד

לאָזט זיך אראָב אויף דער זאָפע, בעהאַלט דאָס געזיכט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און איך האָב אייך נאָך נעוואָלט דאָס אנדערע אויך דערצעהלען. ס'איז קיין וואונדער ניט. מיך האָט עס אלט נעמאכט, א לאנגע צייט איז עס געווען פאר מיר ווי א שרעקליכער חלום.

ר א ל א נ ד

זי נעהט צו איהם.

הער אפרים ברוינשטיין, וויפיעל בעדארף זיך מיין נשמה פלאָגען ביז איך זאל קענען ווערען אט אזוי ווי איהר זענט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פלאָגען בעדארף מען זיך ניט, און גרוי ווערען אויך ניט.

ר א ל א נ ד

פון וואנען ווייסט איהר ווער איך בין?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך קוק אויף אייך און איך זעה אז איהר זענט אונשולדיג ווי א קינד.

ר א ל א נ ד

איז עס אמת?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שמייכעלט.

ר א ל א נ ד

איך בין פרעך און אונפערשעהמט וועז איך פרעג אייך אזוי.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ניין. אלע קינדער זענען אזוי.

ר א ל א נ ד

בין איך דען אזוי קינדיש?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי היינט ערשט געבוירען.

ר א ל א נ ד

פערצווייפעלט.

הער ברוינשטיין...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אייער ווייגען און אייער לאכען בעווייזט עס.

ר א ל א נ ד

זעצט זיך נעבען איהם.

לאזט מיר זיך זעצען, אט אזוי נאהנט נעבען אייך, אזוי ווי א קינד. לאזט מיר איך זאל ארומנעהמען אייער קאפ אט אזוי. לאזט מיר קוקען אין אייערע אויגען, אט אזוי... איהר מאכט שפילצייג פאר קלייגע קינדער. גלייכער וואלט געווען, אז איהר אליין זאלט צוויישען גרויסע קינדער אומגעהן. — קינדער וואס האבען שוין זייערע אויגען אויסגעווויינט — און אנצינדען ווידער זייערע אויגען. אזוי ליכטיג זיי מאכען ווי אייערע אויגען זענען. איהר מאכט הילצערנע שפילצייג און אייער הארץ בלייבט פאר יעדען קינד פערשטעלט...

עס זענען נאָך דאָ רייניע קוואַלען וואו דער גרעסטער זינד קען אבּגעוואשען ווערען... איצטער האָב איך מעהר קיין מורא ניט. דערצעהלט מיר, וואָס איהר האָט פריהער געוואַלט דערצעהלען. דערצעהלט מיר דאָס אנדערע אויך. איך האָב קיין מורא ניט. אָט זעהט איהר דאָך אז איך האָב קיין מורא ניט.

ברוינשטיין

דאָס איז געווען אין דעם אייגענעם יאָהר. נאָר זומער. די היץ האָט שרעקליך געברענט. איך בין געגאנגען צופוס מיט'ן זאמדיגען וועג. אין גרוים פוילען איז עס געווען. און אונטער א בוים, ביים זייט וועג איז געזעסען א אידישע פרוי. אין די מיטעלע יאָהרען. די קליידער אויך איהר אין לעכער, אויפ'ן געגאַלטען קאָפּ אנ'אלטער שווארצער טשעפיק. דאָס פנים — הויט און ביין און פון דער זון פערברענט. איך האָב זי בעגריסט. דאָס איז געווען א גאטספּאַרכטיגע פרוי נאָר מיט א פייער אין די אויגען. וואָס האָט זי געטהאָן אונטער דעם בוים? געוהט גלויב איך. ווייל זי האָט זיך אנגעהויבען צו בעקלאָגען, אז אין דער יוגענד האָט זי קיין מורא ניט געהאט פאר'ן זאמדיגען וועג און פאר דער ברענענדיגער זון. און דערמאנענדיג זיך אָן דער יוגענד האָט זי אויך איין אויגענבליק אָן גאָט פערגעסען. אזוי פלינק איז עס געשעהן. זי האָט ענטבלויסט איהר נאקעטע ברוסט, געלב און אייגעפאלען און צוויי לעדיגע צוקניטשטע הויטיגע טארבעס האָבען אראָבגעהאנגען. זעהט — האָט זי צו מיר געזאגט — דאָס איז פון מיר איצטער געבליבען... און אין דער יוגענד האָב איך ווי א רויז געבליהט.

ראלאנד

דאָס איז געווען א גאָטספּאַרכטיגע פרוי?

ברוינשטיין

יא. אין א שטעדטיל האָט מען א נייע ספר־תורה אין שול אריינגעפיהרט איז זי צופוס געגאנגען אהין, ביי דער שמחה זיין.

ראלאנד

דער קאָפּ איהרער איז געווען אָבגעגאָלט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נאקעט.

ר א ל א נ ד

הייסט עס, אז דער סוף איז דער אייגענער. דער אונטערשייד איז נאָר, וואָס איינע איז געלעגען אין לאָנדאָן אויפ'ן נאסען טראטואר און די אַנדערע אונטער א בוים ביים זאמדינען וועג. הער ברוינ־שטיין, וווייסט איהר אפשר פון אַ דריטען וועג? אויף וועלכען די יוגענד זאָל ניט פערבליהען, די ברוסט זאָל ניט אויספאלען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דערווייל איז די וועלט אזוי אייגנאַרדענט.

ר א ל א נ ד

און איך בין א קינד פון אָט דער דאָזיגער וועלט... ניין, איך וויל ניט!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און איך בין א קינד פון דער דאָזיגער וועלט.

ר א ל א נ ד

איהר? ס'איז ניט ריכטיג. איהר זענט א בוים וואָס וואקסט ביים זייט וועג. ער וואקסט און וווייסט ניט צוליעב וואָס. איהם הארט ניט ווער עס זאָל זיך זעצען אין זיין שאטען. אָט, זאָגט מיר, ווער בין איך? פאר וואָס לאָזט איהר מיר אַזוי נאָהנט זיצען נעבען זיך. אָט האלט איהר מיך אויף אייער האנד. איהר האָט מיר געקושט אויף מיין קאָפּ. זעהט איהר וואָס פאר א לאנגע האָר איך האָב? איך קען מיט זיי זיך אליין און אייך אויך ארומוויקלען. שפּירט איהר ניט פון זיי דעם ריח פון זינד? ווער זענט איהר? איך בין נעבען אייך היינט געווען שוין צוטרעטען און צובראכען ווי א קליין שטרויעלע און איך בין נעבען אייך שטאָלץ און שטארק, יונג און אונשולדיג. איך האָב געמיינט אז די לעצטע טרעהרען האָב איך אויסגעווויינט און איצטער שפּיר איך, אז א קוואל נייע, ריינע קינדערשע טרערען עפענט זיך אויף און איך וועל אין די דאָזיגע טרערען דערטרונקען ווערען.

זי קערט זיך אָב פון איהם. ברעכט די הענד פאר שמערצען. בלייבט זיצען ווי אַ פערגליווערטע, דער קאָפּ אויף די הענד געשטיצט און אויף די קניה אָנגעשפּאַרט.

ברוינשטיין.

טרויעריג, דער קאָפּ געזונקען. הינטער דער טיר הערט זיך פאלקס און לעגטערס שטימע. מען קלאפט אין טיר, אָבער קיינער בעוועגט זיך נישט צו עפענען. מען קלאפט ווידער. לעגטער און פאלק קומען אַריין.

לעגטער

ציהט זיך צוריק. פערמאַכט די טיר הינטער זיך און עס הערט זיך איהר לאַכען.

פאלק

בלייבט צוטומעלט פון דער שטימונג וואָס הערשט אין צימער.

ברוינשטיין

צו פאלקען.

זעהר גוט וואָס דו ביזט געקומען. איך געה שוין מיט דיר.

ראָלאנד

בעקומט פון האַלז דעם גאָלדענעם רעוואָלווער. טהוט איהם אוים און דערלאנגט איהם פאלקען.

איך בעט אייך בעשטעלט מיר קוילען פאר דעם.

פאלק

נעהמט איהם גאַנץ אינסטינקטיוו. בעטראכט איהם פערוואונדערט.

ברוינשטיין

אויפ'ן הארצען א גאָלדענער רעוואָלווער. אפשר איז דאָס דער דרי־טער וועג.

דריטער אקט

אפרים ברוינשטיינס ארבייט־ציטער, אויפ'ן צווייטען שטאָק. פיער פענסטער. אַ טיר אין הינטערגרונד פון וואנען עס זעהן זיך די טרעפ, ארונטערצוגעהן. לינקס, ביי די פענסטער א סטאליערשער ווארשטאַט. אויף די וועגד פאַליצעס מיט פארטיגע קינדערשע שפילציוג.

ל י ב ע

ראמט אויף אין ציטער. ווישט אַרום דעם שטויב פון די פארטיגע שפילציוג. ס'איז צו דערקענען, אַז זי האָט שוין איהר אַרבייט לאַנג געענדיגט, נאָר זי פערוויילט דאָ בכיון. ווישט דעם שטויב פון דעם בלומענטאָפ וואָס שטעהט אויפ'ן פענסטער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קומט אַריין. אונרוהיג און אונגעדולדיג.

ל י ב ע

וויל פערלאָזען דעם ציטער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שטענדיג, וועז איך בין דאָ ניטאָ גנב'עט איהר זיך אריין און מאכט ארדענונג. אויב איהר האָט דאפון פערגניגען קענט איהר עס טהאָן וועז איך בין אין ציטער פארהאָן, וועט איהר זעהן ווי איך מאך צוריק אונאַרדנונג.

ל י ב ע

וועז ס'זאָל שטענדיג בלייבען ווי איך מאך, וואָלט איך דאָך אויף דעם אַנדערען טאָג שוין ניט האָבען וואָס צו טהאָן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

לאַכט.

איהר וויסט אליין ניט וואָס פאר א גרויסען אמת איהר האָט איצטער געזאָגט. דאָס היסט, אז איהר עקזעסטירט בלויז וויל איך מאך אונאַרדענונג. כ'מיין חלילה ניט אייך אוז ניט זיך. דער וועלט

מיין איך.

ל י ב ע

ניט פערשטאנדיג.

וואס איז דען דער חילוק — וועז איך וואלט ניט דינען ביי אייך וואלט איך געווען אויך אנ׳אנדער פלאץ און דארט וואלט איך אויך דאס אייגענע בעדארפט טהאן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאס, קינד, מיין איך דאך.

ל י ב ע

פערשעמט.

פאר וואס רופט איהר מיר שטענדיג „קינד״ ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר ווילט דוקא זיין א גרויסע ? נו גוט.

ל י ב ע

איך האב ארומגענומען דעם שטויב פון אייער ארבייט אויך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

א שעהנעם דאנק אייך.

ל י ב ע

ס׳איז מיין ליעבסטע ארבייט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גוט, וועז אייך געפעלט עס.

ל י ב ע

איהר האט היינט געארבייט א גאנצע נאכט ?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך ? ביי־נאכט שלאף איך.

ל י ב ע

ס׳האט זיך געהערט אין מיין צימער ווי איהר זענט ביינאכט אומ־נענאנגען אויף און אב. אין מיין צימער הערט מען וועז אימעצער גההט אום אויבען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ענטשולדיגט מיר, ליבע, וואָס כ׳האָב אייך ניט געלאָזט שלאָפן. אייך האָב ניט געוואוסט אז גראדע איבער אייער קאָפּ קומט אויס מיין צימער. אייך וועל בעטען, די מוטער זאָל אייך געבען א בעקוועמערען צימער.

ל י ב ע

חלילה, וואָס רעדט איהר? אייך האָב נאָר ניט געמיינט מיט דעם.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ס׳זענען דאָך פארהאן אזוי פיעל לעדיגע צימערען. מיין מוטער וועט מיט פערגניגען אומבייטען.

וויל געהן צום טיר.

ל י ב ע

פערשטעלט איהם דעם וועג.

אייך בעט אייך טהוט עס ניט. כ׳בין געווען אזוי נאריש, און האָב עס אייך דערצעהלט...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איז ניט, איז ניט — כ׳האָב נאָר געמיינט בעסער צו מאכען... ס׳איז טאקע ריכטיג. כ׳בין אומגעגאנגען ביינאכט. כ׳האָב א צער. זעהט איהר, דאָ קען אייך שוין ניט וויסען וואר עס מאכט אנ׳אַרדנונג פון מיינעט וועגען.

ל י ב ע

איהר ווילט אפשר ניט לייִדען וואָס אייך קום דאָ אַרויף צו אייך?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ניין, קינד. איהר שרעקט זיך אלץ פאר זיך. איהר טהוט דאָך קיינעם קיין בייז ניט. ער בעקומט פון קעשענע א בריף און הייבט אָן צו לעזען: „וואַרטער הערר ברוינשטיין. פון אייער סחורה זענען מיר זעהר צופרידען. דער הויכער פרייז קימערט אונז ניט. מיר וואָלטען אייך טייערער געצאָהלט וואן איהר קענט אונז געוויסע ארטיקלען ארויסגעבען געפארבט. אין דער אייגענער צייט בעטען מיר פון אייך איהר זאָלט אונז צושיקען פינף טוץ... כא־כא־כא — איהר

ווייסט ניט, ליבע, וואס פאר א טייוועל מאכט עס חוזק פון מיר?
ס'איז דאך ניט קיין וויץ? וואס זאגט איהר ליבע?

ל י ב ע

אייער מוטער זאגט שטענדיג, אז בערמאן פערקויפט אייער ארבייט פאר געלד.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער דאס קען דאך ניט געמאלט זיין. וואס הייסט: מיין ארבייט — און געלד?...

ל י ב ע

וועז ער זאל טאקע טיילען אומזיסט וואלטען אייך דא די קינדער די שוועלען אבגעשלאגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איהר מיינט עס ערנסט?

ל י ב ע

איצטער וועט דאך דאס געלד אריינקומען צו אייך. איז דאך בעסער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער דאס קען דאך ניט געמאלט זיין. מיין ארבייט בעקומט מען ניט פאר קיין געלד. ווייסט, קינדער און געלד?!

ל י ב ע

ניט די קינדער קויפען, די מוטערס טהוען עס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ס'איז דאך אבער אונמענליך.

ל י ב ע

אויף הער וועלט פיהרט זיך דאך אזוי.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

מיר געהט ניט אן ווי די וועלט פיהרט זיך.

ל י ב ע

ניט יעדערער קען אויספיהרען צו טהאן ניט אזוי ווי מענשען ווילען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שוין צוואנציג יאהר, אז איך האב מיט מענשען אבגעשניטען.

כ'וויל מיט די דאָזיגע מענשען מיין לעבען ניט פערבינדען — איך וויל ניט! איך וויל ניט!

פרוי ברוינשטיין

קומט.

איך האָב געמיינט, אז פאלק איז דאָ פארהאנען און ער האָט דיך פון געדולד ארויסגעפיהרט. מען הערט דאָך דיין קול איבער'ן גאנצען שטוב... זעהסט די קינדער פרעגען זיך נאָך אויף דיר. האָבען גע־הערט, אז דאָ בעקומט מען שפּילצייג אומזיסט.

קינדער קומען אַריין.

אפרים

איבערגעוועלטיגט פון שמחה. לאכט אַזש פאר נצחון.

אלזאָ ווער איז גערעכט? ס'איז אימעצענס א שפּאס און ניט מעהר. צו די קינדער. און איהר מיינע לייט — הייסט עס, איהר האָט גע־הערט אז איינער א משוגענער, אפרים ברוינשטיין, טיילט אומזיסט, כא־כא־כא — אומזיסט, אָ ה ן ג ע ל ד, שפּילצייג? אמת! אָט דאָס בין איך דער משוגענער.

ערשטער אינגעל

ביי אונז אין קלאס ווייסען עס אלע קינדער. נאָר די לעהרער לאָזען ניט געהן. מיר זענען די בעסטע שילער, האָבען מיר קיין מורא ניט.

ברוינשטיין

מיט שמחה.

די בעסטע שילער! דאָ סזעהט מען אן אייך. און איהר וועט געוויס זיין די בעסטע מענשען אויך. ווער האָט עס אייך וועגען דעם דערצעהלט?

צווייטער אינגעל

נעבען אונזער שוהלע איז געווען אנ'אלטער מאן און האָט עס דער־צעהלט די קינדער.

ברוינשטיין

בערמאן! געוויס איז עס בערמאן. קיינער וועט איהם ניט איבער־

קויפען פאר קיין געלד.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

גיב זיי שוין. זאָלען זיי געהן א היים.

ע ר ש ט ע ר א י נ ג ע ל

מיר ווילען טאקע געהן א היים.

א פ ר י ם

וועז איהר קינדערלאך וואָלט וויסען וואָס איהר זענט היינט פאר מיר. וועז איהר מיינע, ליעבע קינדער, וואָלט עס וויסען... קלייבט אויס וואָס אייך געפעלט. דאָ האָט איהר ווינטמיל̈ען — מיין לעצטע ארבייט. דאָ האָט איהר שטיבער. צו פיער פענסטער אין א שטוב. דאָ האָט איהר ברינעמער. דאָס זענען שטאָלען אוז פון אינוועניג קוקען ארוים קעלבלאך... דאָס איז מעבל̈ ; טישען, בענק.

די קינדער קוקען נייגעריג.

ל י ב ע

זיי וואָלטען וועלען אלץ.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קלייבט זיך אוים וואָס אייך געפעלט. טאָמער געפינט איהר א פע־לער, זאָגט קען איך עס פעריכטען, אָדער באלד אָדער איהר וועט עס איבערלאָזען, וועט ביז מארגען פארטיג ווערען. טאָמער האָט איהר עפעס אליין געדאנקען פאר שפילצייג, זאָגט וועל̈ איך עס פאר אייך מאכען מיט'ן גרעסטען פערגניגען... איך זעה, אז איהר האָט מורא צו בעטען דאָס וואָס אייך געפעלט. איך זעה שוין אָן אייערע אויגען וואָס איהר וואָלט וועלען... אלזאָ, יעדערער פון אייך בע־קומט צו איין שטוב, צו איין ווינטמיל̈ אוז צו איין ברונעם... אט אזוי. פאַרזיכטיג זאָלט איהר עס טראגען.

די קינדער טאַנצען אַזש אונטער פאר שמחה.

ע ר ש ט ע ר א י נ ג ע ל

אין ברונעם איז דאָך ניטאָ קיין דעק.

שלע לאַכען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויב דו מיינסט אין איהם וואסער צו האלטען איז געווים גוט. לאז איהם דא אוך מארגען וועט ער שוין זיין מיט א דעק.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איצטער קינדערלאך נעהט א היים צו אייער מאמע. געה, ליבע, דו וועסט זיי ארויסלאזען.

די קינדער געהען ארויס צופרידענע. ליבע בעגלייט זיי.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעהמט ווידער ארויס דעם בריף אוך קוקט אין איהם.

אבער דעם אונפעהיגסטען לץ האט דער טייוועל צו מיר געשיקט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואס האסטו דארט אזעלכעס?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

בעהאלט דעם בריף.

נאר ניט, נאר ניט, מוטער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

קום צו מיר, אפרים. זעץ זיך דא, נעבען מיר.

א פ ר י ם

זעצט זיך נעבען דער מוטער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זי גלעט איהם איבער'ן קאפ.

דו ביזט אזוי אויפגערעגט, אז איך האב נאר קיין חשק ניט צו רעדען מיט דיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קען זיין, אז איך בין אביסעל אויפגערעגט. אבער עס שאדט ניט. פאר דיינעט וועגען בין איך גאנץ רוהיג אוך איך הער דיר מיט דער גרעסטער אויפמערקזאמקייט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

קושט איהם אויפ'ן קאפ.

דערפאר האב איך דיך ליעב.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איצטער בין איך שוין אינגאנצען רוהיג און דו קענסט מיט מיר רעדען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך וויל מיט דיר רעדען טאקע וועגען דיר אליין. א מאמען קען מען נישט נארען. איך וויל דיר פרעגען פאר וואס די שלאפסט נישט די לעצטע עטלעכע נעכט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האב שוין היינט איינמאל געהערט וועגען דעם. וועז מען וואלט ביי מיר ניט פרעגען וואלט איך טאקע ניט וויסען, אז איך שלאף ניט די לעצטע נעכט... יא, מוטער איך האב געוואלט ביי דיר בע־טען, אז דו זאלסט געבען ליבע'ן אנ'אנדער צימער. וויל מיין אר־בייט צימער קומט אויס איבער איהר. איך לאז זי ניט שלא־פען וועז איך געה דא אום אדער וועז איך ארבייט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זעהסטו, וואס דיר ליגט אין זינען? פאר דעם צווייטען בעקוועמ־ליכקייטען. און אז איך פרעג דיר פאר וואס דו שלאפסט ניט בייי־נאכט — אויף דעם ענטפערסטו מיר ניט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאס וויים איך נאך פארלויפיג אליין ניט. איך מיין אז עס וועט איבערגעהן.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זאל איך מיט דיר מעהר ניט רעדען וועגען דעם?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קושט זי אויפ'ן שטערען.

נייז, מעהר ניט.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

זאל איך דיך לאזען אליין?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נייז, נייז.

פרוי ברוינשטיין

פערשטעהסט, דו ביזט אלט אכט און פיערציג יאָהר און איך זעקס און זעכציג. איך האָב פריהער געקוקט אויף דיר ווי אויף א קליין קינד, נאָר עפעס דאכט זיך מיר אז... אבער שא. איך האָב נעזאָגט, אז כ'וועל מיט דיר ניט רעדען וועגען דעם. אז מען האָט א קלוגען זוהן מוז מען זיין א קלוגע מאמע.

פאלק

בעווייזט זיך אין מיר.

ברוינשטיין

דו? פאלק? ווי גוט דו האָסט געטהאָן!

פרוי ברוינשטיין

איך האָב נאָך ארבייט ביי זיך... געהענדיג צום טיר, צו פאלקען. נישט גוט טהוט איהר, וועז איהר פערגעסט אייערע אלטע גוטע פריינד.

פאלק

זעהט אויס שלעכט. ווי ניט אויסגעשלאָפען.

ברוינשטיין

גוט האָסטו געטהאָן, וואָס דו ביזט איצטער געקומען.

פאלק

אין דיינע אויגען קומט עס אויס, אז איך טהו דיר זעהר גרויסע טובות מיט מיין קומען. אך, ווי גוט אוז ווי נאָריש דו ביזט.

ברוינשטיין

נאָריש בין איך אפשר — אבער גוט? אין דעם קען מען נאָך צווייפלען.

פאלק

דו ביזט ביידע זאכען אין איינעם: גוט איבער דער מאָס אוז נאָריש איבער דער מאָס. א געוויסע דאָזע נאָרישקייט איז זעהר גוט. מען האָט מעהר ערפאָלג אין הייגטיגער וועלט. אבער דו, מיין פריינד, ביזט שוין צו נאָריש...

ברוינשטיין

אפשר זאָל איך חיינט מיט דיר נאָר ניט רעדען?

פ א ל ק

איך בין נעקומען היינט זעהר פיעל צו רעדען מיט דיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דיין טאַן געפעלט מיר עפעס ניט. ערלויב מיר עס דיר צו בעמערקען.

פ א ל ק

דאָס לאָז איבער אויף שפעטער.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך האָב זיך מיט דיר ווירקליך דערפרעהט. כ׳האָב היינט אזא פראכטפאל׳ען פריהמארגען. און דו האָסט עפעס מיט זיך אזעלכעס מיטגעבראכט... עפעס רעדסטו אזוי הויך, שרייענדיג.

פ א ל ק

לאַכט.

ביי דיר איז אזוי שטיל, אז עס קומט איינער פון דער גאס דאכט זיך דיר, אז מען שרייט אַדער מען פויקט אויף א טערקישען פויק.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

היינט ביזטו צו מיר געקומען ווי איינער פון דער גאס אין אזא קרי־גירעשער שטימונג. וואָס שטעהסטו? זעץ זיך. זאל איך דיר דער־צעהלען וועמען איך האָב דא היינט געהאט פאר געסט?

פ א ל ק

צוויי קינדער. איך האָב זיי געזעהן ארויסגעהענדיג פון דיין שטוב פרעהליך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פרעהליך זאגסטו?

פ א ל ק

זיי האָבען געטאַנצט פאר שמחה.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס בעדארף איך דען מעהר?

פ א ל ק

דאָס איז דאָס גאנצע אומגליק וואָס דו בעדארפסט ניט מעהר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אומגליק זאָגסטו... אָט וואָס עס האָט מיר היינט שיעור קיין אומ־גליק ניט געבראכט אין שטוב אריין. זעהסט?

ער גיט איבער פאלקען דעם בריף.

פ א ל ק

קוקט אַריין אין בריף.

פראכטפאל! וועסט דאך מיליאָנען אנקלייבען. נעהם מיך צו פאר א שותף.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

טאָרסט ניט לאכען פון דיין אלטען פרוינד. זאָג מיר, איך בעט דיר, וואָס זאָל דאָס הייסען?

פ א ל ק

איינפאך, דיין סחורה איז געוואָרען בעקאנט איבער'ן שטאָדט און מען פרעגט זיך נאָך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס איז מיט דיר, פאלק? ביזט ניט דער אייגענער.

פ א ל ק

איך בין דער אייגענער ווי געווען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פאלק, קוק מיר גלייך אין די אויגען אריין.

פ א ל ק

דו ביזט מיר היינט עפעס אנדערש ווי שטענדיג.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעהמט צו דעם בריף. בעהאלט איהם און קערט זיך אָב פון פאלקען.

פ א ל ק

וועסט מיר אפשר בעטען, איך זאָל פון דיין שטוב ארויסגעהן?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס אייגענטליך האָט געבראכט דאצו, אז דו זאָלסט אין מיין שטוב אוא אפטער נאסט זיין? איך זאָג שוין ניט — אוא „נאָהנטער

פרײנד". אין דעם האָב איך שוין אָנגעהויבען צו צוויפלען... נאָר איך וויל קיין פרײנד ניט אָנווערען. זיי זענען כּיר שטענדיג געווען טייער. איך בין היינט פערצווייפעלט; איך וויים אליין ניט די סבה דערפון.

פ א ל ק

דו ווייסט. און אויב דו ווייסט איצטער ניט וועסטו עס שפעטער ווייסען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער וואָס איז עס פאר א רייד? ער געהט גאָר נאָהנט צו פאלקען און בלייבט איבעראשט. וואָס איז דאָס? וויין? האָסט געטרונקען וויין?

פ א ל ק

יא, איך האָב געטרונקען וויין.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דו?...

פ א ל ק

יא איך, איך האָב געטרונקען. אָבער איך בין נאָך בייס קלאָרען פערשטאַנד. זעהסט, איך האלט מיר נאָנץ גלייך אויף די פיס.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס איז דאָך אונמעגליך!

פ א ל ק

וואָס ביזטו אזוי פערצווייפעלט?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דו! פאלק!... איך בין גרייט צי ווייגען.

פ א ל ק

נארישקייטען. לאָז צורוה מיט דיין גוטהארצינקייט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אָבער, פאלק, איך בעט דיר — ס'איז דאָך ניט אומזיסט. אפשר בין איך ווירקליך אזוי נאַריש און מערשטעה שוין גאר ניט.

פ א ל ק

צולויעב דיר האָב איך געטרונקען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

לאַכט.

פ א ל ק

איך קען עס גאָר ניט בעגרייפען, אז ביי היינטיגע צייטען זענען פֿארהאַן אויפֿלכע מענשען. האָבען אויגען; זעהן אלצדינג און זאָגען, אז זיי זעהן ניט. הערען אלצדינג און זאָגען אז זיי הערען ניט. איך הייב אָן צו טראכטען, אז איך האָב געשלאָסען פֿרויינדשאפֿט מיט א משוגע'נעם... א גוטען טאָג!

געהט צום טיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

כאַפֿט איהם פֿאר'ן האַנד.

אבער, פאלק...

פ א ל ק

איך שפּיר, אז איך ווער נארישער נעבען דיר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אפֿשר ביזטו גערעכט. ניט איך האָב געוואויגען די חכמה פון דער וועלט.

פ א ל ק

עס וואונדערט מיך זעהר: א מענש וואָס איז וועלטען אויסגעפֿאהרען... וואָס האָסטו געטהאָן אין פּאריז — געווען א בארימהערציגע שוועסטער? אין לאַנדאָן — געפיהרט א פֿראלויזירטען לאָרד אין א וועגעלע אויף גומענע רעדער?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

דאָס איז א שעהנער וויץ... אפֿשר טרייבסטו גאר שפּאס מיט מיר. מענליך, אז דעם לעצטען חודש האָט איהר זיך אלע אנגערעדט אבצושפּילען א קאָמעדיע ארום מיר און מיך אויף אריינגעהמען אין מיטען? ווער צושטערט מיין רוה? זאָג מיר, איך בעט דיר גאנץ ערענסט, ווער זענען די צוויי פּריילינם איך מיין...

פ א ל ק

לאכט הויך.

איך ווייס וועמען דו מיינסט. בעראַרפסט מיר קיין סימן ניט געבען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואָס לאכסטו?

פ א ל ק

מאכסט דעם אנשטעל, ווי דו וואָלסט זיי גאר ניט געדענקען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך קוק אויף דיר און איך בין אין פערצווייפלונג. דו ביזט זיבען און צוואַנציג יאָר אלט. ביזט דאָך קיין קינד ניט. דו האָסט נע־טרונקען — אָבער דו ביזט דאָך ניט אַזוי בעטרונקען.. אפשר האָס־טו מיר צו זאָגען אזעלכעס וואָס זאָל מיר מיט איין מאָל קלוג מא־כען, טאָ זאָג עס. לעג ניט אָב.

פ א ל ק

וואָס איז געשעהן צווישען אייך ביידע, וועז דו ביזט דארט צום לעצ־טען מאָל געווען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו, רעד ווייטער; איך הער אויפמערקזאם.

פ א ל ק

איך האָב דאָך ביי דיר געפרענט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך ווייל דו זאָלסט אליין דעם ענטפער נעבען אויף.

פ א ל ק

איך בין דאָך דאביי ניט געווען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויב זי איז אזעלכע ווי דו פערשטעהסט, האָט זי בעראַרפט אליין אלץ דערצעהלען.

פ א ל ק

לאָמיר דיין איידעלקייט אוועקלעגען אָן א זייט, דו ענטפער מיר...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און איך ווייל מיין איידעלקייט ניט אוועקלעגען אָן א זייט!

פ א ל ק

אפשר וועט איך וועל דיר ארויסברענגען פון געדולד וועסטו אנהייבען צו רעדען מיט מיר צו דער זאך.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שווייגט.

פ א ל ק

איך מיין נאנץ ערנסט, וואס איז געשעהן צווישען אייך ביידען?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

שטרענג.

האסט קיין רעכט ניט צו פרענגען, וועג דו ביזט די נאנצע צוויי וואכען ביי מיר ניט געווען!

פ א ל ק

דו ווייסט אז זי איז אן עפענטליכע פרוי?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

וואס הייסט עס?

פ א ל ק

די אויסגעלאסענסטע פרוי וואס די וועלט האט נאר אמאל געהאט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעווען. דאס האב איך געוואוסט נאך איידער זי האט עס מיר דערצעהלט.

פ א ל ק

זי אליין האט עס דיר דערצעהלט?!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יא.

פ א ל ק

וואס איז דא? איך געה דאך פון זינען אראב.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

און מיט איהר אינאיינעם האסטו געטרונקען?

פ א ל ק

מיט דער צווייטער: איהר קרבן.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אזוי האָב איך אויך פערשטאַנען. האָסט מיר נאָך עפּעס צו זאָגען?

פ א ל ק

אויב אַזוי האָב איך דיר מעהר נאָר ניט וואָס צו זאָגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך קען די צוויי פרויען. די איינע איז דער זינד פון דער וועלט. און די צווייטע איז די שעהנקייט פון דער וועלט.

פ א ל ק

איז די צווייטע רעלאַנד?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יעדערער פערשטעהט ווי ער קען.. איך מיין אז אלץ איז געענדיגט. ביזט צו מיר ניט געקומען ווי דו פלעגסט זיך אויסדריקען, צו מיין רוהיגען ליכטיגען ווינקעל. פערקערט, דו ביזט געקומען די רוה פון מיין היים אַרויסצוטרייבען. און דער עיקר וואָס דו פאַדערסט פון מיר אזעלכע זאכען... וואָס ווילסטו פון מיר? ווילסט מיר צוהילף קומען — ס'איז מיר ניט נויטיג. איך זאָל דיר צוהילף קומען? — מיין הילף איז פאר דיר צו שוואך.

פ א ל ק

ווילסט איך זאָל אַוועקגעהן?

ב ר ו י נ ש ט י י ן

טהו ווי דו פערשטעהסט.

פ א ל ק

אפשר בין איך היינט אביסעל אויפגערעגט אַבער...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אלץ וואָס עס קומט איז אזוי אונבעוואוסט; אזוי אונערווארטעט. איך ווארט, וואָס וועט מיר נאָך היינטיגער טאָג ברענגען.

מען קלאפט אין טיר.

פ א ל ק

איך מיין, אז מיר זענען בײדע איצטער גאנץ רוהיג; מיר קענען אויפנעהמען — ביטע!

מען קלאפט אין טיר.

ב ר ו י נ ש ט ײ י ן

עפענט דיר טיר.

ר א ל א נ ד

קומט אריין. שווארץ געקלײדט.

איך האָב געהערט, אז מען האָט מיר נעבעטען אריינקומען. איך האָב געוואָלט, אז איהר זאָלט מיר די טיר עפענען. צו פאלקען. איך האָב ערווארטעט אייך דאָ צו טרעפען.

פ א ל ק

גלויבט מיר, אז איך האָב דעם מינדעסטען פערדאכט ניט געהאט אייך דאָ צו בעגעגענען.

ב ר ו י נ ש ט ײ י ן

ווי ער וואָלט זי צום ערשטען מאָל זעהן.

מיט וואָס קען איך אייך דינען?

פ א ל ק

ווײל אַרויסגעהן.

ר א ל א נ ד

בלײבט דאָ, הער פאלק, איך בעט אייך.

פ א ל ק

אפשר פערלאנגט ברוינשטיין ניט איך זאָל דאָ בלײבען, איך מיין, אפרים, דו קענסט דאָך פרייליז ראלאנד?

ב ר ו י נ ש ט ײ י ן

בעקומט דעם בריף און קוקט אַמאָל צום בריף און אַמאָל צו פאלק'ן און ראָלאנד.

פ א ל ק

אייער פרײנדין האָט זיך שוין אויסגעניכטערט?

ראָלאַנד

ענטפערט ניט.

ברוינשטיין

צו ראָלאַנד.

מיט וואָס קען איך אייך דינען?

ראָלאַנד

איך וויל איהר זאָלט מיר בעטען זיצען, מיר איז זיך שווער צו האלטען אויף די פיס. איך וועל זיך אברוהען, דאן וועל איך אַוועק־געהן. איך וואָלט נאָר בעטען אביסעל וואַסער.

ברוינשטיין

געהט ארויס.

פאַלק

ער וועט ניט קומען צוריק.

ראָלאַנד

דערשראָקען.

פון וואנען ווייסט איהר דאָס?

פאַלק

איהר וועט שוין זעהן.

ראָלאַנד

געהט בעט איהם, ווי גאָט איז איהם ליעב, ער זאָל ארויפקומען.

פאַלק

לאָזט איהם, כ'בעט אייך. לאָזט איהם צורוה. ער געהט צו איהר. איהר פיהרט מיך פון זינען אראָב. צוליב אייך בין איך היינטיגע נאכט אַזוי נידריג געפאלען. לענטער איז אַ פינסטערער גהינום. איהר אליין האָט מיך אין דעם דאָזיגען גהינום געשטויסען. ראלאנד, איך האָב נאָך קיין מאָל אַזוי ניט געבויגען מיין קאָפּ ווי איך טהו עס איצטער פאר אייך.

ראָלאַנד

מיין פריינדין האָט אייך ניט צופרידען געשטעלט, אבער זי איז זעהר צופרידען מיט אייך.

פ א ל ק

איהר האָט נעבען זיך א זומפּ אויפגעפּענט און דורך אייער האנד זינק איך אין איהם.

ר א ל א נ ד

וואָס דען נאָך פּערלאָנגט איהר?

פ א ל ק

איהר זאָלט מיר אומקערען מיין שטאָלץ.

ר א ל א נ ד

איהר האָט עס קיין מאָל ניט געהאט.

פ א ל ק

איהר האָט איהם גערויבט פון מיר, און ווילט מיר איהם ניט אומקערען.

ר א ל א נ ד

איך קען א סך אזעלכע ווי איהר. איהר ווילט צוריק אייער שטאָלץ? געהט צו מיין פריינדין, פערלירט נעבען איהר א טיל פון אייער לעבען, יעמאָלט וועט זיך צו אייך צוריק אייער שטאָלצקייט אומקערען. ביי מיר האָט איהר נאָר ניט וואָס צו פאָדערען.

פ א ל ק

איהר זענט אנ'אויסוואורף!

ר א ל א נ ד

פאר אזעלכע ווי איהר.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קומט, טראָגט אַ גלאָז וואסער.

ר א ל א נ ד

זי שטעלט דאָס וואסער אַוועק נעבען זיך. עס זעהט אויס ווי זי וואָלט איהם עפּעס וועלען זאָגען, נאָר איהר שטימע ווערט פערשטיקט.

פ א ל ק

שרייט אויס נאָך אַמאָל.

איהר זענט אנ'אויסוואורף!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אין נאָטעם ווילען, אָבער וואָס זאָל עס הייסען?

פ א ל ק

זיי וויסען, אז דעם בריף האָב איך דיר געשיקט וויל אזוי האָט זי עס פערלאַנגט. און איצטער, ווי עס שיינט, איז זי געקומען זעהן וואָס פאר א ווירקונג ס'האָט אויף דיר געהאט. דעם בריף האָב איך נע־ שריבען.

ר א ל א נ ד

קוקט צושראָקען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

איך פערשטעה נאָך אלץ ניט.

פ א ל ק

יא, זי האָט עס מיר געהייסען. נעצטוואונגען חוזק צו מאכען פון דיר און דיינע קינדערשע אידיאלען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אויסער זיך. זיין געזיכט ווערט אויף אַנ'אויגענבליק פרעהליך און באַלד צוריק טרויעריג און ס'איז שווער צו דערקענען אויב ער וועט וויינען אָדער לאַכען. ער נעהמט מיט ציטערענדע הענד דעם בריף פון קעשענע קוקט אין איהם אויפמערקזאָם, צולאכט זיך פלוצלונג. דאָס איז דאָך דיין האנדשריפט, פאלק! א, סאָרא וויץ! און דו פאלק האָסט זיך ערלויבט צו מאכען חוזק פון אַנ'אלטען פרייַנד — דו שטיפער אייַנער...

פ א ל ק

צו ברוינשטיינען.

אלטער נאַר...

ר א ל א נ ד

גאַנץ אונערוואַרטעט, ווייזט פאלקען די טיר.

ארוים פון דאנען!

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נאָט איז מיט אייך, וואָס טהוט איהר?

ראָלאנד

ארויס פון דאנען!

פאלק

פערגעסט ניט, אז איהר זענט אין א פרעמד הויז.

ברוינשטיין

אבער פרייליז, איך האָב דאָך קיין מאל אזעלכעס מיט קיינעם ניט געטהאָן און בפרט — פאלק, דאָס איז דאָך מיין אלטער פרייגד...

פאלק

איצטער קען איך רוהיג אוועקגעהן.

ברוינשטיין

דו מוזט דא בלייבען.

פאלק

איך מוז געהן.

ברוינשטיין

בלייב־דא. מיר וועלען אויסארבייטען א פלאן ווי צו פייערען אונזער בעגייטער פרייגדשאפט.

פאלק

דאָס מאל מוז איך אבטרעטען.

געהט ארויס.

ברוינשטיין

א מערקווירדיגער עקשן איז ער, דער פאלק... דאָס וואסער איז שטעהן געבליבען... און איך בין נעגאנגען צו אונז אין גארטען, פון קוואל אנגעשעפט. ביי אונז אין גארטען איז א קוואל פארהאנען.

ראָלאנד

אזוי פיעל שטאלצע מענשען זענען ביי מיינע פיס געלעגען און האָבען צו מיר שעהנע ווערטער גערעדט. און פון אלע זייערע שעהנע ווערטער צו מיר, קען איך איצטער קיין איין אייגציג ווארט ניט אויסגעפינען פאר זיך, מיט וואָס אנצוהייבען. קיין איין אייגציג ווארט קען איך איצטער צוהילף ניט נעהמען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

גאַנץ נאַיוו.

מיט וואָס קען איך דינען?

ר א ל א נ ד

זי בעקומט פון קעשענע א גאַלדענעם רעוואַלווער, דערלאַנגט ברוינ־
שטיינער. עפענט מיר א וועג צו אליכטיגען לעבען . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעהמט דעם רעוואַלווער פון איהר האַנד, נים קוקענדיג אויף איהם.
לעגט איהם אַוועק. אין א זייט.

ר א ל א נ ד

לאַזט זיך אַראָפּ צו זיינע פיס.

III

פיערטער אקט

דער אייגענער צימער.

ר א ל א נ ד

געבויגען פאר זיינע פיס אין טיעפען שווייגען.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

נעהמט איהר האַנד. חויבט זי אויף. זי בעהאַלט איהר קאָפּ אויף זיין ברוסט. באַלד אָבער געהט זי אָב פון איהם, דאָס געזיכט מיט די הענד פערדעקט. זי לאָזט זיך אַראָב אויף אַ שטול. אַ ציט שטיל.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ווי צו זיך אַליין.

מעגליך, או מיין הארץ איז שוין גאָר פערשטיינערט.

ר א ל א נ ד

די שטימע איהרע ווען זי רעדט רייסט זיך זעהר אָפּט איבער, כאָטש זי בעמיהט זיך צו זיין רוהיג. זי קוקט נית צו איהם. איהרע פויסטען זענען צוזאַמען געדריקט. איהר געזיכט איז ווי קאַנוואולסיוו פערצערט.

אלזאָ איצטער קען איך אַנהייבען גאָר פון אַנהייב. דעם בריף האָב איך איהם געצוואונגען צו שרייבען. ס׳איז געווען איין מאָמענט ווען מיך האָט ארומגעכאפט מיין אלטע בייזקייט. מיין אלטע געוואוינהייט.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

ער געהט צו איהר נעהמט איהר האַנד.

איך בעט אייך, פערשאפט זיך אזעלכע שמערצען ניט מעהר — וועמען איז עס דען נויטיג?

ר א ל א נ ד

וועמען איז עס נויטיג? איך פרעג אויך שטענדיג — איך האָב עס נעפרעגט ווען איך בין נאָך א קינד געווען — וועמען איז עס נויטיג וואָס איך לייד? וועמען איז עס נויטיג, אז איך זאל אין דער צייט פון מיין רוח נאָס מאכען מיין קישען מיט מיינע טרערען? ניין איך

ווי׳ל ניט ווייניען — איך ווי׳ל דאך אנהויבען פון אנהייב איהר זאלט אלץ ווייסען...

ב ר ו י נ ש ט י י ן

אבער ס׳איז אונמעגליך איך זאל עס אלץ הערען. איך בעט אייך. איהר מיינט מיר צו דערצעהלען פון זיך — פאר מיר זענט איהר נייי־נעבוירען. דערצעהלען פון דער וועלט? — זי האט מיך גרוי געמאכט.

ר א ל א נ ד

איך בין אויפנעוואקסען צווישען שמאטעס און מיסטען. און ווי א פלוג וואס וואקסט צווישען די מיסטען, הויבט זיך פלוצלונג אויף אויף גאלדענע פליגעל און טראגט זיך אין לופטען — אזוי איז עס מיט מיר אויך געווען. און די וועלט? איהר קענט זי? איך בין צו איהר פערקויפט געוואָרען. די וועלט, זי בייט יעדען יאהר איהר גע־שטאלט, בייט איהרע קליידער. יעדע לאנד האט אנדערע מענשען: אנדערע געזיכטער, אנדערע בעגריפען, אבער דער טייוועל וואס לעבט אין דער נשמה פון דער וועלט — ער בייט זיינע געשטאלטען ניט... דאן וועז מיין יוגענד האט בעראַרפט זיין דער קרבן פון דער וועלט — יעמאלט זענען אלע קליידער געווען די אייגענע. אלע כא־ראקטערען די אייגענע. יעדענס בענעהמונג אויף איין אוז דעם זעל־בען ארט. מיין שטאלץ האט יעדערער אויף דעם אייגענעם ארט געטרעטען. דאס בלוט פון מיינע אדערען האט יעדערער אויף דעם אייגענעם אופן געגאסט. אין אלע צייטען, ווינטער, זומער, הערבסט אוז פרהילינג. — גאנץ אנדערע נאציאנען. גאנץ אנדערע פעלקער — אבער דער פערלאנג צו מאכען דעם גענוס וואס אונפערשעמטער. וואס פרעכער אוז אונערבארימדיגער — דאס איז איינס. דאס קען די וועלט נאר איין וועג. אוז מערקווירדיג ווי אין מיר האט זיך די יוגענד בעהאלטען. מיט אונגאטירליכע כחות האבען איהרע ווארצלען מיין גאנצען וועזען דורכגעפלאכטען. אימעצער האט מיר א נאמען געגעבען „דאס קינד פון דער וועלט". אבער געגוג! איך ווי׳ל מעהר ניט זיין דאס קינד פון דער דאזיגער וועלט! איך ווי׳ל איהר מעהר

מיין יוגענד ניט געבען...

פון גרויס אויפרעגונג פאלט זי אין א היסטערישען צושטאַנד. לאכט און וויינט.

ברוינשטיין

גאַנץ פערלאָרען. ער פרובט זי בערוהיגען. עס געלינגט איהם ניט. ער געהט שנעל ארויס פון צימער.

ראָלאַנד

ס'איז צו מערקען, אַז זי אליין ווענדט אַלע איהרע קרעפטען זיך צו בערוהיגען. די היסטערישע צושטאַנד געהט איבער אין אַ גאַנץ נאַ־טירליכען, האַרציגען געוויין.

פרוי ברוינשטיין

איילט אריינצוקומען.

ווער וויינט עס? ווער וויינט עס אַזוי ביטער? נעהמט צערטליך ארום ראלאנד. וועה איז דער מאמען, וואָס וויינט עס אַזוי איהר קינד? נאָט מיינער, ווער האָט עס אַזוי בייז געטהאָן מיין קינד? קושט זי. נו שא, נו גענוג שוין. מען טאָר ניט אַזוי. נו שא. אביסעל וויינען איז נוט, אבער צופיעל איז אומגעזונד. ווער האָט עס בייז געטהאָן מיין קינד?..

צערטעלט זי.

ראָלאַנד

בעהאַלטענדיג איהר קאָפּ אויף דער אַלטערס ברוסט בערוהיגט זיך. בליפּעט אַ וויילע און ווערט באַלד אין גאַנצען שטיל.

פרוי ברוינשטיין

נו שא. גענוג. די וועלט צאָהלט פאר טרערען זעהר א קליינעם פרייז. גלייך ווי די וועלט וואָלט עס גאָר נישט בעדארפען. טרערען בעדארף יעדערער נאָר פאר זיך אליין האָבען. נו, שא . . . אמאָל איז טרערען געגליכענט צו א קילען רעגען ווען ער פאלט ארויס נאָך דעם ווי אונטערן הימעל הענגען שווערע וואָלקענס מיט דונערן און בליצען, און אמאָל זיינען זיי גלייך צו בלוט וואָס רינט פון הארצען און קיינער זעהט נישט . . . נו שא, נו שא, גענוג זאָל דיר

שוין זיין . . . וועז א מאמע ווייניט אויף דעם גורל פון איהר קינד, קען זיין אמאל אז די טרערען וועלן אנגענומען . . . א מאמעס טרערען האט נאך אמאל א שטיקעל ביידיט פאר איהר אליין; האט א בעדייט פאר איהר קינד. אבער, אז א קינד ווייניט און ס'איז ניטא קיין מאמע וואס זאל עס איינשטילען, ווערט פון דעם ווייגען א קללה פאר דער וועלט געבוירען . . . . נו שא, נו שא... נישט מעהר. קושט זי. צעהן ים'ען און צעהן טייכען זיינען פארהאנגען וואו ער שטראמען טרערען און קיינער בעדארף זיי ניט. און קיינעם נוצען זיי נישט.

ר א ל א נ ד

מוטער מיינע . . .

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו שא, איך בין אלט. און וועך ווייסט וויפיעל ס'איז מיר באשערט צו לעבען.

ר א ל א נ ד

איהר וועט לעבען אייביג, מוטער מיינע.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

נו שא, קענסט נאך וויידער אנהייבען צו ווייגען.

ר א ל א נ ד

איצטער הייליגען מיר מיינע וואונדעז אייערע מוטערליכע ווערטער.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

דיינע רייד זענען קלוג. זיי געפעלען מיר. מיין שטוב איז פאר דיר אפען אויב מיין שטוב קען דיר גוטס טהאן.

ר א ל א נ ד

ווייטער פון אייער שטוב זענען פאר מיר אלע טויערען פערשלאסען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

הונדערט וועגען האט יעדער איינציגער וועז ער איז יונג.

ר א ל א נ ד

איך בין שוין אויף אלע וועגען געגאנגען. יעדען וועג ביז צו ענ־

דע דערגאנגען.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

קושט זי.

אט האָסטו דיר נאָך א מאָל. איך מוז גיהן. איך האָב נאָך ארבייט. וועמען זאָל איך אַרויפשיקען — מיין זוהן אָדער פאלקען?

ר א ל א נ ד

דערשראָקען.

וואָס רעדט איהר?

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

וויל איך בעראַרף אוועקגעהן.

ר א ל א נ ד

פאלק קען דאָך דאָ איצטער ניט זיין.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

ער איז דאָ פארהאנען אין גאַרטען, מיט איהם איז פארהאן די פרייליין וואָס איז דאָ אמאָל מיט אייך געווען.

ר א ל א נ ד

זיי קענען אריינגעהן אלע קענען אריינגעהן.

פ ר ו י ב ר ו י נ ש ט י י ן

געהענדיג צום טיר לעגט זי גוטמוטיג, מוטערליך, א פינגער צו דער נאָז מאַכענדיג א „פאן" צו ראָלאַנד.

דו, דו, איך וועל דיר געבען.

געהט ארוים.

ר א ל א נ ד

שטעהט אנטקעגען טיר אין ערוואַרטונג.

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קומט אריין.

אזוי האָט מיר טאקע מיין מוטער איבערגענעבען.

ר א ל א נ ד

נעענדיגט מיט דעם אלטען לעבען!

ברוינשטיין

איצטער איז מיט דער אלטער וועלט געענדיגט.

ראלאנד

ווען איך בין געלעגען געבויגען צו אייערע פיס דאכט זיך מיר, אז איך בין געשטאָרבען און צוריק אויפסניי געבוירען געוואָרען. און ליכטיג איז מיר איצט אין מיינע אויגען. ליכטיג אין מיין הארצען און אין מיין נשמה. איצטער ווארט איך אויף אייער וואָרט. זאָל זיין אבעפעהל — זאָל זיין ליעבע, זאָל עס זיין שטראָף־רייד.

ברוינשטיין

איך זעה איצטער, אז איהר זענט ווירקליך רוהיג. און אז איצט קען איך מיט אייך רעדען. איך קען מיט אייך רעדען ווי צו איי־נעם פון מיין גלייכען, ווייסט איהר, אז אונטער מיר האָט זיך היינט אָנגעהויבען דער באָדען צו בעוועגען? איך האָב אין גאנצען מיין גלייכגעוויכט פערלאָרען. יא, ס'איז אפשר געווען א פרוב־שטיין פאר מיין גלויבען. איצטער אָבער בין איך זעהר רו־היג. מיין וועג איז אויסגעלייטערט. איך זעה איהם פאר מיר אַזוי קלאָר און ווייט ליגט ער דער וועג פאָראויס, פאָראויס, פאַראויס, כאַ־כאַ־כאַ, ס'איז ניט אמת וואָס די וועלט וועט אייך זאָגען, אז יעדען מענשען טהוט מען אָן א יאָך אויפ'ן פלייצע גלייך ווי ער ווערט געבוירען. ס'איז ניט אמת. פריי ווערט יעדער מענש גע־ביורען. פריי ווי דאָס ליכט פון פריה־מאָרגען. גאָט האָט א יאָך אויפגעהאָנגען אין לופטען, בלויז א שפילכעל פאר זיינע גוטע מלאכים — און די וועלט אָבער שטעקט אין איהם איהר קאָפּ אריין. און ביז איך בין פון דעם דאָזיגען יאך פריי געוואָרען איז מיר מיין קאָפּ גרוי געוואָרען; און גלייך מיט אייך האָב פריהער געמוזט וועלטען אויספאָהרען — און שטענדיג זיך געהאלטען אויף א שמאָל שטעגעלע וואָס ציהט זיך ביים ברעג פון אבגרונד. איך האָב פאר קיין פאל ניט געקענט געפינען דעם וועג ווי צו־דערלייזט צו ווערען. נעהמען זיך דאָס לעבען? — בעדארף מען

דאָך וועניגער אכטונג האָבען צו דעם גאָט וואָס לעבט אין מיר. גאָט איז מיין בעגלייטער ; ער האלט מיר פאר'ן האנד, נאָר איך לאָז יעדעם מאָל ארויס מיין האנד פון זיין האנד און יעמאָלט הייבען זיך אָן מיינע פים צושטרויכלעז. ענדליך, אָבער איז נעקומען מיין אויסלייזונג. כ'האָב געזוהן, אז די שפראך וואָס איך רער, קלינגט פאלש און עקעלהאפט — בין איך שטום געוואָרען. כ'האָב געזוהן, אז מיינע וועגען זיינען ניט ריכטיג — בין איך אויך איין פלאץ שטעהן געבליבען. איך האָב זיך גוט צוגעהערט ארום זיך. און וואָס האָב איך פערנומען? פון איין זייט קרעכצען און זיפצען, וואָס זיינען אזוי צו מיינע גלייך, און פון דער אנדערער זייט די שעהנע שפראך פון דעם זאַרגלאָזען קינד ; זיין נעלעכטער וואָס איז ליכט ; זיינע טרעהרען, וואָס ער איז דער טוי פון הימעל — אהין האָב איך מיין וועג געלעגט, און איך שפיר ווי גאָט האלט מיין רעכטע האנד און ער פיהרט מיך.

ר א ל א נ ד

איך זעה, ווי מיין וועג וועט מיר ליכטיגער, ליכטיגער . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

יא, איהר זעהט עס . . . אונזער לעבען קען דאָך נאָך שעהן זיין.

ר א ל א נ ד

פאלט אין זיינע אָרעמס. ער קושט איהר קאָפ. זי קוקט אין זיינע אויגען און רעדט מיט גרויס ליעבע :

מיין שניי־ווייסער מלאך. מיין שעהנער, ליכטיגער חלום . . . אלץ האָב איך דערלעבט. אלץ האָב איך איבערגעלעבט. וואָס נאָך פעהלט מיר ? . . יא זיי זענען אין גאָרטען און איך וועל זיי לויפען אָנזאָגען אז אלץ האָב איך . . .

ב ר ו י נ ש ט י י ן

קוקט פערוואונדערט צום טיר וואו זי איז ארויס, באלד דערהערט זיך אַ שאָס. ער רירט זיך נישט פון אָרט ווי פערגליווערט קוקט נאָך אלץ צום טיר.

פ א ל ק

קומט אָן אין איילעניש פיהרט ביים האנד לענטער. זי איז שכור פאלט פון די פיס. ער זעצט זי אנידער ווענדעט זיך צו ברוינשטיינען. קום גיכער אין גאָרטען, ראלאנד האָט זיך דערשאָסען !

ב ר ו י נ ש ט י י ן

פערדעקט מיט די הענד זיין געזיכט שעפּטשעט:

יא, איך ווייס. . .

ע נ ד ע